RADU TUDORAN

O LUME ÎNTREAGĂ

RADU TUDORAN

O LUME ÎNTREAGĂ

ediţia a II-a revăzută

Editura Tineretului – Bucureşti, 1969

Versiunea digitală 1.0 - noiembrie 2021

Întîmplările pline de tîlcuri, şi numai în aparenţă ciudate, care se povestesc în această carte, încep pe o seară de toamnă înaintată, cu iarna aproape, la etajul al doilea al spitalului de copii, într-o cameră mică, albă, cu un singur pat — o rezervă pentru cazurile grave.

Afară burniţa, ploaie măruntă şi rece, gata să se prefacă în zăpadă; păcătoasă ploaie, venită pe neaşteptate, fiindcă la prînz vremea fusese încă frumoasă. În cameră însă adia blînd caloriferul, şi micul bolnav, cu ochii închişi, cu fruntea îmbrobonată, îl simţea ca pe un întîrziat zefir văratic. O clipă se şi duse cu închipuirea la o zi caldă, în zăvoaiele de pe malul Dîmboviţei, mai sus de Ciurel, pe care le cunoştea colţişor cu colţişor, deoarece de pe la şase ani le tot explorase, la fel de temeinic cum explorase Stanley pădurile sălbatice ale Africei... Atît că nu se putea amăgi prea mult timp, cu toată toropeala potrivită pentru a da drumul imaginaţiei. În locul mirosului de salcie înverzită şi al miresmelor de pe cîmp se simţea un iz leşios, de vopsea încinsă, amestecată cu nu ştiu ce medicament. Nu se auzea murmurul gîrlei, şopotul ei la cotituri, nici cătina fremătînd uşurel sub zefir, nici gălăgia vrăbiilor nesăţioase, nici cîntecul ciocîrliei, sus... Pe uşa deschisă venea glas de poveste, pornit din difuzorul de pe coridor.

Era povestea de seară, care se spune copiilor înainte de a-i adormi. Nu putea s-o urmărească, nu înţelegea ce-a zis împăratul şi ce-a răspuns împărăteasa... Acasă asculta totdeauna, curios să afle cum iese povestitorul din încurcătură. Că doar poveştile, oricîte s-or fi născocit, sînt terminate de mult! Pare-se, însă, oamenii mari cred că pe copii îi poţi amăgi — şi le iau iarăşi şi iarăşi de la început. Iar copiii, neavînd încotro, le ascultă cuminţi...

— Şi bucurîndu-se foarte mult împărăteasa — zicea glasul din difuzor — s-a făcut nuntă mare, de-a răsunat palatul... Noapte bună, copii!...

Terminată fiind povestea, acum aparatul de radio transmitea un cîntec despre toreadori, crezîndu-se poate că tot ce-i suflare de copil a şi adormit.

Micul bolnav asculta toropit. Pe foaia de observaţie agăţată de tăblia patului scria: «Ion I. Antone, numele părinţilor: Ion şi Maria; domiciliul: strada Vatra Nouă, nr. 8, bloc 17, scara G, etajul IX, apartamentul 163; vîrsta: treisprezece ani; elev, clasa a VII-a...»

Diagnosticul şi observaţiile asupra bolii lipseau deocamdată.

La căpătîi se afla o noptieră de metal, albă, iar alături un tub mare, ca o ghiulea lungă, vopsită în albastru, avînd la partea de sus alcătuiri ciudate, nişte robinete şi, văzute ca prin ceaţă, parcă şi ceasuri. La picioare mai era o masă şi un scaun, semănînd cu noptiera, tot de metal, şi tot albe. De o parte a uşii lucea un lavoar de faianţă; de partea cealaltă, un dulap metalic. Nu ardea nici un bec în cameră, dar uşa fiind deschisă răzbea lumină de pe coridor, o dîră gălbuie, strecurîndu-se pînă sub masă.

Afară se simţi zgomot de paşi, înăbuşiţi în covorul de cauciuc, albastru. Sora şefă venea să vadă cum îi merge bolnavului. Glasul ei se auzi, adresîndu-se sorii de noapte, aproape în şoaptă, dar aspru — şi pe bună dreptate:

— Închide difuzorul numaidecît! Uiţi cît e ceasul?

Sora de noapte, care şedea pe un taburet lîngă uşă, se ridică oftînd. Îi plăcea cîntecul despre toreadori; se şi vedea într-o arenă, aruncînd flori învingătorului, în timp ce taurul răpus se zbătea pe nisip.

Glasul din difuzor fu curmat tocmai în mijlocul unei note prelungi şi înalte — strigătul de triumf al toreadorului care înfige spada. Cu toate că nu-i lipsea de loc imaginaţia, micul bolnav nu văzu în mintea lui scena aceasta, ci şi-l închipui numai pe cîntăreţul de la radio, rămas ţeapăn, cu ochii bulbucaţi şi cu gura căscată. Nu-şi dădu seama că surorile intraseră în camera lui şi vorbeau de un timp la căpătîiul patului.

— Trebuie supravegheat toată noaptea! spunea sora şefă, transmiţînd instrucţiuni celeilalte, care abia îşi începuse serviciul de noapte.

— Ce are?

— Nu se ştie nimic sigur; deocamdată îi facem streptomicină. Veghează-l! Dacă respiră greu, mă chemi îndată. Să nu duci tubul de oxigen în altă parte.

Buzele bolnavului, arse de febră, se mişcară:

— Ce nume lung! Strep-to-micină!...

Sora şefă îi puse mîna pe frunte. Chipul ei se îmblînzi dintr-o dată, şi glasul, care pînă acum i se auzise aspru, căpătă o căldură de mamă duioasă:

— Arde!... Are temperatură!

Atunci băiatul deschise ochii şi le privi pe amîndouă; le zărea ca prin ceaţă — pe una tînără şi parcă frumoasă, pe a doua cu faţa brăzdată de cute, dar cu ochii mai calzi decît ai celeilalte. Bîigui, chinuit de un gînd pe care nu-l putea bănui nici una, nici alta:

— Cît e ceasul?

— E seară, Ionică!

— Ştiu că-i seară! protestă nemulţumit bolnavul, mişcîndu-şi nervos capul pe perna albă. Vreau să ştiu cît e ceasul! Şi de ce-mi spui Ionică?

Sora şefă se uită pe foaia de observaţie, să vadă dacă nu încurcase numele băiatului.

— Nu te cheamă Ion?

— Ba da!

— Şi cum îţi spune acasă?

Bolnavul răspunse înciudat, scuturînd iar capul:

— Ionică!

— Apăi vezi?!

— Dar mie nu-mi place! Vreau să-mi spună Ion, ca tatei!

— Ei, Ionică dragă, pînă nu te-o vedea mare, mare de tot, maică-ta n-o să-ţi spună altfel — dacă ţi-o spune vreodată! Pentru ea ai să fii Ionică toată viaţa.

— Cît e ceasul? stărui băiatul, nemulţumit de explicaţie şi mai neliniştit de la o clipă la alta.

Cele două surori se priviră.

— E agitat! observă cea tînără.

Ochii din pernă, închişi o clipă, se deschiseră mai mari decît, prima dată, privind-o mustrător — şi ironic poate:

— Nu sînt agitat!... Cît e ceasul?

— Nouă, băieţaş! răspunse repede sora şefă, ca să-l liniştească. Haide, închide ochişorii şi fă nani!

— Nouă? repetă băiatul, căruia fără voia lui îi vom spune Ionică mai departe. Ar trebui să înceapă!

Şi deodată, învingînd toropeala, se ridică în coate; în ochii lui se aprinse o lumină sticloasă.

— Mă... vedeţi? întrebă încordat, şuierînd ca şarpele.

Surorile se grăbiră să-l întindă la loc, puţin cam speriate. Istovit, micul bolnav închise ochii şi se linişti îndată.

— Aiurează! zisă sora şefă, mîngîindu-i fruntea care dogorea de departe.

Băiatul clătină din cap.

— Nu aiurez! bîigui el. E din cauza...

— Să chem medicul de gardă? întrebă sora de noapte.

— Nu-i nevoie! Are temperatură mare, dar acum e gata să adoarmă. Ai grijă de respiraţie; dacă e nevoie să-i dăm oxigen, cheamă-mă!

Un zîmbet ciudat, firav şi enigmatic se ivi pe faţa lui Ionică, aprinsă şi asudată.

— N-am să dorm! bolborosi el, clătinînd ameţit capul. N-am temperatură!... E din cauza... Din cauza elixirului!

Apoi tăcu istovit. Dar chiar după ce surorile ieşiră, încredinţate că el doarme, fără nici o primejdie imediată, pe chipul lui rămase zîmbetul enigmatic.

★

Cîtva timp mai tîrziu, poate un minut, poate un ceas, scurs în tăcerea de noapte care despărţea spitalul de restul oraşului,

Ionică tresări, ascultă în jur, privi încăperea goală fără să-şi dea seama unde se află — şi se ridică buimac în capul oaselor. Uşa era tot deschisă; dîra de lumină de afară se strecura pe sub masă, pînă la picioarele patului. Pat de spital — uşor să-ţi dai seama... îşi aminti totul, deodată, cum i se făcuse rău, în curtea şcolii, în recreaţie, cum începuse să-i ardă ochii, să-i vîjîie capul, cum mersese clătinîndu-se pînă la banca din faţa claselor... Nu-l durea nimic, era numai ameţit, dar toată lumea părea speriată. Ar fi vrut să-i liniştească, dezvăluindu-le taina băuturii ciudate, şi nu putea scoate un cuvînt, deşi auzea limpede în jur şi zgomotele, şi glasurile. Cineva striga: „Chemaţi doctorul!“... Pe urmă venise o ambulanţă... Restul se pierdea într-un abur dens, moale şi pufos, pînă la această oră din noapte, cînd îşi dădea seama limpede unde se află...

Ionică sări în mijlocul camerei: trebuia să plece numaidecît! Lăsase sticla pe masa din camera lui... Şi dacă o găseau ceilalţi? Şi dacă se apucau să guste? Tincuţa, mai ales, că era şi mică şi foarte curioasă.

Hainele nu puteau fi decît în dulapul alb din colţ... Merse în vîrful picioarelor, fără să-şi audă paşii, deschise uşa dulapului — nu scîrţîia, se rotea lin şi moale, de parcă n-ar fi fost fier, ci fulgi presaţi, cu balamale de vată. Hainele nu foşneau, ghetele nu bocăneau pe jos — toate îi ţineau partea.

Nu-i veni gîndul că ar putea întîlni pe cineva care să-l oprească decît atunci cînd, scoţînd capul pe coridor, o văzu pe sora de noapte aşezată pe taburet, lîngă uşă, gata să se ridice la orice mişcare s-ar fi auzit în odaia bolnavului. Cum de nu-l simţise?

Vîntul zgîlţîi o fereastră; sora întoarse capul şi ochii ei se opriră asupra băiatului, făcîndu-l să înlemnească.

— Trebuie să... începu el, bîiguind.

Dar sora îşi reluă veghea, în pace.

— Dă-mi voie să plec!

Sora rămase netulburată.

— Ştii — reluă băiatul — trebuie să mă duc negreşit acasă! Îţi făgăduiesc că în două ceasuri sînt înapoi.

Nici un răspuns! El făcu un pas, vru să adauge ceva, dar în clipa aceea se dumiri: elixirul fusese bun! Acum avea însuşirea de a fi nevăzut. În locul bucuriei, la început simţi rece în inimă, în plămîni, pretutindeni în trup; numai în creier un cuişor îl sfredelea mărunt. Oare într-o lună, aşa cum era socotit, urma să-şi recapete însuşirile vechi, sau avea să rămînă invizibil în veci? Îl trecură sudori reci, apoi sudori fierbinţi... Dar această teamă de necunoscut nu ţinu mult. Toată făptura lui fremăta de uimire şi curiozitate.

— Va să zică, nu mă vezi!

Sora nici măcar nu clipi.

— Nu mă auzi?

Nu-l auzea — altfel i-ar fi răspuns...

Mai era portarul, în ghereta de lîngă poartă, un bătrîn cu părul cărunt, cu mustaţa sură, cu ochelari pe nas, picotind asupra unei cărţi puse în faţă, pe prichiciul gemuleţului de unde vedea pe oricine ar fi vrut să intre sau să iasă.

Ionică se opri la gemuleţ.

— Mă vezi? întrebă el, aplecîndu-se în faţă.

Portarul clipi şi întoarse pagina.

— Mă auzi?

Neprimind răspuns, Ionică îşi căută de drum, fără altă vorbă, că tot ar fi fost degeaba.

★

Ploaia care urmărise să se prefacă în zăpadă acum încetase, dar aerul rămînea umed, şi în lungul străzii bătea vînt aspru, ducînd ultimele frunze galbene, scuturate din copacii parcului. Era un parc făcut de curînd, care se întindea pînă în apa Dîmboviţei, departe. Îl străbătu repede, neliniştit, grăbit să ajungă acasă. Nu-şi auzea paşii pe pietrişul mărunt, nu auzea nimic în jur; oraşul adormise înainte de timp. Nu răzbea de nicăieri huruitul vreunui tramvai, nici zgomot de automobil. Liniştea părea nefirească; ai fi zis că se aşteaptă un îngheţ mare, şi lumea stă ferecată în case.

Aşa ajunse Ionică la chei, prin pustiu, fără să întîlnească om, cîine sau pisic. Îl însoţea numai luna, alunecînd printre nori zdrenţuiţi.

De-aici băiatul porni în lungul Dîmboviţei, în sus; avea de mers mult, pînă dincolo de Cotroceni, în blocurile noi din Giuleşti. Întîlni doar un miliţian, de care se sperie la început, dar acesta trecu pe alături, şi nu întoarse nici măcar capul.

— Nu mă vezi? strigă Ionică după el, cu un curaj venit pe neaşteptate.

Miliţianul îşi văzu de drum, călcînd apăsat pe asfaltul ud.

— Nu mă auzi?

Paşii se pierdură, departe — şi atunci cheiul rămase iarăşi mort şi pustiu...

Dar de la o vreme, fără să-şi dea seama dintr-o dată şi pe deplin, Ionică simţi că o fiinţă omenească mergea cu zor în urma lui. La început auzi o răsuflare nedesluşită, care se limpezi curînd, pe urmă paşi, apoi un glas gîfîind:

— N-ai puşcă?

Se opri înlemnit.

— Hai, hai, fuga! zise fiinţa ciudată, continuîndu-şi mersul grăbit.

Nu era om mare, nici flăcău, ci mai degrabă copil. Avea îmbrăcăminte care să te nedumirească; pantaloni largi, cenuşii, sfîrtecaţi rău, atîrnînd ca nişte zdrenţe bătute de vînt; o cămaşă murdară, descheiată pe piept, nu părea în stare mai bună decît pantalonul jerpelit. Fiind în capul gol, părul nepieptănat îi atîrna în laţe pe frunte, gata să-i cadă în ochi. Mai mult dezbrăcat, străinul acesta nevîrstnic avea în schimb poveri ciudate asupra lui: cîte o tolbă grea pe fiecare umăr, doi săculeţi de piele prinşi la brîu, un ulcior mare în mîna stingă, o puşcă străveche în dreapta.

Din cale-afară de uimit, Ionică o luă la pas după el.

— Mie mi-ai vorbit? întrebă buimac, tot uitîndu-se în jur.

— D-apoi cui?

— Dar... mă vezi?

Străinul întoarse capul spre el, fără să-şi încetinească mersul grăbit. Avea ochi negri şi. pe obrazul oacheş, albul din jurul irisului părea cu atît mai luminos — ca şi dinţii, care sclipeau în lumina becurilor cu neon de pe chei.

— De ce nu te-aş vedea?

— Fiindcă... fiindcă eu sînt invizibil.

— Gogoşi! zise străinul, rîzînd.

Dar deodată se încruntă. În faţă, foarte departe, se auzi un pîrîit prelung, ca o salvă de puşti.

— O să-i înghesuie pe-ai noştri!... Pulbere am găsit; trebuie să mai fug după merinde!

Şi cu aceste cuvinte dădu drumul la pas, atît cît îi îngăduiau grelele lui poveri. Ionică se luă după el.

— Alţii nu mă văd! reîncepu el, nedumerit. Tu... mă vezi, într-adevăr?... Cum te cheamă?

— Gavroche! răspunse străinul gîfîind.

Ionică se poticni.

— Gavroche? Care-a luptat pe baricade? Nu se poate!

— De ce? Lupt de trei zile; acum m-au mînat pe la unii, pe acasă, dar în două ceasuri trebuie să fiu înapoi. Ai noştri m-aşteaptă; nu mai au gloanţe.

— Nu-i adevărat! protestă Ionică, nemaiştiind ce să creadă. Tu ai murit de mult!

Oricît era de grăbit, străinul se burzului şi-i aruncă vecinului o privire aspră:

— Ascultă, cetăţene, nu cobi! Mai bine hai cu mine să căutăm merinde. Nu mai avem nici de unele, şi dragonii dau năvală de azi-dimineaţă.

— Vorbeşti de regimentele călări ale regelui?... Astea, cîte le spui tu, s-au întîmplat de mult, la Paris.

— Se-ntîmplă tocmai acum! N-auzi împuşcături?

Pînă mai adineauri, Ionică ar fi putut să jure că răpăiala care se auzea departe pornea de la ciocanele pneumatice. Ştia că în Giuleşti se lucra şi noaptea la demolatul caselor vechi. Dar acum semănau parcă a împuşcături; auzea parcă şi uralele luptătorilor de pe baricade. Pe urmă scutură din cap, nelăsîndu-se amăgit:

— Dar aici sîntem în Bucureşti!

— Nu; la Paris!

— Şi n-o să mai spui că apa asta e Sena!

— Ba chiar Sena! Iată colo Pont-Neuf, iată insula La Cité; poţi să le vezi, dacă ai ochi buni!

Ionică întoarse capul; era Dîmboviţa, doar o cunoştea de copil, îi bătuse malurile de la Ciurel pînă în centrul oraşului. Deodată însă malul de dincolo fugi departe, apa se lăţi, învolburată, şi pe faţa ei goală pînă atunci se iviră damuri, mahoane, bărci legate de inele prinse în taluzul de piatră, ba chiar şi un vaporaş cu zbaturi, la ancoră. Nişte umbre omeneşti, încovoiate, se opinteau în frînghii, trăgînd la edec un şlep negru, încărcat poate cu cărbuni — numai că toate imaginile erau nelimpezi, parcă învelite în ceaţă. Plutea ceaţă, într-adevăr, asupra oraşului, dar nu atît ca să nu se desluşească, pe malul celălalt, clădiri greoaie, cenuşii, cu un cat, cu două, chiar cu trei cîteodată. Se vedeau balcoane de fier forjat şi firme atîrnînd deasupra trotuarului prea puţin luminat de felinare cu lumînări de seu, care afumau geamul.

Ionică se frecă la ochi. Dispăruseră pe partea aceea becurile cu neon şi, o dată cu ele, lumina lor albă. Un turn de catedrală ţîşnea spre cer şi se pierdea în ceaţă.

Pe partea unde mergeau ei, în schimb, toate rămăseseră neschimbate, şi luminile, şi înfăţişarea oraşului, printr-o ciudăţenie care le întrecea pe toate, ca şi cum Parisul s-ar fi învecinat cu Bucureştiul noaptea aceasta, despărţite de o apă, Sena de bună seamă, dar şi Dîmboviţa totodată.

— Auzi caii armatei! zise băiatul străin, trăgînd cu urechea în dreapta.

Se auzeau cai, ce-i drept, nechezînd înăbuşit şi bătînd din copite, ceea ce pe Ionică nu-l mira, fiindcă în partea aceea erau grajdurile şcolii de echitaţie. Mai departe, înspre gară, se desluşi huruitul unui tren, zgomot prea bine cunoscut băiatului nostru; în cartierul lui trenurile treceau toată ziua prin faţa casei.

— Astea-s tunurile şi furgoanele! observă neliniştit însoţitorul său.

Ionică îl apucă de braţ.

— Ascultă, Gavroche, eu trebuie să ajung fără întîrziere acasă; altfel e primejdie cu ai mei. Dacă vrei, hai cu mine, şi poate găsesc ceva merinde în cămara noastră.

Băiatului străin nu i se păru nefirească invitaţia: să meargă într-o casă din Bucureşti, cînd se aflau la Paris!

Îl mira altceva, şi spuse, fără înconjur:

— De ce să-mi dai tu merindele voastre?

— Fiindcă te ştiu de mult şi m-am gîndit la tine cu dragoste. Fiindcă lupţi alături de ai tăi, ca un om mare, pentru libertate!

— Tu cu cine ţii? mai întrebă Gavroche, bănuitor, desigur fiindcă îl vedea neînarmat şi departe de baricade. Nu eşti cumva de partea regelui?

— Nu! răspunse Ionică, hotărît. Sînt cu ai voştri şi aş vrea să vă ajut!

— Atunci hai!

Trecură de podul Cotroceni, care pe partea asta era aşa cum este de cînd s-a construit, dar mai încolo se lungea cu arcade de piatră, semănînd întru totul cu vechiul Pont-Neuf din Paris. Ce să te mai miri? Ciudat însă că nu se mira Gavroche acum, cînd apăreau blocuri noi pe dreapta, cu şapte, nouă şi unsprezece etaje, puse în linie şi felurit colorate.

— Nu te miri? întrebă Ionică, privindu-l înciudat, cu coada ochiului, aşteptînd să descopere pe faţa lui măcar puţină curiozitate.

— De ce să mă mir?

— Au unsprezece etaje!

— Da’ de unde! răspunse Gavroche, ridicînd din umeri, a tăgadă. Au cîte un etaj; case ca toate casele!

Nu-l mirau nici acele alcătuiri nevăzute de el niciodată, maşini de cusut, de spălat rufe, aspiratoare de praf, frigidere; televizoare şi aparate de radio, orînduite în prăvălii mari, cu vitrine cît tot peretele dinspre stradă.

— Ştii ce sînt astea? îl iscodi Ionică, văzîndu-l că trece fără să le privească.

— Nu văd nimic; e întuneric!

Becurile de neon, în prăvăliile mari şi pe stradă, luminau aproape să te orbească!...

Tot mai nedumerit şi mai înciudat, Ionică se opri în faţa unui bloc înalt cît un coş de fabrică, avînd ferestrele largi, lipite una de alta.

Lîngă trotuar stătea un automobil, căruia îi luceau vopseaua şi nichelajele. Cu asta Ionică socoti că-şi dă gata tovarăşul:

— Îţi place?

Şi se gîndea să-i spună cîţi cai are, ce viteză maximă.

Gavroche ridică din umeri:

— E o trăsură ca multe altele, numai că are roţile cam mici şi butucănoase.

— Nu-i trăsură, ci automobil!

— Nu ştiu ce vrei să spui. Am fost ucenic la un caretaş şi mă pricep la trăsuri.

Nu-l mira nimic pe Gavroche, nici holul luminos al blocului, nici scările care se duceau vioaie în sus, aşa de sus, încît trebuia să-ţi dai capul pe spate, spre a le găsi un sfîrşit. Dar cum să nu-l mire nici ascensorul cu care ajunseră fără osteneală în a zecea parte dintr-un minut!?

La toate întrebările însoţitorului său ridica din umeri, răspunzînd sau nepăsător, sau nedumerit:

— Nu văd nimic! Nu înţeleg ce spui!

În faţa uşii de la al nouălea etaj, Ionică se opri fîstîcit.

— N-am cheile la mine! Ce să fac? Să sun?

Cum să sune, la un ceas atît de tîrziu, cînd ai săi îl ştiau la spital, şi cînd mai venea şi cu acest băiat străin, îmbrăcat în zdrenţe şi înarmat ca un infanterist?

Dar cum rosti el cuvîntul „cheie“, broasca se auzi scîrţîind, iar uşa se deschise, de parcă ar fi tras-o un duh.

În vestibul era întuneric, întuneric în stînga, camera pe care Ionică o împărţea cu Andrei, fratele mai mare, întuneric în sufragerie, unde dormea Tincuţa, că era mică şi n-avea camera ei deocamdată. În dreapta însă se vedea lumină şi se auzea şoaptă: tatăl şi mama, cu glasurile îngrijorate.

— Nu se ştie încă; trebuie să aşteptăm pînă mîine dimineaţă! zicea tatăl.

— Dar ai vorbit cu doctorii? întreba mama, înăbuşindu-şi oftatul. Se îngrijesc de el? Nu i-o lipsi nimic băiatului?

— Are de toate!

— Şi-au să-l facă bine?

Aici, urmînd o pauză, mama izbucni în suspine:

— Spune-mi adevărul, nu mă amăgi degeaba! Ce-i cu băiatul?

Ar fi vrut băiatul s-o liniştească singur, fiindcă suspinele şi durerea ei îl ardeau ca flacăra, dar cum să se-arate?

— Îmi dai merindele? întrebă Gavroche, grăbit, fiindcă îl aşteptau răsculaţii.

Trecură în odaia din stînga, întunecată. Dar cînd Ionică învîrti întrerupătorul, se lumină ca ziua, de parc-ar fi fost soarele la fereastră. Prima lui privire se îndreptă spre masă; sticla nu mai era acolo unde o lăsase. Teama îi înmuie oasele: cine o luase? Fratele mai mare lipsea, lucra la fabrica de mobile şi acum era în tură de noapte...

Cu toată lumina izbucnită deodată, musafirul nu clipi, nu se miră, ci merse bîjbîind, ca orbii sau ca împiedicaţii.

— N-ai o lumînare?

— La ce-ţi trebuie?

— Nu văd nici unde pun pasul; e întuneric ca noaptea!

Spre a nu mai discuta de pomană, gazda se duse la bucătărie şi avu norocul să găsească un capăt de lumînare, pus acolo, să fie dacă se ardeau siguranţele. În sfîrşit, Gavroche izbuti să vadă unde se află. Dar nu se miră nici de televizor, nici de aparatul de radio. La televizor nu mai era emisiune la ora aceasta; Ionică, dornic să-i stîrnească în vreun fel curiozitatea, deschise aparatul celălalt, şi numaidecît în cameră se răspîndiră sunetele unui acordeon venind de departe: întîmplător era un dans vechi, o „aubadă“ provensală, pe care îl cîntă parizienii chiar şi pe stradă. Musafirul nu se miră, de parcă în Parisul lui, din anii 1830, găseai aparate de radio la tot pasul.

— Îţi place?

— Ce să-mi placă?

— Muzica asta! Vine pe unde, prin aer. E radio.

— N-aud nimic, nu văd nimic! răspunse Gavroche, lăsîndu-şi jos catrafusele pe care i le cunoaştem.

Ionică îi dădu pace; grija lui acum era sticla preabuclucaşă. Nu o vedea nicăieri... Oare cine o luase?

— Astea sînt cărţi? întrebă Gavroche, descoperind biblioteca şi exprimîndu-şi prima lui mirare, destul de întîrziată. Cîte să fie? N-am mai văzut atît de multe niciodată!

— Vreo şapte sute; nu-s numai ale mele; adunăm cărţi toţi din casă.

— Şi le-ai citit pe toate?

Mai multă mirare n-ar fi putut să exprime băiatul care venea de pe baricade, nici dac-ar fi aflat că omul e în stare să se ridice de la pămînt, ca pasărea. Îndată, luînd o carte din raft, se apropie de lumînare şi începu s-o răsfoiască.

— Are numai poze colorate! Asta aş putea s-o citesc şi eu, cu toate că n-am învăţat carte.

— N-ai învăţat de loc, nici o clasă?

— Cînd, şi unde naiba? Cei ca mine învaţă cum să rabde de frig şi cum să strîngă cureaua, cînd le ghiorăie maţele... Cine-i cucoana asta urîtă?

— Urîtă?! Minunează lumea întreagă! E Mona Lisa a lui Leonardo da Vinci, un pictor italian din timpul Renaşterii.

— O fi, dar se uită chiorîş şi rîde strîmb.

— Nuu!... E altceva cu surîsul ei...

Ionică ar fi vrut să-i spună musafirului ce scria în carte şi ce mai aflase şi el de la alţii, fiindcă îi plăcea pictura din toate timpurile şi-o privea multe ceasuri. Dar, într-adevăr, oricîte ar fi scris unii şi ar fi spus alţii, ochii şi surîsul Monei Lisa puteau să te nedumerească. Noroc că musafirul trecu la altă carte.

— Ăştia să fie oameni? Parcă seamănă!

Pe o pagină întreagă se vedea un munte roşiatic, iar la poalele lui nişte arătări, maimuţe să zici, dar mai degrabă oameni, cu peri de animale în loc de haine, în mînă cu ghioage.

— Sînt oameni preistorici, din epoca de bronz, răspunse Ionică, după ce mai citi o dată, în josul paginii, ca să nu greşească.

— Nu ştiu ce spui, n-am auzit niciodată vorbele astea.

— Îmi pare rău că nu-i timp; ţi-aş explica eu cîte ceva... Dar nu poţi să înveţi totul deodată.

Gavroche trecuse la altă carte.

— Ce-i cu moşneagul ăsta? întrebă el, oprindu-se la o pagină.

— E o poveste întreagă! răspunse Ionică, după ce privi imaginea. Cînd era cam de vîrsta noastră l-a muşcat un cîine turbat... Ar fi murit, de bună seamă, cum mureau de turbare atîţia oameni, în lume şi-n Franţa. Pe acest băiat, alsacian de felul lui, îl chema Jean Meister. Un om de ştiinţă, un savant mare, Pasteur, dacă i-ai auzit numele, găsise tocmai atunci, după ani şi ani de cercetare, un leac ca să vindece turbarea. Dar era primejdios să-l încerce pe oameni. Şi atunci băiatul a spus: „Încearcă-l pe mine!“

Gavroche asculta cu încordare; curajul acelui băiat îi mergea la inimă.

— Şi care-a fost urmarea?

— S-a făcut bine. Mai tîrziu, dorind să fie în preajma salvatorului, a intrat portar la Institutul Pasteur, unde a rămas pînă la sfîrşitul zilelor. Numai că bietul Jean Meister, care scăpase de turbare, n-a avut norocul să moară în pace, cum s-ar fi cuvenit. Oricît era el de bătrîn atunci, şi-a pus singur capăt zilelor, în 1940, cînd nemţii au intrat în Paris...

— Să fi pus mîna pe armă! izbucni Gavroche, care ştia prea bine ce înseamnă să lupţi.

— Era mult prea vlăguit, şi nu nădăjduia să trăiască pînă s-ar fi şters amintirea acestei ruşini!

— Dar ia stai! Ce-au căutat nemţii la Paris?

Nu i-ar fi fost greu lui Ionică să înşire pricinile războiului hitlerist, dar se temea că un copil din veacul trecut, judecînd cu mintea lui de atunci, n-ar fi înţeles dintr-o dată, sau i s-ar fi părut cu totul de necrezut. De aceea ridică din umeri şi

răspunse, destul de cuprinzător după părerea lui şi, mai ales, pe înţelesul oricui:

— Cred că turbaseră!

Totuşi Gavroche stărui:

— Cum adică?

— Vroiau să pună stăpînire pe lumea întreagă şi, bineînţeles, şi pe Franţa!

După ce strînse din dinţi şi îşi înăbuşi mînia, aşa cum putu, Gavroche luă din raft o altă carte, „Istoria Antică“, pe care o răsfoi. Se vedeau în ea statui mari de piatră, mai înalte decît casa, zei, faraoni, scribi, boul Apis. Cînd ajunse la piramide rămase cu gura căscată.

— Asta din faţă e piramida lui Keops, îi explică Ionică, necăjit că nu-i putea spune tot ce scria cartea. Are peste o sută patruzeci de metri înălţime şi cuprinde două milioane şi jumătate de metri cubi de piatră.

— Ce înseamnă metri cubi?

Ce să lămureşti mai întîi?!... Gavroche înţelese încurcătura în care se afla băiatul, după cum îşi înţelese şi ignoranţa.

— Rău e să nu ştii carte! zise el, dînd paginile fără să le mai vadă. Dar ca să înveţi trebuie să fii nobil, să ai cu ce-ţi plăti dascălii!

— Da’ de unde! La noi copiii învaţă pe seama statului!

— Asta s-o spui altora!

Da, cine a trăit într-un secol e greu să înţeleagă secolul care urmează! Gavroche nu putea, nu vroia să creadă. Trecînd de la un raft la altul lua cîte o carte, se uita la ea, o punea la loc, cu mîinile şovăielnice, cu privirile întristate — şi căuta alta, fără să ceară, fără să aştepte vreo explicaţie. Ionică privea peste umărul lui, şi tare ar fi vrut să-i spună ce cuprindea măcar una din o mie de pagini. Numai că îl zorea timpul şi-l neliniştea lipsa sticlei, pe care îşi amintea prea bine c-o lăsase pe masă.

Chiar şi Gavroche simţi după un timp că-l frămîntă ceva şi întoarse capul, lăsînd cărţile din rafturi.

— Ce nu-ţi place?

— Nu ştiu cine a luat sticla; cînd am plecat la şcoală era aici, pe masă.

— Şi-i aşa mare paguba?

— Nu-i vorba de pagubă! Mi-e să nu bea altcineva!

— Că doar n-o fi fost cu otravă!

Ionică răspunse, scăzînd glasul:

— Nu chiar otravă, dar ceva pe aproape: un elixir pe care, dacă-l bei, te faci nevăzut în cîteva ceasuri.

Musafirul se puse pe rîs, deşi nu era timpul potrivit să se veselească. Auzise şi mai devreme vorba neserioasă, dar crezuse că băiatul întîlnit pe chei vroia să glumească. Iar o glumă nu se spune de două ori, că îşi pierde hazul, mai ales cînd se întîmplă să fie şi nesărată!

Rîse mult timp Gavroche, pînă ce se linişti, ca Ionică să-i poată da explicaţii.

★

Sticla pe care o căuta atît de îngrijorat băiatul gazdă, o adusese el însuşi, cu două zile înainte de a începe întîmplarea aceasta.

— Uite! zise Ionică, arătînd pe geam. Colo e şcoala noastră.

— Nu văd nimic; ce să vezi în bezna asta?

— Care beznă?! Ard becuri cu neon la tot pasul! Uite clădirea aceea lungă, cu ferestre multe, cu zidurile albastre... Acolo învăţ eu carte; sînt în clasa a şaptea, a treia de liceu, cum se zicea altădată. Nu-s chiar primul în clasă, dar am numai note bune; cea mai mică e un şapte...

Aşa începută povestea băiatului, poate e mai bine s-o continue altcineva, spre a nu fi bănuit el că se laudă.

Dintr-o familie de oameni care nu făcuseră toată viaţa, din tată-n fiu, decît să muncească, băiatul acesta, cu mintea ageră şi cu inima neobişnuit de bogată, ar fi uimit pe oricine cu însuşirile lui, să fi fost o fire mai puţin modestă şi mai puţin sfioasă. N-ar fi putut spune nimeni că-i plac mai mult ştiinţele naturii decît matematica, istoria mai mult decît limba română,

desenul, şi caligrafia mai puţin decît muzica — şi aşa mai departe. Nu se dădea în lături nici de la joacă, nici de la excursiile cu colegii de clasă, mergea şi la fotbal cîteodată, ba bătuse şi el mingea, pînă ce văzuse că n-are cele mai bune însuşiri pentru aceasta şi n-o să facă mare ispravă. Un om nu-i în stare să izbutească în toate — şi asemenea adevăr trebuie înţeles de copil cît mai degrabă.

De mirare pentru vîrsta lui, băiatului îi plăcea pictura. Şi dacă în zilele frumoase, de primăvară pînă toamna, cînd nu se ivea prilejul să plece în altă parte, bătea împrejurimile oraşului, zăvoaiele Dîmboviţei, lacurile, privind cu desfătare nesecată cîmpul, lanurile, florile şi arborii, urmărind cum îşi duc viaţa gîzele şi oamenii, nu punea mai puţin sîrg, cînd veneau zilele mohorîte şi aspre, în a vizita sălile Muzeului de Artă, şi celelalte muzee, unde îşi petrecea ceasuri în faţa unei pînze, încercînd s-o înţeleagă.

Astfel ar fi putut gîndi să intre mai tîrziu la Institutul de Arte Plastice. Dar cu toată înclinarea lui spre visare şi contemplaţie, avea, în aceeaşi măsură, simţul realizărilor practice şi mai ales grandioase.

Deschisese ochii mai limpede asupra vieţii în timpul cînd Bucureştiul, bătrîn de cinci veacuri, îşi lepăda haina veche, cenuşie, ponosită şi roasă, şi îşi croia altă îmbrăcăminte, potrivită cu lumea oare lua naştere. În mahalaua de la Giuleşti, între Dîmboviţa şi calea ferată, unde străbunii lui, după cîte ştia de la taică-său, trăiseră patru generaţii, se dărîmau casele vechi, cocioabele, şi se înălţau, la iuţeală, blocuri cu unsprezece etaje.

Erau blocurile care îi fac o primire aşa de frumoasă călătorului venit cu trenul prin nordul oraşului. Ele nu înfăţişează numai un cartier nou, ci o pictură, putînd să-ţi desfete ochiul, ca un peisaj, dîndu-ţi pe deasupra mulţumirea de a şti că, pe lîngă frumuseţe, pînza aceasta măiastră a prins, în cadrul ei, un colţ de viaţă, unde oamenii trăiesc cu înlesniri străine lor altădată.

Ceea ce se clădea acolo, şi în alte părţi ale oraşului, la Balta Albă, pe şoseaua Mihai Bravu, a Giurgiului, în Piaţa Palatului, la

Militari, unde se ridicau mai multe fabrici deodată, frumoase ca templele antice — şi nu doar aici, ci în toate colţurile ţării, la Bicaz şi Mamaia, la Săvineşti şi Hunedoara, la Cluj şi Suceava — cîte văzuse el, sau îi arătase ziarul şi cinematograful, îi stîrnise dorinţa să se încline acestui fel de pictură, pictura în spaţiu. Nădăjduia deci să ajungă la Arhitectură — şi ce va picta să şi construiască.

Pe lîngă toate aceste însuşiri avînd moştenită bunăcuviinţa unei familii care cultiva respectul faţă de oameni — simplu şi cu demnitate — băiatul dovedea la şcoală, acasă, pe stradă, purtarea cea mai chibzuită şi mai frumoasă.

Se găseşte undeva, cu adevărat, un asemenea pui de făptură omenească, bun să-l arăţi tuturora, deci să-l pui în cadră? Cel ce povesteşte acestea, şi nu născoceşte nimic, niciodată — mărturisire de care el roagă să se ţină seama cu toată seriozitatea — cunoaşte şi alţii. Dar, spunînd astfel, adaugă în grabă că se găsesc destui şi de alte soiuri, şi unul din ei, bunăoară, va apare puţin mai departe.

În clasa lui Ionică, din patruzeci de şcolari, treizeci şi nouă nu rămăseseră repetenţi niciodată. Cravata de pionier o purtau treizeci şi şapte. Corijenţi la sfîrşitul anului se alegeau, îndeobşte, cam aceiaşi — uneori trei, alteori patru, mai rar şase. E drept că şi profesorii, şi dirigintele îşi băteau capul. Iar părinţii, nimerindu-se în majoritate oameni care îşi cîştigaseră din greu viaţa, aveau respect pentru carte şi ştiau de ce trebuie să-şi îmboldească odraslele, cînd cu blîndeţe, cînd cu vorbă mai aspră.

Printre acei şcolari, doar unul îl pizmuia pe Ionică pentru însuşirile lui, bineînţeles în ascuns, privindu-l chiorîş şi dorind să-l aibă măcar o dată, măcar un ceas, un minut, la cheremul lui şi să-l umilească. Nu el era repetentul clasei, dar putea fi socotit aproape codaşul. Ionică îl pizmuia şi el, la rîndul lui, numai fiindcă avea un nume cum nu se poate mai scurt, Dan, într-o singură silabă, deşi deocamdată i se spunea Dănuţ, după alintarea de-acasă. Fără tragere de inimă la învăţătură, Dănuţ nutrea mare slăbiciune pentru tot ce se îngurgitează, în afară de

zarzavaturi. Buzunarele lui şi ghiozdanul erau pline mai totdeauna de chifle, cornuri şi salamuri, de caşcaval şi măsline, de ciocolată, bomboane, nuga, fursecuri şi savarine. În preajma lui mirosea ca în „Alimentara“ sau în cofetărie, iar cărţile şi caietele îi erau pătate de unt, magiun, frişcă şi sarailie.

Văzîndu-l aşa de aprovizionat totdeauna, nu puteai să deduci decît că părinţii lui se tem să nu-l anemieze învăţătura, nebăgînd de seamă că în această privinţă feciorul se cruţa statornic şi cu dibăcie.

Deşi trîndav la carte şi mai vrednic la hrană, Dănuţ avea ceva cap, cum se spune, pentru matematică şi chimie. Cu inima lui curată care punea răul pe urmă şi întîi binele, Ionică socotea că băiatul ar putea ajunge odată un om de ştiinţă, sau un inginer cu renume, de aceea nu se ţinea mîndru pe lîngă el, cu învăţătura lui şi cu notele foarte bune. De pizmuit îl pizmuia numai pentru ce s-a spus adineauri:

— Ce bine de tine, Dan, că ai un nume aşa scurt! Poate cel mai scurt nume din limba română! Ca să-l pronunţi, nu trebuie să deschizi de două ori gura!

— Mai întîi, pe mine mă cheamă Dănuţ, şi aşa o să mă cheme totdeauna! răspundea pizmuitul, molfăind o alună. În al doilea rînd, chiar şi la catalog e mai bine! Cînd ai numele scurt, te strigă uşor, fiindcă-i la îndemînă. Ia să-mi spună mie Vercingetorix! Nu m-ar asculta nimeni!

Ionică rîdea, ca de o glumă, pe cînd celălalt dorea de-a binelea o asemenea lungime de nume, atribuindu-i însuşirea armurii...

Ar fi fost în clasa aceea mulţi copii mai vrednici de luat în seamă. S-a pomenit cu precădere despre Dănuţ, căruia îi spuneau „Haplea“ unii, fiindcă de la dînsul a pornit toată întîmplarea.

Nu era de atunci nici o săptămînă... Vorbind ei în recreaţie, şcolarii, despre cîte-n lună şi-n stele, ce-i veni lui Dănuţ să spună că el descoperise o licoare, un elixir, datorită căruia omul poate deveni invizibil, să nu-i vezi nici urma. Citiseră mai toţi născociri de aceeaşi natură, pe care le primeşti cu închipuirea,

pe cîtă vreme cu minte deplină nu poţi crede în ele, nici cît în zmeu sau în Sfînta Vineri. Asta fu concluzia tuturora.

— Sînteţi înapoiaţi! răspunse născocitorul. Dacă străbunicii voştri ar fi auzit de minunea televizorului, cînd abia cunoşteau gramofonul, ar fi spus că-i o balivernă. Asemeni despre radio, despre aspiratorul de praf, despre maşina de spălat rufe — şi cîte altele, cunoscute azi şi la ţară. Ce să mai pomenesc de creierul electronic sau despre zborul în Cosmos!

Căzură pe gînduri şcolarii...

— Să zicem c-ar fi aşa! interveni Ionică, destul de aprins la închipuire. Care-ar fi cîştigul omului? Ce-ai face tu cu această însuşire?

— Oho! Dar cîte n-aş face!

Se bucura Haplea, rîzînd cu gura mare, de i se vedeau măselele, pînă la cea din urmă.

— Mai întîi şi mai întîi, aş intra în „Alimentara“ şi aş lua salamul!

— Adică l-ai fura! Frumos, n-am ce spune!

— Şi ce dacă? Nu m-ar vedea nimeni. Pe urmă m-aş duce la cofetărie şi aş mînca toate prăjiturile, iar torturile le-aş lua cu mine!

— Altceva ce-ai mai face?

— Aş intra gratis oriunde: şi la fotbal, şi la cinema, şi la Vico Toriani! Dar mai întîi... Dănuţ scăzu glasul şi trase cu ochii în juru-i: Mai întîi m-aş duce la cancelarie, aş lua catalogul, mi-aş şterge notele rele şi mi-aş pune opt şi nouă — numai note bune.

— Ce faci cu notele, dacă nu ai învăţătură?

— Văd eu mai pe urmă. Şi după ce-aş termina cu catalogul, aş pune pe toate scaunele din cancelarie pap de-al cizmarilor.

Socotind asemenea vorbe drept o glumă proastă, Ionică nu mai zise nimic, ci se mulţumi să ridice din umeri.

Şi iată, acum două zile, Dănuţ venise la şcoală cu o sticlă de cinci sute de grame, cunoscută prin forma ei tuturora, fiindcă în ea se vinde sucul de roşii, şi poate fi văzută în multe vitrine.

— Ţi-am adus elixirul! şopti el, în ascuns de alţii, arătîndu-i sticla lui Ionică.

În sticlă nu era ceva care să-ţi atragă luarea-aminte cu osebire: un lichid alb, limpede ca apa sau ca alcoolul.

— Din ce-i făcut?

— Nu pot să-ţi destăinuiesc formula!

— Dar de unde-o ai?

— O caut de multă vreme. Am citit în cărţi, m-am gîndit, am socotit... Sînt macerate plante din India şi din China... Dar şi chimicale; nu mă întreba, că nu-ţi spun, să mă arzi cu fierul!

Ionică rîse prin colţul gurii.

— Şi ele unde ştii că e bună?

— Am încercat-o! I-am dat să bea cîinelui.

— Asta-i culmea!

— Daaa... urmă Dănuţ, scăzînd glasul şi făcîndu-l mai tainic. După două ceasuri l-a luat un fel de ameţeală, pe urmă a început să umble de colo-colo, şi peste alte opt ceasuri nu l-a mai văzut nimeni.

— Trăieşte? întrebă Ionică, dispus să continue gluma.

— Trăieşte! Se aude cum mîrîie; noaptea latră de scoală vecinii, dar cînd te duci să-l vezi, ia-l de unde nu e!

Ionică luă sticla, o privi în lumină. Ştia că Dănuţ avea înclinări spre chimie; odată îi pusese maică-si în piuliţă, în locul zahărului, clorat de potasiu şi alte substanţe uşor de găsit la drogherie. Şi cînd biata femeie dăduse o dată cu pisălogul, ţîşnise o asemenea flacără, izbucnise o atît de groaznică bubuitură, că puţin lipsise să ia foc şi să sară în aer toată bucătăria. Iar asta era doar o ispravă din multele pe care le cunoştea toată şcoala.

— Încearc-o, dacă nu crezi! îl ispiti creatorul minunii.

Desigur că nu credea, dar, cînd să ducă sticla la gură, Ionică simţi că-i tremură mîna.

— Fugi de-aici cu prostiile!

— Dacă sînt prostii, de ce ţi-e teamă?

La aceasta, băiatul nu putu să răspundă fără întîrziere. Iar celălalt stăruia ca un diavol, dîndu-i tîrcoale:

— Hai, încearcă! N-ai ce pierde! După formula mea, rămîi nevăzut numai o lună.

Oricîte ştia Ionică din ale lumii, de data asta simţi o greutate pe inimă. Nu s-a întîmplat oare la fel cu toţi născocitorii? îşi zicea el în sine. N-au fost luaţi în rîs pînă s-a dovedit adevărul? Paraşuta pe care o folosesc azi aviatorii, după ce mulţi au căzut şi s-au făcut fărîme, fără nici un mijloc de salvare, n-a fost închipuită de Leonardo da Vinci acum patru secole, şi n-a luat-o în serios nimeni? Cîte pilde asemănătoare nu se găsesc în istoria omenirii?!

— Ştii ce? spuse Ionică la urmă. Lasă-mă să mă gîndesc o zi, două.

— Şi-o săptămînă. Poţi să iei sticla cu tine!

Adică de ce vroia să-şi bată joc tocmai de el, care nu era printre cei din urmă nici cu mintea, nici cu învăţătura?

Băiatul luă sticla, şi după ce meditä mult timp îi dădu să bea mîţei, chiar în aceeaşi seară, turnîndu-i în farfurie. Altceva decît a clor, ca şi apa de bucătărie, nu mirosea elixirul. Nu se simţea să fi trecut pe lingă el acele plante ciudate, din India şi din China, Dar pînă nu vezi, ce poţi spune?

Mîţa era o făptură mică şi neagră, şi în disproporţie cu dimensiunile o chema Filofteia. Lung şi caraghios nume!

Bău ea ce bău, apoi mieună, arătîndu-şi gura trandafirie, se frecă de picioarele stăpînului, iar pe urmă se urcă în coşuleţul din vestibul, culcuşul ei, pregătit anume, şi începu să toarcă, după deprinderea tuturor mîţelor, cînd sînt în toane bune.

Toată noaptea o pîndi Ionică, deschizînd din oră în oră uşa odăii; mîţa era tot acolo şi îşi continua somnul.

Băiatul adormi abia înspre ziuă şi, cînd se trezi, cu oarecari ameţeli, datorită neodihnei, din pat sări drept în mijlocul vestibulului. Filofteia nu mai era acolo!

La bucătărie, mama băiatului tocmai tăia carnea, s-o pună la oală.

— Mamă, unde-i Filofteia?

— Ce, tu nu vezi? Uite-o colea!

În acea zi, la şcoală, Ionică îi aruncă în cîteva rînduri priviri semeţe şi batjocoritoare celui ce-i dăduse elixirul, dar nu-i spuse o vorbă despre rezultatul experimentării.

Seara, iar îi dădu mîţei să beie şi, dimineaţa, urmarea rămase aceeaşi. Atunci băiatul, ca să-l înfunde pe Dănuţ cu deplină cunoaştere, duse sticla la gură şi bău pînă i se făcu silă.

Era cam obosit după-amiază, la şcoală, după două nopţi în care urmărise zadarnic efectele elixirului. Simţea puţină durere de cap, puţină fierbinţeală, dar ştia că au să treacă o dată cu somnul. Dănuţ îi tot arunca priviri iscoditoare; în ochii lui se vedea atîta batjocură, încît Ionică nu se mai stăpîni şi, la prima recreaţie, îl luă deoparte şi îi spuse, provocator, cu un zîmbet ironic:

— Ştii că am băut elixirul?

— Nu cred că ai avut curaj!

— Va să zică, asta ai vrut să vezi! Pe asta te bizuiai! Află atunci că nu ţi-ai găsit omul! Am băut jumătate din sticlă. Ajunge? Dacă nu, o beau şi partea cealaltă, diseară.

Se aflau în curtea şcolii, în după-amiaza aceea de toamnă tîrzie, ultima zi cînd, după cum s-a spus, vremea se mai arăta bună. Şi deodată, pe cînd Ionică se uita sfidător drept în ochii celui care născocise elixirul, îi veni ameţeală, toate începură să se învîrtească în juru-i. Ultima imagine pe care-o mai desluşi era chipul lui Dănuţ, poate speriat, dar lui i se păru că rînjeşte cu mulţumire. Ultimul cuvînt pe care-l rosti, înainte de a se prăbuşi, deşi celălalt nu-l merita, era o declaraţie loială:

— E vina mea că am băut! Să n-ai nici o grijă: n-am să spun nimănui!...

★

Iar acum se afla aici, în camera lui de copil, acasă la părinţii care-l credeau bolnav, pe cînd el nu era decît nevăzut. Venise împreună cu acest băiat, căruia îi făgăduise merinde pentru cei ce luptau, răsculaţi în Paris. Dar, mai mult decît grija merindelor, îl apăsa gîndul că sticla blestemată intrase în alte mîini — şi dacă ai casei beau lichidul prefăcut, ajungeau în starea lui de acum!

Cam aşa se lămurise Ionică lui Gavroche, în timp ce acesta îl asculta incredul.

— Fugi de-aici! zise la urmă băiatul străin. Oricît aş fi eu de prost aşa ceva nu pot să cred, nici de m-ai arde pe rug!

— Dar tu nu înţelegi? De ce mi-a venit ameţeală, întocmai cum a spus Dănuţ, la două ceasuri după ce-am băut?

— A fost o... o d-aia, coin... spune-i tu!

— Coincidenţă?... Nu vezi că toate, dar toate s-au potrivit?

Gavroche începu să-şi adune poverile, pregătindu-se de drum; zăbovise prea mult.

— Va să zică, tu eşti nevăzut! S-or fi făcut nevăzute şi merindele alea pe care mi le-ai făgăduit?

— Stai! Mă duc să, caut şi ţi le-aduc!

În cămară erau două pîini negre, luate pentru a doua zi, o bucată de slănină — şi altceva nimic care să folosească aşa, negătit. Dar înainte de toate, Ionică descoperi în raft, chiar în faţa lui, sticla pe care o căutase atît. O cunoştea, fiindcă avea o ciupitură la gît, cum se întîmplă să se ciobească sticlele cînd scoţi dopul metalic, prea strîns. Asemenea sticle se găsesc în orice gospodărie, fiindcă o dată ciobite, chiar dacă tu nu eşti vinovat cu nimic, nu ţi le mai primeşte în schimb, prin prăvălii, şi ele se adună, de nu ştii pe unde să le mai pui.

Cunoştea sticla, avea şi puţină rugină la gură, şi ochiul lui, cu deprinderea amănuntelor, ştia că alta nici n-ar putea fi. Sticla era goală, spălată, uscată şi pusă bine; maică-sa strîngea orice lucru care vreodată ar mai fi folosit, Ionică nu mai avea ce face; dacă băuse cineva elixirul, cum să-l întoarcă din drum?

Îngrijorat, obidit, reveni în camera unde Gavroche îl aştepta, gata de drum.

— Iată două pîini, slănină şi ceapă; altceva n-am găsit.

— Nu strică nici astea! Îţi mulţumesc pentru tot ce-ai făcut. Te las cu bine! Eşti un băiat bun!

— Aici tot nu mai am ce face! zise Ionică, gata să izbucnească în plîns. Am să te petrec măcar o bucată de drum.

Coborîră şi luară înapoi cheiul, pînă la podul de piatră, care pe partea asta era podul de la Cotroceni, Pont-Neuf pe partea

cealaltă. Cum ajunseră dincolo, izbucniră împuşcături, departe, în faţă.

— A început atacul! zise Gavroche, cu un tremur în glas. Mi-e cam întîrziat!

Şi, fără altă vorbă, o luă la fugă de-a lungul cheiului, prin ceaţa care se făcea tot mai deasă. Ionică îl urmă, deşi n-avea nici puşcă, nici gloanţe. Dar nu putea să-l lase aşa, singur în noapte.

Fugeau de un sfert de ceas, ori cine mai ştie de cît timp. Gavroche mărea mereu pasul şi nu părea de loc obosit. Pe Ionică în schimb îl ardea pieptul, îşi simţea picioarele sleite, apoi începu să-i vîjîie capul şi toate prinseră să se rotească în jur.

— Gavroche! strigă, apucîndu-se cu amîndouă mîinile de un stîlp.

Micul luptător se pierdu în ceaţă; împuşcăturile se înteţiră deodată şi în acelaşi timp izbucniră răcnete sălbatice.

— Gavroche! mai strigă Ionică, dîndu-şi seama că e sleit şi nu poate să facă un pas mai departe. Gavroche, să ştii că te-am iubit foarte mult, de cînd te-am cunoscut. Toţi te iubim foarte mult, fiindcă eşti viteaz şi lupţi pentru libertate!

Nu-şi mai auzea nici el glasul; vacarmul luptei, în depărtare, crescuse năprasnic, apoi se apropie, lăţindu-se asupra oraşului, trecînd peste bietul băiat, strivindu-l, făcîndu-l să cadă istovit cu capul pe o piatră.

Aşa zăcu el, fără să-şi dea seama dacă se scurg minute sau ceasuri, dîrdîind de frig, cu împunsături în creier, insuportabile. Treceau pe alături, zgîlţîind pavajul, tunuri cu roţi grele, care scrîşneau pe piatră, escadroane scoţînd scîntei de sub picioarele cailor, pedestraşi în zdrenţe, murdari, cu obrazuri nerase, femei cu broboade, unele înarmate, urmîndu-şi bărbaţii, copii cu tolbe de pulbere şi cu gloanţe, aruncînd cu pietre în dragonii cu penajuri albe, care fugăreau poporul răsculat, fără a izbuti să-l zdrobească.

Pe urmă se făcu linişte, cheiul se goli, şi cînd Ionică se ridică de jos, strîngîndu-şi în mîini tîmplele care-i pocneau ca nişte puşti descărcate sub ţeastă, văzu alături, rezemat de stîlp, pe

Gavroche, semănînd cu o fantomă însîngerată: pieptul gol îi era sfîrtecat de gloanţe.

— M-au împuşcat! zise el cu un glas liniştit, limpede, avînd însă o sonoritate nouă, de parcă ar fi fost ecoul glasului auzit altădată.

Ionică vru să se apropie, să-l sprijine în braţe; nu-l ascultară nici picioarele, nici braţele. Izbuti în schimb să vorbească:

— Te doare?

— Nu; sînt mort de două ceasuri!

De două ceasuri? Poate trecuse mai mult decît veacul, dar în clipa asta Ionică îşi dădu seama că mintea lui nu mai percepe valoarea timpului, nici a spaţiului...

— Gavroche! zise, neliniştit nu de starea băiatului, ci de soarta răsculaţilor. Ce fac ai voştri? I-au zdrobit armatele?

— Nu! Se retrag pe alte baricade!

Ionică se lăsă jos şi puse iar capul pe piatră.

— Sînt tare obosit şi îmi arde tot trupul. Aş vrea să dorm măcar cîteva ceasuri, dar mi-e frică aici, singur, noaptea. Şi mi-e tare dor de ai casei!... Oare ce s-o fi făcut cu elixirul?

Era tare piatra pe care îşi ţinea capul, dar mai tare o altă piatră, nevăzută, aşezată pe pieptul lui, împiedicîndu-i respiraţia.

— Gavroche, poţi să rămîi lîngă mine pînă se luminează?

— Cred că da. N-au să mă îngroape decît mîine dimineaţă.

Zgomotul luptei, deşi se dusese departe, ajungea pînă aici, prin piatra pavajului.

În zori, Ionică se trezi, singur, într-un loc pustiu şi necunoscut, un cîmp brăzdat de rîpe adînci. Nu se vedeau în jur nici case, nici drumuri, nici poteci, nici un semn lăsat de om în trecerea lui. Pămîntul era tare, ţelinos, în unele părţi sterp, în altele, năpădit de ierburi şi bălării, dovadă că unealta plugarului nu se atinsese niciodată de el.

Nu se miră însă de loc; totul i se părea firesc şi, ar fi spus, chiar prevăzut. Că nimic de pînă acum nu fusese vis se adeverea prin prezenţa tolbei cu merinde a lui Gavroche, pe care o găsi sub cap, drept căpătîi, şi a ulciorului cu apă, aflat alături, ba chiar plin...

La orizont se ridicau trei munţi stîncoşi, despărţiţi de văi largi, încît de la unul la altul ar fi fost cale lungă de străbătut. Toţi trei laolaltă închideau întreaga zare de la apus. Era singurul loc către care ar fi purces orice drumeţ, aflîndu-se fără să ştie cum pe cîmpul gol şi necunoscut.

La fel făcu şi Ionică, după ce îşi roti ochii nedumeriţi de jur împrejur. Nu ştia cum ajunsese aici, şi după vuietul luptei de astă-noapte, după mişcarea năvalnică a răsculaţilor şi-a armatei, liniştea locului i se părea nefirească. Nu-i era frică, îl stăpînea în schimb, nedîndu-i pace, dorinţa de a şti ce se ascunde în lumea aceasta misterioasă. Aşa că numaidecît porni către munţii din zare, luîndu-l ca ţintă pe cel din mijloc, care părea să fie cel mai aproape.

Şi merse el, merse cu soarele în spate, lungindu-i umbra în faţă, pe pămîntul arid şi peste rîpe nenumărate, pînă ce umbra, scurtîndu-se într-una, i se topi sub picioare, iar soarele ajunse sus, apăsîndu-l cu toată dogoarea în ţeastă. Atunci, descoperind un copac singuratic, care parcă anume îi ieşise în cale, fiindcă alţi copaci nu se vedeau pe aproape, poposi la umbra lui, pentru un pic de odihnă şi ca să prînzească.

În tolba prietenului său de peste noapte mai erau, din merindele pe care i le dăduse el de acasă, pîine, slănină, ceapă, iar în ulcior apă, rămasă rece şi proaspătă. Ionică se înfruptă din merindele acestea, fără să-i fie foame, numai fiindcă era ora de

masă; apă în schimb bău cu sete şi pe săturate şi, luîndu-şi tolba, poate de folos altădată, porni mai departe.

Acum soarele începea să-i cadă în ochi, coborînd către muntele din faţă, care se apropia cu fiecare pas al băiatului...

Spre amurg, cînd poalele lui se aflau la o aruncătură de praştie, creasta, în lumina apusului, se arămi dintr-o dată, şi nu doar creasta; întreg povîrnişul, deşi în umbră, căpătă culoarea jăraticului.

Drumeţul se opri, cît pe-aci să se poticnească; un răget ca de fiară străbătu văzduhul pînă atunci paşnic. Sus, profilat pe cer, se ivise un om cu înfăţişarea sălbatică, învîrtind în mînă o ghioagă şi scoţînd urlete fioroase.

Îndată, din peşteri, pe care Ionică nici nu le văzuse pe povîrnişul fără viaţă, se iviră capete bărboase, arătări omeneşti avînd drept îmbrăcăminte piei de animale aruncate pe umeri sau strînse pe şalele musculoase, lăsînd despuiate piepturile pline de păr, braţele ca nişte împletituri de odgoane, picioarele scurte, grele, vînjoase, ascunzînd în ele atîta forţă, încît te întrebai cum nu crapă muntele sub călcătura lor îndesată.

Ionică rămase locului, fiindcă altceva nu avea ce face. Omul de la creastă, de bună seamă o strajă, continua să scoate urlete şi să-şi învîrtească ghioaga, ca şi cînd micul drumeţ ar fi venit cu o armată întreagă.

Ceilalţi, după ce văzură cum stătea treaba, se prăvăliră la vale, fiecare cu ghioage. În spatele lor se iviră femei, semănînd la înfăţişare cu bărbaţii, însă mai plăpînde şi, bineînţeles, nu aşa de păroase. Unele aveau prunci în braţe şi-i strîngeau la piept cu spaimă, ca şi cînd se temeau că vine cineva să li-i răpească. Erau şi copii mai răsăriţi, care ieşeau din peşteri în patru labe, neavînd încă pe deplin deprinderea să meargă în picioare, ca oamenii. Cîţiva flăcăiandri puseră şi ei mîna pe cîte o ghioagă, mai mică decît celelalte, şi rămaseră, războinici, în gurile peşterilor, gata să-şi apere sălaşul, mamele şi fraţii.

În totul, cu cei rămaşi sus, cu cei ce coborau, să fi fost vreo sută de suflete, iar Ionică era singur, neînţelegînd altceva decît

că timpul pe care nu mai avea puterea să-l stăpînească îl dusese într-o vîrstă a lumii tare îndepărtată.

Întru acestea, oamenii cu ghioage îl înconjuraseră, făcînd un cerc mare în jurul lui şi rămînînd la distanţă. Desigur, înfăţişarea neobişnuită a băiatului, privirea mirată, îmbrăcămintea cum nu mai văzuseră niciodată îi opreau în loc, sfioşi şi temători.

— Bună seara! zise Ionică!

Oamenii se priviră între ei, apoi unul după altul se înseninară la faţă.

— Bună seara! răspunseră, în sfîrşit, toţi deodată, cu glasuri care făcură muntele să se clatine.

Nespus de mirat, băiatul văzu că puteau să se înţeleagă. De aceea, continuînd să zîmbească, zise mai departe:

— Bucuroşi de oaspeţi?

Acum oamenii nu mai răspunseră, ci schimbară între ei priviri îngrijorate, apoi, fără să lepede ghioagele şi fără să-l scape din ochi pe neaşteptatul oaspete, se strînseră grămadă şi începură să şoşotească. Abia după un timp, unul, care părea maimarele, căpetenia, starostele, şi-i depăşea în înălţime pe ceilalţi cu jumătate de ghioagă, întrebă cu glasul nu ameninţător, dar aspru:

— Vrei bronzul nostru?

Băiatul clătină din cap, senin şi nevinovat, negînd intenţiile prădalnice.

Maimarele se desprinse de gloată.

— Vii de la oamenii care lucrează piatra?

Zicînd acestea arătă temător spre muntele din stînga, care acum părea mai tăcut şi mai îndepărtat şi luase în lumina crepusculului o culoare cenuşie-albastră.

— Nu! răspunse Ionică, deşi nu înţelegea întrebarea.

— Din ce-ţi faci armele? continuă bănuitor starostele.

— N-am arme.

— Cu ce ucizi fiarele?

— N-am ucis nici o fiară!

Localnicii începură iarăşi să şoptească.

— Atunci cu ce te hrăneşti? întrebă şi mai bănuitor starostele.

Ionică arătă tolba, în care mai era o bucată de pîine uscată. Văzînd nedumerirea pe chipul tuturora, scoase pîinea veche şi tare scorţoasă; s-ar fi spus că n-o purta cu el numai de astă-noapte. Prin mulţimea din faţă trecu o înfiorare. Cu mîinile pe ghioagă, gata să se apere, oamenii şopteau, şi şoapta trecea de la unul la altul:

— Piatră!... Piatră!

Fără să le înţeleagă teama, Ionică rupse o bucată de pîine şi începu s-o mestece sîrguincios, deşi drumul lung făcut după-masă nu-l înfometase. Gestul lui însă avu o urmare cu totul neaşteptată: oamenii aruncară ghioagele înspăimîntaţi şi se trîntiră la pămînt, semn că se supun, neavînd nici o putinţă să se apere.

— E puternic! şopteau între ei, cu groază, dar şi cu admiraţie. Sfarmă piatra cu un deget! O macină în dinţi, de parc-ar fi lut înmuiat cu apă!

Căpetenia lor zise, cu fruntea la pămînt, neîndrăznind să ridice capul:

— Fii maimarele nostru! Sîntem bătrîni, sîntem osteniţi. Porunceşte şi învaţă-ne!

— Dar cîţi ani ai? întrebă, Ionică, în timp ce continua să mestece pîinea uscată.

Omul, care nu părea bătrîn, aruncă ghioaga la picioarele lui.

— Anii sînt însemnaţi acolo! Cercetează-i!

Vrînd să ridice ghioaga, băiatul simţi că i se rup şalele. Măciulia de bronz atîrna pe puţin cincizeci de ocale, şi cu toate astea văzuse că oamenii îşi purtau armele ca pe nişte fire de păpădie firave. I se păru necinstit să se prefacă, de aceea îşi mărturisi deschis slăbiciunea:

— E cam grea pentru mine!

Nici această declaraţie nu redă curajul oamenilor care se socoteau învinşi şi i se închinau cu supunere. Ionică îngenunche şi începu să numere crestăturile de pe coada ghioagei, înţelegînd că aşa se socoteau aici anii.

— Patruzeci şi şapte! exclamă la urmă. Dar nu eşti bătrîn! Ridică-te şi vino-ţi în fire!

Omul rămase cu fruntea în ţărînă.

— Sîntem bătrîni! Porunceşte şi învăţă-ne tu, care sfărîmi piatra cu o mînă!

Băiatul se simţea încurcat din cale-afară, ba simţea şi un fel de mînie văzîndu-le nevolnicia.

— Ei, haide! zise, gata să-şi iasă din fire. Să lăsăm gluma!

Atunci, în lumina crepusculului care se prelungea peste obişnuit, văzu că pe povîrniş coborau şi flăcăi, cu ghioagele lor în mînă, nemulţumiţi poate să-i vadă pe cei vîrstnici cu fruntea la pămînt, în faţa unui străin şi plăpînd, şi singur. Cînd fură aproape, Ionică îşi dădu seama că erau abia nişte băieţandri, dar aici era greu să ştii cum îşi înţelegeau oamenii vîrsta, de cînd începeau să se socotească bătrîni şi ce preţ dădeau anilor.

Cel mai răsărit dintre ei, un flăcău voinic, trecu printre cei prosternaţi la pămînt şi, oprindu-se în faţa străinului, îl cercetă îndrăzneţ, de sus pînă jos.

— Cum te cheamă? întrebă apoi.

— Ionică!

— E prea lung.

— Ştiu! recunoscu băiatul, cam obidit. Cînd am să fiu mare, o să-mi spună Ion.

— Aşa da! Pe mine mă cheamă Ahe.

Dezgheţatul flăcău spuse apoi numele însoţitorilor săi, arătîndu-i cu ghioaga, pe fiecare la rînd:

— El e Aha, celălalt Ahi, următorul Aho, şi cel care-a rămas, Ahu.

— Pe el cum îl cheamă? întrebă Ionică, arătînd la căpetenia întinsă pe jos.

— He! E tatăl meu!

Numele celorlalţi oameni mari erau asemănătoare, într-un singur sunet: Ha, Hi, Ho, Hu... mai scurte decît ale tinerilor — şi Ionică socoti că aşa e foarte firesc. El află apoi că fiecărui copil i se dă numele tatălui, adăogîndu-se înainte o vocală, care se leapădă atunci cînd copilul ajunge mare, iar tatăl e mort.

— Ce cauţi aici? întrebă Ahe, după ce-i dădu aceste lămuriri.

Ionică nu răspunse numaidecît, fiindcă se gîndea cît timp ar cîştiga oamenii în vorbirea lor dacă toţi ar avea numele mai scurt. Ca să pronunţi de atîtea ori pe zi Nabucodonosor, Artaxerses, Robespierre, Napoleon, sau şi mai lung: Albă-ca-zăpada, sau, şi mai încîlcit: Fetiţa cu Scufiţa Roşie, înseamnă să risipeşti multe minute pe zi, ore pe săptămînă, zile pe an — şi cine mai ştie cît timp într-o viaţă întreagă. Spre a nu mai vorbi cîtă hîrtie şi cîtă cerneală se prăpădesc ca să le scrii! O carte s-ar scurta mult dacă numele scrise şi repetate acolo de sute de ori, în loc să ocupe de fiecare dată jumătate de rînd, ar ocupa numai o zecime din lungimea lui, sau poate chiar mai puţin!

Ahe repetă întrebarea rămasă fără răspuns:

— Ce cauţi aici?

— M-am rătăcit, răspunse Ionică, exprimîndu-şi cu sinceritate primul lui gînd.

Apoi reveni, destul de nedumerit:

— Adică, să vezi...

Răspunsul adevărat nu-l ştia nici el; avea însă bănuiala, care îl speria oarecum, că mergea acolo unde îl ducea gîndul lui, cu însuşirea de a trece peste spaţiu şi peste timp, cum trece vîntul peste cîmpul deschis. Se simţea obosit, parcă îl durea puţin capul... Îşi duse mîna la tîmplă. Vroia să rămînă aici seara asta, dacă putea găsi un culcuş, să se odihnească şi să doarmă adînc. Era singura lui dorinţă acum.

Ahe, mai puţin bănuitor decît oamenii mari, se mulţumi cu răspunsul nelămurit. Făcu un pas înainte şi-i luă pîinea din mîini. Era uşoară ca un fulg şi n-o puteai folosi ca armă, mai ales că se fărîma cum o strîngeai în pumn.

— Nu-i piatră! zise surprins.

— Bineînţeles că nu!

Auzind aşa, oamenii mari se ridicară şi veniră aproape, strîngîndu-se în jurul lui Ionică, încît acesta, dacă ar fi vrut să plece, n-ar fi avut cum. He, căpetenia, luă pîinea din mîna fiului său, o cîntări, minunîndu-se că era aşa de uşoară, apoi o dădu celorlalţi, şi fiecare pe rînd făcură la fel. Cu toţii socotiră la urmă

că băiatul străin n-avea gînduri primejdioase, astfel încît îi urară bun sosit şi-l poftiră să vadă aşezarea lor de sub povîrniş.

— Ce piele e asta? întrebă Ahe pe drum, pipăindu-i cu mirare haina de stofă bleumarin.

Nici o vietate din cele care se întîlneau pe cîmp, la malul mării, în rîpe sau în păduri nu avea asemenea blană şi nici nu năpîrlea vreodată aşa de rău, ca să rămînă fără un fir de păr pe trup.

— E stofă!

— N-am auzit de acest animal! răspunse Ahe, cam oţărît la gîndul că băiatul străin îl crede nătîng.

Băgînd de seamă burzuluiala lui, Ionică se socoti dator să-l lămurească... Dar cum?

— Să vezi — începu el — pe la noi oamenii nu se mai îmbracă cu piei de animale. Numai iarna, cînd e, foarte frig.

Tocmai atunci, un alt flăcău, cel ce se numea Ahi, începu să rîdă cu hohote, arătînd cu mîna la picioarele băiatului musafir:

— Ia te uită ce picioare pocite! N-are degete, nici unghii!

Se puseră cu toţii pe rîs, tineri şi bătrîni, ceea ce pe Ionică îl nemulţumi.

— Am picioare ca toţi oamenii! zise el stăpînindu-şi furia, ca un băiat bine crescut.

Apoi îşi smulse pantofii, cu tot cu ciorapi, arătîndu-şi picioarele goale, albe pe lîngă ale gazdelor lui. În prima clipă se traseră cu toţii înapoi, înmărmuriţi, aşa cum ar face oricine, văzînd pe unul că îşi jupoaie pielea de pe trup.

— Nu curge sînge! observă Ahe.

— Nu te doare? întrebă Ahi.

Pantofii în acest timp treceau din mînă în mînă şi fiecare îi cerceta, foarte nedumerit.

— Poţi să-i mai lipeşti la loc? întrebă un altul dintre flăcăi.

Oamenii mari barem nu făceau decît să se minuneze, neputînd întreba nimic. Ionică socoti potrivit să nu mai dea la iveală nimic din ceea ce avea întîmplător asupra sa, bunăoară batista, sau fotografiile celor de-acasă, pe care le purta de obicei cu el; nu se simţea în stare să lămurească rostul lor. Erau

obiecte mărunte, la îndemîna oricui, putînd să le găseşti oriunde şi oricînd, şi totuşi omenirii îi trebuiseră milenii pentru a le născoci. Cît despre ceasornicul de la mînă... Nu-i auzise niciodată mersul decît dacă-l ducea la ureche, dar acum tic-tacul micii maşinării parcă-i spărgea timpanul, gata să-l dea de gol în faţa acestor oameni pe care uimirea îi scotea din minţi...

Ionică îşi scoase ceasul pe furiş, îl vîrî în fundul buzunarului, la pantalon, deasupra îndesă batista, şi se mai linişti. Între timp, împins de o curiozitate care învingea temerile, He, căpetenia tribului, se aşezase jos şi se chinuia să încalţe pantofii pe piciorul care umblase tot gol de la naştere, avînd ca urmare talpa bătătorită şi aşa de îngroşată, încît ar fi putut să calce cu ea şi în foc. Încălţările însă erau mai greu de îndurat, căci îndată ce se ridică de jos şi vru să facă un pas, He căzu la pămînt şi începu să urle îngrozitor. Nimeni nu îndrăznea să se apropie spre a-l ajuta, fiindu-le teamă, desigur, să se atingă de al doilea rînd de picioare ale băiatului străin, pe care îl văzuseră că şi le purta aşa de uşor. He, în acest timp, se zvîrcolea bălăbănindu-şi labele în aer şi continua să urle, cu spume la gură şi cu ochii daţi peste cap. Ahe se întoarse speriat spre băiatul străin:

— Are să moară?

— Da’ de unde! răspunse Ionică, abia stăpînindu-se să nu izbucnească în rîs.

Şi apropiindu-se de nenorocitul He, îl descălţă, deşi nu era uşor să-i prindă picioarele cuprinse de bîţîieli. He se ridică de la pămînt, însă continua să tremure şi să se uite în jur, uluit.

— Trăieşte, dar e ca şi mort! zise Ahe.

Stăpînul pantofilor se încălţă în grabă; talpa lui nu era obişnuită să calce pe pămîntul gloduros şi plin de spini.

Ahe veni în faţa lui:

— Poţi să-ţi scoţi şi capul?

Ionică păli. Putea să mintă, la urma urmelor, deşi n-ar fi fost prea frumos. Dar dacă doreau să vadă cu ochii lor?... Pe urmă îi veni un gînd şi se lumină.

— Capul ar fi uşor de scos! Eu însă pot să fac mai mult decît atît!

— Ce? întrebă Ahe.

— Pot să scot ce-i în el!!

— Scoate, să vedem!

— Ce-i în cap, nu se vede!

Flăcăul deveni bănuitor, ca şi ceilalţi, care începură să şoşotească între ei.

— Ce nu se vede nu este! zise Ahu.

— Vîntul se vede? întrebă Ionică.

Ahu se fîstîci, iar ceilalţi tăcură sfioşi.

— Tu ai în cap vînt? întrebă Ahe.

— Nu! Am ştiinţă!

Nu auziseră pînă acum acest cuvînt. El născu freamăt, nelinişte, îndoieli; Ionică se temu că intrase într-o încurcătură din care nu mai putea ieşi. Crepusculul continua, surprinzător de lung, şi drept în faţă, peste creasta muntelui, se vedeau urmele apusului stăruind ca pîlpîirea unui cuptor încins, de parcă pe-aici oamenii puneau seara soarele la topit.

— Scoate ce ai în cap! porunci Ahe, de data asta aproape ameninţător.

Ceilalţi veniră mai strîns în jurul lui Ionică. Băiatul, încolţit, îşi plimbă ochii pe cozile de lemn ale ghioagelor şi, în căutarea unei scăpări, începu să numere crestăturile care arătau anii fiecărui om. Deodată se lumină la chip şi, întinzînd mîna, arătă la unul din ei.

— În capul meu este că din voi toţi tu te-ai născut întîi!

— Aşa e! încuviinţă omul, mirîndu-se nespus.

— Iar tu te-ai născut în anul care a venit!

Al doilea păru foarte surprins, şi recunoscu:

— Aşa e! Cum ai ghicit?

— Tu, He — continuă Ionică îndreptînd mîna spre capul tribului — te-ai născut în acelaşi an cu el!

— Aşa e! bîigui He, care încă nu-şi revenise pe deplin.

— Iar tu, te-ai născut doi ani mai tîrziu!

Cel arătat, de bună credinţă, sau vrînd să fie şiret, clătină din cap:

— Nu-i adevărat!

— Ba da! stărui Ionică, sigur de el.

Omul păru îndoit.

— Aşa e, aşa e! interveni He. Eu ştiu de la tatăl lui, care a murit. Aşa e!

Îşi aminteau şi alţii acum, şi nu se dădeau în lături să recunoască dreptatea băiatului străin.

— Iată ce-i în capul meu! încheie Ionică. Dar nu-i numai atît! În capul meu e arătat locul unde are să răsară soarele mîine!

Aceste spuse erau cu totul de necrezut.

— Cum poate capul tău să arate ce nu ştii? Întrebă Ahe, îndoit. Tu ai venit abia azi. N-ai văzut de unde răsare soarele!

— Ştiu fără să văd! Asta e în capul meu!

Zicînd aşa, Ionică se întoarse şi arătă la orizont locul unde ştia că are să răsară soarele, judecînd după apus. Spre acel loc, departe de tot, profilat pe cerul vineţiu, creştea un copac singuratic, cu ramurile scheletice întinse în părţi, ca un cortel prăfuit, poate chiar copacul sub care poposise băiatul la prînz.

— Soarele are să răsară din spatele lui!

Atît mai spuse Ionică, şi pe urmă capul începu să-l doară, ascuţit, în adîncul lui. Îşi cuprinse tîmplele în palme, gîfîind. Pînă să se dezmeticească, toţi din jur erau prosternaţi la pămînt.

— Acum te credem! zise Ahe, ruşinat şi umil.

Ionică bîigui:

— Mă doare capul. Mă doare rău!...

Îi venea să plîngă. S-ar fi întins jos şi-ar fi vrut să aibă o pernă moale sub căpătîi, o mînă răcoroasă să-i mîngîie tîmplele fierbinţi.

— Te doare fiindcă ai scos ce era în el! socoti Ahe.

Şi după ce aruncă o privire tatălui său, părînd că îşi vorbesc din ochi şi se înţeleg, el continuă:

— Ion, tatăl meu e bătrîn şi nu mai are nimic în cap; capul lui s-a golit. Capul meu e numai pe jumătate plin, fiindcă n-am ani destui.

— Ai şaptesprezece ani! bîigui Ionică.

— Tu ştii tot!

— Ştie tot, ştie tot! încuviinţară într-un glas oamenii din jur.

Ahe urmă:

— Capul tău e foarte plin! Tu fii mai mare peste noi, pînă are să se umple capul meu! E nevoie de tine chiar acum, să ne îndrumi; ne pregătim de război!

Acum Ionică înţelegea cu totul nelimpede ce spunea Aho, fiindcă durerea de cap îl chinuia din ce în ce mai rău. Dar îşi dădu seama de tot ce urmă: oamenii îl ridicară pe sus şi porniră spre povîrniş, unde era aşezarea lor. Crepusculul continua să învăluiască locurile într-o lumină de vis, ca a unei lămpiţe de noapte cu abajur albăstriu.

Trecură printr-o rîpă care despărţea poalele muntelui de cîmpul întins. În fundul ei, pe vatră largă, ardea focul, încălzind un chiup mare de lut, în care bolborosea un lichid vîscos, arămiu.

— Bronz! zise He, fudul.

Şi arătînd spre muntele cenuşiu din stînga, învăluit în lumina lungului crepuscul, adăugă, cu o îngîmfare copilărească:

— Oamenii de acolo au arme şi unelte de piatră!... Mîine pornim război împotriva lor!

— De ce? întrebă Ionică.

În glasul lui He se simţi teamă:

— Fiindcă altfel au să rîvnească la bronzul nostru şi n-au să ne lase în pace!

Ahe interveni, mînios, dezvăluind alt gînd decît taică-său:

— Dar oamenii de acolo au fier! zise, arătînd spre muntele din dreapta, mai închis la culoare decît celălalt. Cu ei trebuie să facem război! Ne trebuie fier, nu piatră!

— Lăsaţi-mă jos! gemu Ionică.

Îl întinseră pe pămînt, în preajma focului unde se topea bronzul primelor veacuri. Dogoarea ajungea pînă la băiatul istovit, învăluindu-l, şi tot trupul lui era numai apă. Lumina aşa de mult prelungită a crepusculului se stinse pe neaşteptate, lăsînd loc celui mai adînc întuneric pe care îl cunoscuse Ionică vreodată. În schimb, pe pămînt jucau zeci de flăcări: în gurile grotelor femeile pregăteau cina bărbaţilor. Erau aşa de multe şi aşa de ciudate focuri, încît muntele părea acum o bucată de cer,

răsturnată, cu stelele mărite la o scară fantastică. Băiatul închise ochii, ameţit, şi cîteva clipe nu mai auzi zarva din preajmă. Bărbaţii şi tinerii se certau; glasurile lor, amestecate, iscau un zumzet care putea să te ameţească. Şi în acest zumzet se desluşi un glas foarte aproape:

— Înveliţi-l cu cearşafuri ude, îndată!

Da, focul dogorea şi pe trupul lui încins sudoarea sfîrîia ca la flacără. Dar de unde glas de femeie, cînd se aflau numai bărbaţi în preajmă?

În clipa următoare simţi frig, venit pe neaşteptate. Deschise ochii şi văzu că focul se potolea. Patru oameni luaseră chiupul, slujindu-se de o prăjină trecută prin toarte, şi turnau bronzul în forme de lut, aşezate la rînd, ceva mai departe. De pe povîrnişul muntelui, femeile îi strigau pe cei din vale, copiii, bărbaţii:

— He, Ahe, haideţi la masă!

— Hu, Ahu, înţelegeţi, şi veniţi odată!

— Ha, Aha!...

— Hi, Ahi, masa e gata!

Ahe se ridică în picioare şi răcni către toate:

— Aşteptaţi! Acum sîntem la sfat! Vedeţi să nu se răcească bucatele!

„Oare ce-or fi vrut cu cearceafurile ude? se întreba Ionică, părînd că recunoaşte între glasurile femeilor pe cel auzit adineauri, aproape. Şi ce, parcă ei au cearceafuri?“

— Ion! vorbi Ahe, nerăbdător să înceapă sfatul. Capul tău să spună cine are dreptate! Aşa-i că nu trebuie să pornim război oamenilor care lucrează piatra?

Ionică tăcu, strîngînd tare pleoapele.

— Ce face capul tău? continuă Ahe.

— Mă doare!

— Întrebarea e grea! Cum să nu te doară? Dar dacă răspunzi, o să se liniştească!

— Zadarnic să porniţi război oamenilor care lucrează piatra! vorbi Ionică, întretăiat, cum ar fi silabisit cu greu într-o carte. Ei au murit de şase mii de ani, ori de opt mii; nu se ştie limpede pînă astăzi!

Se auziră murmure de uimire, de neîncredere din partea bărbaţilor; în partea tinerilor, murmure de satisfacţie.

— Mergem să vedem! hotărî He. Fii în fruntea noastră!

Băiatul abia izbuti să zîmbească:

— Pînă acolo e atîta cale, încît n-aţi putea ajunge într-o viaţă, şi nici în viaţa fiilor voştri, şi nici a nepoţilor, nici a urmaşilor, decît la a mia spiţă, poate. Şi ce folos ar avea urmaşii voştri să se întoarcă înapoi sute de veacuri! Ca să găsească nişte unelte de silex, nefolositoare astăzi? Lăsaţi-le în pace! Peste alte mii de ani au să le dezgroape învăţaţii!

Bărbaţii ascultau cu gura căscată. În schimb, tinerii se foiau, siguri că dreptatea lor avea să se arate îndată.

— Mergem cu războiul la muntele de fier! Exclamă Ahe, socotind încheiat sfatul.

Cu toată durerea de cap care creştea iarăşi, Ionică izbuti şi acum să zîmbească:

— Cui vrei să faci război?

— Oamenilor care lucrează fierul. Dacă nu-i batem, au să-şi făurească arme mai bune decît ale noastre.

— Oamenii aceia nu s-au născut pînă astăzi!

Murmure de neîncredere, de mirare, se întinseră de la om la om, peste întreg sfatul.

— Minţi! răcni Ahe. Pornim la război mîine dimineaţă!

Ionică îşi strînse tîmplele în palme şi zise mai departe, vorbind greu, ca şi cum ar fi silabisit din nou pe o pagină cu litere pe care le vedea acum prima dată:

— Război acolo nu aveţi cui face! De pornit e bine să porniţi, mîine, sau astă-seară, sau în clipa asta! Dar de ajuns la muntele acela au să ajungă urmaşii voştri, peste vreo două sute de veacuri!

Vorbele lui stîrniră neîncredere în partea tinerilor, după cum vorbele de mai înainte stîrniseră neîncrederea bărbaţilor. Murmurele lor creşteau, pînă ce se prefăcură în răcnete, în urlete pe care Ionică le simţea pătrunzîndu-i dureros prin ţeastă.

— Ne-ai înşelat! răcni He.

— Aşa e, aşa e! încuviinţară urlînd şi tinerii şi bărbaţii.

Zadarnic strigau femeile de pe munte, nemulţumite de prelungirea sfatului:

— Hu, Ahu!

— Ha, Aha!

— He, Ahe, haideţi la masă!

Ahe se aplecă spre Ionică:

— Capul tău nu-i bun de nimic! O să ţi-l spargem!

Zeci de pumni se arătară deasupra, noduroşi, grei, încleştaţi, gata să cadă.

— Spărgeţi-l! gemu Ionică, nemaiputînd să îndure teroarea şi durerea care-i apăsa ţeasta.

Nu-i era frică de ei, nu i se păreau chiar aşa de sălbatici. Dar ca să le fii pe plac trebuia să nu-i contrazici, cum de altfel se întîmplă chiar cu unii oameni din zilele noastre.

Femeile de pe munte strigau, şi glasurile lor deveniseră deodată, melodioase:

— Hu, Ahu!...

— Hi, Ahi!...

— Ho, Aho!...

Dintre ele iarăşi se desprinse unul, zicînd o vorbă neînţeleasă:

— Ha, Aha... Aduceţi oxigen!... Hu!... Ahu! oxigen... oxigen!...

Ionică nu mai avea puterea să spună o vorbă, nici să zîmbească; zîmbi în sine şi gîndi — ciudat, îşi silabisea gîndul, cum ar fi citit încă o dată în carte: „Oxigenul se găseşte în aer şi în apă... Dar pînă să-l descopere cineva, au să treacă sute şi sute de veacuri!“

„Bărbaţii trebuie să doarmă doar şase ceasuri, femeile şapte, copiii opt, iar nouă porcii!“ spune un sfat vechi latinesc. Ionică se ruşină. Dormise nu opt ceasuri, ci poate optzeci, şi tot îi mai era somn. Se simţea bine, numai că nu putea să deschidă ochii. Auzea murmurul unor valuri domoale rostogolindu-se uşor peste ţărm, deasupra foşnea un copac, scoţînd clinchete armonizate, de parcă frunzele ar fi fost de argint acordat, iar din depărtare răzbeau glasuri, strigăte şi îndemnuri însoţite de grele icneli. Pesemne o gloată de oameni se opintea să mişte o povară din loc.

— A trecut o noapte bună! şopti alături un glas.

Băiatul tresări, dar nu avea putere să deschidă ochii; somnul lung încă îl apăsa, dîndu-i moleşeală în trup. Glasul îi era cunoscut, îl mai auzise, şi nu putea să-şi amintească unde; un glas de femeie, unduitor şi blajin.

— Febra are să revină îndată! zise cu îngrijorare un glas de bărbat.

Acum Ionică făcu o sforţare, nespus de anevoioasă, deschise ochii şi se ridică în coate. Somnul îi pieri ca sub putere de vrajă; rămase doar cu o apăsare surdă sub ţeastă, mai mult o amintire care avea să se piardă.

Nu-şi dădea seama unde se află. Un pîlc de palmieri, ca nişte umbrele foarte înalte, îşi legănau frunzele pe bolta cerului, atît de senină şi de luminoasă, încît părea mai degrabă albă decît albastră. Umbra lor, deşi firavă, împiedica soarele să răzbată, şi doar cîte o rază se plimba mîngîietoare pe iarbă. Nu era de mirare că într-un astfel de loc putuse să doarmă atîtea ceasuri!

La picioarele lui se întindea o apă cenuşie şi calmă, un fluviu aşa de larg, că abia i se vedea malul celălalt, cu ogoare verzi, fără margine. Dincolo de ele era greu să-ţi închipui ce-ar mai fi putut să încapă.

Glasurile veneau de aproape; la umbra palmierilor, aşezaţi pe iarbă, era un bărbat şi o femeie, care scoteau din cînd în cînd cîte o vorbă, în şoaptă. Omul, istovit pare-se, îşi odihnea oasele şi îşi potolea foamea muşcînd dintr-o turtă uscată, cu grijă să nu risipească vreo fărămitură, şi mestecînd-o pe îndelete, ca să-şi

prelungească în acest fel odihna şi masa săracă. Femeia ţinea în mînă altă turtă, pregătită s-o dea bărbatului. Drept îmbrăcăminte, bărbatul nu avea pe el altceva decît o bucată de pînză strînsă pe mijloc, învelindu-i goliciunea pînă la jumătatea coapselor. Femeia purta o rochie fără falduri, prinsă pe umeri cu baiere, şi croită îngust, poate ca să nu se risipească ţesătura, din aceeaşi grijă care pe bărbat îl făcea să nu risipească pîinea.

— Voi vorbeaţi adineauri? întrebă Ionică.

Bărbatul şi femeia întoarseră capul spre el şi-i zîmbiră cu bunătate, fără să se mire, deşi prezenţa lui aici ar fi părut oricui ciudată şi inexplicabilă.

Ionică îşi întinse mădularele şi se apropie de ei, silindu-se din răsputeri să-şi alunge somnul care încă îl stăpînea şi-i tot dădea poftă să caşte. Cînd ajunse alături văzu că amîndoi aveau pleoapele întunecate de o vopsea neagră; faptul îi stîrni o mare curiozitate.

— De ce vă vopsiţi ochii?

Omul arătă spre cerul alb, privind printre pleoape:

— Altfel ne orbeşte soarele.

Băiatul băgă de seamă abia acum că, unde se sfîrşea adăpostul copacilor, lumina era atît de vie, încît îţi usca ochii. Omul se ridică de jos anevoie şi îşi îndreptă şalele. Era înalt, clădit bine, cu umerii largi, cu şoldurile înguste, dar slab că îţi făcea milă.

— Cine sînteţi voi? continuă Ionică, întrebîndu-se cărui neam şi căror timpuri puteau să aparţină, cu această îmbrăcăminte, cu pielea măslinie, cu nasul mic şi drept, cu blîndeţea din purtările lor şi din privire.

— Sîntem supuşii lui Keops; el e regele şi zeul nostru pe veşnicie.

— Atunci, apa asta e Nilul!

— Întocmai! Nilul care ne hrăneşte şi ne mîngîie.

— Dar unde-i piramida? întrebă mirat Ionică, uitîndu-se în partea unde, după ştiinţa lui, ar fi trebuit să se vadă, semeaţă, acea uriaşă construcţie de piatră cunoscută de toată lumea.

— Abia acum se face, răspunse omul, cu o vădită neliniște și îngrijorare.

Privirea lui fugi în sosul Nilului. Cîteva sute de pași într-acolo se vedea îngrămădire de lume. O barcă uriașă era trasă la mal, legată zdravăn cu odgoane petrecute pe după piloți groși, de lemn, bătuți în pămînt. Pe punte zăcea un bloc de piatră albă, cioplită în fețe drepte, tăiate ca de mașină, avînd înălțimea omului și de vreo patru ori pe-atîta lungimea. Puzderie de oameni, semănînd la înfățișare și la îmbrăcăminte cu cel de la umbra palmierilor, erau agățați în mai multe șiruri, ca boabele pe ciorchine, de odgoane lungi care încingeau blocul de piatră, și se opinteau să-l dea jos, tîrșindu-l pe grinzi groase, întinse de la țărm la barca greoaie.

— Mi se pare că din cauza mea nu ți-ai terminat masa, zise Ionică, văzînd că omul mai avea în mînă o bucată de pîine.

Femeia răspunse în locul bărbatului, zîmbind cu sfială:

— E bine să mănînci puțin la prînz; așa mai rămîne ceva și pe seara.

— Nu trăiți în belșug?

Omul se întoarse:

— Ce-nseamnă belșug? N-am auzit vorba asta!

— Adică să aveți din toate, după trebuință, și să mîncați în fiecare zi după pofta inimii.

Femeia aruncă o privire speriată bărbatului, iar acesta, după ce se uită repede în jur, vorbi în șoaptă, cu teamă:

— Să nu te-audă cineva! Unul din neamul nostru a spus odată așa, și regele a poruncit să i se taie capul.

— Și cum? întrebă Ionică indignat. Asta-i toată hrana voastră?

— Ne ajunge, răspunse cu modestie bărbatul. Pentru munca noastră primim în fiecare seară o măsură de durah, din care facem pîine pe ziua următoare.

Și-i întinse bucata de turtă, lipsindu-se pe el cu mărinimie:

— Gustă; poate ți-e foame!

Ciudat, nu-i era foame, deși trecuseră, după semne, multe veacuri de cînd nu mai cunoscuse hrana. Și-apoi nu îndrăznea

să primească bucata de pîine pe care bietul om şi-o rupea de la gură.

— Mănîncă, mănîncă! îl îndemnă şi femeia.

Turta nu avea nici măcar gustul pîinii.

— Din ce-i făcută? întrebă băiatul, mestecînd anevoie.

— Făină de mei; durah îi spunem.

— Dar pe valea Nilului creşte grîul!

— Grîu mănîncă numai cei bogaţi: preoţii, armata, scribii, negustorii... Grîul n-ajunge pentru toată lumea.

— Nu e drept! exclamă Ionică.

— Taci, că te-aud zeii!

— Nu mi-e frică de zeii voştri! Îi cunosc eu! E chiar şi-un bou Apis, printre dînşii, cred că neştiutor şi nevinovat, dar fără altă însuşire decît că are un nume destul de scurt!

Cei doi nu mai avură timp să se îngrozească, fiindcă în clipa aceea de la barcă porni spre ei un fel de oştean, judecind după suliţa pe care o ţinea în mîna stingă, dar mai degrabă logofăt, după biciul din mîna dreaptă.

— Ce faci aici? răcni el către omul de la umbra palmierilor, aşa de slab şi de istovit.

— M-a doborît soarele! răspunse acesta, îngălbenind.

— Abia se mai ţine pe picioare! adăugă femeia. Lasă-i un pic de odihnă.

Logofătul ridică biciul:

— Pe tine nu te-a întrebat nimeni!

Dar cînd vru s-o lovească, bărbatul îşi uită datoriile de supunere şi-i prinse biciul, cu furie.

— Nu ţi-e ruşine — scrîşni printre dinţi — să loveşti într-o femeie, cea care ne naşte şi ne creşte copiii? Ai uitat că sîntem din acelaşi neam cu tine?

— Mi se pare că tu eşti din cei care mănîncă pîine de grîu! interveni Ionică, arătîndu-se în faţa zbirului.

Logofătul, orbit de furie, îl văzu abia acuma.

— De unde-ai răsărit şi tu, să bagi zîzanie?

Băiatul îl înfruntă cu trufie:

— Eşti sluga asupritorilor! Ce faci tu e mai ruşinos decît ce fac aceia care ţi-au pus biciul în mînă!

Cel înfruntat nu putu să îndure asemenea ocară.

— Am şi suliţă! urlă el, dezlănţuindu-şi mînia.

Şi, aruncînd biciul, se năpusti asupra băiatului trufaş, să-l străpungă cu fierul. Ionică avu timp să se aplece cu o mişcare plină de agerime, astfel că suliţa îi trecu pe deasupra umerilor, iar el se propti cu capul în pîntecele atacatorului. Simţi sub tîmple o durere vie; în schimb, logofătul căzu pe spate şi se duse de-a berbeleacul pînă la malul Nilului.

— Vai nouă! Vai nouă! se văita femeia.

— Fugi cît mai e vreme! zise îngrozit bărbatul, ştiind care au să fie urmările.

În locul fricii, Ionică simţea în el numai revoltă şi furie, şi abia aştepta să înfrunte încă o dată zbirul. Acesta se ridică de la pămînt şi, ameţit de buşitură, văzînd poate stele în plină zi, ba încă verzi, ca ogoarele de pe malul celălalt al Nilului, începu să strige după ajutoare.

Îndată, zece oşteni se iviră, desprinşi din şirurile care păzeau mulţimea înhămată la odgoane şi, cu suliţele în mînă, îl împresurară pe Ionică, luîndu-i orice putinţă de împotrivire.

— Vai nouă! Vai nouă! se tot văita femeia.

Bărbatul se uita cînd la apa domoală şi cenuşie, cînd la cer, rugîndu-se parcă zeilor.

Cu mare alai, Ionică fu dus numaidecît şi fără ocol în faţa lui Keops, rege peste Egipt în acel timp — faraonul.

★

Peste putinţă de numărat era mulţimea de truditori care tîrau, înhămaţi la odgoane, blocurile de piatră, ca să le ducă în deşert, de la malul Nilului. Sudoarea lor, adunată, uda nisipul, lăsînd dîre în urmă, iar răsuflarea grea, istovită, se urca pînă la cer, ca un blestem prelungit, pe care nu-l auzeau zeii, după cum nu auzeau ruga înspăimîntată a omului de la umbra palmierilor.

Deşi între străji care îl ţineau împresurat, că aproape îi opreau şi aerul, să-l respire, Ionică îşi sucea capul într-o parte şi alta, nescăpînd nimic din ceea ce se arăta privirii lui tot mai mirate, mai pline de nedumerire.

De o parte şi de alta a acestui drum lucios ca asfaltul, datorită sudorii şi lacrimilor, stăteau în nisip, tolăniţi la soare, boi de toate felurile, ca vîrstă, culoare şi formă a coarnelor. Priveau dobitoacele cum se trudeau oamenii, şi în ochii lor, aşa de blînzi îndeobşte, acum se citea batjocura, şi chiar perfidia cea mai neruşinată.

— Nu fiţi proşti! strigă Ionică oştenilor din strajă. Nu vedeţi că rîd de voi? Mai bine înjugaţi-i şi puneţi-i pe ei să tragă piatra, că tot trîndăvesc degeaba. Şi, oricum, au mai multă putere decît sclavii!

Străjile se îngroziră auzind asemenea ocară.

Un bou din grămadă, înzorzonat de parc-ar fi fost însuşi Apis, se stropşi la băiatul străin, mişcîndu-şi foarte nervos coada:

— Nu te băga! Nu fi tu mai deştept decît alţii!

Apoi, mulţumit că se rostise astfel, îşi linişti coada şi rămase cu privirea trufaşă asupra băiatului.

Ionică ştia boii, văzuse destui în drumurile lui pe la ţară, dar nu şi-ar fi închipuit niciodată că prostia omenească poate merge pînă acolo, încît să schimbe firea unor astfel de dobitoace.

Boii rumegau în tihnă, ridicaţi la rang de divinitate, iar sclavii se opinteau în odgoane, tîrînd din greu blocurile de piatră. Băiatul se simţea rănit în inimă de chinul bieţilor oameni şi se minuna totodată de gigantica putere a acestor mulţimi asudate. Ar fi vrut să spună ce avea pe suflet, dar cui? Logofeţilor şi oştenilor care se îngroziseră la vorba de adineauri?

— Bine, gugumanilor — zise totuşi, neputîndu-şi stăpîni firea — cum porniţi voi la asemenea treabă dacă nu aveţi scule?

Bineînţeles că din partea străjii nu-i răspunse nimeni, ci doar se stropşiră la el, ca să-şi ţină gura. Astfel încît, aceeaşi întrebare băiatul fu nevoit s-o pună, mai tîrziu, faraonului.

★

La faraon, în faţa tronului, ajunse după ce străbătu un coridor nesfîrşit, avînd de o parte şi de alta statui şi coloane de piatră atît de semeţe, că te durea ceafa să le tot priveşti înălţimea. Şi sala unde aştepta faraonul era tot de piatră, şi tronul aşijderea, şi jilţurile marilor sfetnici, şi băncile sfetnicilor de a doua mînă. Şi-aici se aflau, de jur împrejur, statui şi coloane uriaşe, încît oamenii păreau pe lîngă ele gîngănii de insectar, prinse în ace. Părea că un munte întreg fusese ras de pe faţa pămîntului, cioplit de mîini neînchipuit de dibace, şi-apoi cărat aici şi înălţat la loc, în altă formă, piatră cu piatră.

Ionică simţi frig între coaste, şi iarăşi o durere surdă sub ţeastă.

Faraonul, înveşmîntat într-o mantie cu platcă pe piept, de unde stofa, încreţită, pornea în falduri, şedea pe tron, ţeapăn, de parcă ar fi fost şi el o statuie de piatră. În cap, peste un adaus de păr — perucă s-ar numi astăzi — avea mitra regească, roşie la partea de jos, la cea de sus, albă. Deasupra, pe spătarul care îi depăşea cu mult capul, luceau un soare şi un uliu de aur, vrînd să însemne bogăţia şi puterea regească. De altminteri, bogăţia nu se arăta doar cu acestea; în jurul faraonului străluceau aurul şi nestematele, că doar privindu-le te usturau ochii şi te durea capul.

— Vino mai aproape, străine cutezător! porunci stăpînul oamenilor care era şi zeu totodată.

Ionică păşi, fără sfială, dar cu mîna la tîmplă, fiindcă tot îl încerca durerea aceea ascunsă sub ţeastă. Cînd fu la picioarele tronului, faraonul îl întrebă aspru:

— Cum ai îndrăznit să te amesteci în treburile regatului? Ştii cine sînt eu?

— Cum să nu! Keops, rege al Egiptului, probabil pe la anii...

— Ce-i aia „probabil“?

— Adică nu se ştie sigur.

Curtea scoase murmure de indignare.

— Cum nu se ştie sigur, străine, scrîşni faraonul, abia stăpînindu-şi mînia.

— Istoria e lungă, reluă Ionică, senin şi sigur pe sine. În sute de secole se pierd urmele, nu se găsesc date şi dovezi destule.

— Urmele lăsate de mine au să ţină o veşnicie!

— Da, unele din ele! Dar lumea n-a început şi nu se sfîrşeşte cu tine.

— Să-i tăiem capul, stăpîne? întrebă şeful oştirii.

— Aşteaptă! porunci, mîniat şi în acelaşi timp nespus de curios, faraonul. Ştii tu, străine, că piramida care se înalţă acuma pentru mine n-o să aibă niciodată pereche în lume?

— Slavă Domnului! exclamă băiatul. Nici n-ar fi nevoie! Două milioane şi jumătate metri cubi de piatră, tăiate, cărate şi ridicate cu mîna! O sută patruzeci şi patru de metri înălţime! Cum porneşti la asemenea treabă, cînd n-ai nici măcar macarale?

— Cum, cum? se miră faraonul.

Atît îl minunau cifrele pe care le spunea copilul, încît nici nu băgase de seamă batjocura lui şi mustrările.

— Cît ai spus? De unde ştii tu toate astea, străine?... Să vină şeful arhitecturii!

Maimarele peste arhitecţi ieşi din rîndurile curtenilor şi se înclină la picioarele tronului. Era un bătrîn uscat, în mantie de in, albă, cu o perucă al cărui păr, făcînd cîrlionţi, îi cădea pe umeri. În mîna dreaptă avea un echer şi un compas, iar la subţioară stîngă strîngea un sul gros, cu foi străvezii, din cel mai subţire şi mai bine lucrat papirus. Faraonul îl întrebă, tulburat la culme:

— E adevărat ce spune străinul?

— În ceea ce priveşte înălţimea, este exact, stăpîne. Cît despre volum, socotelile trebuie să fie gata din clipă în clipă.

Un ofiţer primi porunca să-l aducă pe şeful socotitorilor. Acesta sosi cu sufletul la gură, ducînd în braţe un registru mare, cu scoarţele din scîndură subţirică, iar cu foile, bineînţeles, de papirus. Avea obrazul neras de mai multe zile, peruca aruncată pe cap în neştire, ochii roşii, ca după beţie, iar pe frunte, pe ceafă şi pe gît sudoarea îi curgea gîrlă.

— Ai mîntuit? îl întrebă faraonul.

— Chiar în clipa asta, stăpîn al stăpînilor!

— Două milioane şi jumătate?

— Chiar atît!

— Nu crezi c-ai greşit?

— Nici c-o santimă!

O mare tulburare cuprinse curtea care, cu ochii la faraon, aştepta urmările. Dar tulburarea faraonului o întrecea pe a tuturora.

— Aceste cifre — întrebă el, cuprinzînd pe arhitect şi pe socotitor într-o singură privire — puteau să încapă sub alţi ochi decît ai voştri şi-ai scribilor?

— Nu! răspunse arhitectul.

— Nici pomeneală! adăugă următorul. Barem socoteala volumului o terminai abia adineauri! Şi apoi scribii, chiar dac-ar vrea să vorbească... Ştii prea bine, din grija mea, zeule şi stăpîne, scribii au clopot la gură!

— Cum ai spus? se miră Ionică.

Prea mult îi uimise pe toţi cu cifrele spuse adineaori, ca să-l mai mustre cineva că vorbea în faţa regelui, fără a cere încuviinţarea. Iar socotitorul îi dădu lămurire:

— Spre a păstra taina celor scrise de ei pe papirus, scribii de la curte au limba străpunsă şi, cu un lănţişor, li se leagă cîte un clopot la gură; aşa, dacă ar vrea să vorbească, tot palatul ar începe să răsune.

— Despre una ca asta n-am auzit. Nu pomeneşte istoria!

— E o născocire a mea! se fuduli socotitorul. N-o s-o afle nimeni!

— Nu pot să vorbească, pot în schimb să scrie!

— Aş! Papirusul şi condeiele le ţin eu, sub cheie!

— Păcat că nu ţi-ai folosit iscusinţa pentru fapte mai bune! zise Ionică, drept încheiere.

Faraonul între timp dădea semne de nerăbdare.

— Dacă tu ştii ceea ce nu ştiu nici eu, i se adresă prizonierului, înseamnă că eşti trimis de zei! Pe tatăl tău îl cheamă Ra? Eşti fiul soarelui din amiaza zilei?

— Da’ de unde!

— Atunci eşti fiul lui Horus, zeul soarelui răsare?

— Nici gînd!

— Poate al lui Osiris, zeul soarelui apune!

— Fugi de-acolo! Tatăl meu e om ca toţi oamenii, şofer pe autobuzul 39!

Marele preot se aplecă la urechea stăpînului:

— E întruparea unei zeităţi noi! Să-l recunoaştem pînă ce nu se porneşte mînia divinităţilor!

— Am să-l cîştig de partea noastră cu o şiretenie, răspunse faraonul.

Şi, ridicîndu-se de pe tron, cu mîinile la cer, zise tare, în auzul tuturor curtenilor:

— Străin slăvit! Nu ştiu cine eşti, dar pentru isteţimea ta, te cinstesc ca pe mine şi-ţi dau pe fiica mea de soţie!... Să vină!...

Sunară trîmbiţele, apoi amuţiră, şi de pe coridorul care se deschidea în dreapta tronului răzbiră sunete de flaute şi de ţimbale. Cu cinci sclave înainte, deschizîndu-i drumul, cu cincisprezece în urmă, intră fiica faraonului, îmbrăcată în văluri: ea îşi luă locul, micuţă şi semeaţă, în stînga celui ce-i era tată, iar celorlalţi le era stăpînul.

— Iat-o! zise ademenitor Keops.

Fata, subţire, mlădie, cu părul retezat pe frunte, deasupra sprîncenelor, cu nasul drept ca îndeobşte egiptenele, cu ochii negri, îşi privea pe furiş mirele, dar nu părea mai răsărită decît o copilă.

— Ştiu că pe-aici vă-nsuraţi copiii tare devreme, se rosti Ionică, ruşinat de neaşteptata propunere. Numai că eu mai am pînă la vîrsta însurătorii. Deocamdată mi-e gîndul la şcoală!

— Ce să mai înveţi, că ştii destule! exclamă faraonul.

— Aşa e! încuviinţară preoţii, sfetnicii şi curtenii.

— Mai am de învăţat, numai prin şcoli, pe puţin zece ani de acum încolo!

— Atîta învăţătură tulbură mintea omului!

— Aşa e! încuviinţară toţi cei din sală şi din jurul tronului.

Iar faraonul stărui, mirat de lunga împotrivire:

— În zece ani înveţi de zece ori toată ştiinţa lumii.

— Eu sînt mulţumit să-nvăţ o parte din ea, de mult folos oamenilor: arhitectura.

Faraonul se lumină la figură:

— Asta ţi-e toată dorinţa? Te fac arhitectul meu, să construieşti temple zeilor şi să termini piramida cea mare!

— Mai întîi n-am nici un fel de pricepere, răspunse băiatul, cu modestie. În al doilea rînd, n-aş dori să construiesc asemenea monumente frumoase, dar inutile.

Un murmur de dezaprobare străbătu sala tronului. Ionică nu ţinu seama şi continuă, înainte ca faraonul să-şi vină în fire:

— Cu piatra care-o să intre în piramida ta şi cu munca oamenilor s-ar putea construi... (aici făcu o socoteală în gînd, desigur foarte sumară) s-ar putea construi douăzeci de baraje, sau cincizeci de uzine, sau o sută de blocuri cu unsprezece etaje, şi în fiecare din ele ar încăpea zeci de familii...

— Cum? făcu faraonul, cu ochii căscaţi de uimire, în timp ce curtenii aşteptau încremeniţi urmarea îndrăznelii. Din vorbele tale neînţelese, străine, am înţeles doar dispreţul pe care-l arăţi măririi mele. Eşti un zeu trimis să ne înmoi mîndria şi să ne pui răbdarea la încercare? Sînt şi eu zeu, nu doar rege asupra muritorilor, şi pînă azi n-am primit nici o mustrare din partea cerului! Adică să mă mustre cerul acuma fiindcă ridic spre bolta lui piatra cioplită din porunca mea, spre a închina zeilor neasemuita şi veşnica-mi măreţie?

— Keops! zise Ionică, fără să se sperie, vorbind blînd şi trist, cum le vorbeşti nebunilor. Piramida are să ţină, ce-i drept, o veşnicie. Dar ea n-are să fie dovada măreţiei, ci a cruzimii tale!

— Apăraţi-ne, zeilor! murmurară înfricoşaţi curtenii.

Băiatul nu se sfii să spună tot ce avea pe inimă, şi-i dădu drumul, fără oprire, adresîndu-se faraonului pe care îl stăpînea, în egală măsură, şi spaima şi mînia:

— Piramida n-are s-arate cît ai fost tu de mare, ci va fi semnul chinului îndurat de oameni. O sută de mii de supuşi luaţi cu anasîna trudesc la ridicarea ei dinaintea zorilor pînă după apusul soarelui, şi vor trudi douăzeci de ani de acum încolo, neprimind altă plată decît o măsură de mei pe zi, ca să-şi facă pîine. Ei nu

te proslăvesc, ci îţi poartă ură, şi ura lor o să fie cunoscută, prin fiecare bloc de piatră, secolelor viitoare. Piatra din munţi o scot cu mîinile, cu mîinile o duc în bărci, la apa Nilului, cu mîinile o coboară, cu mîinile o trag în deşert, unde îţi înalţi trufia...

— O, zei, astupaţi-i gura! murmurară preoţii în cor, cu mîinile la piept, cu ochii spre ceruri.

Netemător, băiatul se opri doar o clipă, cît să-şi tragă răsuflarea.

— Cu capul meu care nu ştie destule — zise în continuare, coborînd iar tonul — m-am întrebat cum au putut să ridice oamenii blocuri de zeci de tone la înălţimea aceea. Acum ştiu, am văzut că la fiecare rînd de piatră se cară pămînt şi se bate cu maiul, făcîndu-se drum la înălţime, ca să fie tîrîte cu mîinile blocurile următoare. Să spună socotitorul tău, dacă n-o înnebuni făcînd socoteala, cîte milioane de metri cubi de pămînt au să intre aici pînă la urmă! Cînd ultima piatră are să fie împinsă sus, sărmanii tăi supuşi au să înceapă o trudă nouă: să care pămîntul înapoi, şi-au să-l care acoperindu-te cu sudalme. Şi la sfîrşit, cînd piramida are să se arate, despresurată, în toată măreţia, n-au să vadă cît eşti tu de puternic, ci au să-şi dea seama ce sînt ei în stare!

Aici se opri Ionică, şi începu să tremure. Dar nu de frica faraonului; atîta încordare fusese în el, încît îşi simţea trupul sleit, de parcă ar fi tras blocuri de piatră toată ziua.

— Nu-i zeu! exclamă marele preot. E un muritor răzvrătit! Zeii nu înfruntă pe regi, fiindcă regii le apără pe pămînt puterea din ceruri!

— Sînt muritor, fireşte! recunoscu băiatul, strîngîndu-şi în pumni tîmplele care-l încovoiau de durere. Dar toţi sînteţi muritori! Chiar şi tu, Keops!

— Nu! răcni faraonul.

— Ba da, ba da! zise încet Ionică, adunîndu-şi cu greutate puterile. Din tine o să rămînă o biată mumie pusă într-un sarcofag de aur. Norocul tău că sarcofagul o să fie furat, şi mumia o să ţi se piardă. Altfel ţi-ar fi dat să ajungi şi tu prin muzee, în văzul tuturor muritorilor, cum are să se întîmple cu

alţi faraoni după tine, bunăoară cu Tutankamon, despre care nici măcar n-ai auzit, deşi te lauzi că ai puterile zeilor!

Aceste vorbe, spuse încet, dar cu adîncă încredinţare, iscă îndoieli şi temeri în sufletul lui Keops:

— Cine eşti tu, de cunoşti viitorul?

Deşi abia mai îndura durerea din creier, iar fierbinţeala îl dobora din picioare, Ionică mai avu puterea să zîmbească. Şi, zîmbind uşor, zise o vorbă al cărui tîlc nu-l desluşiră nici faraonul, nici sfetnicii, nici învăţaţii din sala tronului.

— Viitorul vostru, Keops, este într-un foarte îndepărtat trecut pentru mine!

— Să i se taie capul! Să vină călăii!

Trîmbiţele începură să sune.

— Tăiaţi-mi-l, că tot mă doare! gemu băiatul, la sfîrşitul puterilor.

Şi, în timp ce glasul trîmbiţelor creştea într-una, năprasnic şi barbar, sfredelindu-i timpanele, se prăbuşi pe lespezi, avînd o singură grijă, pe deasupra durerii: să nu cadă la picioarele tronului.

Din faţă venea frig, din spate o adiere caldă; nu de sobă, nu de calorifer: o căldură ca de trup viu.

— Mai daţi-mi o cuvertură! gemu Ionică prin somn.

Şi se trase spre partea de unde venea căldura ciudată, îndată aceasta îl cuprinse, peste umeri şi peste braţe, ca şi cum l-ar fi învelit maică-sa... Tresări deodată: nu putea să fie acasă, fiindcă nu simţea sub cap perna cu miros proaspăt, de levănţică, ci asprime rece de piatră. Deschise ochii încet, anevoie, luptîndu-se să învingă o greutate care îl apăsa pe pleoape...

Cînd deschise ochii era noapte; se văzu sub cerul gol, cu luna plină în faţă. La cîţiva paşi stătea un om, cu capul dat pe spate, uitîndu-se în sus, cum ar fi căutat o stea pe cerul nopţii albastre. Cine să fi fost, că parcă îl mai văzuse odată?!

Omul, mai mult scund decît înalt, dar stînd drept şi trufaş, cu trufia marilor şefi de oaste, avea cizme pînă peste genunchi, pantaloni albi, strînşi pe coapse, vestă albă, o tunică albastră, cu tigheluri roşii, iar pe deasupra o manta neagră, descheiată în faţă, lăsînd să se vadă la şold o sabie a cărei teacă lucea, de parcă ar fi fost de aur şi nestemate, în cap purta o pălărie în două colţuri, de sub care o şuviţă de păr castaniu se abătea pe fruntea lată şi albă.

După ce îşi prelungi un timp contemplaţia, omul îşi duse o mină în faţă, petrecîndu-şi degetele în deschizătura vestei, o alta, îndoită din cot, şi-o înţepeni la spate, şi zise, adresîndu-se poate cerului, fiindcă altă fiinţă nu se vedea în preajmă:

— Am învins pe austrieci la Cadibone, la Mantua, Lodi, Arcolo şi în multe alte locuri; i-am fugărit apoi pînă la Ulm şi le-am zdrobit armatele, le-am umilit generalii şi-am eliberat Italia de sub stăpînirea împăratului!

— Ca s-o pui sub stăpînirea Franţei!

Vorbise cineva, aproape, cu un glas care, deşi stins, avea în el ceva din sunetul aspru al unei pietre frecate de alta. Ionică nu îndrăzni să se mişte, să descopere de unde pornea glasul, fiindcă se temea să nu-l vadă omul din faţă, şi era curios să audă ce-o să spună el mai departe.

Şi omul, după ce-şi scoase trufaş pieptul înainte şi îşi înţepeni mai bine mîna la spate, continuă astfel, ca şi cînd n-ar fi auzit glasul celălalt:

— Am să ocup Belgia şi Olanda, ca să le scap de primejdia Angliei, am să eliberez Polonia de-atîtea ori subjugată...

Glasul de piatră rîse amar şi pe înfundate.

— Am să cuceresc Spania şi Germania totodată şi, trecînd peste împăratul Rusiei, am să întind hotarele Franţei pînă în Asia...

Străinul comandant de oaste rămase o clipă visător, apoi îşi umflă pieptul încă o dată şi zise, aproape în şoaptă:

— Poate că am să merg şi mai departe!

— Dar ce cauţi în Egipt? răsună glasul bizar, care nu se ştia de unde porneşte. Ce nevoie ai să te războieşti cu mamelucii, acest popor paşnic?

Acum străinul îl auzi, dovadă că răspunse pe dată:

— Am venit aici să-i învinge pe englezi, fiindcă era mai greu să-i dibui la ei acasă!

Făcu o pauză, apoi, aţintindu-şi în sus ochii care luciră în lumina lunii, întrebă, cu vocea imperioasă:

— Tu, făptură atotştiutoare şi enigmatică, spune-mi care-mi va fi soarta?

Şi Ionică auzi limpede celălalt glas, alături, venind însă ca din nişte străfunduri de piatră:

— Ai să fii stăpînul lumii, Napoleon Bonaparte!

— Îţi mulţumesc, Sfinxule! răspunse generalul, salutînd cu sabia.

Băiatul sări în picioare; nu-i mai era frig, nici cald, nu-l mai durea nici capul, deşi se rezemase, mult timp pare-se, pe o pernă tare şi rece ca gheaţa. Fiindcă pernă îi fusese degetul mic de la unul din picioarele ciudatei alcătuiri de piatră, leul cu cap de om, numit Sfinx, care de mii de ani meditează, stînd pe patru labe, în nisipurile de la Ghizeh, în Africa.

Era Sfinxul, într-adevăr, şi la lumina lunii se vedeau în preajmă cele trei piramide, dintre care a lui Keops, făcută prima, rămînea cea mai înaltă. Ionică îşi scutură capul; nici vorbă să fie

o închipuire: toate se vedeau limpede şi el îşi simţea mintea întreagă. Nici chiar omul de adineauri, în haina de general al lui Napoleon Bonaparte, nu fusese o închipuire, de vreme ce se mai vedea încă, îndepărtîndu-se pe nisipuri, în noapte, cu luna bătîndu-l din spate.

— De ce l-ai minţit? întrebă mustrător băiatul, ridicînd capul şi privind la făptura de piatră, ai cărei ochi reci se pierdeau nespus de sus, amestecaţi cu stelele de pe bolta înaltă.

Sfinxul nu mişcă, dar vorbi în noapte:

— L-am minţit?

— L-ai amăgit că are să fie stăpînul lumii. Asta nu se cade!

— Eu?! se miră cioplitura de piatră. S-a amăgit singur, şi-aşa o să se amăgească pînă au să-l ducă departe de lume, pe o insulă de unde n-ar mai putea fugi nici duhurile înaripate!

— Ei, asta-i! protestă Ionică. Doar ţi-am auzit glasul!

— Nu era glasul meu, ci al lui, băiatule!

Aici făptura tainică rîse uşurel şi adaugă cu o voce glumeaţă:

— De altfel Sfinxul nu vorbeşte, precum ştii, niciodată!

— Dar mie îmi vorbeşte!... Sau poate vrei să spui că am halucinaţii?

— A, nu! Cu tine e altceva! Iţi vorbesc, fiindcă eşti singurul care n-ai venit la mine spre a mă întreba cum să împilezi pe alţii. În tine am încredere şi speranţă!

— Îţi mulţumesc! răspunse Ionică, tulburat de încrederea mărturisită lui astfel.

Apoi, coborînd ochii, descoperi alături o umbră înfricoşătoare, şi îngheţă de spaimă.

— Un leu! Scapă-mă!

Era un leu adevărat, tolănit pe patru labe la picioarele Sfinxului, şi se vedea limpede în lumina lunii, care se făcea mai strălucitoare către dimineaţă. Un leu viu, ca o întruchipare nouă — în carne şi oase; şi la o scară de o sută de ori mai mică — a leului de piatră. Dihania dormea chiar în locul unde dormise Ionică, şi acesta îşi dădu seama, cu groază, că frigul deşertului îl făcuse să se ghemuiască prin somn, cu spinarea îngheţată, în blana lui caldă. Dormea fiara, deocamdată, gîfîind şi gemînd —

ai fi zis chinuită de vise, sau avînd în trup o trudă veche, care nu se ostoia într-o singură noapte. Din cînd în cînd, fără să deschidă ochii, o dată cu geamătul stins leul îşi mişca spasmodic picioarele, parcă îndurerate. Din blana lui se ridicau aburi...

— Nu-ţi fie teamă! îi şopti Sfinxul băiatului, ca să-l liniştească.

Totuşi, un leu rămîne leu, şi nimeni n-are curajul să-i stea cu mîinile goale în faţă, oricîte îmbărbătări ar primi de la un leu mult mai mare, dar, din păcate, de piatră. De aceea Ionică se trase uşurel într-o parte şi îşi căută ascunziş între degetele Sfinxului, desigur însă că la laba cealaltă. Nu apucă să se ghemuiască bine, cînd iar sări în lături, împins de-o silă poate mai mare chiar decît groaza; deasupra capului un păianjen negru îşi avea pînza întinsă între trei colţuri de piatră. Gîngania hidoasă, cu burta foarte umflată, dormea mai într-o margine, iar pe pînza subţire şi înşelătoare, care-i era capcană şi casă, zăceau numeroase resturi de muşte, supte şi sfîrtecate.

Dormeau şi leul şi păianjenul, dar în vreme ce primul gemea prin somn amarnic, celălalt rîdea (oamenii de obicei nu văd cum rîd păianjenii) şi, din cînd în cînd, cu un picior îşi pipăia, plin de satisfacţie, burta umflată.

Ionică ieşi scîrbit din ascunzătoare.

— I-ai văzut? întrebă uriaşa făptură de piatră. Leul şi păianjenul! Am să-ţi spun întîmplarea lor, ca să tragi povaţă.

Şi Sfinxul începu astfel, punîndu-şi vorba în versuri, spre a putea fi memorată:

Ăst leu, c-o fire din cele mai hîrbare,
(Ci dă-mi, te rog, crezare!)
Dornic să aibă o altfel de mîncare,
Goni pe muscă de opt ori pînă-n zare,
Cîştig fiindu-i durerea de picioare,
Iar pe deasupra risipa de sudoare!...
Paingul între timp, fără o mişcare,
Plesnea de-ndestulare.

— Asta-i o fabulă! observă Ionică, uitînd şi spaima, şi scîrba de adineaori.

— Numeşte-o fabulă, dar e o simplă relatare!

— Morală are?

— Cum altfel oare?

— Şi-anume, care?

— Pune-ţi şi tu mintea la încercare!

— Vorbele tale rimează cu ale mele! exclamă băiatul. Ce întîmplare!

— Nu-i de mirare...

Sfinxul tăcu, fiindcă se auzeau paşi (aş zice... în depărtare).

— Cine-o fi oare?

Era generalul.

— Am inspectat bivuacul, zise el, adresîndu-se Sfinxului, iarăşi. În afară de santinele, toată lumea doarme... Santinelele nu dorm, fiindcă asta le e datoria. Dar eu?...

Se uită în jur, de parcă s-ar fi temut să nu-l audă şi alţii.

— Mă gîndesc la nevastă...

Făcu un pas înainte şi, ridicîndu-se pe vîrfuri, întreba, avînd pe faţă un chin care nu se potrivea de loc cu trufia de prima dată:

— Spune-mi, Sfinxule, ce face Iosefina la ora asta?

Dar Sfinxul rămase mut ca piatra.

Iar comandantul de oaste, după ce scrîşni din dinţi în mînia-i neputincioasă, fiindcă nu era în stare să supună poruncii lui stana de piatră, se întoarse pe călcîie şi se îndepărtă gîrbov, de parcă ar fi dus tot trupul Sfinxului în spate.

— Are să se lumineze şi are să înceapă lupta îndată! zise Sfinxul, adresîndu-se lui Ionică, rămas la picioarele lui, nemişcat, fiindcă nu ştia ce să facă.

— E adevărat că tu dezlegi toate tainele? întrebă băiatul.

— N-am dezlegat nici o taină pînă astăzi!

— Păcat! Aş fi vrut să te întreb ce s-a făcut cu restul de elixir pe care l-am uitat acasă.

— Nu pot să-ţi răspund; am să-ţi dau în schimb cîteva sfaturi.

— Ascult! zise băiatul.

— Ele nu cuprind tot ce-o să-ţi trebuiască; restul au să-ţi spună alţii... Totuşi, cele mai bune sfaturi sînt cele pe care le afli de la viaţă.

Şi alegîndu-şi vorbele iarăşi, şi iarăşi potrivindu-le şi înşirîndu-le ca pe aţă, iată ce-i spuse în noaptea aceea Sfinxul băiatului:

Pentru cîte ştii tu, să n-arăţi îngîmfare,
Dar nu te ruşina că nu ştii lumea mare!

Ionică înclină din cap:
— Spune mai departe!
Glasul care parcă măcina piatră continuă astfel:

Să nu loveşti în omul fără apărare!
De-l ştii pe vultur, nu-l împiedica să zboare.
Pe corb să nu-l asculţi ca pe privighetoare,
Şi nu da porcului, chiar alb, mărgăritare.
Nu face cheie uşii fără-ncuietoare;
De ce să născoceşti ce ştie fiecare?
Nu dori apusul cînd soarele răsare,
Nici luna albă ziua, în amiaza mare!
Dă-i sfat flămîndului, dar mai întîi mîncare!
Prietenu-ncercat nu-l pune la-ncercare!
Nu-l plîngeţi nimeni pe învingător, de moare!
În suferinţă grea, doar munca-i alinare!

Ionică nu mai auzi vorbele celelalte; o flacără ţîşnise în faţă, la zarea întunecată, şi curînd se auzi o bubuitură care ar fi fost năprasnică, să fi venit mai de aproape. Nu se sfîrşise ecoul ei, cînd răbufni alta, şi-apoi altele, amestecate, cîte două, trei, cinci deodată; ele se învălmăşiră aşa, încît nu mai auzeai decît un vuiet care răscolea nu doar văzduhul pornit să se lumineze, ci chiar nisipurile deşertului, încă acoperite de noapte.

— Spune mai tare! strigă băiatul, dornic să asculte şi restul sfaturilor.

În clipa aceea, trăsnete începură să cadă în spate, şi deşertul scoase un vaier. Ghiulelele, care treceau pe deasupra capului, explodau în tabăra cealaltă, unde armata de mameluci a Egiptului, puţină şi sărăcăcios înarmată, aştepta să moară, acesta fiind singurul ei mijloc să se apere.

— Spune mai tare, mai tare! strigă Ionică, dîndu-şi seama că Sfinxul continua să vorbească.

Vorbea zadarnic, fiindcă sub bolta zguduită de canonadă urechea ascultătorului nu prindea decît vorbe trunchiate. Auzi doar un muget, o dată, şi-l văzu pe leu luînd-o la goană, cu coada pe spate, de-ai fi zis că iar îi căşunase ceva pe muscă; şi iar vroia s-o fugărească pînă îşi sleia oasele, nevenindu-i să creadă că îi lipseau mijloacele de a o prinde vreodată. Păianjenul în schimb dormea mai departe, zîmbind, cu burta umflată, fiindcă era prea mic să-l atingă ghiuleaua sau gloanţele...

Apoi se iviră zorile, şi cu lumina lor se făcu linişte, dintr-o dată.

— N-am înţeles ce spuneai adineaori! scînci obidit băiatul.

Sfinxul răspunse, şi glasul i se desluşi limpede de data aceasta:

— Cînd bate tunul, nu se mai aud sfaturile!

Ionică întoarse capul, atras de uralele care izbucniră pe neaşteptate. În lumina zorilor se vedea deşertul, şi în faţă, la cinci-şase sute de metri, mult mai aproape decît se aşteptase, desluşi armata generalului Bonaparte, aşezată în linie, gata să înceapă atacul. În mijloc era regimentul de gardă, de o parte şi de alta veneau grenadirii, apoi restul pedestraşilor, iar la aripi, călări, lăncierii şi dragonii, cu tunici roşii şi penaje albe. Iar generalul, omul de astă-noapte, cu aceleaşi haine şi aceeaşi manta neagră, călare pe un cal alb ca spuma laptelui, trecea în buestru prin faţa armatei.

Uralele nu conteniră pînă ce nu se opri la mijloc, ridicînd braţul.

— Soldaţi! strigă atunci generalul, în liniştea deplină care se lăsase, arătînd la piramida cea mai înaltă şi cea mai apropiată. Patruzeci de veacuri privesc în jos la voi!...

Urmarea nu se auzi; iarăşi izbucniră uralele armatei.

Sfinxul zise, măcinîndu-şi în dinţi propria-i piatră:

— Oricît ai să fii tu de mare, împăratule, veacurile rămîn veacuri!

Şi cu această ultimă vorbă a lui porni atacul. Porniră toţi deodată — şi călăreţii şi pedestraşii — unii cu lănci, alţii cu săbii, grenadirii şi garda cu puşti din care împroşcau gloanţe în lungul baionetelor albe.

Valul lor cotropi nisipul ca valul oceanului răsturnat pe maluri — şi în revărsarea lui Ionică simţi că se îneacă. Se ghemui jos, sub ploaia de nisip care îi cădea în creştet ca un vîrtej de ani, prea învălmăşiţi spre a le putea desluşi sensul, dacă-l duceau înainte, sau înapoi, la începutul istoriei ştiută de el ca pe apă. Nu erau decît cizmele pedestraşilor şi copitele cailor, însoţite de strigăte, de îndemnuri, de urale, de scrîşnete şi de gemete. De la un timp se făcu întuneric; valul, deasupra băiatului, se contopise, alcătuind o singură pînză, neagră ca mantaua conducătorului. Doar o dată, printr-o ruptură, izbuti să vadă trecător cerul şi atunci, în acea singură clipă desluşi, deasupra tuturora, capul Sfinxului, supravieţuitorul, proiectîndu-se neclintit, rece, pe bolta zdrenţuită de gloanţele şi baionetele atacatorilor. Dar în neclintirea aceasta a pietrei aflate acolo de secole, lui Ionică i se păru că Sfinxul avea în colţul gurii un zîmbet ironic.

★

Întunericul de data aceasta se prelungi multă vreme. Nu-l durea nimic, n-avea nici o dorinţă, nu simţea nici frig, nici cald, nici binele, nici răul... Dar nu putea deschide ochii să ia cunoştinţă, de lumea în care călătorea acuma. Uneori era linişte în jur, alteori bîntuia parcă furtună, foşneau copaci, sunau clopote, şuiera cîteodată viscolul iernii — şi după alte clipe de

tăcere nemăsurată se auzea bubuind tunul, amestecîndu-se cu nechezatul cailor şi cu urletele mulţimii. I se mai păru la o vreme, după clipe de pace înşelătoare, că aude răsuflarea domoală a mării şi simţi chiar că se leagănă, o dată cu nava nevăzută, dar reală, fiindcă desluşea limpede foşnetul adormitor al etravei -care despica valurile. Atît de limpede era senzaţia navigaţiei, încît, după un timp, dorinţa să ştie pe unde umblă, pe care mări ale lumii, învinse în el moleşeala. Şi cînd, cu o caznă dureroasă, deschise ochii pe jumătate, văzu drept în faţă, ca prin sute de pînze de păianjen, ţesute unele peste altele, o insulă stîncoasă, tristă şi tăcută, stînd singuratică între ape...

Iar după aceea se trezi, pe neaşteptate, cu vederea limpede şi mintea pe deplin trează, în camera împăratului, ba chiar in patul lui de fier, care îl urmase în toate campaniile şi-l urma şi aici, pe insula pierdută în mijlocul oceanului, în ultima etapă dezolantă şi neglorioasă.

Ionică se ridică ruşinat şi se aşeză pe marginea patului. Camera era mare, cu tavanul scund, văruită proaspăt, cu o fereastră fără perdele, deschizînd vederea asupra unei văi înverzite, dincolo de care se ridicau coline rîpoase. În afară de pat, în camera sărăcăcioasă nu se mai afla decît o ladă cu luminări şi sfeşnice, iar către fereastră o masă cu un jilţ — şi în jilţ, aplecat peste masă, era chiar împăratul. Îl recunoscu, deşi nu mai avea îmbrăcămintea de altădată, ci o jiletcă neagră, ca a comercianţilor, cam lustruită şi poate chiar roasă în coate, şi cam strîmtă, fiindcă împăratul se îngrăşase.

Băiatul stătea încurcat pe marginea patului; nu i se părea ciudat şi stînjenitor că se află aici. dar nu ştia cum să se adreseze gazdei: domnule, sire, sau împărate?... În sfîrşit, zise, simplu:

— Bună dimineaţa!

Cîtuşi de puţin surprins să-i audă glasul, omul de la masă îşi băgă mîna în buzunarul jiletcii, scoase ceasul, îl privi, apoi răspunse ursuz, cu ochii la hîrtiile aflate în faţă:

— E ora două după-amiază!

— Mulţumesc! răspunse băiatul. Ce faci acolo?

— Îmi scriu memoriile.

— Nu le dictezi?

— N-am încredere în ceea ce au să transcrie alţii.

— De ce?

— Au să le denatureze. Au să m-arate mai mic decît am fost în realitate!

— Dar tu n-ai să te arăţi mai mare?

Împăratul bătu cu pumnul în masă:

— Ca să mă arăt mai mare decît am fost, nu se găsesc cuvinte în limba noastră!

Apoi, după această izbucnire trufaşă, păru obosit deodată; pleoapele i se lăsară peste ochi, umerii i se curbară şi, căzînd cu capul pe masă, peste braţele înmuiate, împăratul începu să plîngă amar, ca şi cînd n-ar fi fost niciodată marele comandant de oaste.

— Sfinxul m-a minţit! zise printre suspine.

Ionică se ridică şi, apropiindu-se de el, clătină din cap:

— Am cuvînt din partea lui să-ţi spun că el nu ţi-a vorbit nimic, niciodată!

— Dar atunci al cui a fost glasul?

— Al tău! Ai auzit, în vorbe nespuse de nimeni, dorinţele tale!

— Şi chiar dac-ar fi aşa?! izbucni împăratul, revenindu-şi brusc şi ridicînd capul.

Ochii îi erau vii, scînteind de trufie; parcă nu plînseseră niciodată.

— Puteam să fiu stăpînul lumii! strigă bătînd cu pumnul în masă. Dacă nu mă vindea Talleyrand!

— Te-a vîndut pe tine, cum ţie ţi-a vîndut pe alţii!

— Nu înţeleg...

— Ai avut nevoie de el, ca să-ţi ascundă cu şiretenie gîndurile în faţa regilor şi împăraţilor! Cunoşteai preţul şireteniei lui. Nu i-ai plătit mai mult decît îi plăteau alţii!

— Ei bine — răcni împăratul — cu el sau fără el, aş fi fost stăpînul lumii, dacă nu mă trădau generalii!

— Nu! Te-ai trădat singur, Napoleon Bonaparte!

— Cînd?... Unde?... Cum? gîfîi împăratul.

— Cînd?... În clipa cînd ţi-ai schimbat haina! răspunse simplu şi calm băiatul.

— Vorbeşti în parabole!

— Da’ de unde!... Cînd învingătorul de la Toulon, care apărase revoluţia Franţei, şi-a lepădat uniforma de general. Cînd ţi-ai pus stema pe un steag, ale cărui trei culori le cucerise poporul, luptînd pe baricade şi la hotare, împotriva coaliţiilor regeşti, ca să-şi apere libertatea, egalitatea şi fraternitatea atît de mult aşteptate, aşa de greu cîştigate. Cînd, în locul regilor alungaţi, ai dat Franţei un împărat!

— Îndrăzneşti să mai spui şi altceva?

— Îţi răspund tot ce ai vrut să afli. Unde te-ai trădat? Pretutindeni! La Versailles, la Paris, în Italia, în Egipt, în Belgia, în Olanda, în Austria, în Germania, în Polonia, dar cel mai rău în Rusia şi în Spania! Şi încă mai rău, în conştiinţa ta!

— E interesant! mormăi împăratul, uitîndu-se la băiatul străin cu un ochi ciudat.

Ca să-şi ascundă înfiorarea, băiatul înaintă spre el un pas. Era un şiretlic, şi desigur omul din faţa lui îl ştiuse cîndva: dacă n-ai arme să te aperi, fă-l pe duşman să creadă că te pregăteşti de atac!

Împăratul clipi, se trase puţin înapoi şi păru încurcat.

— Cum te-ai trădat pe tine însuţi? continuă Ionică, prinzînd curaj. Prin fapte mărunte şi prin fapte mari. Punîndu-ţi fraţii regi şi surorile regine peste popoare care nici măcar nu-i cunoşteau. Încoronîndu-i, cu singurul merit că erau născuţi din aceeaşi mamă cu tine, în Corsica ta.

— Ajunge! răcni împăratul.

— Nu-mi îngădui să continui?

— Nu!

— Măcar un cuvînt!

— Nici unul!

— E esenţial!

— Sfîrşeşte!

De la o replică la alta, glasurile crescuseră, încît la urmă amîndoi aproape urlau. Apoi tăcură deodată nu se mai auzea

decît gîfîitul lor între pereţii albiţi cu var. Şi cînd împăratul credea că se terminase, Ionică îi aruncă deodată ultimul gînd, fiindcă altfel nu se simţea împăcat. Şi-l spuse, pe nerăsuflate, pînă la capăt:

— Dar te-ai trădat mai cu seamă înşelînd popoarele Europei şi dîndu-le altceva decît libertatea pe care-o aşteptau şi pentru care te-au aclamat!

Împăratul ridică pumnul, strînse din fălci, şi cîteva clipe Ionică se şi văzu răpus pe podea. Dar după acele clipe, omul din faţă coborî braţul, îşi trecu degetele prin deschizătura jiletcii, îndoi din cot braţul celălalt, şi-l propti la spate şi începu să se plimbe prin cameră, cu capul în jos, cu paşi îndesaţi. Aşa merse, furios, de cîteva ori, dintr-un perete în altul, pînă ce deodată se opri în faţa băiatului, la un pas:

— Ştii ce-aş face dac-aş mai fi împărat?

— M-ai împuşca!

Obrazul împăratului se destinse, ochii i se îmblînziră, în colţul gurii îi apăru un zîmbet poznaş:

— Nu! Te-aş face mareşal!

Ionică îi văzu mîna ridicîndu-se, trăgîndu-l încet de ureche, apoi bătîndu-l uşor pe obraz. Bine dispus, împăratul rîdea.

— Ţi-ar place?

— Nu ştiu dacă m-ar lăsa de-acasă... răspunse băiatul, destul de încurcat. Şi apoi, cu şcoala... Eu vreau să mă fac arhitect, nu mareşal! A, poate că mi-ar fi plăcut, dacă trăiam pe vremea ta!

— După cîte ai spus despre mine?

— Nădăjduiesc că ai da popoarelor libertatea şi nu te-ai mai proclama împărat! Fiindcă altfel rămîi, ce-i drept, un mare general!

Împăratul se întristă.

— Un foarte mare general! adăugă băiatul.

— Nu cel mai mare?

— Ştiu eu ce să zic? Aşa au mai fost şi Gingishan, şi Alexandru Machedon...

În clipa aceea se auzi ciocănind la uşă; intră un mareşal care se înclină, zdrăngănindu-şi fireturile.

„D-apoi ştiu c-a făcut la mareşali!“ exclamă în gîndul lui Ionică.

— Sire, zise noul venit, caii aşteaptă!

— Da, da! mormăi distrat împăratul. Să mergem! O cavalcadă este necesară sănătăţii. Mergi cu noi, băiatule?

— Mă simt obosit! răspunse Ionică, cuprins de o slăbiciune care venise pe neaşteptate.

— Atunci culcă-te în patul meu şi dormi pînă ce ne întoarcem!

Uşa se trînti, şi zgomotul ei, amplificat inexplicabil, îl izbi pe Ionică în ţeastă. Era tare obosit, mai obosit ca niciodată, şi o ameţeală care creştea repede făcea să i se legene capul. Clipi de cîteva ori, încercînd să se dezmeticească: pereţii odăii începuseră să se mişte încet, venind spre el — şi nu se opriră decît atunci cînd camera se micşoră la mai puţin decît jumătate. Dincolo de uşa pe unde ieşise împăratul se auzeau paşi, murmure, glasuri... Păşi spre pat: în locul lăzii de luminări şi sfeşnice era o noptieră albă, de tablă. Se întoarse: masa rămăsese nemişcată, dar pe ea, în locul hîrtiilor se vedeau sticluţe, cutii, fiole, o seringă — şi altele. În locul jilţului, un scaun rotund, metalic...

Ionică reveni spre pat, împleticindu-se, simţind că are să cadă. Deodată, sîngele îi îngheţă în vine, obrazul i se făcu alb, în gît i se opri un nod, care împiedică strigătul lui de spaimă... Nu mai avu altă putere decît să se apuce, cu amîndouă mîinile îngheţate, de tăblia metalică.

În pat era el însuşi, cu faţa în sus, cu capul în pernă, cu obrazul supt, palid, cu fruntea îmbrobonată.

Singurul simţământ cu care rămăsese Ionică, după primele clipe de uimire, fu mila pentru bolnavul din pat; deşi îşi dădea seama că acolo era el însuşi, simţea milă pentru acela, nu pentru sine. Pe urmă, răul de adineauri reveni, cu mai multă putere; ţinîndu-se cu o mînă de tăblie, îşi duse mîna cealaltă la tîmplă şi scoase un geamăt. În aceeaşi clipă gemu şi bolnavul... Nu era o amăgire: îşi auzise limpede geamătul său, şi-l auzea de asemeni pe cel dinafară, ca şi cum ar fi fost al unei fiinţe străine.

Uşa se deschise atunci, fără zgomot, lăsînd să pătrundă, cîteva clipe, mai supărătoare, foiala neobişnuită de pe coridorul spitalului. O soră se apropie de pat în vîrful picioarelor. O cunoştea, o mai văzuse, era sora cea tînără, care îl veghease în seara sosirii, dar nu-i ştia numele. La început Ionică făcu o mişcare de teamă, gîndindu-se unde s-ar putea ascunde, ca ea să nu-l întrebe ce caută acolo. Pe urmă se linişti şi schiţă chiar un zîmbet de şiretenie; nu putea să-l descopere, fiindcă el îşi păstra ciudata însuşire de a rămîne nevăzut tuturora.

Dar o ciudăţenie şi mai mare se petrecu în clipa următoare: aplecată la căpătîiul patului, sora puse mîna pe fruntea bolnavului, apoi, cu un tifon, îi şterse sudoarea. Şi Ionică, la doi metri depărtare, fără să-l atingă nimeni, simţi mîna ei pe propria-i frunte, simţi apoi tifonul, şi-abia atunci îşi dădu seama că şi fruntea lui fusese îmbrobonată de năduşeală.

Pe urmă i se strînse pielea: sora, care între timp se dusese la masa cu medicamente şi trebăluise ceva acolo, se întorcea cu seringa în mînă. Nu-i plăceau injecţiile şi vederea seringii îi dădea totdeauna teamă, deşi n-o arăta nimănuia.

— Au!

Cu pleoapele strînse, simţi înţepătura, dar nu mişcă, să nu se rupă acul în piele. Cînd deschise ochii, sora se ridica de pe pat, cu seringa golită — şi era limpede că injecţia i-o făcuse celui de-acolo.

Îndată după aceea, şi cu totul pe negîndite, Ionică simţi în tot trupul căldură, apoi puţin frig şi, în sfîrşit, o înviorare care-i alungă şi durerea de cap şi ameţeala. Tot atunci pleoapele bolnavului se mişcară.

— Te simţi mai bine? întrebă sora.

Ochii celui din pat se deschiseră, înceţoşaţi, privind ca de pe altă lume.

— Cine eşti?

— Nu mă recunoşti?

— Nu...

De la picioarele patului Ionică îşi mişcă buzele, cum i-ar fi şoptit din bancă, la şcoală:

— Ba da, ba da! E sora... O ştii!

Dar bolnavul nu văzu semnele lui, mu auzi ce-i şoptise.

— Te simţi mai bine? continuă sora.

— Mai bine decît cine?

— Mai bine decît ţi-a fost înainte.

— Acum un an?

— Nu; adineauri, sau azi-dimineaţă, sau ieri.

— Vorbeşti încîlcit... Nu te înţeleg...

— Aiurează! şopti sora, ca pentru sine, fiindcă în odaie nu mai era nimeni.

Atunci se deschise uşa din nou, dar încet, cu grijă, şi iarăşi pătrunse zgomotul forfotei de pe coridor. Întîi se ivi numai capul, în broboadă neagră, cu obrazul slab, palid, cu ochii îndureraţi... Ionică îşi duse pumnul la gură:

— Mamă!

O privea tremurînd, şi-avea în suflet şi valuri de lacrimi, şi cascade de rîs. O mînă îi rămăsese încleştată de tăblia patului, altfel s-ar fi aruncat în calea ei.

— Ce face? întrebă mama

— Acum a adormit.

— Se simte mai bine?

Sora îşi feri ochii.

— Mai bine...

Atunci mama îşi luă curaj şi înaintă. Mergea cu paşi mici, abia atingînd covorul de cauciuc, cu braţele îndepărtate de trup, ca şi cum ar fi vrut să se sprijine cu ele pe aerul din jur, ca să calce şi mai neauzit.

— E-aşa mult zgomot astăzi aici! rosti ea. Oare nu-l supără? Nu l-o trezi?

— Aşa-i în zilele de primire, răspunse sora. Ar trebui oprite vizitele în spitale!

— Vai de mine! se sperie mama. Şi cînd ai pe cineva bolnav, să nu-l mai vezi de loc?

Sora ridică din umeri şi ieşi... Mereu speriată de propriii ei paşi, mama luă uşor scaunul metalic, îl duse lîngă pat şi, aşezîndu-se pe el, rămase cu privirea sfîşiată asupra bolnavului, care nu vedea, nu auzea nimic. Şi părea mai mică, şi gîrbovită, şi parcă îmbătrînise ani mulţi. Din ochii ei chinuiţi curgeau încet, în tăcere, lacrimi de suferinţă, de teamă, de dragoste, de adoraţie — şi lacrimile parcă săpau pe obraz şanţuri care n-aveau să se mai şteargă. Iar bolnavul pentru care inima ei bătea acum între cuţite ascuţite, înţepînd-o ritmic, o dată cu pulsul, bolnavul pentru care ochii ei se secau de lacrimi nu simţea, nu auzea nimic.

Şi Ionică o privea tremurînd, strivindu-şi pumnul în dinţi; imagini peste imagini îi treceau prin faţă, aducîndu-i-o pe ea în ochi, laolaltă cu lacrimile — imaginea mamei, neasemuită, inegalabilă; mama care îţi aşterne patul seara şi-ţi îngînă la ureche cîntec de leagăn, ca să te adoarmă, şi-ţi veghează apoi somnul multe ore din noapte; mama care îţi pune mîna ei binefăcătoare pe frunte, cînd te doare capul; mama care te spală, te piaptănă, te îmbracă şi-ţi deschide fereastra, arătîndu-ţi grădina din faţă, şi ce se întinde dincolo de ea, oraşul, cîmpul — viaţa. Şi din cîte ştie dînsa, şi din cîte simte, îţi dă ţie cîte ceva, la tot ceasul, secătuindu-se pe ea, ca să-ţi facă mintea şi inima întregi şi bogate. Mama care se uită pe sine, ca să nu-şi uite băiatul, care îşi ia ei tot ce-i mai mic, spre a-i da lui ce-i mai mare. Mama care acum lăcrimează, în odaia de spital, în lumina tristă a după-amiezii de toamnă, cînd se întunecă timpuriu şi trăsăturile băiatului bolnav se şterg în perna albă, iar inima ei se zbuciumă şi sîngerează, fiindcă nu ştie ce-l doare, şi nu-i vede ochii, şi nu-i aude glasul...

— Mamă! şopti Ionică, de la picioarele patului.

Ciudat, în penumbra aceea i se păru că bolnavul mişcase buzele, repetînd mişcarea buzelor care scoseseră şoapta.

Chipul mamei se învioră deodată; ea se aplecă deasupra patului, şi în mişcarea ei, în privire, în respiraţie i se citeau grija, speranţa şi dragostea.

— Da, Ionică! răspunse, căutînd însetată chipul bolnavului.

Dar nu-l vedea bine, fiindcă se lăsa întunericul, de la o clipă la alta.

— Să aprind lumina?

— Nu! răspunse Ionică, scuturînd uşor capul.

Bolnavul făcu întocmai aceeaşi mişcare, poate doar mai firavă.

— Ai dormit?

— Da, mamă,

— Te simţi mai bine?

— Mai bine. Poate că în curînd au să-mi dea drumul acasă.

Mama suspină, iar băiatul zise mai departe:

— Mi-e să nu rămîn în urmă cu lecţiile.

— Nu te gîndi acum la lecţii!

— Ba da... Cînd mai vii, să-mi aduci cărţile şi rezumatele...

— Lasă, dragul mamei!

— Să te duci la şcoală, să-l cauţi pe Aurel, îl ştii tu, mi-e vecin de bancă, şi să-ţi dea notiţele.

— A venit chiar ieri, să întrebe de tine. Vin şi alţii, mereu, cînd termină orele...

— Spune-le că le mulţumesc, mamă!... Dănuţ n-a fost cu ei?

— Ba a trecut pe la noi chiar a doua zi după ce te-ai îmbolnăvit.

— Părea speriat?

— Speriat? De ce?

Mama clipi, nedumerită şi temătoare. Atunci băiatul schimbă vorba, ca să iasă din încurcătură:

— Tata ce face?

— E bine; n-a putut să vină, fiindcă e în tură după-masă.

— Tot pe 39?

— Nu; acum merge la pădurea Băneasa.

— Şi Tincuţa?

— E la şcoală; dar întreabă mereu de tine, şi îţi deretică odaia, şi te aşteaptă. Toţi te aşteaptă.

— Andrei e sănătos?

— E sănătos şi harnic. I-au mărit leafa.

— Va să zică, sînteţi bine cu toţii!

Nu îndrăznea Ionică să întrebe ce se întîmplase cu elixirul din sticla aceea — astfel că o luă cu ocoluri:

— Mamă, nu s-a întîmplat nimic, cu nici unul din voi? Nu s-a făcut nimeni nevăzut?

Mama îl privi cu îngrijorare:

— Ai obosit, dragul mamei! N-ar fi mai bine sa închizi ochii oleacă?

Ionică zîmbi în sine şi gîndi: „Ce să obosesc!? Dacă ai şti tu cît am umblat zilele astea!“

— Mamă, Andrei a terminat sania?

— N-a terminat-o încă; şi-a îngrijit motocicleta, s-o bage în boxă pentru la iarnă. Dar o să mîntuie şi sania, zilele astea.

— Şi mîţa ce face?

— Se cam plictiseşte, că aici în bloc n-avem şoareci.

— Cînd am să viu acasă, am să mă joc eu cu ea, numai că trebuie să-i dăm alt nume. Filofteia e prea lung...

Sora deschise uşa:

— E timpul să plecaţi! Vizitele prea lungi nu-i fac bine.

Ionică vru să protesteze: „Mai stai, mamă!“ — dar, fără să-şi dea seama de ce, nu-l ascultă glasul.

Mama se aplecă şi îşi lipi buzele de fruntea bolnavului. Din locul unde se afla, băiatul îi simţi mîngîierea, ca pe o binefacere, ca pe un balsam care i se răspîndi în sînge — şi apoi prisosul lui se prefăcu în lacrimi. Nu; o singură lacrimă, în colţul ochiului, unde rămase fără să cadă.

— Duminică are să vină tata, zise maică-sa, ridicîndu-se şi neîndurîndu-se să-şi ia ochii de la chipul bolnavului.

— Tu nu vii, mamă?

— Doctorii spun că nu e bine să venim toţi odată.

— Să vină măcar Andrei şi Tincuţa.

— Bine, dacă le-o da voie.

— Pot să vină cu rîndul.

— Aşa au să facă!

— S-o aducă şi pe Filofteia!

Mama zîmbi:

— Lasă miţa; cînd te faci bine o găseşti acasă.

— Dar de bicicletă aveţi grijă?

— Andrei a spălat-o, a şters-o şi-a dus-o în boxă. Stă bine acolo.

— Nu umblă nimeni la ea?

— Nimeni, Ionică!

— De cărţi nu-ţi mai spun, mamă! Aveţi grijă cui le împrumutaţi, să nu se rătăcească vreuna!

— Fii fără grijă; ştim toţi cît ţii la ele!

— Mamă, n-ar fi mai bine să-mi spuneţi Ion?

— Ion îi spunem tatii...

— Da, fiindcă-i mare... Dar mie o să-mi spuneţi mereu Ionică?

— Alţii au să-ţi spună cum le-o veni, sau cum ai să vrei tu... Pe mine lasă-mă să-ţi spun Ionică toată viaţa...

Înainte de a pleca, mama mai mîngîie o dată fruntea băiatului.

— Cam arde! îi şopti sorei, care rămăsese în uşă, parcă zorind-o. Şi adineauri a spus ceva nedesluşit, dacă vreunul de-acasă nu s-a făcut... N-am înţeles... Nevăzut?

— Vorbeşte uneori aşa. E ora cînd creşte temperatura.

Mama ieşi, păşind tot atît de uşor ca la venire.

După plecarea ei, camera întunecată rămase parcă pustie, şi lui Ionică i se făcu dor de ceilalţi ai casei, un dor atît de adînc şi de fierbinte, că îi venea să plîngă — şi nu mai putu să îndure. Porni spre uşă fără să privească în urmă. Doar cînd să iasă se opri şi, ducînd un deget la gură, şopti spre colţul unde patul pierise în umbră:

— Sst! Să nu scoţi o vorbă! Să stai cuminte, că altfel nu te faci bine!

★

Pe coridor se sfîrşise forfota vizitatorilor. Băiatul merse fără să întîlnească pe nimeni, decît o soră, în capul scărilor, dar trecu pe lîngă ea ca o umbră, şi ea nu-l văzu, nu-l simţi, cum nu-l văzu nici sora de la ieşire, nici portarul, în curte, cu toate că privea pe geamul gheretei, gata să oprească pe oricine.

Ionică îşi continuă drumul pe stradă, pînă la colţ, unde era cofetăria. În vitrină se vedeau savarine, indiene, torturi, cutii cu bomboane învelite în ţiplă străvezie, iepuri de ciocolată, ba chiar şi alte animale, cu fundulițe la gît, iar în mijloc un castel cu turnuri, făcut din zahăr în toate culorile.

Înăuntru, printre alţi muşterii, la o masă aflată chiar în faţa vitrinei, era un băiat de şcoală, cu faţa bucălată, care mînca lacom dintr-o savarină, plin de frişcă la gură. Lîngă el, maică-sa îl sorbea din ochi, mai lacom decît îşi mînca el prăjitura.

Geamul fiind aburit, Ionică îl recunoscu abia cînd băiatul ridică ochii din farfurie, aşteptînd altă prăjitură. Era chiar Dănuţ, cel care-i dăduse elixirul!... Trebuia oare să-i fie recunoscător pentru starea lui de acum, sau să-i poarte ură?

Pînă să gîndească el şi să ajungă la vreo lămurire, Dănuţ terminase încă o savarină. Pe urmă dori o pricomigdală, şi începu s-o ronţăie cu ochii daţi peste cap, fără să mai vadă pe nimeni. Mînca aşa de pofticios şi-atîta plăcere se citea pe chipul lui cînd înghiţea dumicatul îndulcit cu zahăr, încît Ionică uită să mai gîndească la întrebarea de adineauri şi rămase cu ochii curioşi asupra mîncăului.

După pricomigdală, acesta ceru un tort de ciocolată, pe care îl mîncă tot atît de lacom, şi tot fără să vadă pe nimeni. La a cincea prăjitură, Ionică nu mai putu să îndure: intră în cofetărie şi merse întins la masa mîncăului, fără să-l vadă nimeni. În clipa următoare, doar ce-o atinse cu mîna, şi se făcu nevăzută şi prăjitura...

După o altă clipă, de uluială, grăsunul începu să urle... Ionică nu mai rămase să-i asculte jelania, ci ieşi în stradă. Avea prăjitura în mînă, proaspătă, aromată, şi-i făcea chiar poftă, dar nu îndrăzni să se înfrupte din ea, fiindcă n-o cumpărase. Trebuia

să întrebe pe cineva mai mare dacă făcuse bine, dacă era în dreptul lui să se amestece într-o astfel de treabă, cînd se afla acolo şi mama băiatului. Oricum, era sigur că rîzgîiala nu se cuvine să fie încurajată, şi măcar pentru acest motiv n-avea să-l judece nimeni prea aspru.

Dar, pînă una-alta, mergea pe stradă cu prăjitura nevăzută în mînă şi nu ştia cui s-o dăruiască...

Între timp, afară, în loc să se întunece, parcă se mai luminase; fusese un nor cenuşiu, ca toamna, deasupra oraşului, şi vîntul îl destrăma, ducîndu-l fîşii-fîşii pe deasupra caselor. Spre apus se ivi chiar soarele, jos de tot, dar mai avînd încă pînă să asfinţească.

Ionică merse încotro îl duceau paşii, ţinînd departe de trup mîna cu prăjitura, şi prăjitura parcă îi ardea palma. Tot mergînd astfel, avînd grijă să se ferească de trecătorii care, nevăzîndu-l, puteau să-l izbească, traversînd străzile numai prin locurile marcate cu dungi albe, după ce se uita de mai multe ori după automobile, în stînga şi-n dreapta, ajunse pe neaşteptate la Piaţa Victoriei, şi atunci îşi dădu seama deodată că nu făcuse drumul anapoda, ci urmărind un gînd abia acum limpede, cum are să se vadă puţin mai departe.

Pe şoseaua Kisselef copacii îşi scuturau frunzele — şi erau frunze de toate culorile, făcîndu-te să te minunezi de iscusinţa toamnei care, deşi le amesteca la întîmplare, nu scotea înrudiri mai puţin izbutite decît pictorii cu renume...

De aici nu mai merse mult, ca să ajungă în staţia de autobuze, unde îl ducea gîndul de adineaori. Un autobuz tocmai plecase, plin de lume, şi altul sosea, cotind greoi pe alee. Ionică se uită în cabina şoferului... Era un om tînăr, nu cel aşteptat, dar putea să mai rămînă, avea încă vreme...

Cel aşteptat de el sosi abia peste o jumătate de oră. În staţie se adunase lume, care mergea la Băneasa, copii întorcîndu-se de la şcoală, oameni mari cu pachete în mînă, gospodine cu tîrguieli de tot felul. Mulţimea se îmbulzi la uşa din urmă, dînd din coate, împingînd, împiedicîndu-se unul de altul, fără ca aşa să ajungă sus mai devreme.

„Dacă ar sta la rînd, unul cîte unul, pînă acum s-ar fi urcat toţi, fără ceartă şi îmbulzeală“ — se gîndi Ionică, aşteptînd liniştit să se scurgă toţi călătorii.

În clipa aceea văzu la uşa din faţă o bătrînică, adusă de umeri şi împovărată de o sacoşă grea pentru dînsa, căci abia de putea s-o ţină cu amîndouă mîinile. Pînă să ajungă la ea, ca să-i ajute, trei băieţandri, cu ghiozdane în mînă, neţinînd seama nici de regula cunoscută de toată lumea, nici de bunăcuviinţa care stă aşa bine tinerilor, o împinseră cît colo pe biata bătrînă şi dădură să urce pe uşa destinată coborîrii. Primul din ei chiar pusese piciorul pe scară, cînd Ionică îl înşfăca de pulpană.

— Urcarea prin spate! strigă el, luîndu-şi, pe cît putea, un glas gros şi aspru, ca al controlorului. Băieţi de şcoală sînteţi voi? Nu vă e ruşine?

Cel de pe scară coborî speriat şi îşi pocni capul de-al următorului. Toţi trei se priviră zăpăciţi, neînţelegînd unde dispăruse controlorul. Dar, pînă una-alta, se duseră, cu privirile în pămînt, la uşa din spate, unde nici măcar nu îndrăzniră să se înghesuie, ci aşteptară rîndul, spăşiţi şi doborîţi de nedumerire.

În acest timp, Ionică luă sacoşa numai cu o mînă, în mîna cealaltă avînd prăjitura, o puse sus, apoi se întoarse şi-i ajută bătrînei să urce scările, cam înalte pentru cel ce nu mai are picioarele bune. Bineînţeles, sacoşa se făcuse şi ea nevăzută în atingere cu mîna năzdrăvană — atît că bătrînica nici n-avusese cînd să bage de seamă.

— Mulţumesc, maică! zise ea, cu glasul puţintel şi blajin. Să ai parte numai de bine!

Dar cînd întoarse capul, nu văzu pe nimeni, şi rămase cu ochii zgîiţi, atît de hazlie în marea ei nedumerire, încît Ionică ar fi pufnit în rîs, dacă ar mai fi fost acolo.

— Ei, asta-i bună!... Nu-i să zici că aş avea vedenii! murmura bătrînica, sucindu-şi capul în dreapta şi-n stînga, spre a căuta măcar un martor al întîmplării. Doar mi-a luat sacoşa din mîini şi m-a ţinut de braţ! Asta n-a fost închipuire!

Ionică se strecurase prin spatele ei, fără să-l vadă nimeni, şi se aşezase pe capota motorului, loc neîngăduit călătorilor, ceea

ce ştia prea bine. Dar el nu putea fi socotit un călător ca oricare!... Inima îi tresări, amestecîndu-se în ea şi tristeţea şi bucuria: taică-su era jos şi trăgea ultimul fum din ţigară.

— Hai, nea Ioane! zise dispecerul de la capul liniei. Dă-i drumul!

Şoferul se uită la ceas, slobozi fumul pe gură şi, ridicînd sus de tot piciorul, pe scară, se strecură la volanul cît toate zilele. Motorul începu să duduie, uşile se închiseră, şi autobuzul porni greoi, lăsînd în urmă mirosul de motorină.

„Să-i dau lui prăjitura? se întrebă Ionică. I-o fi foame, şi mai are patru ceasuri pînă termină."

Prăjitura, pe care nu putea s-o vadă decît el atît timp cît o ţinea în mînă, se cam turtise la învălmăşeală; altminteri, cu siguranţă că era încă bună. Dar cum să i-o dea?... Şi-apoi, şoferul nici n-are voie să mănînce în timpul drumului!

Băiatul rămase aşa, pe capota motorului, fără să-l simtă nimeni. Se uita la chipul celui care conducea maşina; conducea atent, cu ochii aţintiţi înainte, gata în orice clipă să sucească volanul şi să pună frîna. Pe sub şapcă i se vedea părul încărunţit, pe care îl ştiuse mai negru în anii din urmă. Ar fi vrut să-i spună: „Trece timpul, îmbătrînim, tată, dar bine că eşti sănătos, bine că sîntem împreună şi ne înţelegem bine!"

Simţea cald în tot trupul, poate de la motor, poate de la inimă.

În staţii, călătorii coborau unul cîte unul; la podul Băneasa coborî şi bătrînica, ajutată de un om tînăr, care îi luă sacoşa şi-o ţinu de subţiori, să coboare scările.

— Mulţumesc, maică! Dumneata m-ai ajutat la urcare?

— Nu, mătuşică!

— D-apoi atunci cine ciorile?!

Se dădură jos şi cei trei şcolari, la staţia următoare, vorbind între ei cu ciudă şi cu nedumerire, fiindcă tot nu puteau înţelege cine-i gonise de la uşa din faţă cu atîta asprime.

Acum autobuzul mergea mai repede pe asfaltul şoselei naţionale. Curînd rămase în urmă aeroportul, şi după un kilometru cotiră luînd-o drept la pădure. Zece minute mai tîrziu

erau la ultima staţie, în preajma Grădinii zoologice, de unde venea miros înţepător de menajerie.

Încă nu se înnoptase şi nu se aprinseseră luminile pe alee. Şoferul coborî, îşi îndreptă spinarea, se uită la ceas şi pe urmă se aşeză posomorît pe o bancă din marginea pădurii.

Veni îndată şi taxatoarea, aşa de tînără, să zici că-i o fetişcană. Muşca dintr-un măr cu atîta poftă, că îţi lăsa gura apă şi-ţi venea să rîzi din fundul inimii.

— Stai jos, Eudoxio! Mai avem de aşteptat cinci minute! zise şoferul.

„Ce nume!“ se gîndi Ionică, simţind că-l furnică timpanele.

— Nu vrei un măr, nea Ioane? întrebă taxatoarea.

Şoferul făcu un semn cu mîna şi rămase posomorît, cu gîndul la ale sale. Ionică se apropie; poate ar fi fost acum momentul potrivit să-i dea prăjitura, însă înţelese că lui taică-său nu-i era aminte de mîncare.

Văzîndu-l aşa de posomorit, taxatoarea încetă să-şi mai ronţăie mărul şi, după ce se şterse la gură cu dosul mîinii, se aşeză în marginea băncii, ruşinată că nu se gîndise pînă acum la necazul şoferului.

— Cum îi merge? întrebă cu sfială.

— Nu ştiu; azi s-a dus nevasta la spital. O să-mi spună diseară.

— Să n-ai grijă, nea Ioane! Trebuie să fie băiat voinic, dacă-ţi seamănă dumitale. O să se facă bine!

— Aşa nădăjduiesc şi eu! murmură şoferul, luminîndu-se la figură.

„Ce femeie cumsecade!“ îşi zise Ionică, uitîndu-se la taxatoare.

Şi simţi în tot trupul căldură, simţi în inimă bucurie, umbrită doar de gîndul că taică-său îşi făcea griji crezîndu-l bolnav rău, în timp ce el umbla razna pe drumuri.

„Acum, cînd se urcă la volan, am să-i vorbesc! hotărî el în sine. Poate o să se mire, dar am să-l rog să nu spună nimănui ce se întîmplă cu mine!“

Cele cinci minute trecură.

— Hai, Eudoxio; îi dăm drumul!

Lui Ionică îi pieri curajul, îndată ce auzi zgomotul motorului. Cum să vorbească, aşa, fără să se arate privirii? S-ar fi putut ca taică-su să creadă că are năluciri şi să scape volanul din mînă... Hotărî să aştepte aici şi să mai chibzuiască pînă la cursa următoare...

Autobuzul pieri la colţul şoselei, şi Ionică rămase singur în pădure. Printre copacii desfrunziţi se vedea soarele, care parcă nu mai voia să apună, ba chiar, în loc să coboare, ai fi zis că începuse să suie, ca şi cum n-ar fi mers spre noapte, ci spre miezul zilei. Băiatul îl privi o vreme, nedumerit, pînă ce constată cu uimire că, într-adevăr, soarele mergea înapoi, răspîndind din ce în ce mai multă lumină.

★

În jur nu se vedea nimeni; se auzeau doar animalele, foindu-se neastîmpărate între gratiile menajeriei. Ionică porni într-acolo; pînă să vină autobuzul era tocmai o oră.

Prima vietate cu care dădu ochii fu veveriţa, stînd pe o ramură, în două picioare, ca oamenii, cu botişorul ei micuţ şi gingaş, cu ochii vii, lucind ca mărgelele, cu coada pufoasă dată pe spate, aşa de mare că îi depăşea cu o palmă urechiuşele ciulite la vederea vizitatorului.

— Bună ziua, băiete cu inima bună! îl întîmpină veveriţa, salutîndu-l ea prima.

La drept vorbind, nu mai ştiai dacă-i seară, sau ziuă, dar altceva îl miră pe băiat, auzind acel glas al pădurii.

— Mă vezi? întrebă el, care-şi cunoştea însuşirea.

— Te văd foarte bine!

— Păi... pe mine nu mă vede nimeni. Uite, chiar acum a plecat autobuzul; nu m-a văzut nici şoferul, nici taxatoarea.

— Eşti nevăzut doar pentru oameni; noi te vedem, animalele.

Şi veveriţa scoase un fel de chiţcăit vesel, în triluri.

— De ce crezi că am inima bună? continuă Ionică, trecînd la altă întrebare, de teamă să nu fie la mijloc vreo linguşire.

— Fiindcă ai în mînă o prăjitură şi n-ai mîncat-o pînă acuma!

— Asta nu-i dovadă destulă!

— Ba da. Te gîndeşti s-o dai cuiva căruia îi e mai foame decît ţie.

Băiatul se scărpină în creştet, dovedind că se află în încurcătură.

— Nu ştiu dacă-i chiar aşa, răspunse el, pe urmă. Prăjitura asta nu mi se cuvine...

— Ştiu; i-ai luat-o lui Haplea, din farfurie.

— Îl cunoşti?

— Dar cum să nu! Vine dumineca şi înfulecă într-una. De cînd îl ştiu nu mi-a dat măcar o alună!

— Vrei tu prăjitura?

Veveriţa se strîmbă, de parcă i-ar fi oferit ulei de ricină.

— Mie nu-mi plac decît nucile şi alunele.

— Dac-aş fi ştiut că vin aici, ţi-aş fi adus o pungă plină. Altceva ce pot să fac pentru tine?

— Să-mi dai drumul.

— N-am voie.

— Doar un ceas; vreau să mă plimb puţin prin pădure.

— Am să mă mai gîndesc! zise Ionică.

— Pînă cînd?

— Nu ştiu; poate am să vin din nou, mîine.

— Vrei să zici ieri! îl îndreptă veveriţa, chiţcăind vesel şi subţire.

— Cum adică „ieri“?

— Aşa! Nu vezi că timpul se întoarce în urmă?

Ionică privi în sus şi rămase mut de mirare. Soarele, de la apus, se ridicase deasupra pădurii şi acum înainta pe boltă, cu mare repeziciune. Pînă să se dezmeticească, îl văzu în înaltul cerului, de unde începu să coboare spre răsărit, mărindu-şi viteza într-una.

— Hai, ce hotărăşti? îl zori veveriţa. Uite, acu’ se face dimineaţă, şi pe urmă o să vină noaptea. N-o să ne mai putem plimba prin pădure!

Băiatul nu mai avu timp să gîndească; soarele porni vijelios la vale, spre răsărit, lăsînd o dungă roşie în urmă. Şi, cît ai clipi, se făcu întuneric.

— Veveriţo! şopti Ionică speriat de toanele firii.

— Acum lasă-mă să dorm! Vorbim ieri, pe lumină.

Timpul o luase razna şi fugea înapoi, cu iuţeala închipuirii. Băiatul se rezemă de un copac, altfel îi venea ameţeală...

Şi aşa, într-un vîrtej căruia nu-i putea pune împotrivire, trecură peste capul lui vălurile întunecoase ale nopţilor şi fulgerele orbitoare ale zilelor. La un timp se porni un vînticel călduţ, care începu să ridice frunzele căzute, aurii, galbene, roşcate, brune şi să le poarte printre copacii dezgoliţi ai pădurii. Dar în loc să se ducă aşa, în neştire, cum se duc frunzele purtate de vînt, toamna, fiecare din ele — cum atingea o ramură — se lipea la locul ei de peste vară, unde începea să se învioreze şi să-şi schimbe culorile. Pădurea se vedea înverzind, în sclipirile de lumină ale zilelor şi, cînd fu verde ca vara, soarele se opri deodată în înaltul cerului.

Ionică se frecă buimac la ochi. Veveriţa era tot acolo unde o ştiuse, pe ramură, numai că părea mai mică, mai vioaie şi, din roşcată, blana i se făcuse neagră şi tare lucie.

— Ai avut destulă vreme să te gîndeşti! zise ea. Acum îmi dai drumul?

— Cum să mă gîndesc, cînd nu ştiu ce se întîmplă cu mine?!

— Atunci, măcar dă-mi o alună!

— Ţi-am spus că n-am alune!

— Ba da! Uită-te în palmă!

În locul prăjiturii pe care o ţinuse atîta vreme în mîna, şi căruia îi ştia doar forma, şi mirosul, şi culoarea, Ionică descoperi, în culmea uimirii, o bucăţică de zahăr, un ou cît degetarul, o fărîmă de unt, o grămăjoară de făină şi alături, într-adevăr, o alună.

— N-am ce zice! îngînă el. Trebuie să fi fost o prăjitură grozav de bună!

Veveriţa se strecură printre gratii şi, dintr-o săritură, fu pe umărul lui, de unde întinse lăbuţa şi luă aluna.

— Poţi să ieşi singură? se miră băiatul.

— Bineînţeles!

— Atunci... de ce mi-ai cerut să-ţi dau drumul?

— Pe vremea aceea nu aveam loc printre gratii. Eram mai mare.

— Aşa e!... Dar ce s-a întîmplat cu tine?

— Şi cu tine s-a întîmplat la fel. Şi tu eşti mai mic; eşti abia un băieţel acuma.

— Da’ de unde! Am împlinit treisprezece ani astă-vară.

Veveriţa începu să chiţcăie — rîsul ei subţire,

— Nu-i adevărat! Ai abia nouă!

— Aşa de mult ne-am întors în urmă?

— Am sărit peste ierni, d-aia nu ţi-ai dat seama.

— De ce am sărit peste ierni? Iarna e frumos... Să schiezi, să te baţi cu zăpadă, să te dai cu sania!

— Dar ai fi îngheţat. Eşti îmbrăcat prea subţire.

— Asta aşa e!... recunoscu Ionică. Vroiai să te plimbi prin pădure; pînă vine autobuzul aş merge şi eu cu tine.

— Acum sînt mai mică şi nu cunosc drumul. Poate să mai luăm pe cineva, să ne ţină tovărăşie.

— Pe cine să luăm?

— Bunăoară pe cumătrul urs! El cunoaşte pădurea.

Ajunseră la un ţarc pustiu, care în fund avea o vizuină.

— Moş Martine! strigă veveriţa, ronţăind aluna. Hei, moş Martine!

Trecu timp destul pînă ce ursul să iasă, ursuz, din vizuină. Era cam buimac de somn şi îşi sugea o labă în gură, iar ca mărime, abia să fi fost cît un cîine; pui de urs, nu urs în toată firea! Se cunoştea că îl dăduseră înapoi anii aceia.

— Ia te uită! mormăi el, privind pădurea verde şi cerul albastru de vară. Eu tocmai mă pusesem pe hibernare. S-a sucit vremea!

— Vrei puţină făină? îl întrebă Ionică, văzîndu-l cum îşi sugea laba de foame.

— Făină?! Aş vrea mai degrabă un fagure de miere sau un coşuleţ de zmeură.

Zicînd acestea, ursul se strecură printre gratii, se apropie de musafir şi îi mirosi mîna.

— Uite că ai zahăr! zise cu mulţumire.

— Nu ştiam că-ţi place; zahărul nu se găseşte în pădure!

— M-au deprins vizitatorii!

Şi porniră tustrei, pînă ajunseră la căprioară.

— Fetico! strigă veveriţa.

Căprioara, care se încălzea la soare, sări în sus, arcuindu-şi toate patru picioarele, cu o sprinteneală de balerină. Botul umed, nările gingaşe adulmecau aerul, şi toată făptura ei era numai freamăt.

— Noi sîntem! o linişti veveriţa, văzînd cît se speriase blinda sălbăticiune.

— Unde-aţi plecat? întrebă căprioara cu glasul sfios, dar limpede ca apa izvoarelor.

— Prin pădure; doar aşa, într-o mică plimbare.

— O, tare mi-e dor de pădure! Dar singură nu îndrăznesc să mă duc, de teama duşmanilor. Luaţi-mă şi pe mine!

— Cu dragă inimă! se învoi veveriţa, zglobie.

Căprioara se căţără pe un trunchi de copac care-i împodobea ograda şi sări sprintenă pe deasupra împrejmuirii.

— Nu vrei puţin unt? o întrebă Ionică, fermecat de sfiala şi gingăşia puiului de căprioară, că şi pe ea o dăduseră înapoi anii.

— Nu-mi place untul; dar văd că ai făină!

Şi îndată, băiatul simţi cum botişorul rece şi umed îi adulmecă palma.

— Ia te uită cîte vietăţi s-au înfruptat dintr-o prăjitură! zise el, bucurîndu-se din toată inima. Oare cui să dau untul?

Ursul strîmbă din nas, în timp ce-şi sugea pe îndelete bucăţica de zahăr, prelungindu-şi astfel desfătarea.

— Pentru unt n-ai să găseşti prea mulţi muşterii în pădure!

— Mulţumesc! zise căprioara, adunînd din palmă ultimul fir de făină.

— Dar oul?

Nu-şi sfîrşi Ionică întrebarea, cînd, printre gratiile ogrăzii ei, vulpea roşcată îşi scoase capul, zîmbind cu prieteşug şi slugărnicie.

— Să n-o pofteşti la plimbare! şopti veveriţa, făcîndu-se că n-o vede.

— De ce? Pare foarte la locul ei şi foarte blajină.

— E o prefăcută! Ai să te căieşti mai pe urmă!

— Ce băiat deştept! zise vulpea, dîndu-şi ochii peste cap de plăcere. Şi ce frumos îmbrăcat! Şi ce viteaz!... N-am văzut pînă azi fiinţă omenească mai izbutită ca tine!

— Eşti nedreaptă cu ea! îi şopti Ionică veveriţei, care îşi foia coada pe la urechile lui, doar-doar l-o face să nu mai audă linguşeala.

Vulpea îşi îndulci mai mult glasul, de parcă ar fi avut limba unsă cu miere:

— Ce-ai în mînă, voinicelule?

— Puţin unt... Şi un ouşor de găină.

— Untul poate să-l duci corbului, ca să-şi ungă penele, că tare se fuduleşte cu ele. Dar oul dă-l puţin încoa', să-ţi arăt o scamatorie!

— Nu i-l da! mormăi ursul.

— Are să te păcălească! adăugă veveriţa.

— De ce? Vulpii îi plac găinile, nu ouăle!

Căprioara tăcea cu sfială, dar în ochii ci mari şi limpezi Ionică ar fi putut să citească dezaprobarea.

— Haide, băiat deştept, dă oul, şi-ai să vezi o minunăţie! stărui vulpea cu acelaşi glas linguşitor de adineauri.

Băiatul îi întinse oul, călcînd sfaturile tuturora. Vulpea îl luă cu gura şi, chicotind, se duse în mijlocul bătăturii, unde îl puse la soare.

— Hai, arată-mi scamatoria!

— Nu acum! Să vii peste o lună de zile!

— Te-a păcălit! ziseră într-un glas şi ursul şi veveriţa.

— Şi ce-a cîştigat? răspunse băiatul, cu nepăsare.

Vulpea începu să rîdă, în timp ce-şi foia coada roşcată pe deasupra oului.

— Ce-am cîştigat? Mai ai să înveţi multe, băieţelule! Din ou o să iasă pui, şi puiul o să se facă găină!

Ionică strînse din dinţi, mistuind greu păcăleala.

— Dacă pîn-atunci nu te-o prinde vînătorul!

— Ha-ha-ha, ia te uită deşteptăciune! Cine îndrăzneşte să vîneze animalele înlăuntrul menajeriei?

— Nu m-aşteptam să păţeşti asemenea ruşine! zise veveriţa, aspru, ea care la început îi arătase băiatului atîta prietenie.

Şi, dintr-o săritură, fu în copacul de lîngă alee, iar de acolo, în pădure.

Ursul nu-l părăsi chiar de-a dreptul, ci cu oarecari ocoluri:

— Ia ascultă! Auzi?

— Ce s-aud?

— Zumzăie albinele! Trebuie să fie vreun stup pe aici, prin vreo scorbură. Mă duc să fac rost de ceva miere!

— Dar ţi-am dat zahăr adineaori!

Tînărul moş Martin făcu pe surdul şi se duse mormăind printre lăstare.

Rămase doar căprioara.

— Tu mergi cu mine?

— Merg! răspunse ea, adulmecînd fricoasă în aer.

— Să ştii că nu mai am făină! o vesti Ionică, începînd să se teamă de ingratitudinea animalelor.

— Dar ce, crezi că pentru făină merg cu tine? Merg fiindcă eşti singur, şi ţi-o fi urît în pădure.

Lui Ionică vorba căprioarei îi încălzi inima.

— Hai mai întîi pe la corb, că mi se topeşte untul în mînă! hotărî el, pornind pe alee.

Pînă să ajungă la corb, trecură prin faţa leului; acesta scăzuse şi el în mărime, ca toate animalele atinse de întoarcerea vremii. Şedea leul în bătătura lui, bucurîndu-se de soare, şi o muscă se rotea pe lîngă el, i se aşeza pe urechi, pe nas — numai că nu-i intra în gură. Dar jivina o lăsa în voie, chit că afurisita îl necăjea şi nu se ducea de loc mai încolo.

Ionică începu să rîdă, stîrnind mirarea căprioarei, care nu rîdea niciodată, de nimeni.

— Rîd — o lămuri băiatul — fiindcă mi-am adus aminte o întîmplare. Dar se vede că şi leul trage pînă la urmă învăţătura păţaniei, nu numai omul!

Corbul tocmai îşi lustruia penele şi era singurul din pădure care îşi păstrase mărimea; ce înseamnă la el cîţiva ani, cînd trăieşte un veac, dacă nu chiar două? Era mare şi negru croncanul şi făcea umbră în jur, înghiţind în pene toată lumina soarelui.

— Cumetre, uite, poate vrei un pic de unt, să iasă lustru mai bine!

— Da' unde-ai mai pomenit tu corb să-şi ungă penele?

— Aşa mi-a spus vulpea... Poate a vrut să rîdă de mine, că m-a păcălit şi cu oul.

— Cum, cum?

Corbul ascultă foarte curios păţania, după care se puse pe un rîs, de croncănea toată pădurea.

— Ia te uită cum l-a păcălit! Cra, cra, cra! Dacă n-ai minte, aşa îţi trebuie, copile!

De la rîsul lui se molipsiră toate vietăţile grădinii. Din vîrful copacului unde se căţărase să-şi lustruiască penele, păcătosul croncănea în gura mare, repetînd întîmplarea:

— Auziţi ce-a păţit băieţelul ăsta, care n-are mai multă minte decît oul găinii!...

— Da' ţie nu ţi-a şterpelit caşcavalul? răcni Ionică, pierzîndu-şi răbdarea.

Cine mai putea să-l audă, cînd rîdeau în hohote şi tigrul, şi leul, şi pantera, împreună cu toate patrupedele; şi pelicanul, şi cocostîrcul, şi cocoşul de munte, şi raţa de baltă, împreună cu toate zburătoarele; şi bursucul, şi vidra, şi ariciul, şi nevăstuica — ba chiar şi şarpele boa.

Doar lebăda se plimba pe lac, demnă, fără să facă haz cu mulţimea, nu fiindcă s-ar fi ţinut mare, ci fiindcă lebedei îi stă bine tăcerea.

— Hai să mergem! zise căprioara, văzînd cîtă batjocură îndura băiatul, fără altă vină decît că era prea bun la inimă. Altădată să

te fereşti de şiretenia vulpii, dar mai cu seamă de croncăneala corbului; nu degeaba are el atît de prost nume!

— Dar ce i-am făcut? Ce vrea cu mine?

— Vrea să-ţi pierzi firea, să te aducă la disperare!

— Cîştigă ceva pe această cale?

— Cîştigă tot ce-i doreşte inima!

— Nu te înţeleg! zise băiatul, privind întrebător în ochii limpezi ai căprioarei.

— Nici nu vreau să înţelegi de ia mine! Dar dacă-l mai întîlneşti pe corb vreodată, ţine-te bine! El n-aşteaptă decît o clipă de slăbiciune!

Cu aceste vorbe nu prea lămurite ale căprioarei, hărmălaia se pierdu în urmă, şi în jurul lor rămase numai pădurea. Copacii se îndeseau, împiedicînd să treacă razele soarelui. Nu clintea nici o frunză, nu răzbătea nici un zgomot; se auzeau doar paşii băiatului şi-ai căprioarei, călcînd pe crengi şi pe frunzişul putred al anilor.

— Ţi-e frică? întrebă căprioara, adulmecînd în aer cu botul ei umed.

— Nu... Adică, ştiu eu?! Dar ţie?

— Îmi dîrdîie inima.

— Mi-ai făgăduit să nu mă laşi singur!

— N-am să te las, nici dacă om întîlni vînători!

Şi iarăşi merseră, multă vreme, căutînd un capăt pădurii, fără să întîlnească însă nici măcar un luminiş, ca să se vadă cerul. Într-un tîrziu, dădură de o cărăruie care le tăia drumul şi, pînă să se hotărască în ce parte s-o ia, ca să ajungă la o lumină, auziră paşi uşurei apropiindu-se din bezna pădurii. Căprioara îşi încordă toate patru picioarele, de păreau arcuri gata să zbîrnîie, şi-n ochii ei aşa de limpezi se citi deznădejdea din urmă.

— Vînătorul! zise ea cu glasul atît de plăpînd, încît îţi rupea inima.

Ar fi putut să fugă, şi-n două clipe s-ar fi depărtat destul ca să n-o mai vadă nimeni, dar, cu toată spaima, îi era ruşine să nu-şi ţină cuvîntul pe care-l dăduse însoţitorului,

— Am să te apăr! o îmbărbătă acesta, ştiind că îi datora ocrotire.

— Cum să mă aperi? Vînătorul are puşcă! Nu-l poţi înfrunta cu mîinile goale!

— Ba am să te apăr, chiar dacă ar fi să tragă în mine!

Iată însă că printre copaci nu venea nici un vînător, ci o fetiţă zglobie, cu o rochiţă scurtă, înfoiată pe poale, proaspăt spălată şi călcată cu fierul, netedă ca hîrtia. În mînă avea un coşuleţ, acoperit cu un ştergar, strălucind şi el de curăţenie, iar în cap... o scufiţă — ei da! — roşie ca zmeura. De sub această scufiţă cunoscută şi oamenilor mari şi copiilor, ieşeau cosiţele, ca paiul de grîu peste care a căzut, întunecîndu-l puţin, prima brumă.

— Bună ziua! zise Ionică.

— Bună ziua! răspunse copila.

— Unde te duci singură prin pădure?

— Mă duc la bunicuţa, cu demîncare.

— Putem să mergem şi noi cu tine?

— De ce nu, dacă aveţi vreme?!

Porniră toţi trei pe cărare. Fetiţa mergea înainte, pe urmă venea Ionică, iar căprioara era la urmă, tot adulmecînd primejdiile în aer.

— E căprioara ta?

— Nu; oamenii n-au căprioare.

— Păcat! zise fetiţa.

Căprioara nu zise nimic, dar suspină, privindu-şi cu ochii ei calzi însoţitorii.

Ionică se adresă copilei:

— Cum te cheamă?

— Marioara... Cînd am să fiu mare, au să-mi spună Maria.

— Foarte bine!

Acum cărăruia se lărgea, pînă ce se prefăcu într-un drumeag, şi de aici merseră unul lîngă altul — fetiţa la mijloc, iar căprioara şi Ionică în pas cu ea, de o parte şi de alta.

— N-ai în coş ceva să-i dăm căprioarei? întrebă băiatul.

— Am plăcinte şi mere. Nu ştiu ce-ar putea să-i placă.

— Mulţumesc, dar nu mi-e foame! răspunse căprioara, arătîndu-şi iar ochii blînzi şi recunoscători ca ai oamenilor.

Ionică văzu că semănau cu ai fetiţei, numai că păreau mai deschişi la culoare. Ai fetiţei erau negri, mai negri decît murele coapte, pe cînd ceilalţi aduceau cu castanele.

Curînd, drumeagul răzbi într-o poieniţă cu iarba măruntă şi deasă, presărată cu năsturaşi în toate culorile. În fund se vedea o căsuţă, ca de jucărie, cu pereţii de bîrne, cu acoperişul de ţiglă roşie, înnegrită de vreme şi năpădită de muşchi — plantă pufoasă şi leneşă. Singura fereastră deschisă asupra poienii avea perdelele de pînză subţire, dar aşa de încreţită, că nu lăsa să vezi nimic înăuntrul încăperii. Pe coşul de cărămidă ieşea fum, de parcă n-ar fi fost vară deplină.

— Bunicuţa e răcită, zise fetiţa, adresîndu-se însoţitorilor. De aceea face focul în sobă, ca iarna.

Căprioara adulmecă spre căsuţă, cu botul ei umed, şi-n ochi i se citea neîncredere şi teamă:

— Poate ar fi bine să ne întoarcem!

— De ce? întrebă mirat Ionică.

— Miroase a lup prin apropiere.

— E scurteica bunicii, o lămuri fetiţa, mergînd mai departe, zglobie. Bunica are o scurteică de lup, şi-o poartă chiar şi vara.

Cu aceste cuvinte păşi pe prispă şi strigă, netemătoare, în timp ce-şi ştergea ghetuţele pe un ţol pus în faţa intrării:

— Bunicuţo, ţi-am adus demîncare!

— Intră, intră, nepoţică dragă, că tare mi-e foame!

Glasul suna cam dogit, răsunînd parcă din fundul butoiului.

Căprioara se opri cu urechile ciulite şi cu trupul cuprins de tremur:

— E glas de lup! îl cunosc bine!

— Aş! răspunse fetiţa, fără să se teamă. Bunica e răguşită; aşa vorbeşte ea totdeauna!

— Desigur! zise Ionică, adresîndu-se căprioarei. Fetiţa ştie mai bine!

— Nu intraţi!

Băiatul ridică din umeri, fără să vadă ce trişti erau ochii căprioarei.

— Dacă ţi-e frică, du-te înapoi în pădure!

— Am făgăduit să merg cu tine!

— Şi eu am făgăduit să te apăr la nevoie.

— Numai să-ţi poţi ţine făgăduiala!

Şi sărmana căprioară, credincioasă hotărîrii, păşi pragul, deşi presimţea că o aşteaptă pieirea.

Înăuntru era cald ca în cuptorul de pîine. Bunicuţa, în scurteică sură, cam largă la umeri, şedea într-un jilţ, lîngă sobă, îmbrobodită pînă peste ochi cu un şal de lînă. Pe nas avea ochelari, fiindcă tocmai citea jurnalul.

— Ai întîrziat! zise ea, cu nemulţumire. Dar pe cine-ai adus cu tine?

— Un băieţel pe care l-am întîlnit în pădure.

Bunica privi pe deasupra ochelarilor.

— Cîţi ani ai tu, băieţelule?

— Ştiam că am treisprezece, numai că s-a întîmplat o ciudăţenie, şi s-ar putea să am nouă!

— Fraged, fraged! se bucură bunicuţa, înghiţind în sec, şi lovindu-şi măselele. Iar dumneaei cine e?

— Căprioara! E foarte blîndă; a venit singură cu noi. Am făcut rău, bunicuţo?

— Nuu! Ai făcut foarte bine! E fragedă şi are carnea dulce. Bine-ai venit, căprioaro!

Căprioara aruncă priviri deznădăjduite protectorului, dar acesta nu băgă de seamă.

— Sst! Să nu scoateţi o vorbă! zise deodată bunica, ducîndu-şi un deget gură. Am auzit paşii lupului pe afară. Băieţelule, ia du-te tu şi încuie uşa cu cheia!

Ionică se supuse, şi nu văzu nici de data asta ochii căprioarei. Bunica întinse mîna cu mănuşi tricotate, de lînă.

— Dă cheia la mine!

Era o cheie mare şi grea, de fier bătut cu ciocanul, cum fac ţiganii; băiatul abia o putea duce în mînă. Bunica o luă, o puse lîngă jilţ, la picioare, şi-apoi începu să rîdă cu mulţumire.

— Bunicuţo! întrebă fetiţa, care se aşezase pe un scăunel, lîngă jilţul bătrînei. De ce ai dinţii aşa ascuţiţi? Nici nu i-am văzut pînă acuma!

— Ca să te mănînc pe tine, fata mamei!

Cei trei musafiri împietriră. Bunicuţa se ridicase în picioare, îşi lepădase scurteica, dintr-o smucitură îşi aruncase ochelarii, şalul, şi se arătase în adevărata ei înfăţişare.

— Mai întîi am să te mănînc pe tine, căprioaro!

— Ştiam că eşti lup şi-ai să mă mănînci...

— Atunci de ce-ai intrat în capcană?

— Îi făgăduisem băieţelului... Dar dacă tot mă mănînci pe mine, măcar dă-le lor drumul!

— Aş! zise lupul, rînjind de i se vedeau toţi dinţii din gură. O asemenea pleaşcă nu-mi cade nici o dată pe lună!

Ionică i se aşeză în cale şi-i vorbi hotărît, deşi cu multă cumpănire:

— Lupule, mă simt obosit, mă cam doare capul, şi n-aş avea nici chef, nici putere să mă iau la trîntă cu tine. Dar înţelege-mă că nu pot să las în ghearele tale pe fetiţa asta plăpîndă şi fără apărare...

Văzîndu-i neaşteptata dîrzenie, lupul începu tocmeala:

— Poftim! Fetiţei îi dau drumul!

Iar în gînd îşi zicea: „Las’ c-o ajung eu din urmă!“

— Să-i dai drumul şi căprioarei! E o făptură care mi-a arătat credinţă, şi nu pot s-o las în părăsire!

— Aşa? Atunci pregăteşte-ţi pielea! Am să termin mai întîi cu tine!

Lupul scoase un urlet, la care pereţii începură să se zgîlţîie, iar afară pădurea se umplu de vuiet. Ionică îi văzu botul căscîndu-se, încît falca de sus ajungea în tavan, pe cînd cea de jos atingea podeaua. Dar în ultimele clipe, el îşi socotise toate mişcările. Cu botul căscat aşa, lupul se repezi să-l înşface la nimereală, că de văzut nu mai putea să vadă decît tavanul; atunci băiatul se aplecă mai iute decît săgeata din arcul întins pînă zbîrnîie, luă cheia de lîngă jilţ şi, ţinînd-o zdravăn cu amîndouă mîinile, i-o băgă în gură. În lăcomia lui, lupul o înghiţi

pe nemestecate; cheia i se duse pe gîtlejul care scîrţîi ca o încuietoare neunsă de multă vreme. Ionică nu se mulţumi cu atît: după cheie, şi-aproape din aceeaşi mişcare, îi dădu să înghită şi vătraiul. Dihania se frînse de mijloc, ţinîndu-se cu labele din faţă de pîntece şi începu să urle:

— Ce mi-ai făcut? Ce-ai avut cu mine?...

— Trebuie să ţi se înfunde odată! zise băiatul, în timp ce-şi ştergea sudoarea de pe frunte, care curgea gîrlă, fiindcă îi trebuise multă încordare spre a săvîrşi, fără greş şi fără să tremure, fapta aceea.

— Îndură-te! se rugă lupul, zvîrcolindu-se şi vărsînd lacrimi de pocăinţă. Scapă-mă de fiare, că îmi rup măruntaiele, şi jur că am să-mi schimb obiceiurile!

Fetiţa cu scufiţa roşie începu să plîngă cu pumnii la gură:

— Iartă-l bietul de el! Mi-e aşa milă!

— Să nu-l crezi! şopti căprioara. Lupul îşi schimbă părul, dar...

— Ştiu şi eu vorba! zise Ionică.

— Şi dacă nu-i scoţi cheia — continuă fetiţa — nici n-avem cum să ieşim. Fereastra e bătută în cuie!

Lupul încuviinţă din cap, strîmbîndu-se de durere:

— Vezi?! Fetiţa are dreptate! Cum o să mai ieşiţi de aici fără cheie?

Desigur, îl chinuia rău fierul şi-i tăia măruntaiele, fiindcă începuse să facă bale cu sînge la gură.

— Te scap! hotărî Ionică. Întinde-te cu faţa în sus, pe podele!

Pe căprioară o cuprinse tremurul.

— Ai să plăteşti cu viaţa bunătatea din inimă!

Băiatul se întoarse şi zise încet, s-audă numai ea, nu şi dihania:

— Dacă o fi bunătate în inima mea, nu-i pentru lupi! Nu te teme!

Apoi luă cleştele de cuie.

— Cumetre, să te ţii bine, că s-ar putea să te doară!

Lupul scoase un urlet şi se zvîrcoli pe duşumele.

— Ce faci? Aoleu! Mă seacă la inimă!

Ionică trăgea de îi tremurau mîinile, pînă ce cleştele scăpă din gura dihaniei, împreună cu unul din colţi — pare-se cel mai ascuţit, şi lung cît un lat de mînă.

— Ce făcuşi? Aoleu! A fost vorba să scoţi fiarele!

— Cum o să ajung la fiare, dacă nu mă lasă colţii din gură? Haide, stai liniştit şi ţin-te bine!

Grea trudă fu pentru Ionică să scoată toţi colţii dihaniei. Cînd sfîrşi îi tremurau mîinile şi era lac de sudoare... Fetiţa plîngea în colţul odăii. Pînă şi băiatului i se înmuie inima... Ba chiar şi în ochii căprioarei se citea milă. Ce rău mai poate să facă un lup fără colţi în gură?

Ionică tocmai se gîndea cum să-i bage cleştele pe beregată, cum să apuce vătraiul, apoi cheia, şi să-i dea drumul jivinei — că primise pedeapsă destulă! Dar este o vorbă, la al cărui tîlc nu se gîndesc oamenii totdeauna, că fiecare pasăre pe limba ei piere! Şi, pe propria lui limbă, lupul îşi hotărî pieirea.

— Aha! horcăi el, chinuit şi furios de durere. Crezi că dacă mi-ai scos dinţii m-ai lăsat fără arme? Parcă n-am fălci? Nu pot să-nghit şi fără să mestec? Scoate-mi fiarele, şi-ai să vezi tu pe urmă!

Se ştia puternică dihania, şi vorbea aşa din prostie, fiindcă de multe ori mintea din creier nu-i pe măsura puterilor!

Ionică îşi aspri iar inima. Sînt, aşadar, fiinţe în lume care nu se căiesc nici în ceasul din urmă...

— Nu izbutesc cu nici un chip! zise el, după ce răsuci de cîteva ori cleştele în beregata dihaniei.

Pe lup îl cuprinse iar spaima, adăugîndu-se durerilor:

— Scapă-mă, băiete! Uită vorba de adineaori!

— Nu-i decît o cale!

— Spune-o!

— Să te punem la căldură. Fierul o să se topească şi-o să curgă pe gură.

— N-o să mă frigă?

— Prea puţin! Şi chiar de te-ar frige tare, altă cale nu e!

— Fie!

Ionică deschise uşa cuptorului:

— Atunci, suie!

Lupul se cam codea, dar îi îndeplini porunca, neavînd altă scăpare. Băiatul îl închise cu zăvorul, şi simţi o sfîrşeală în inimă.

— Acum, lemne pe foc! hotărî el, pe cale de a-şi pierde puterile.

Căprioara lăcrima, şi inima ei bătea între spaimă şi milă.

Fetiţa se împotrivi:

— Eşti crud! Nu-ţi dau voie!

— Aşa? făcu băiatul. Atunci să-ţi pun o întrebare: bunica ta unde este?

— Trebuie să fie pe-aici! Poate s-a dus să se plimbe prin pădure.

— Da? Să-l întrebăm pe lup. Cred că el ştie mai bine... Lupule, unde e bunica?

— Am mîncat-o... Dar era slabă şi avea carnea tare. Mai bună o să fie căprioara!

Fetiţa se trînti pe pat şi începu să plîngă. Ionică aţîţă focul în sobă. Curînd începu să miroasă a păr ars şi-a friptură.

— Mă cam frige! mormăi lupul, din fundul capcanei.

— Rabdă!

— Rabd, că de-abia aştept să mănînc căprioara!

Băiatul aruncă lemne pe foc, cu mai multă furie.

— Ba nu! mormăi lupul, întîi am s-o mănînc pe fetiţă!...

Din cuptor ieşea fum înăbuşitor; în odaie se răspîndi miros de blană pîrlită. Dihania începu să urle, zbătîndu-se ca în frigare:

— Mă arde! Mai ţine mult pînă s-o topi fierul?

— Ai puţină răbdare!

— Aştept cît o fi nevoie... Dar mi-e cam foame... Poate că mai bine să-l mănînc pe băiat, pe urmă pe căprioară, şi să las fetiţa la urmă...

Focul duduia în sobă, cuptorul se zgîlţîia, răspîndind duhoarea grăsimii încinse şi toate duhorile... Dar mult timp se mai auzi glasul lupului, care tot îşi mai făcea planuri:

— Nu! Întîi fetiţa, pe urmă căprioara; băiatul îl păstrez pentru mîine.

Ionică puse ultimul lemn în sobă, apoi căzu pe podele; fumul îl înăbuşea, nu mai putea să respire, şi creierul i se zbătea să se rupă în două.

— Mor! gemu lupul. Mai bine să mănînc întîi căprioara; are carnea mai fragedă; tot îmi lipsesc dinţii din gură!

La fereastră se abătu o umbră, o aripă neagră întunecă încăperea şi-un cioc hrăpăreţ ciocăni în geam, gata-gata să-l facă fărîme.

— Băieţelule! se auzi croncănitul corbului, de afară. E adevărat că l-ai răpus pe cumătrul lup? Rogu-te, iartă-mă că te-am necăjit mai devreme, şi dă-mi mie stîrvul!

Ionică îl auzea, dar nu putea să-i răspundă. Auzi chiar glasul vulpii după aceea, mieros cum îl ştia din pădure:

— Băieţelule, am ştiut eu cît eşti de viteaz! Cine, în afară de tine, ar fi putut să-l înfrunte pe cumătrul lup, că doar e cel mai tare din toată pădurea! Uite, băieţelule, ţi-am adus înapoi ouşorul, că n-am vrut decît să glumesc. Ce, parcă poate cineva să te păcălească pe tine? Dar uite ce te rog, drăguţule, deşteptule, frumuşelule: vezi că pe dulăpior este cheia de la coteţ... Dă-mi-o, că răposatului nu-i mai trebuie găinile!

Cuptorul sfîrîia, să arunce uşa din zăvor şi din balamale. Glasul lupului se mai auzi o ultimă oară, şi ultima lui vorbă era tot a fiarei:

— Întîi fetiţa, pe urmă băiatul, şi la urmă căprioara...

— Mă doare capul! gemu Ionică.

Plîngînd cu suspine, fetiţa îngenunche la căpătîiul lui şi-i puse mîna răcoroasă pe fruntea care frigea ca uşa cuptorului.

Căprioara îngenunche în partea cealaltă, tristă, blîndă, cu ochii umezi, şi începu să-i lingă mîna...

Aripile corbului se deschiseră larg, acoperind toată fereastra — şi în odaie se făcu întuneric...

★

Cînd deschise ochii, după o vreme, Ionică nu mai recunoscu odaia. Privită mult timp, culoarea neagră îţi dă alb pe retină. Alb

se făcuse totul, după negrul care îi luase lumina. Ar fi vrut să se frece la ochi, dar nu-l ascultau mîinile...

Fetiţa era îngenuncheată lîngă el şi-l privea cu duioşie.

— Tu eşti Fetiţa cu Scufiţa Roşie?

— Nu, Ionică! Eu sînt Tincuţa!

— Da?... Cum ai venit singură în pădure?

Mai erau şi alţii acolo, un om îmbrăcat în alb, la picioarele patului, o femeie toată albă în dreapta — prea mult alb după ce penele corbului făcuseră atît de neagră odaia!

Ionică tresări şi dădu să se ridice din perne:

— Dar... unde-i căprioara?

Fetiţa rămase împietrită. Femeia albă din dreapta clătină din cap. Omul celălalt strînse din dinţi, se încruntă la chip; cîteva clipe păru descumpănit, apoi se scutură şi zise:

— Continuaţi cu streptomicina!

Băiatul tresări, poate vroia să facă un gest de împotrivire; se vede însă că nu mai avea nici un pic de putere, fiindcă rămase sleit şi închise ochii, ca pentru totdeauna. Ceilalţi îl auziră bolborosind stins, nelimpede, cuvinte care li se păreau fără nici o noimă, în schimb spuse cu multă duioşie:

— Ce bine ar fi dacă în pădure ar trăi numai căprioare!

În clipa următoare băiatul mai deschise ochii o dată, şi atunci în locul oamenilor din jur văzu o pînză albastră, care cobora lin, aşezîndu-i-se pe faţă.

Ciudat, după ce-i mîngîiase faţa, pînza se răsturnase, lichefiată, la marginea patului...

O apă de munte, rece, limpede şi albastră curgea între maluri stîncoase, de la miazănoapte către miazăzi. În stînga ei, unde era răsăritul, se înălţau munţi tociţi, de piatră roşcată, arsă de soare, cu pîlcuri de păduri care poate fuseseră falnice altădată. În dreapta se desluşea un alt şir de munţi, mai mărunţi, poate tare bătrîni, acoperiţi de ierburi sărăcăcioase. Spre miazăzi, departe, rîul se vedea lucind într-o cîmpie goală, dar la capătul privirii se ridicau alţi munţi, tăindu-i calea şi silindu-l să se abată şi să se strecoare prin trecători nevăzute de-aici.

Soarele ardea în înaltul cerului, pe o zi de vară cu văzduhul neclintit, şi arşiţa era atît de mare, chiar între munţi, încît se vedea aerul pîlpîind. Peste această întreagă privelişte plutea o pulbere roşiatică, căzută poate din soare, poate ridicată de pe pămînt.

Totul în jur îi era necunoscut lui Ionică, şi nici nu-şi amintea pe ce căi ajunsese aici. Se văzu întins pe un prundiş de pietre roşcate, bînd cu sete din apa rîului şi răcorindu-şi faţa înfierbîntată. Pe urmă se ridică mai limpezit şi cercetă locul, cu oarecare nedumerire, dar cu multă curiozitate.

De-a lungul rîului se vedea un drumeag plin de colb roşu şi de hîrtoape. Şi cum privea el această cale, neştiind pe cine să întrebe unde se afla şi încotro să meargă, dinspre miazănoapte, acolo unde pîcla roşiatică părea mai deasă, se ivi un călăreţ singuratic, cu înfăţişarea — ar fi spus — cunoscută şi foarte ciudată. Omul, pe care nu-l puteai desluşi limpede de departe, călărea pe un măgar sur, şi aşa de ostenit, încît urechile îi atîrnau în jos, fără vlagă, iar copitele se împiedicau jalnic de fiecare piatră. Călăreţul părea şi el tare obosit, altfel ar fi descălecat, lăsînd măgarul în pace. Fiind foarte înalt, picioarele îi dădeau de pămînt cîteodată, şi atunci, cîteva clipe, măgarul îşi simţea spinarea despovărată. De altminteri, omul însuşi se străduia să-i facă placul, fiindcă în locurile mai anevoioase mergea cu picioarele pe jos, păstrînd doar iluzia că-i călare, cînd bietul de el se ostenea ca tot pedestraşul.

Bucuros să întîlnească fiinţă omenească în aceste locuri neumblate, Ionică îşi şterse apa de pe faţă, urcă malul rîului şi ieşi în drum, aşteptînd nerăbdător să se apropie echipajul.

Cînd omul ajunse la o aruncătură de piatră, băiatului i se păru că îl mai văzuse o dată. În mînă călăreţul ţinea, drept în sus, un băţ lung, proptit în scara şeii, semănînd cu o lance. N-avea nici coif, nici platoşă, şi, cu toate că măgarul nu putea fi confundat cu Rocinante, Ionică nu se îndoi că în faţa lui se afla însuşi vestitul şi iscusitul hidalgo Don Quijote de la Mancha. Desigur că, pierzîndu-şi pe undeva bătrîna lui gloabă, încălecase pe măgarul lui Sancho Panza.

— Bună ziua, băiete! grăi drumeţul cînd fu aproape.

Măgarul se opri şi îşi băgă botul în colbul roşiatic, ca şi cum ar fi vrut să pască praful de piatră.

În prima clipă, uimirea îi ţinu lui Ionică gura încleştată; abia mai tîrziu izbuti să şi-o desţepenească şi să răspundă, cu ochii zgîiţi la atît de vestitul erou al ţinuturilor hispanice.

— Bună ziua, nobile cavaler al Tristei Figuri! bîigui el, străduindu-se să-i vorbească în limba cea mai aleasă.

Era Don Quijote, fără îndoială, înalt din cale-afară, costeliv şi uscat de drumurile fără capăt, de năzuinţele-i neînţelese, care nu-şi aflaseră limanul niciodată. Soarele îi lumina în plin fruntea neobişnuit de lată, faţa prelungă şi osoasă, ochii vii şi visători totodată, gura mică, avînd buzele strînse într-o grimasă care putea să însemne dispreţul, dar mai degrabă sila de viaţă. În adaus, şi parcă nepotrivindu-se cu cele ce se ştiu despre cavalerul rătăcitor, cunoscut în lumea întreagă, o mustaţă lungă îi cădea peste colţurile gurii, acoperind ce era mai amar în desenul ei aspru.

În picioare drumeţul avea cizme înalte, cu pinteni de-o şchioapă, iar peste pantalonul care adunase tot praful, în călătorii fără capăt, atîrna o tunică neagră, multă vreme purtată, împodobită însă la gît cu o coleretă albă, bogat înfoiată, ca a nobililor din castele şi din palate. Cît despre arme, poate cavalerul le pierduse în ultima luptă, dacă nu cumva le amanetase, judecind după înfăţişarea lui tare săracă, fiindcă nu

mai avea asupră-i decît băţul cu care-şi îndemna măgarul, sau, la trecerea prin tîrguri, îşi deschidea drumul în gloată. Iar altă avuţie nu purta cu dînsul, decît o traistă, atîrnîndu-i pe spate, şi o pereche de desagi aruncaţi în faţa şeii, pe grumazul măgarului.

— Te cunosc! strigă Ionică, bucurîndu-se să întîlnească un atît de drag şi vestit personaj, întristîndu-se să-l vadă în starea aceasta.

— Nu sînt cine crezi! răspunse cavalerul, cu vocea amară, cu privirea ostenită şi ştearsă.

Zicînd, lăsă băţul să-i cadă şi îşi propti picioarele în pămînt, slobozindu-şi măgarul. Acesta îşi arcui îndemînatic spinarea, se strecură printre cizmele lui, după care coborî la rîu să se adape.

— Ba da! stărui băiatul. Tu eşti Don Quijote de la Mancha, şi ăsta-i măgarul lui Sancho Panza. Dar unde-i servitorul tău? Şi unde-i Rocinante?

Abia acum văzu că omul îşi ducea greu braţul stîng, care-i atîrna fără vlagă în mîneca hainei. Şi mai văzu că, descălecat, nu se arăta aşa de înalt cum i se păruse prima dată.

— Nu sînt Don Quijote, grăi drumeţul. Dar îl cunosc îndeaproape. Şi pe Sancho Panza... Şi pe Rocinante... Şi pe toţi ceilalţi...

Vorbind astfel, ajunse la umbra unui măslin şi îşi lăsă jos traista, cu gîndul probabil să facă aici popas pentru masă.

Ionică îşi duse mîna la gură:

— Tu eşti. Tu eşti...

— Întocmai cel la care te gîndeşti! Don Miguel de Cervantes Saavedra!

— Dar... cum de ai ajuns în... sărăcia asta?

— Stai jos, băiete, şi ospătează-te la masa mea păcătoasă! Întreaga Spanie este astăzi săracă, în afară de... în afară de cei care rămîn totdeauna bogaţi, fiindcă sînt în fruntea bucatelor!

— Nu se poate! protestă Ionică. Toate bogăţiile Americii vin în Spania! Corăbii întregi de aur...

— Cum vine aurul, aşa pleacă; nimeni nu-i plătit şi îndemnat să muncească; la noi se cumpără totul de peste graniţă, cu

preţuri de zeci de ori mai mari decît altădată, iar poporul are viaţa neagră.

Băiatul rămase gînditor.

— Timpului tău are să i se spună „Secolul de aur“!!

— Poate pentru alte pricini decît bogăţia noastră! zise cavalerul.

— Bogăţia din sufletele unor oameni! îi întoarse vorba tînărul tovarăş. Şi dintre toţi, desigur, tu, seniore Don Miguel de Cervantes Saavedra, ai să rămîi sufletul cel mai bogat al vremii tale!

Drumeţul se ridică în picioare şi salută, printr-o înclinare adîncă, mişcînd cu mîna sănătoasă — într-un gest de curte — o închipuită pălărie regească.

Folosindu-se de clipa aceasta şi socotind că vor mai rămîne un timp împreună, Ionică îndrăzni să-i ceară un hatîr:

— Don Miguel de Cervantes Saavedra, nu s-ar putea, măcar aşa, între noi, să-ţi spun pe un nume mai scurt?

— Fie! Dar numai cît sîntem singuri! Spune-mi Don Miguel!

— Mulţumesc! Nici nu ştii cît mi-era de greu!... Braţul tău stîng e beteag, după cît văd!

În loc să pară umilit, cavalerul răspunse trufaş, lovindu-se cu braţul celălalt în piept:

— În lupta navală de la Lepanto, o archebuză turcească mi-a zdrobit cotul, şi doctorii nu s-au priceput să mi-l pună la loc!

— Ce noroc că n-a fost braţul drept, Don Miguel!...

Drumeţul cavaler se făcu a nu înţelege vorba, sau poate n-o înţelese, într-adevăr. Iar băiatul continuă:

— Mi-aduc aminte acum de lupta aceea, dar mai ştiu că zăceai în pat atunci, rău bolnav, şi nimeni nu te silea să ieşi pe punte ca să-l înfrunţi pe turc!

— E adevărat! Ce multe ştii tu!

— Atunci de ce n-ai rămas sub punte, la adăpost tihnit?

Drumeţul căzu pe gînduri, apoi zîmbi:

— Poate ca să existe Don Quijote de care ai spus!

Şi după aceea schimbă vorba, cu ochii în pămînt, trişti:

— Haide mai bine să prînzim!

Îndată aprinse focul, cu găteje, la umbra măslinului prăfuit. Pînă să se facă jar, scoase din traistă o pîine mare, uscată, din care tăia de multe zile cîte puţin.. Mai scoase un burdujel de brînză îngălbenită, şi aceea purtată pe drumuri cine ştie de cînd! Jăraticul fiind gata între timp, aruncă deasupra lui — unde începuseră să sfîrîie, răspîndind miros iute şi unsuros — două bucăţi de pastramă crestate cu cuţitul — carne de capră, tare sărată şi uscată la vînt...

Prînziră în tăcere, mestecînd greu, amîndoi gînditori.

Măgarul îşi umplea şi el pîntecele supt, smulgînd smocuri de iarbă ţepoasă şi scaieţi dintre pietrele de rîu şi mestecîndu-le răbdător, cum purta răbdător în spinare desagii plini.

— De ce nu l-ai despovărat, Don Miguel?

— Cu mîna asta mi-era greu să pun desagii la loc.

— Ţi-aş fi ajutat eu!

— Lasă, mai bine aşa! Fără povară s-ar fi făcut prea zglobiu, şi poate nici nu s-ar mai fi lăsat prins.

Îşi vedeau de prînzul sărac, între timp.

— Mulţumesc! zise Ionică, la sfîrşit.

Se simţea nespus de abătut; îl întrista şi locul acesta pustiu, şi drumeţul, şi masa lui sărăcăcioasă, şi măgarul smulgînd mărăcini...

— Don Miguel, reluă băiatul vorba, cu sufletul aproape rănit. Ştiam că în Spania poeţii nu sînt ţinuţi în cinste şi la adăpost de griji, dar parcă nu-mi venea să cred. Acum, văzîndu-te aici, m-am încredinţat pe deplin!

— Te înşeli, băiete! protestă drumeţul, gata să se înfierbînte din nimic, cum era firea lui. Sînt ţinuţi în cea mai mare cinste!

Apoi îşi reveni şi adăugă, cu un zîmbet cam stînjenit:

— Decît că uneori cerşesc, la poarta regelui, a nobililor şi chiar a oamenilor de rînd!

— Şi cel ce şi-a pierdut braţul, luptînd pentru patrie, nu se bucură de onoruri? Regele nu i-a dat nici o răsplată, dacă nu pentru altceva, măcar pentru vitejia lui?

— Ba da! Dovadă că m-a luat în slujba regească!

— Nu ştiu ce slujbă o mai fi şi asta, să baţi drumurile călare pe un măgar prăpădit!

— O slujbă foarte importantă: aprovizionarea armatei!

— Şi de ce umbli pe-aici?

— Am fost să caut grîu.

— Ai găsit?

— Da! răspunse drumeţul, arătînd desagii din spinarea măgarului. Sînt plini!

— Numai atît?!

— Vrei să spui că asta-i puţin, cînd nu se găseşte nimic?

— De unde vii cu acest grîu?

— Tocmai de la Valladolid!

— Cînd ai pornit?

— Acum două săptămîni.

— Şi unde îl duci?

— La Sevilla!

— Foarte departe!

— Departe... Aş fi putut să iau drumul drept, pe la Salamanca şi Trujillo, dar pe-acolo munţii mişună de bandiţi. Am socotit că-i mai bine să merg pe valea acestui rîu, Duero, către răsărit, pînă la Zaragoza, şi de acolo să mă îndrept spre sud.

— Dar asta înseamnă cale de...

— O lună, nu mai mult. Dimineaţa, cînd măgarul e odihnit, merge ceva mai vrednic decît ai văzut...

— Don Miguel! strigă Ionică, sărind în picioare.

— Ce e?

Cît prînziseră şi stătuseră de vorbă — cum am povestit — măgarul se îndepărtase pe malul rîului, în sus, căutînd iarbă şi mărăcini. Se afla la vreo sută de paşi, cînd băiatul văzu doi derbedei zdrenţuroşi, murdari şi nebărbieriţi, nemîncaţi pare-se de mult — după cum arătau de sfrijiţi — repezindu-se dintre stînci. Cît ai clipi, unul luă măgarul de dîrlogi, altul prinse să-l altoiască nemilos peste bietele picioare pline de ciulini, şi îndată se pierdură în locul unde drumul făcea cot, adîncindu-se între tufişuri şi bălării. În urma lor nu mai rămase decît un norişor de colb arămiu...

Drumeţul rătăcitor păli:

— Sînt un om pierdut!

— Hai să fugim după ei! Nu pot să meargă prea repede, cu măgarul împovărat şi obosit!

— Zadarnic! În clipa asta s-au şi ascuns prin cine ştie ce văgăuni!

— Ei bine — îi întoarse vorba Ionică — o desagă de grîu şi un măgar bătrîn nu-i cine ştie ce pagubă! Nu mai fi amărît!

— Regele o să mă învinuiască de furt!

— Merg cu tine să depun mărturie în faţa oricui!

— N-au să te creadă! Mă aşteaptă dezonoarea. Şi nu numai atît!

Nefericitul cavaler îşi ridică traista, o petrecu peste gît, îşi luă băţul şi se pregăti să plece la drum.

— Încotro porneşti?

— Acu', dacă s-a întîmplat astfel, nu mai am ce să caut la Sevilla. O iau spre Madrid, unde-i Regele, să-l îmbunez, dac-oi izbuti... Pe seară trebuie să caut un loc unde să înnoptez.

— Merg cu tine. Nici eu nu am unde înnopta, dar n-am să te încurc.

Porniră şi merseră ore în şir, tăcuţi, în lungul acelui rîu, printre munţi, pînă ce soarele ajunse spre asfinţit. Locul aici era sălbatic şi pustiu, atît că pe malul apei se vedeau urmele unei vechi aşezări omeneşti, o cetate pesemne, cu zidurile rase pînă la temelii.

— Iată, aici e bine să poposim! hotărî cavalerul încercat în necazuri şi nenorociri.

Păşiră peste urmele vechi de ziduri, şi într-un colţ, înăuntrul cetăţii din care nu rămăsese aproape nimic, găsiră un loc mai adăpostit, unde socotiră că-şi pot face culcuş. Pînă să adune găteje, să-şi aprindă focul şi să cineze la fel de sărăcăcios ca la prînz, soarele coborî peste munţi, şi în curînd se lăsă întuneric adînc.

Ionică abia mai putea ţine ochii deschişi; simţea o oboseală apăsătoare şi dureroasă în trup, dar îl urmărea cu privirea înceţoşată pe tristul său tovarăş de drum. În lumina jăraticului

rămas de la foc abia îi mai desluşea, trăsăturile aspre şi amarnic îndurerate de timp.

— Ai avut multe necazuri în viaţă! zise băiatul mîhnit.

— Am avut, şi m-aşteaptă altele... Culcă-te, băiete, că mîine pornim iar la drum!

Băiatul se ghemui pe pămîntul gol şi îşi puse capul pe o piatră. Îndată urechea lui prinse un vaier, un amestec îndepărtat de strigate, de bocete, de ţipete, glasuri de bărbaţi, de femei, de copii, alcătuind o înspăimîntătoare jelanie omenească. Se ridică într-un cot şi privi în jur, fără să-şi dea seama unde se află. Dar curînd îşi văzu însoţitorul în locul unde îl lăsase, ca o umbră tristă şi nemişcată.

— Am auzit glasuri pe-aproape! bîigui băiatul, neştiind ce să înţeleagă.

Cavalerul îi întoarse vorba din noapte:

— A vorbit piatra!

— Piatra poate să vorbească?

— Numai cui ştie s-o asculte, şi numai într-un ceas la o mie de ani. Poate că ai nimerit ceasul!

Ionică îşi lăsă iar capul pe piatră şi iar izbucni vaierul.

— Nu desluşesc nimic...

— Ascultă cu luare-aminte!

Dintre strigătele şi gemetele amestecate, care aci creşteau, aci dădeau înapoi, ca nişte talazuri, se desprinse un glas, atît de aproape şi atît de limpede, încît, deşi pornea din piatră, lui Ionică i se păru că-i glasul vecinului său, a cărui umbră continua s-o zărească printre pleoape, în lumina din ce în ce mai stinsă a jeraticului.

— Băiete! se auzea glasul. Aici unde odihniţi voi noaptea asta a fost odată, aş putea spune — în felul povestei — ca niciodată, fiindcă n-a mai rămas nimic, decît piatra pe care-ţi ţii capul... A fost odată, acum mai bine de cincisprezece veacuri, o cetate falnică, numită Numancia. Aici trăia un neam de oameni harnici, cinstiţi, paşnici: numantinii. Pe vremea aceea, peste mare, departe, era o împărăţie care îşi întinsese puterea peste multe popoare, şi tot nu se săturase. Şi acea împărăţie avea un

general dibaci, vestit pînă peste cele mai îndepărtate hotare. El înfrînsese multe cetăţi, şi chiar neînfrînta Cartagină, aflată spre miazăzi, în cealaltă parte a mării albastre.

— Ştiu! şopti Ionică, lipindu-şi mai tare capul de piatră. Scipio Africanul!

— Pe numele lui întreg, Publius Cornelius Emilian, zis şi Scipio Africanul! continuă glasul de lîngă focul stins, sau din piatră. Şi acel vestit Scipio Africanul porni cu armată la Numancia, care de douăzeci de ani se împotrivea, neînvinsă, romanilor. Mulţi generali încercaseră s-o supună, însă zadarnic. Numantinii nu făceau nimănui nici un rău pe lumea asta; n-aveau nici bogăţii, nici bucate din belşug, nimic care să ispitească pe alţii. Războiul împotriva lor se ducea numai din ambiţia generalilor. Şi tot din ambiţie a pornit Scipio să spele ruşinea îndurată douăzeci de ani de oştile romanilor, mult mai numeroase şi mai bine înarmate decît ale numantinilor. Aceştia nu aveau de partea lor decît mîndria şi dorinţa de libertate. Şi nu s-au dat învinşi nici de data aceasta. Oricîte asalturi a pornit Scipio, cînd dintr-o parte, cînd din alta, truda şi vărsarea de sînge au rămas zadarnice. Dar generalul se jurase că nu pleacă de-acolo pînă nu înfrînge cetatea. Şi-a împresurat-o, punînd om lîngă om, să nu poată trece nici vintul, şi-a ţinut-o astfel sub pază, pînă cînd celor dinăuntru le-a lipsit şi pîinea şi apa. Numai că nici atunci n-au deschis poarta, ci s-au dat morţii, slujindu-se de spade, de foc şi de otravă, ca să nu-i ia vii generalul şi să-i ducă la Roma, în urma carului său, spre a-şi mări gloria deşartă. Mamele şi-au ucis pruncii, bărbaţii şi-au ucis nevestele — şi toţi au privit moartea în faţă. Aşa că Scipio n-a găsit acolo nici un învins, decît piatra, şi-un flăcăiaş, cam ca tine, băiatule, pe care-l chema Viriarte, singurul rămas în viaţă în cetatea pustiită şi arsă. Era tînăr, sărmanul, şi ar fi vrut să trăiască, de-aceea, cînd a început măcelul între ai lui, a fugit într-un turn, pe ziduri, ca să scape... Nu te grăbi să-l judeci fără dreptate!...

★

Glasul din piatră se pierdu printre vaierele din ce în ce mai stinse, dar din ce în ce mai amarnice. Şi în acest murmur de jale Ionică adormi, un somn trudnic, care îl făcea să se zvîrcolească şi să geamă cum gemea piatra. Iar la un timp tîrziu din noapte parcă şi piatra începu să se zvîrcolească, fiindcă o simţea sub el lovindu-l în ţeastă... Pe urmă, prin somn i se păru că urcă scări înguste, cu trepte nenumărate, într-un întuneric rece şi tainic. Pînă ce, deodată, se pomeni la lumină, cu soarele deasupra, în plină năminiază.

Lîngă el, nemişcat, cu faţa în soare, stătea un băieţandru, care nu părea să-l vadă. Ionică îl privi buimac, fiindcă îl ştia, dar nu putea să-şi aducă aminte cînd şi unde îl întîlnise ultima dată. Băieţandrul era îmbrăcat în zdrenţe, cu cămaşa sfîşiată şi murdară, deschisă la piept, lăsînd să se vadă pielea însîngerată. Obrazul îi era înnegrit de fum, ochii duşi în fundul capului, de unde sticleau, cu privirea neclintită şi aspră. Părul, netuns şi încîlcit, îi atîrna în cîrlionţi negri peste urechi şi pe ceafă, întreagă înfăţişarea lui era îndîrjită şi sălbatică.

— Gavroche! strigă Ionică, deodată.

Acum îl recunoscuse, îşi amintea şi întîlnirea lor neobişnuită, cu totul de necrezut pentru alţii.

Neprimind nici un răspuns, Ionică se apropie de el şi-i apucă braţul:

— Gavroche, mă bucur că te întîlnesc iarăşi. Nu te-au îngropat pînă astăzi?

Băieţandrul nu întoarse capul, să-l privească, dar în colţul gurii lui îndurerate apăru un zîmbet trist, care îi îmblînzi puţin faţa.

— Nici n-au să mă îngroape! Aici morţii nu se mai îngroapă!

Răspunsul de neînţeles îl făcu pe Ionică să clipească. Ochii lui îl măsurară de jos pînă sus pe celălalt. Atunci văzu că băiatul avea un şirag de chei pe care le ţinea cu o mînă atît de încleştată, încît părea moartă.

— Tu... nu eşti Gavroche?

— Nu!

— Dar cum te cheamă?

— Viriarte!

O dată cu răspunsul lui, o trîmbiţă răsună aproape, şi atît de puternic, încît cerul vui, iar Ionică îşi duse speriat mîinile la tîmple, simţind că sunetul îi pătrunde prin ţeastă. Cînd ecoul ei războinic se stinse, un glas porni din aceeaşi parte:

— Numantini! Vă făgăduiesc îndurare! Închinaţi-vă!

Ionică privi de jur împrejur, şi deodată, fără nici un fel de mirare, îşi dădu seama unde se află. Locurile erau tot acelea, cum le ştiuse de ieri seara, dar cavalerul rătăcitor dispăruse, iar în locul ruinelor se înălţa cetatea numantinilor — şi el se afla pe ziduri, lîngă băiatul cu numele ca de piatră.

— Închinaţi-vă! răsună iarăşi acelaşi glas poruncitor, în care se simţea trufia mînioasă, şi nicidecum îndurarea făgăduită adineaori, cu vorbe mieroase.

Sub zidurile cetăţii se înşirau ostile romane, de jur împrejur şi pînă hăt, departe, pierzîndu-se în zarea pîcloasă. Dincolo de rîu erau puse în rînd catapultele, cu arcurile încordate, gata să slobozească ghiulele de piatră. La porţi, trunchiuri grele de cedru, purtate fiecare de sute de braţe, ţinteau încuietorile, să se repeadă, ca nişte berbeci, şi să le spargă.

Sunetul de trîmbiţă izbucni încă o dată.

— Coboară! îi porunci lui Ionică băiatul numantin, singurul dintre ai săi rămas în viaţă.

Ionică se supuse şi coborî prima treaptă, dar acolo încremeni, fiindcă jos, înlăuntrul zidurilor, priveliştea era jalnică. La tot locul zăceau leşuri însîngerate, toată suflarea cetăţii, acum moartă, bărbaţi, bătrîni, tineri, fete, femei, copii, căzuţi claie peste grămadă, cu ţestele zdrobite de piatră, cu piepturile străpunse de săgeată, de lance — şi deasupra se ridica vaierul înfricoşător, auzit peste noapte. Şi Ionică înţelese acum ce spunea Viriarte: aceste leşuri n-aveau să-şi găsească mormînt niciodată.

— Numantini! se auzi, după trîmbiţă, glasul trufaş, care strigase prima dată. Scipio doreşte să vă vorbească!

— Vorbeşte! strigă Viriarte, fără să se clintească.

Ionică privi printr-un crenel făcut în piatră, şi în fruntea armatei romane văzu un om călare, cu coif şi platoşă de aur, cu

o sabie scurtă în mîna dreaptă, în stînga cu un scut care lucea la soare. El era generalul, de bună seamă, şi răspunsul băiatului păru să-l nemulţumească.

— Nu cu tine vreau să vorbesc, ci cu maimarele cetăţii.

— E mort! răspunse Viriarte.

— Cu cel care urmează!

— A încetat din viaţă!

— Atunci cu căpitanul oastei!

— Mort!

— Cu un ofiţer!

— Nici unul nu mai trăieşte!

— Măcar să vină un om în toată firea! Nu pot sta de vorbă cu un copilandru!

— De ce-aţi venit aici, romani, ce căutaţi? zise atunci Viriarte cu un glas care pornea parcă şi el de pe lumea cealaltă, unde plecaseră şi de unde îl vegheau, aspri şi neînduraţi, toţi numantinii. Dacă vreţi să intraţi în Numancia, păşiţi uşor... Iată cheile cetăţii, dar vă vestesc de pe zidul ei înalt că aici nu mai e nimeni viu — aici moartea a triumfat!

Un freamăt străbătu oastea romană, iar Scipio se clătină în şa.

— Nu înţeleg ce spui! De ce să triumfe moartea, cînd eu vă făgăduiesc îndurare, lăsîndu-vă viaţa?

— Îndurarea ta vine tîrziu, Scipio! Nimeni nu mai are nevoie de ea, şi nici eu, fiindcă vreau să urmez soarta părinţilor mei şi a cetăţii mele pe care o iubesc, primind, ca şi ei, moartea mîndră şi grea!

— Nu! strigă generalul, ridicînd scutul spre el. Rămîi în viaţă şi îţi făgăduiesc tot ce doreşti, aur şi bogăţii. Dar am nevoie de tine, să te duc la Roma, în urma carului meu de triumf, ca o dovadă că numantinii au fost înfrînţi.

Viriarte păşi pînă la marginea zidului şi abia acum se îndură să privească în jos; ochii lui erau încărcaţi de mîndrie şi dispreţ.

— Romani! strigă el, cu toată puterea pieptului său de copil. În inima mea fierbe mînia tuturor celor morţi în această cetate care nu va mai fi. Toată strălucirea Numanciei trăieşte în mine acum!

Iarăşi trecu un freamăt prin oştile romane, înşirate la nesfîrşit. Iar dinlăuntrul cetăţii vechiul vaier crescu, trecînd peste ziduri şi ducîndu-se pînă în munţi.

— Supune-te, copil fără fericire, şi îmi vei mulţumi! strigă generalul, cutremurat.

Viteazul flăcău nu-i răspunse, ci se întoarse şi privi morţii săi.

— Cetate iubită, popor fără noroc! şopti el, nefiind nevoie să ridice glasul, spre a fi auzit de cei ce nu mai erau vii. Nu-ţi fie teamă şi nu crede că eu, fiul tău, am să mă las doborît de frică sau amăgit de făgăduinţi. În clipa asta pămîntul, cerul, iadul şi lumea întreagă ar vrea să mă întoarcă din drum. Dar eu voi împlini tot ce datorez bravurii tale, poporul meu iubit! Şi dacă o frică trecătoare m-a adus aici, ca să mă ascund de apropiata şi înfricoşătoarea moarte, care n-a cruţat pe nici unul din voi, voi plăti acum greşeala vîrstei mele fragede şi nevinovate, urmînd destinul vostru, tuturor ai mei!

Sărmanul Viriarte privi o ultimă oară morţii săi şi cetatea moartă, apoi, revenind la marginea zidului, ridică glasul:

— Ascultaţi, romani! Dacă marea voastră putere ar fi încă mai mare, fiţi siguri că tot nu m-aţi înfrînge. Sînt tînăr şi îmi place viaţa, dar ceea ce veţi vedea acum va dovedi că dragostea mea pentru cetate a fost deplină şi fără pată! Priviţi, romani!

Şi fără să şovăie, fără să mai privească soarele, cerul, munţii şi apa, Viriarte se aruncă din înălţimea zidului, ca să predea învingătorului Scipio cheile cetăţii şi trupul său fără viaţă...

Soarele păli, cerul se întunecă deodată, munţii prinseră să se frămînte, unduindu-şi crestele de piatră, rîul gemu îndurerat...

— Viriarte! răcni Ionică.

Şi, nesocotind porunca pe care i-o dăduse nefericitul băieţandru, se repezi la marginea zidului, ca să privească jos, în prăpastie.

Oastea romană încremenise — cîţi soldaţi, atîtea stane de piatră. Stană de piatră erau şi calul, şi generalul care înfrînsese Numancia. Dar ultimul numantin, copilandrul, zăcea neînfrînt la picioarele zidului de cetate, cu braţele date în lături, cu faţa spre

cerul dragii lui patrii, adeverind că o iubise mîndru, deplin şi fără nici o pată.

Şi atunci, dinlăuntru cetăţii, peste vaierul morţilor, se ridică glas de trîmbiţe, suflarea biruitoare a trîmbiţaşilor fără viaţă — şi Scipio şi oştile romane, cu capetele în pămînt, făcură calea-ntoarsă...

Între atîţia morţi rămase viu doar Ionică, prăbuşit pe zidul cetăţii şi plîngînd în hohote disperate... Plîngea de mila poporului brav, care nu se dase învins în faţa armatelor numeroase, plîngea de atîta suferinţă omenească, îl plîngea pe viteazul fiu al numantinilor...

Şi cum plîngea el astfel, sub cerul care rămăsese întunecat, deşi soarele se afla sus, şi parcă nici nu mai mişca, îşi dădu seama deodată că ajunsese la picioarele zidurilor pe jumătate dărîmate, căzuse fără să se zdrobească, sau coborîse în neştire, treaptă cu treaptă. Auzea ca prin vis, vedea ca prin ceaţă...

Un huruit de automobil creştea pe şoseaua cu hîrtoape şi praf roşiatic, străbătută ieri în tovărăşia lui Don Miguel de Cervantes. Doi oameni în haine albe şi o femeie tot alb îmbrăcată veneau peste rîu, cu o barcă.

— Trebuie să-l salvăm pe Viriarte! zise unul din oameni, aplecîndu-se asupra trupului însîngerat, de pe piatră.

— Eu nu sînt Viriarte! şopti băiatul.

Celălalt bărbat zise:

— Aiurează!

Ionică protestă, cu vocea slabă:

— Nu aiurez! Dar se întîmplă fapte ciudate! N-aţi întîlnit pe drum un om ciung, cu o traistă? Trebuie să merg cu el, altfel...

Cei din jur păreau să nu-l audă, sau nu luau în seamă vorbele lui, pe care nici n-ar fi putut să le înţeleagă.

— Oxigen! şopti o voce îngrijorată.

Băiatul simţi pe faţă o atingere rece, simţi cum plămînul începe să-i crească, bîntuind parcă înlăuntrul lui un viscol de gheaţă, care îi alunga ameţeala, trezindu-i în schimb, în tot trupul, o durere năprasnică.

— Lăsaţi-mă în pace! gemu, căutînd cu ochii pe cei de aproape. Vreau să dorm, înduraţi-vă!

Dar nu mai era nimeni în preajmă; nici Viriarte: îl luaseră, poate, cu ambulanţa...

Văzu în schimb, cu privirea limpede, din care pierise orice urmă de ceaţă, un tub metalic culcat alături, pe piatră, un tub albastru, ca o ghiulea uriaşă, cu o maşinărie complicată la unul

din capete. Ochii lui rămaseră neclintiţi asupra acestei maşinării, alcătuite dintr-un corp de bronz, cu ţevi, robinete şi ceasornice, ale căror ace stăteau nemişcate, ca şi cînd timpul s-ar fi oprit în loc, aşteptînd să vină din urmă toţi întîrziaţii. Şi, după o vreme care n-avea cum fi măsurată, văzu că pe ţevile aparatului se aşază zăpadă.

Era zăpadă adevărată, dar se mira de unde, fiindcă nu cădea nici un fulg şi în jur vremea stătea împăcată. Şi totuşi zăpada creştea într-una, şi se făcea mai groasă, pînă ce începu să alunece şi să cadă pe piatră. Atîta era de uimit băiatul, încît sări în picioare, ca să se dumirească.

Atunci văzu că totul in jur se schimbase. Rîul nu se mai afla unde îl ştiuse, sau poate era îngheţat şi îl acoperise zăpada. Întreg ţinutul apărea alb, pînă în zarea îndepărtată. Dar schimbarea cea mai ciudată o suferiseră munţii din preajmă... Ionică se frecă la ochi, nevenindu-i să creadă. Piscurile lor crescuseră, ca şi cum piatra ar fi fost un uriaş aluat de cozonac pus să dospească. Spre a le vedea vîrfurile trebuia să-ţi dai capul pe spate. Iar între toate se ridica unul, înfricoşător şi falnic, străpungînd norii şi pierzîndu-se la înălţimi pe care doar închipuirea putea să le urmărească.

Pe cînd se întreba cum se întîmplase ciudăţenia aceasta, Ionică auzi un glas gros şi spart deasupra capului:

— Bună ziua, băiatule!

Pe ramura desfrunzită a unui copac descoperi o pasăre neagră. Stătea pasărea acolo, cu ghearele prinse pe creanga plină de gheaţă, cu penele lucioase, lustruite proaspăt, şi se uita în jos la el, cu o privire neînţeleasă; era în ea şi curiozitate, şi batjocură, şi nerăbdare — şi-o ură ascunsă, dar pe care o puteai bănui fără margini.

— Ia te uită! zise băiatul. Parcă te-aş cunoaşte! Tu nu eşti corbul din pădurea Băneasa?

— Ba da! răspunse cu batjocură pasărea.

— Şi ce cauţi aici?... Unde mă aflu?

— La poalele munţilor Himalaia, în Asia!

— Nu se poate!

— Ai să vezi cînd vei începe urcuşul!

— Trebuie să urc?

— Nu se poate altfel!

— Pînă în vîrf?

Aici pasărea începu să rîdă, şi rîse croncănind şi bătînd din aripile lucioase.

— De ce rîzi? întrebă nedumerit şi puţin supărat băiatul.

— Fiindcă nimeni n-a ajuns sus pînă astăzi!

— Am să ajung eu?

— Încearcă!

— Dar de ce trebuie să urc?

Iar rîse şi croncăni pasărea:

— Fiindcă aşa e în firea omenească!

Aici corbul se aplecă, ţinîndu-se cu ghearele de ramură, şi adăugă, scăzînd glasul:

— Omul vrea să le ştie pe toate! Să cerceteze necunoscutul şi să-l afle!

— Şi ce găseşti de rîs în dorinţa asta?

— Nu rîd, ci mă bucur! croncăni pasărea.

— De ce?

— Ai să afli, cînd va veni ceasul!... Hai, băiete, fă-ţi datoria! Încearcă să ajungi unde n-au ajuns alţii!

Ionică se uită cu ciudă la corbul care croncănea pe ramură, apoi îi întoarse spatele şi începu să urce povîrnişul înzăpezit, fără potecă, avînd singură călăuză vîrful ghicit în negurile groase. Urca uşor, de parcă şi-ar fi pierdut greutatea, şi în afara durerii din oase nu simţea nici o suferinţă, dimpotrivă, o bucurie care îi înaripa paşii. După un timp auzi un fîlfîit în aer, şi cînd ridică ochii îl văzu pe corb, rotindu-se pe deasupra capului.

— Ce cauţi aici? se răsti băiatul.

— Merg cu tine! răspunse pasărea.

Şi începu să rîdă, croncănitor, de îţi băga spaima în oase.

— Du-te înapoi, pasăre blestemată!

— Cra, cra, cra! croncăni corbul. Cine poate să mă oprească?

Acum drumul era mai anevoios, piciorul începea să alunece, şi deodată în faţa băiatului se ivi un perete de gheaţă, mai înalt

decît zece blocuri cu unsprezece etaje, puse unul peste altul. La picioarele lui zăcea un morman uriaş de zăpadă, o avalanşă căzută odată — şi alături Ionică văzu, cu groază, rămăşiţe omeneşti, numai oase şi hîrci, albe de ger, îngheţate acolo parcă de veacuri.

— I-am cunoscut pe toţi! croncăni corbul, rotindu-se pe deasupra avalanşei. Haide, înainte, băiete! Aici nu mai am ce face!

În peretele de gheaţă erau săpate scări, înfipţi ţăruşi de fier, întinse cabluri — muncă îndelungată şi anevoioasă.

— E uşor să vii la de-a gata! hîrîi corbul, văzînd că Ionică începuse să urce cu înlesnire, punînd piciorul din treaptă în treaptă şi ţinîndu-se cu amîndouă mîinile de cablu.

Nu era greu ca băiatul să înţeleagă cine făcuse treptele acestea. Alţii înaintea lui urcaseră nesfîrşitul perete de gheaţă şi, ajunşi deasupra lui, căzuseră cu o avalanşă, încît din ei nu mai erau azi decît oasele. Dar moartea lor nu fusese zadarnică, fiindcă lăsaseră deschis drum altora...

Pe înserat ajunse sus, unde se întindea un podiş de gheaţă. În marginea lui se vedea scheletul unui cort şi resturi de pînză fluturînd pe barele metalice. Viscolul nărăvaş al înălţimilor neumblate smulsese învelişul şi-l dusese — fîşii-fîşii — în văzduhul învîrtejat cu zăpadă.

Ionică privi în jur — şi merse mai departe.

— Nu te opreşti? gîfîi corbul, bătînd mai anevoie din aripi.

— Nu! răspunse băiatul.

— Nu eşti obosit?

— Ba da! Dar dacă mă opresc, am să îngheţ peste noapte.

— Oricum ai să îngheţi! îi cobi pasărea.

Dar Ionică îşi văzu de drum, ştiind prea bine că prostul obicei al corbului e să cobească — şi dorinţa lui nu-i alta decît să te aducă la deznădejde, cum îi spusese căprioara odată.

Gheaţa, sclipitor de albă, răspîndea pe podiş destulă lumină, ca el să vadă unde pune pasul, deşi deasupra noaptea era întunecată.

După o vreme de mers, nemăsurată, podişul se sfîrşi, iar mai departe începea alt urcuş, o pantă aşa de pieptişă, încît nu o puteai învinge decît luînd-o de-a curmezişul, în largi zigzaguri.

— Mai mergi? croncăni slab corbul, pe la miez de noapte.

— Dac-am pornit, vreau să ajung pînă la capăt.

— N-ai să izbuteşti! Mai bine stai şi te odihneşte. Am să te învelesc cu aripile mele şi o să-ţi fie cald ca acasă!

La aceste vorbe inima băiatului se înmuie dintr-o dată. I se făcuse dor de ai săi, şi se temu că n-o să-i mai vadă. Cîteva clipe şovăi, gata să se întoarcă. Pe deasupra, corbul îi dădea tîrcoale, mişcîndu-şi din ce în ce mai greu aripile.

— De ce gîfîi? îl întrebă băiatul.

— N-am aer... Hai să ne întoarcem!

Ciudat, Ionică nu simţea lipsa aerului, dimpotrivă, avea plămînii mai îndestulaţi ca niciodată. Şi, după cîteva inspiraţii, îi pieri pe loc orice teamă şi-şi regăsi toată vlaga.

— Stai! croncăni corbul, văzîndu-l cum pornea, voinic, mai departe.

Pînă în zori Ionică îi auzi gîfîielile şi croncănitul în spate. O dată cu lumina zilei, pasărea neagră scoase ultimul croncănit, moale, fără viaţă:

— Stai, băiatule!

Văzînd că se ostenea zadarnic, împroşcă, scrîşnind, un blestem groaznic:

— Să-ngheţi acolo, şi mama ta să nu ştie unde-ţi sînt oasele!

Aceste vorbe sinistre stîrniră în sufletul lui Ionică altceva decît voise pasărea. În el se născu trufia bărbătească de-a învinge toate piedicile şi-a ajunge unde dorea, de vreme ce plecase. Laolaltă cu trufia, simţea dorinţa fierbinte de-a se întoarce acasă, unde ai săi îl aşteptau cu nerăbdare şi dragoste. Numai că, unul fără altul, aceste simţăminte nu puteau să trăiască.

Privi înapoi, văzu cum pasărea cobitoare şi hrăpăreaţă se ducea în jos, cu aripile înmuiate, planînd fără vlagă. Curînd o înghiţiră negurile — şi el porni mai departe.

Aşa merse Ionică, fără odihnă şi fără să se hrănească, de parcă avea în el puteri fără capăt, respirînd uşor, dar punînd

trudnic pasul, cu inima neobosită, dar durîndu-l din ce în ce mai rău capul, pînă ce, spre jumătatea zilei, pe un colţ de stîncă îmbrăcată în gheaţă, văzu o altă pasăre, cenuşie, nu neagră, mai mare decît corbul care îi tot croncănise în spate. Îi era atîta silă de cîte auzise, încît vru să treacă nepăsător mai departe. Atunci pasărea se ridică în picioare, îşi deschise larg aripile, care păreau nemăsurate, şi, aplecîndu-se spre el, îl întîmpină cu o vorbă neprefăcută, dar semeaţă:

— Viteazul munţilor îţi urează bun sosit, viteazule!

— Mulţumesc pentru urarea frumoasă! Cine eşti tu? se miră băiatul.

— Vulturul de Himalaia! răspunse pasărea.

— Şi de ce te ţii viteaz?

— Fiindcă nimeni, în afară de mine, nu ajunge la înălţimea asta!

— Mă bucur că te-am întîlnit, dacă aşa stă treaba! Pînă mai adineaori s-a ţinut după mine corbul, care n-a făcut decît să gîfîie şi să-mi cobească. A, cu tine îmi place să fiu tovarăş! Hai să pornim mai departe!

Vulturul scutură din cap:

— Nimeni din neamul nostru nu s-a încumetat să zboare dincolo de stînca mea!

— Atunci în ce-ţi stă vitejia?

— Zbor mai sus decît orice pasăre!

— Viteaz la tine acasă!

— Ei şi? Casa mea este cea mai înaltă!

— Poate... Dar ca să fii viteaz înţeleg să-ţi depăşeşti înălţimea! Să faci mai mult decît îndrăznesc alţii!

— Asta nu se poate!

— Vorbirăm degeaba! zise Ionică, nemulţumit că se lăsase înşelat de semeţia pasării singuratice.

Şi îşi reîncepu urcuşul, mai anevoios de data aceasta. După doi paşi se opri şi întoarse capul.

— Spune-mi, ce faci aici? Pîndeşti vreun drumeţ curajos să cadă?

Vulturul îşi legănă mîndru aripile:

— Nu mănînc pe cei ce cad, niciodată. Hrana mi-o găsesc în vale, şi-o vînez proaspătă.

— Atunci ce cauţi la înălţimea asta?

— Îmi place aerul tare, şi-mi plac piscurile, şi-mi place să privesc în jos abisurile nemăsurate!

— Te las cu bine atunci! îţi doresc priveliştea cea mai frumoasă!

După alţi cîţiva paşi, Ionică întoarse iar capul.

— Oricum — îi zise vulturului — eşti o fiinţă destul de simpatică!

Abia noaptea, după un urcuş care părea fără capăt, şi pe care îl învinse, cîştigînd cu trudă fiecare pas mai departe, căţărîndu-se prin hornuri de gheaţă, lăsînd prăpăstii fără fund în stînga şi-n dreapta, în primejdie să se prăbuşească, ferindu-se de avalanşe care alunecau huind şi îmbrîncind întreg muntele în pulbere albă, ajunse pe o şa pustie, în bătaia viscolului sălbatic.

Acolo, pe creasta deschisă, unde nu trăia decît vîntul şi nu creştea decît gheaţa, Ionică văzu un cort singuratic, ancorat cu cabluri de oţel, care zbîrnîiau pe tonuri amestecate, născînd la acele înălţimi, goale de cînd lumea, o muzică necunoscută urechii noastre — înfricoşătoare ca hăul şi moartea. Pînă la vîrful încă neatins de nimeni mai era o etapă; ea se bănuia în noapte, ucigătoare şi nemăsurată.

Băiatul se apropie de cortul acela şi îşi căută adăpost lîngă el, să-şi tragă puţin răsuflarea, să se odihnească, fiindcă viscolul îl dobora din picioare şi-i storcea vlaga. Şi cum stătea lipit de pînza pe care vîntul o făcea să sune ca darabana, auzi înăuntru inimi omeneşti, opt inimi pare-se, bătînd îngrijorate. Le auzi cum se aude tictacul ceasului, şi abia mai tîrziu desluşi glasuri.

— Unde or fi înnoptînd acum? zicea unul, în şoaptă.

Urmă o pauză, cît zece bătăi de inimă, ritmice şi amplificate, apoi cineva răspunse cu vocea slabă:

— Nimeni nu poate să ştie!

După ce iarăşi se auziră cele opt inimi bătînd în cadenţă, toate laolaltă, iar întrebă şoapta:

— Ce trudă îndelungată! Oare au să ajungă?

Alt glas răspunse:

— Dacă n-or ajunge ei, o să încerce alţii dintre noi, fără zăbavă.

— Nu! Eu nu mai pot! Cobor mîine dimineaţă!

— Dar n-o să ai linişte toată viaţa!

Glasul mai slab crescu, şuierînd, cu o revoltă greu înfrînată:

— Şi de ce ne-am chinuit sute de oameni? De ce unii şi-au dat viaţa? De ce trebuie cucerit Everestul?

— Fiindcă există!

Afară, Ionică înclină din cap; cunoştea mai de mult vorba aceasta, şi-o încuviinţa cu satisfacţie.

În cort nu se mai auziră un timp glasuri, ci doar cele opt inimi, bătînd laolaltă. Cîte una rămînea uneori în urmă, apoi se grăbea să cîştige pasul, neîngăduindu-şi să rămînă stingheră la aceste înălţimi unde, mai dovedit ca în orice altă parte, un om nu poate trăi fără altul.

Apoi iar zise unul, după ce meditase:

— Aşa, există multe locuri unde oamenii n-au ajuns pînă astăzi! Fundul necunoscut al oceanelor...

— Are să se cunoască!

— Antarctica, neumblată, misterioasă.

— Va fi explorată!

— Dar Cosmosul, spaţiul nemăsurat şi fără de capăt?

Aici urmă tăcerea grea a îndoielilor, care fac să şovăie inima omenească. Vuietul viscolului crescu năprasnic, şi înăuntrul cortului cele opt inimi îşi pierdură ritmul, bătînd altfel.

— Şi Cosmosul o să fie cucerit, chiar în anii care urmează! zise Ionică, de afară, unde era el singur şi noaptea.

În cort inimile se opriră cîteva clipe, apoi porniră să bată în ritmuri accelerate.

— Cine-a vorbit?

— Nu ştiu.

— Dar am auzit limpede! Nădăjduiesc să nu am halucinaţii... Ei bine, aş vrea să ştiu de ce trebuie cucerit şi Cosmosul, după atîtea altele?

— Fiindcă există! răspunse Ionică, ridicînd glasul.

Şi nu mai zăbovi, socotind că se odihnise de ajuns şi că era destul de lungă calea rămasă. Urcuşul de-aici înainte se arăta mai greu decît toate, pierdut în beznă şi răscolit de viscolul care lua de jos pînă şi gheaţa, rozînd-o cum apele rod piatra, dar neasemuit mai repede şi mai vajnic. Fiindcă o vedeai cum se toceşte şi se duce în prăpăstii, pulverizată, unde poate se închega iarăşi, ca să fie rasă în pulberi încă o dată.

Pe alocuri, Ionică întîlnea trepte, dovadă că urcau alţi oameni, în faţă, după cum şi aflase de la cei ale căror inimi băteau laolaltă. Ciudat însă, oricît de anevoios era povîrnişul de gheaţă, oricît îl smucea vîntul sălbatic, urca uşor, din treaptă în treaptă, simţea în inimă şi în creier, răzbătînd acolo, pe căi neînţelese în clipa aceasta, tot greul îndurat de ceilalţi — cîţi ajunseseră pe aici, sau doar încercaseră...

Aşa merse băiatul toată noaptea, într-o beznă atît de deplină, că nu se vedea nici măcar pe el însuşi, de-ar fi putut să se creadă dispărut, dacă n-ar fi avut cunoştinţă de sine prin celelalte simţuri, în afara vederii. Cînd veni ziua, că doar trebuia să vină, de vreme ce pămîntul se rotea încă, spre a-şi arăta feţele pe rînd soarelui, nu se făcu mai multă lumină. Mergea drumeţul prin nori şi vedea cum din ei se naşte zăpada, acolo, pe loc, ca într-un laborator al ninsorilor, în fulgi grei, feluriţi ca formă şi de toate mărimile, atîta zăpadă că nu ştiai unde-ar putea să încapă, oricît ar fi fost cerul de înalt şi lumea de mare.

Apoi, spre amiaza zilei, zări două mogîldeţe în faţă, doi oameni se vădiră îndată, mergînd unul după altul. Mergeau trudnic, ridicînd piciorul de parcă ar fi atîrnat de el tone de gheaţă, şi se opreau la tot pasul. Erau doi, dar nu puteai şti dacă nu-i decît unul, fiecare din ei putînd să fie umbra credincioasă a celuilalt.

Ionică rămase în urma lor, la o depărtare cuviincioasă, gîndind că-i dreptul lor să ajungă primii, dacă plecaseră mai devreme şi urcau aşa anevoie. Ba chiar îi era ruşine de uşurinţa cu care el făcea zece paşi, iar ei, în acest timp, numai unul.

Cît se străduiau oamenii aceia, Ionică simţea acuma mai viu, fiindcă îi avea în faţă — şi iarăşi se răspîndi în fiinţa lui truda lor

nemăsurată. Apoi oamenii se opriră, şi în aceeaşi clipă băiatul simţi că urcuşul se terminase. Se afla pe cel mai înalt pisc al lumii, şi parcă tot nu-i venea să creadă.

Nu se vedea nimic în jur, decît hăuri prin care norii, fugăriţi de viscol, şi ei fugărindu-se unul pe altul se sfîşiau, gemînd, în colţurile de piatră. Doar o dată îl zări pe vultur, stînd maiestuos pe stînca lui îngheţată, şi în altă clipă parcă îl ghici pe corb, mult mai jos, croncănind nemulţumit pe o ramură.

Cei doi oameni se îmbrăţişau, despărţiţi însă de îmbrăcămintea groasă şi de feluritele poveri care îi ţineau la distanţă. Pe faţă aveau măşti cu geamurile îngheţate, încît abia puteau să se vadă. Dar, desigur, îşi vorbeau şi se vedeau cu inimile, fiindcă şi Ionică îi vedea şi-i auzea pe aceste căi tainice.

— Am ajuns! zise inima primului, cel mai înalt, bătînd să se spargă.

— Am ajuns! răspunse inima celuilalt.

Ionică se apropie de ei, fără teamă; erau oameni vii, deci nu puteau să-l vadă. Dar la primii lui paşi ei se întoarseră, amîndoi deodată.

— Cine eşti tu? întrebă unul.

Băiatul păli.

— Mă vedeţi?

— De ce să nu te vedem?

— Fiindcă pe mine nu mă văd decît oamenii care nu mai sînt în viaţă.

— Poate că şi noi sîntem mai aproape de moarte decît de viaţă!

— Ba nu! protestă băiatul. Sînteţi mai vii decît s-ar putea crede fără o judecată temeinică a faptei voastre! Dar înţeleg de ce mă vedeţi: fiindcă, desigur, de la înălţimea asta vezi altfel. Totdeauna vede mai bine cel care-i mai sus decît alţii!

— În orice caz — zise cel mai înalt, privindu-l bănuitor dintr-o parte — noi am ajuns primii! Să nu vii cu pretenţii vreodată!

Şi după aceste cuvinte înfipse repede, în gheaţa neumblată a piscului, steagul britanic.

Între timp, omul celălalt, mai mărunt, îngenunchease şi scobea gheaţa cu un cuţit. Cînd adîncitura atinse vreo două palme, desprinse de la brîu o legăturică, o desfăcu, luă din ea cîteva boabe de grîu şi le îngropa în gheaţa care n-avea să se topească niciodată.

— Ce face? întrebă Ionică.

— Aduce ofrande lui Buda, dumnezeul lui!

Omul mai scund rămăsese în genunchi, cu fruntea plecată, fără să ia seama la ce se petrece în jur.

— Acum ce face? dori să afle băiatul.

— Se roagă şi se închină! Tu nu te închini nimănui?

— Ba da!

— Cui?

— Vouă azi, mîine altora! Oamenilor nebiruiţi!

Ca şi cum ar fi vrut să recunoască şi să întărească spusele băiatului, viscolul, domolit o vreme, reizbucni dintr-o dată, izbind crestele cu pieptul lui uriaş, îmbrăcat în armură de gheaţă. Lui Ionică i se păru că întreg muntele se clatină, huind în adîncurile lui neumblate şi răspîndind în văi trosnete care se duceau din perete în perete, răsfrîngîndu-se, întîlnindu-se şi ciocnindu-se cu altele, noi, fără capăt, ceea ce dădea naştere unui scrîşnet peste putinţă să-l îndure urechea omenească.

Băiatul îşi prinse capul în mîini, apărîndu-se, cu teama că vuietul putea să-i fărîmiţeze ţeasta. Dar toţi trei aflaţi acolo rămîneau în picioare, decît că fiecare clipă de întîrziere smulgea din ei vlaga.

— Să ne grăbim! zise un glas. Altfel se termină oxigenul, şi aici ne rămîn oasele!

— Haide, băiete! veni prin viscol alt glas. N-o să mai ai oxigen, şi te îngroapă zăpada!

Ionică începu să se clatine.

— Oxigen! Oxigen! se auzeau glasurile.

Oamenii coborau, se pierdeau în nori de ninsoare deasă.

— N-am nevoie de oxigen!... Luaţi-l voi, luaţi-l! strigă băiatul, istovit dintr-o dată.

Pesemne abia acum se revărsa în el oboseala nesfîrşitului urcuş, învins pe nerăsuflate.

Glasurile oamenilor se auzeau din ce în ce mai departe, mai jos, din ce în ce mai slabe:

— Oxigen!... Oxigen!... Oxigen!...

Pe urmă nu mai auzi nimic, nici glasurile, nici viscolul, nici trosnetele muntelui care continua să se clatine. Peste toate se aşternu o linişte îngheţată, şi băiatul începu să cadă. Cădea însă cum n-a căzut nici un om vreodată, cădea nu în jos, ci în sus, ducîndu-se în spaţiu. Şi cît ai clipi se pomeni înconjurat de aştri.

Orice cădere are un capăt şi-o izbitură, mai blîndă sau mai dureroasă, pe aceeaşi măsură cu distanţa străbătută în spaţiu, după legile gravitaţiei şi ale acceleraţiei...

Cînd eşti mic şi cazi din pat, noaptea, te ridică o mînă îngrijorată:

— Te-ai lovit, dragul mamei?

Cînd cazi din pom, mai tîrziu, şi rămîi din fericire agăţat într-o ramură uscată, rupîndu-ţi doar nădragii, te ceartă tata:

— Să nu mai faci aşa altădată!

Cînd cazi de pe acoperiş, poţi să-ţi rupi piciorul şi te doare groaznic... Dar ce să caute copilul cuminte pe acoperişul casei?

Poate erau ore, sau zile de cînd cădea Ionică, învîrtindu-se cînd pe o parte, cînd pe alta, cu capul în jos uneori, alteori cu picioarele, văzînd cînd soarele, cînd luna, cînd pămîntul pe care parcă se desluşeau munţii Himalaia, locul de unde plecase...

Izbitura trebuie să fi fost straşnică, şi cu toate astea n-o simţi, ca şi cînd ar fi avut trupul de vată şi ar fi căzut într-o plasă elastică.

Şi totuşi era un corp dur, un astru mai altfel, alcătuit nu din mineralele brute ale aştrilor, ci din oţelul cel mai tare şi mai călit, şi nu dintr-o singură bucată, ci din tăblii, rotunjite şi sudate pe forma unei sfere, cum poate să deseneze numai compasul. Cu însuşiri neobişnuite nici la metalele cele mai maleabile, oţelul se adînci, luînd forma trupului care venea din spaţiu. Numaidecît, deasupra acestuia, imobilizat astfel, se revărsă plastic oţelul din margini, alcătuind o nouă carcasă... Atunci, totul fiind gata, vechiul perete se topi, fără să curgă şi fără să dogorească — şi Ionică se pomeni teafăr înăuntrul ciudatului astru...

Totul era ciudat, de altfel, şi de neînţeles minţii fără imaginaţie; fiindcă prima descoperire pe care o făcu băiatul, după ce clipi să se dezmeticească, fu un om, un om viu şi adevărat, adică un om în carne şi oase, deşi înveşmîntat ca scafandrii.

Omul şedea pe un scaun, pe un fotoliu cu linii complicate şi confortabile, avînd la îndemînă pîrghii nenumărate, iar în jur

cadrane de toate formele şi altfel de aparate, peste putinţă să le urmăreşti pe toate deodată.

Deşi dezmeticit pe deplin, Ionică nu putea să-şi dea seama unde-i podeaua şi unde-i tavanul acestei odăi sferice, care zbura în spaţiu, fiindcă el plutea nemişcat la mijloc, neavînd atingere cu nimic din preajmă. Nu putea să spună dacă omul era mai jos sau mai sus decît el; dar oricum — că ar fi fost deasupra, sau dedesubt, sau într-o parte — îl vedea cam la un metru distanţă, deci destul de aproape ca să-i desluşească limpede chipul sub casca lui de scafandru.

— Unde mă aflu? fu prima întrebare pe care o puse băiatul.

Fără să se mire de ivirea lui atît de neaşteptată, şi fără să pară supărat — fiindcă la urma-urmei nimănui nu-i place să-i intre oaspeţi în casă fără să se vestească — omul îşi roti capul, arătîndu-şi ochii limpezi şi faţa prietenoasă.

— În Cosmos! răspunse el, modest, cînd ar fi avut toate motivele să se fudulească.

— În Cosmos? Numai pe-aici nu fusesem... Dar stai: nu visez? Eşti un om viu?

— Dacă ai vreo îndoială, iată aici aparatele care îmi înregistrează mersul inimii şi respiraţia!

— Straşnic! Şi mă vezi?

— Cu cea mai mare claritate!

— Da... murmură băiatul. Îndeobşte sînt nevăzut... Dar la înălţimea asta!... Şi eşti de pe planeta noastră — de pe pămînt vreau să zic?

— Desigur!

Cu aceste cuvinte cosmonautul arătă în faţa sa, pus pe un suport de argint, printre aparate, un steguleţ roşu, cu secera şi ciocanul într-o margine — simbol care lui Ionică îi era cunoscut, după cum îi era cunoscut şi steagul.

— Straşnic! exclamă el încă o dată. Şi cum te cheamă?

Întrebarea îl făcu pe cosmonaut să se îmbujoreze de sfială, sub cască.

— Numele meu ai să-l afli cînd te întorci pe pămînt.

— De ce nu vrei să mi-l spui acum?

— S-ar cuveni oare să rostesc numele meu aici, cînd cei care mi-au pregătit zborul sînt mii şi mii?

Băiatul căzu pe gînduri... Erau mii şi mii de oameni, într-adevăr, cei care pregătiseră zborul acesta, mii de oameni de astăzi, şi mii din secole îndepărtate, adunaţi laolaltă, toţi care visaseră, năzuiseră, se luptaseră să se înalţe în aer şi să cucerească spaţiul. Se mulţumiseră oamenii la început să zboare ca păsările, iar azi zburau, în afara gravitaţiei, după legile aştrilor. Mii şi mii gîndiseră cum să fie alcătuită maşinăria aceasta, alte mii căutaseră mijloacele să fie lansată, alţii descoperiseră instrumentele care să o conducă pe orbita ei aproape abstractă. Şi după ce atîţia o gîndiseră, alte mii şi mii lucraseră în laboratoare, în uzine, în fabrici, s-o înfăptuiască. Chiar şi-n clipa de faţă, cînd biruinţa se vădea întreagă, alte mii şi mii de oameni, în faţa aparatelor, în centrala de conducere — desigur gigantică — vegheau ca zborul să decurgă cu bine pînă la capăt...

Toţi aceştia însă erau foarte departe, încît închipuirea băiatului încetă deodată să-i mai vadă ca pe nişte fiinţe adevărate — şi îl cuprinse neliniştea izolării lui definitive în spaţiul fără viaţă. Era aici, cu el, un singur om, înlocuind lumea întreagă de unde plecase! Ionică făcu o sforţare să-şi stăpînească teama şi se adresă celui ce îi rămînea unicul tovarăş:

— O să ne mai întoarcem?

— Cu siguranţă, şi exact în clipa prevăzută prin calcule!

— N-o să se întîmple nimic cu noi? Oamenii au să ne recunoască?

— Condiţiile zborului în Cosmos au fost îndelung studiate; n-o să se schimbe nimic în structura noastră, nici fizică, nici sufletească. Ne vom întoarce, deci, teferi, şi oamenii se vor bucura să ne vadă!

— Dar ei sînt aşa de departe! Poate au şi uitat de existenţa noastră!

Cosmonautul începu să rîdă, dovedind că nu lua în serios teama băiatului.

— Deci, nu ţi-e frică? întrebă acesta.

— De loc!

— Nu te simţi singur?

— Cum aş putea să mă simt singur? Milioane de oameni, chiar cei care ar trebui să doarmă acum, fiindcă la ei e noapte, veghează cu gîndul aici, aşteptînd ştirile despre zbor, transmise prin radio. Iar eu le percep gîndul, îi văd în imensa lor colectivitate şi mi se pare că, o dată cu mine, zboară omenirea întreagă!

Multă putere are cuvîntul cînd izbuteşte să aprindă închipuirea, ca pe o flacără luminoasă! Nu-i trebui mai mult băiatului, ca să aibă pe de-a-ntregul imaginea planetei noastre, împînzite de luminiţe, milioane de lămpi aprinse în noapte — şi lîngă fiecare stînd un om, cu pumnii amorţiţi de încordare, cu respiraţia accelerată, cu inima arzînd ca filamentul becului de la capul patului. Trecîndu-i spaima de singurătate, ideea că toată omenirea stătea acum trează îi dădea lui Ionică, mai limpede decît zborul însuşi, căruia îi era martor, simţămîntul unei biruinţe miraculoase...

Dar el cu ce drept se afla aici?... Băiatul îşi duse mîna la tîmplă — dacă se mai gîndea mult, putea să-l apuce şi durerea de cap, să şi ameţească. Spre a-şi reveni, se uită în jur, ca să-şi găsească locul în realitatea învecinată.

Ciudată treabă! Un loc propriu-zis nu putea să-şi găsească; plutea parcă în vid, ca în clipa cînd se pomenise aici, în acelaşi loc, în mijlocul cabinei etanşe.

— Ai putea să mă lămureşti de ce stau aşa, fără nici un reazim, ca un duh? îl întrebă el pe omul care-i era gazdă.

— Fiindcă ne aflăm în afara zonei de gravitaţie a pămîntului, unde îţi pierzi greutatea.

— A, ştiu! Sîntem în imponderabilitate.

— Acum lasă-mă puţin! zise cosmonautul. Trebuie să transmit un mesaj Americii!

Apăsă pe un buton, învîrti un mîner, se uită la un cadran în care prinse să clipească o lumină albastră şi începu să vorbească în microfon, puţin intimidat, şi cu multă gravitate...

Pe urmă închise aparatele şi se adresă însoţitorului său:

— E mai uşor să vorbeşti cu oamenii cînd îi ai în faţă. Dacă nu-i văd, parcă nu-mi aud nici glasul.

— Eu l-am auzit. Va să zică, acum sîntem deasupra Americii!

— Am şi trecut de ea. Zburăm peste Atlantic! Uită-te pe fereastră!

Fuseseră prea multe deodată; abia acum descoperi fereastra, şi prin ea văzu spaţiul, albastru, iar foarte departe pămîntul, rotund, cu oceanul ca o pată de cerneală, între continentele cenuşii, cu mari dîre roşietice şi verzui. Ar fi semănat cu globul terestru, de la şcoală; dar nu era colorat aşa viu, şi îi lipseau meridianele care să-l împartă, ca pe un harbuz, în felii.

— Nu se văd vapoare! observă Ionică, destul de dezamăgit. De oameni nici nu mai spun!

— Ei însă mă văd pe mine, zise cosmonautul, arătînd în faţa sa obiectivul celulei de televizor.

— Te văd tot timpul?

— Bineînţeles!

— Asta-i destul de neplăcut! Ce faci dacă-ţi vine să caşti? Nici măcar nu-ţi poţi duce mîna la gură!

— Ca să-ţi spun drept, nu-mi vine să casc. Am prea multe de făcut... Stai puţin! Trebuie să transmit un mesaj popoarelor din Africa!

— Am şi ajuns?

După ce mesajul se termină şi coasta Africii rămase în urmă, Ionică reluă, mai timid:

— Pot să viu lîngă tine?

— Nu!

— Te încurc?

— Nu mă încurci, dar apari la televizor, şi n-am voie să iau pasageri clandestini.

— Aşa e! Am să stau mai pitit. Nu vreau să ai încurcături cu cei de pe pămînt.

— Aşteaptă! Trebuie să salut popoarele Indiei!

— Grozav de repede mergem! se minună băiatul. India!

Şi cînd te gîndeşti că pe-aici mişună elefanţii, nici nu-ţi vine să crezi! Unde să încapă pe bucăţica asta de pămînt? Între o întrebare şi un răspuns rămînea în urmă cîte un ocean sau un continent...

Pe urmă se făcu noapte, soarele apuse fulgerător, mai bine zis se prăbuşi, în afara legilor lui, pierzîndu-se dincolo de pămînt, iar pămîntul se umbri, trist, parcă părăsit. Nu se vedeau luminiţele acelea, nu... Ionică se simţi puţin cam dezamăgit; mai adineaori prea dăduse frîu liber imaginaţiei! Şi totuşi oamenii stăteau de veghe — altfel nu se putea — dar cum să zăreşti nişte luminiţe aşa de îndepărtate?

Noroc că soarele nu pierise, nu-l spulberase nici un cataclism; răsări curînd la celălalt orizont — un altfel de răsărit decît pe pămînt — o explozie de flăcări care te-ai fi aşteptat să incendieze toată întinderea unei galaxii...

Cît bătea de tare inima lui Ionică avea să-şi dea el seama mult mai tîrziu. Acum băiatul privea, fascinat şi încremenit. Toate erau uluitoare, toate se petreceau fulgerător, greu să le înregistreze şi să le judece o minte deprinsă cu mişcarea, aşezată aşa de milenii, a bătrînului pămînt! Aici noaptea ţinea mai puţin de o oră, dacă o măsurai de după crepuscul şi pînă înaintea zorilor. Cînd să adormi, cînd să te trezeşti? Şi mai era loc pentru un vis în acest răstimp?... Nu rămînea decît să visezi cu ochii deschişi!...

Cînd erau a doua oară deasupra Atlanticului, după ce lăsaseră încă o dată în urmă America, Ionică dori să afle un amănunt foarte important pentru el:

— O să vedem România?

— Nu-i în drumul meu.

Atît de tare se amărî băiatul, încît cosmonautul se răzgîndi:

— Am să-ţi fac un hatîr!

Vorbi ceva în cască, aşa de repede, că nu-l puteai urmări; desigur, cerea permisiunea celor de pe pămînt să schimbe drumul prevăzut, şi totul trebuia manevrat la iuţeală: nu era timp. Pînă să mişte pîrghii, să urmărească mişcarea

indicatoarelor pe cadranele din jur, coasta Europei apăru dedesubt.

— Priveşte! zise cosmonautul. Mergem în lungul Dunării! Aici trebuie să fie Viena, aici Budapesta; Belgradul e mai în dreapta. Acum vine Bucureştiul! Fii atent!

Ionică privi, cu ochii mari, lipiţi de geamul rotund.

— Crezi c-ai putea să-mi arăţi casa noastră? Stau în Giuleşti... E un bloc nou, galben, cu balcoane şi cu multe ferestre...

— Prea tîrziu! răspunse cosmonautul, care între timp transmisese un mesaj de salut poporului român. Am trecut de Bucureşti!

— Nu se poate! Văd case şi blocuri dedesubt!

— Sîntem deasupra Moscovei!

— Aşa repede am ajuns?

— Am şi trecut. Acum zburăm deasupra Siberiei...

Ionică îşi duse mîna la cap, şi se schimbă la faţă; tovarăşul său îl privi îngrijorat:

— Nu te simţi bine?

— Mă doare puţin capul. Cred că am ameţit de cînd ne învîrtim...

Da, îl durea capul, însă mai era şi altceva, o tristeţe care i se vedea în ochii înceţoşaţi.

— De ce mă amăgeşti? zise el, cu multă amărăciune în glas. Ştii bine că, în mod obişnuit, nu poţi să vezi nimic pe pămînt de la înălţimea asta! Tu vezi ceva?

— Nu; dar datorită calculelor ştiu în orice clipă unde mă aflu.

— Atunci cum îţi explici că eu văd toate amănuntele, munţii, fluviile, oraşele — pînă şi casele?

Cosmonautul păru încurcat:

— Poate ai ochi mai buni decît ceilalţi oameni!

— Iar mă amăgeşti! Nu văd cu ochii, ci cu închipuirea! Ştii ce înseamnă asta?... înseamnă că visez! Da, visez, şi cînd am să mă trezesc am să fiu dezamăgit că zborul meu în Cosmos n-a fost o realitate!

— Ştii ceva, vorbi atunci omul de sub cască, preocupat cu multă seriozitate de frămîntarea băiatului. Visează mai departe!

Astăzi zbor eu, şi tu mă vezi în vis, mîine ai să zbori tu, şi-au să te viseze alţii.

Ionică se învioră pe dată.

— Aşa are să fie. Îţi mulţumesc pentru zborul de astăzi!... Şi pentru că m-ai făcut să cred în zborul meu de mîine!

— Ei, dar ce ne facem? reluă cosmonautul, cu ochii la aparate. După două rotaţii eu aterizez. Va trebui să cobori îndată!

— Unde sîntem acum?

— La Vladivostok.

— Închipuie-ţi că îl şi văd! Poţi să mă lansezi la Bucureşti?

— Nu-i prea uşor!

— Ei lasă! În vis orice se poate!

— Bine... Am să calculez clipa cînd trebuie să cobori.

Cosmonautul deschise nişte tabele cu diagrame, cifre şi feluriţi indici, care alcătuiau un păienjeniş, apăsă pe clapele unui aparat aflat în stînga sa, învîrti un mîner — aparatul prinse să zumzăie — şi cîteva clipe mai tîrziu acul de pe cadran începu să oscileze, pînă se opri într-un punct. Alături se afla un cronometru, cu diametrul aşa de mare, încît puteai să vezi secundarul, subţire ca un fir de păianjen şi lung de o şchioapă, sărind din zecime în zecime de secundă, ceea ce îndeobşte percepe greu ochiul omenesc.

— La ora zece, două minute, treizeci şi cinci de secunde, precis, trebuie să cobori! zise omul, după ce maşina de calculat îi furniză aceste date. Mai ai cinci minute. Începi să te pregăteşti!

— Numai cinci minute? Şi aş fi vrut să te întreb atîtea! Unde sîntem acum?

— De ce să-ţi mai spun? Pînă să termin ajungem în altă parte.

— Aşa e! recunoscu băiatul, cam ameţit. Dar am să te rog ceva: după ce ajungi la Moscova, vino şi la Bucureşti! O să-ţi facem o primire foarte frumoasă!

— Am să vin cu plăcere, numai că e destul de greu!

— De ce?

— E cam departe!...

Cît cosmonautul spusese aceste vorbe, zburaseră de deasupra Londrei pînă la Paris.

— Acum fii gata! adăugă el. Deschide dulapul din dreapta şi ia o paraşută.

Băiatul îi îndeplini porunca.

— Dar ăsta-i un cearceaf! Şi e ud!

— Înveleşte-te în el! Altfel, cînd intri în atmosferă, frecarea cu aerul o să te ardă!

— Şi paraşuta unde-i?

— Cearceaful se transformă de la sine în paraşută, la momentul potrivit.

— E foarte ud! Şi mi-e groaznic de frig! zise Ionică, dîrdîind.

— În curînd o să-ţi fie cald! Pregăteşte-te!

Cosmonautul ridică braţul şi rămase cu ochiul pe acul cronometrului, care sărea ca un purice, din liniuţă în liniuţă.

— Cînd fac semn, te arunci! Nu întîrzia nici o fracţiune de secundă!

— Mai voiam să-ţi spun...

— Acum, atenţiune... Sări!

— Am uitat să te întreb ceva...

— Sări imediat!

— Să vezi...

— Nu-i timp!...

În zăpăceala acestor clipe, Ionică nici nu mai ştia ce voise să întrebe... Supunîndu-se comenzii, trecu prin peretele de oţel, care se plie pe forma lui, întocmai ca la venire, şi la fel de uşor. Înainte ca învelişul să crească la loc, mai auzi glasul cosmonautului, destul de neliniştit:

— Ai întîrziat două secunde şi nouă zecimi! Ce-ai făcut?!... N-ai să mai aterizezi la Bucureşti!

— Dar unde? întrebă Ionică.

Răspunsul nu-l mai auzi. Acum era în spaţiu, învelit în cearceaful ud, care se făcuse scorţos, dîndu-i o senzaţie foarte neplăcută: pe de o parte cald, pe de alta frig. Şi văzu din nou, întocmai ca la venire, că în loc să cadă, urca, fiindcă simţea în tot trupul truda înălţimii învinse, numai că nu urca în sus, ci în

jos. Pământul se rotea dedesubt, luminat de soare pieziş. Desluşi limpede cum planeta, rotundă, puţin turtită la cei doi poli, se învîrtea, în timp ce soarele stătea pe loc în chip de nedezminţit.

Văzu pe pământ oceanele şi continentele, umbrindu-se treptat, de la răsărit către apus. Pe măsură ce înainta în văzduh, i se părea că pământul se apropie de soare, mişcîndu-se lin; pe urmă se dumeri că îl vedea mereu din alt unghi, pînă ce, la un timp, planeta noastră acoperi soarele pe deplin, şi în jur se făcu întuneric adînc. Abia atunci descoperi luna în spatele său, răspîndind străluciri reci, aurii. Îndată se iviră şi stelele de jur împrejur, clipind între ele şi poate vorbind, fiindcă se auzea un ţiuit neîntrerupt, ca o şuşoteală de glasuri subţiri.

Temîndu-se că va ajunge mult prea departe de locul dorit, Ionică se strădui să se abată spre acea parte care, de pe pământ, s-ar fi chemat apus, înotînd în Cosmos ca într-o apă cînd te dai la fund, şi numai cînd crezu că îşi cîştigase spaţiul pierdut se linişti.

Din cînd în cînd urechea lui prindea cîte o pocnitură şi un hîrîit, alte ori bîzîituri, crîmpeie de muzică şi glasuri în felurite limbi; atunci înţelese că străbătea valul de unde al emisiunilor radiofonice de pe pământ. Îi părea rău că nu înţelegea toate acele limbi, fiindcă ar fi putut să afle ultimele ştiri. Dar iată că, pe negîndite, în ureche îi ajunse grai cunoscut:

— Dragi copii...

Sunetele se cam învălmăşeau, alte graiuri răzbăteau peste cel dintîi, astfel că nu prindea decît crîmpeie în limba lui:

— Şi atunci moşul îi spuse babei... împăratul se mînie... Baba-Cloanţa îşi arătă dinţii ştirbi... Şi el creştea, creştea, creştea într-o zi cît alţii cresc într-un an... Dar nici zmeul nu se lăsa mai prejos... Şi atunci, moşul îi spuse babei... Şi baba îi spuse moşului... Împăratul se bucură foarte mult... Şi moşul îi spuse babei: „Babă, ştii ce m-am gîndit eu?“...

Ionică începu să caşte şi adormi, în timp ce glasul subţirel şi suav trecea prin văzduh, zicînd:

— Noapte bună, copii!... Noapte bună, copii!...

Din acest somn de neînvins care îl copleşise, Ionică se trezi gemînd. Îi ardea trupul, şi cearceaful scorţos se usca sfîrîind. Parcă un fier de călcat, încins pînă la roşu, îl netezea pe trupul lui. Auzea un şuier neîntrerupt — ca de viscol ai fi putut să spui — şi, într-adevăr, era un fel de viscol în jur, dar nu viscolul iernii, care îţi îngheaţă inima, ci o răbufnire încinsă, năvălind ca dintr-un cuptor uriaş, o năprasnică năvală de vînt împletit cu şuviţe de foc ruginiu. Oricît de mare era suferinţa şi spaima acestei treziri, Ionică îşi dădu seama că intrase de mult în atmosferă, şi căldura ucigătoare lua naştere din frecarea aerului cu cearceaful care îi învelea trupul, spre norocul lui. Fiindcă ţesătura ciudată avea însuşirea să nu ardă, altfel de mult s-ar fi făcut scrum; ba încă îl apăra şi pe el îndestul, dovadă că rămînea viu.

Băiatul socoti că, după o asemenea călătorie, e dator să înfrunte bărbăteşte acest moment neplăcut, şi strînse din dinţi. Frigea rău, dar nu mai avea mult. Pămîntul se apropiase acum; dacă nu l-ar fi văzut limpede cît era de rotund, l-ar fi luat drept un talger bombat, ca un scut.

Se întindea o mare albastră dedesubt şi în mijlocul ei o fîşie de pămînt, avînd forma unei cizme cu tocul cam ascuţit. O insulă — în vîrf — părea un pietroi căruia cizma se pregătea să-i dea vînt. Ionică recunoscu peninsula Italiei, ceea ce dovedea că el cîştigase spaţiul în sensul dorit, dar înotase prea mult spre apus. Acum, fiind tîrziu să mai schimbe din drum, se bucură că, deşi nu ajungea la Bucureşti, cel puţin nu nimerise la pol, sau într-un loc cu totul necunoscut.

Peninsula se mărea între timp, mîncînd din mare cîte un pic, pînă cînd apa înspre răsărit dispăru. Băiatul îşi dădea seama că ateriza în Italia, pe coasta ei de apus. Apoi desluşi munţi, un rîu care mergea de la miazănoapte către miazăzi, şi pe malurile lui un oraş luminat viu de soare — ce putea fi decît Roma? — cu cupole sticlind...

În aceeaşi clipă, fără să-şi dea seama cum, cearceaful i se desfăşură de pe trup, rămase în urmă, se lăţi, se umflă, şi numaidecît Ionică simţi o smucitură care îl ameţi puţin, îndată după aceea viteza scăzu, aerul se răcori şi începu să-l mîngîie

blînd. Cînd se dezmetici, văzu o împletire de sfori, de care nici măcar nu ştiuse pînă acum, trecîndu-i peste piept, pe sub subsuori, şi sfîrşindu-se în marginile cearceafului, de jur împrejur. Era o paraşută — ceea ce puteai să vezi şi limpede, şi numaidecît.

Mersul spre pămînt decurgea acum lin, şi nici nu mai ţinu mult. În mijlocul oraşului se desena un cerc, ca o arenă de circ, şi Ionică se îndrepta drept către mijlocul lui, ca şi cînd ar fi ţintit. Ar fi putut prea bine să fie un teatru în aer liber, fiindcă începea să se desluşească un fel de scenă, iar în faţa ei bănci cu oameni mulţi...

Şi pînă să se dumirească pe deplin, şi pînă să se dezmeticească, se pomeni căzînd drept pe o bancă de marmură, între doi inşi foarte ursuzi, care nici nu băgară de seamă venirea lui.

În schimb, altul aflat în faţă, un bătrîn voinic, cu obrazul desenat în linii apăsate, cu o barbă albă, cam rară, lăţită în fuioare pe piept, fără să-i acopere pe deplin colanul scînteietor de la gît, de care atîrna un crucifix de argint, întoarse capul, privind curios cum Ionică îşi împăturea paraşuta cu grabă, ca să nu-i supere pe cei doi vecini aşa de ursuzi.

— Asta-i o paraşută! exclamă, foarte tulburat, bătrînul din faţă.

Avea părul alb de tot, pleşuv deasupra unei frunţi late, dar în părţi mai bogat, căzîndu-i peste urechi şi amestecîndu-se cu barba. Ochii lui arătau o tristeţe veche, de mult împăcată, ca şi zîmbetul împietrit în colţul gurii, parcă de veacuri.

— Ai coborît teafăr? reluă el, însufleţindu-se, cu o lumină nouă pe faţă.

— După cum vezi!

— Eu am desenat de mult o paraşută, aproape ca asta, numai că n-am apucat s-o fac niciodată.

— Dar cine eşti tu? întrebă Ionică.

— Leonardo!

— Da Vinci? Tu ai pictat-o pe Mona Lisa!

— Între altele! răspunse bătrînul, înfoindu-şi barba.

— Bine că te-am întîlnit! Tare vroiam să te întreb: de ce are Mona Lisa zîmbetul strîmb?

Bătrînul ridică din umeri:

— Nu-mi aduc aminte; tabloul nu mai e de mult la mine. Zîmbetul strîmb spui?

— Da; un zîmbet foarte ciudat.

— Nu se poate! Am lucrat patru ani la el; am pus mai multă osteneală decît pentru altele. Îţi închipui că altfel nu puteam să dau ochii cu seniorul del Giocondo, soţul acelei doamne din nobilimea înaltă.

— Ba da! stărui băiatul. Pot să jur, fiindcă de părerea mea este o lume întreagă!

În faţa acestei afirmaţii, bătrînul nu mai avea ce face.

— Aşa o fi, dacă zici! Dar habar n-am avut!

— Nu-i făcut înadins?

— Nuu!... înseamnă că am greşit!

Lui Ionică nu-i prea venea să creadă într-o asemenea afirmaţie, dar ca să mai stăruie ar fi însemnat să se arate rău crescut. Deci, lăsîndu-l pe Leonardo deocamdată, socoti că-i cuviincios să spună o vorbă celorlalţi vecini, şi se întoarse mai întîi spre acela din dreapta.

Era şi el tot bătrîn, cu părul alb scăpîndu-i de sub tichia neagră, cu ochii adumbriţi, cu gura crispată, cu multe semne de amărăciune pe faţă. Omul, absent la cîte se petreceau în stînga şi-n dreapta, meşterea ceva la o busolă străveche, în cutie de lemn, mîncată de cari — aşa de mare, că abia o putea ţine pe amîndoi genunchii, de sub care porneau carîmbii unor cizme grosolane şi unsuroase. Atît după acest instrument, cît, mai ales, după mirosul veşmintelor sale, duhnind a catran şi peşte sărat, Ionică înţelese că vecinul din dreapta era marinar.

— Bună ziua! îi zise, cercetîndu-l cu multă mirare. Eşti navigator, după cîte pot să-mi dau seama. Ce cauţi pe uscat? Unde-i corabia ta?

Omul rîse amar:

— Corăbiile mele?... De mult mi s-au înecat!

— Cine eşti tu, dar?

— Cristofor Columb mi se spunea!

Ionică icni şi făcu ochii mari:

— Chiar vestitul navigator? Cel care-a descoperit America?

În loc să răspundă, vecinul scoase din buzunar o ţigară cît toate zilele, o aprinse şi începu să pufăie, învelindu-se în nori albaştri de fum. Abia pe urmă zise, scîrbit, arătînd ţigara:

— Am descoperit-o, dar uite cu ce m-am ales!

Oricît era el de ursuz, vecinul, Ionică îl sorbea din ochi, fermecat:

— Nici nu-mi vine să cred că eşti tu!... Ce cauţi aici?

— Sînt martor.

— Martorul cui?

— Al lui Ptolomeu.

Băiatul clătină din cap; poate navigatorul îşi bătea joc de el, altfel ce-ar fi putut să înţeleagă din vorbele acestea fără noimă şi cam nesărate? Pînă una, alta, găsi potrivit să-l lase în pace, şi se întoarse spre vecinul celălalt.

Tot bătrîn şi el şi, după înfăţişare, după mirosul de peşte sărat şi catran — tot marinar. Era un om slab, cu obrajii supţi, cu mustaţă neagră, cu ochii duşi în fundul capului, întristaţi. Întreg chipul lui arăta nemulţumirea şi suferinţa fără alean. Abia acum, venind prilejul să-l privească mai bine, Ionică văzu că avea un picior de lemn, pe care-l ţinea întins ţeapăn sub banca din faţă. De gît îi atîrna, prins cu o cureluşă, un ochean lung, de alamă coclită, nelustruit de mulţi ani.

Îndată ce simţi privirea băiatului, omul ursuz, care ascultase înciudat convorbirea de adineaori, cu Leonardo, se făcu şi mai aspru.

— Mie să nu-mi vorbeşti de surîsul cucoanei ăleia, că ea n-avea altă treabă decît să stea la pozat, pe cînd alţii, rămaşi fără hrană şi fără apă pe cel mai mare ocean, mîncau garniturile de piele de pe catarg!

— Fii pe pace! îl linişti băiatul. Cu surîsul Giocondei am lămurit treaba, măcar în parte.

— Nu ştiu; nu mă pricep! Mie nu-mi surîd femeile niciodată!

— Dar cine eşti tu?

— Sînt nobilul portughez Fernand de Magalhaes, numit de unii, nu ştiu de ce, Magellan!

— ...Care-a făcut ocolul pămîntului?

— Nu pînă la capăt! Foloasele le-au tras alţii.

— Ia te uită ce de oameni vestiţi v-aţi adunat! Tu ce cauţi aici, dacă-mi îngădui a te întreba?

— Sînt martor! răspunse întrebatul.

— Şi tu!? Martorul cui?

— Tot al lui Ptolomeu.

— Dar ce se întîmplă aici?

Cei doi — din stînga şi din dreapta — tăcură posaci, în schimb, răspunse Leonardo:

— Se judecă procesul astronomilor eretici!

— Cine-i judecă?

Bătrînul se uită cu coada ochiului într-o parte şi-n alta, apoi îşi duse un deget la gură şi şopti tainic:

— Inchiziţia!...

★

Asupra acestei clipe, din faţă izbucni o cîntare, pe cît de dulce, pe atît de impetuoasă — glasuri de copii, cristaline, însoţite de trompete care sunau cu autoritate. Toată lumea se ridică în picioare, iar unii începură să se închine smeriţi, cu capul în pămînt. Ca să vadă mai desluşit, fiindcă era mărunt pe lîngă cei din jur, Ionică sări pe bancă, şi-abia acum avu răgazul să-şi dea seama unde se află.

Se afla într-o arenă, aşa cum se desenase ea încă de sus — poate chiar vechiul Forum roman, lucrat numai în piatră albă şi marmură. În faţă, ceea ce la început bănuise a fi o scară de teatru era doar un podium larg, avînd în fund un al doilea nivel, mai înalt, la care duceau trepte de porfir, îmbrăcate într-un covor bogat, roşu pe mijloc, pe margini cu benzi aurii.

Acolo sus, sub un baldachin de catifea purpurie, cu ciucuri de argint, se vedea un jilţ larg, suflat în aur, sau poate chiar de aur masiv, cu perne vişinii, de bună seamă umplute cu puf.

Spătarul, bătut cu pietre de preţ — smaralde şi rubine — avea deasupra ochiul lui Dumnezeu, într-un triunghi, aşa cum e închipuit.

Pe podiul de jos, in dreapta, şedeau, probabil mai de mult — dar Ionică îi vedea abia acum — prelaţi în veşminte roşii, fiecare în jilţul lui aurit, nu aşa de bogat ca jilţul de sus.

În stînga, făcînd simetrie prelaţilor, apărea o mare pată neagră. Erau tot oameni, unul lîngă altul, în sutane negre pînă la pămînt, de nu li se vedea nici vîrful ciubotelor, cu cagule trase peste faţă, de nu li se vedeau decît ochii, prin tăieturi ca de mască — nicidecum gura şi nasul.

La mijloc, între cele două pete, se afla o masă îmbrăcată în pînză neagră, şi în spatele ei stătea un om mai voinic decît toţi ceilalţi. În îmbrăcămintea lui se amestecau cele două culori, fiindcă avea straie roşii, ca prelaţii, iar pe deasupra o sutană neagră, descheiată în faţă. La obraz era tot rumen, însă cu trăsături mult mai aspre decît ale tuturor celorlalţi.

Dacă oamenii din stînga erau inchizitorii — cei puşi să vegheze cu străşnicie asupra credinţei şi dogmelor ei, ca nu cumva cineva să le calce — apăi, fără îndoială, cel din mijloc nu putea fi decît maimarele lor, în mod vădit cel mai îndîrjit şi mai aspru.

Toţi aceştia se ridicaseră acum în picioare, împreună cu întreaga suflare acolo de faţă. Ionică descoperi oameni cu cele mai felurite înfăţişări, mai toţi vîrstnici, unii foarte bătrîni: care tunşi chilug, care cu clăi uriaşe de păr, care cu peruci, purtînd şi peplumuri antice, şi togi romane, şi cămăşi de zale, şi armuri de cavaler — îmbrăcăminte din toate veacurile, cum nu poţi să vezi decît la muzeu.

Îndată, în dreapta estradei, se stîrni mişcare; prelaţii se traseră în lături, făcînd loc, şi printre ei trecu un şir de copii în rochiţe albe, cu aripi de îngeri, intonînd acea cîntare suavă şi năvalnică totodată. În urma lor veneau patru călugări, în sutane măslinii, ducînd pe umeri o lectică de aur, iar după aceea, un alt şir de copii, suflînd în trîmbiţe de argint.

În faţa scărilor de porfir lectica fu lăsată jos şi, în timp ce prelaţii se înclinau pînă la pămînt, din ea pogorî un om, care putea să semene şi c-o femeie, gras, rotofei, îmbrăcat în odăjdii albe, tivite şi împodobite în toate chipurile cu fir şi cu şnur de aur şi de argint. În cap, noul venit avea o mitră ţuguiată, împodobită cu cruciuliţă în vîrf, în rest bătută cu diamante şi alte pietre de preţ, unele verzi, altele sîngerii.

Înconjurat de copiii îmbrăcaţi îngeri, învăluit în cîntări, omul în odăjdii preţioase urcă anevoie scările şi, ajuns sus, se aşează în jilţ, adîncindu-se cu un oftat în pernele de puf.

— Cine-i? întrebă Ionică.

Leonardo întoarse capul spre el şi-i şopti:

— Cardinalul!

— Ce spui?!

Băiatul îşi lungi gîtul şi căscă ochii să vadă mai desluşit. Dar cum depărtarea pînă acolo era destul de mare, se aplecă spre vecinul din stînga şi, după ce îi ceru voie politicos, îi luă ocheanul de după gît. Era un ochean bun, cu toată vechimea lui — şi descoperise atîtea lumi!

Acum îl vedea pe cardinal cum ar fi fost la un pas, chiar în faţa lui; îl vedea limpede cum gîfîia de urcuş, cu ochii pe jumătate închişi. Apoi cardinalul făcu un semn cu cîrja asupra întregii mulţimi; prelaţii îşi îndreptară spinările, se aşezară în jilţuri, la fel făcură şi inchizitorii, şi mulţimea de jos — nobili, cavaleri şi oameni de rînd. Rămase în picioare numai marele inchizitor. Iar acesta, după ce se uită fioros la publicul felurit, porunci:

— Să fie adus Ptolomeu, primul învinuit între astronomii eretici!

Un prelat se ridică numaidecît.

— În ceea ce îl priveşte pe Ptolomeu — zise el, cu mîinile împreunate pe piept — socotesc că învinuirea nu este chiar dreaptă, iar termenul de eretic e prea dur!

Marele inchizitor se stropşi:

— Ne-am adunat aici ca să judecăm! Adevărul va ieşi la lumină şi dreptatea va triumfa. Învinuitul să fie adus!

Din stînga — între doi oameni în sutane negre, cu chipul acoperit, avînd, ca ostaşii, halebarde în mîini — intră mergînd repede, cu paşi mici şi tîrşiţi, un bătrîn uscat, tuns în cap, cu obrazul uşor umbrit de ţepi suri. Era îmbrăcat cu peplum grecesc şi ţinea la subsuoară un ceaslov, legat în piele roasă şi decolorată de timp.

— Tu eşti Ptolomeu şi spui că pămîntul e rotund! i se adresă aspru marele inchizitor. De unde ştii?

Bătrînul nu se fîstîci:

— Am felurite dovezi...

— Să le auzim!

— Păi, mai întîi şi mai întîi, umbra pămîntului pe lună este rotundă, după cum s-a văzut.

— Nu-i o dovadă! Tot rotundă ar apărea, chiar dacă pămîntul ar fi ca un disc.

— A, nu! se împotrivi bătrînul. Marginile umbrii, cercetate de mine ani mulţi...

Şi învinuitul dădu să deschidă ceaslovul lui. Marele inchizitor nu-i îngădui:

— Noi sîntem apărători ai credinţei, şi nu astronomi! Să nu ne arăţi dovezi care nu se pot pipăi!

— Am şi altfel de dovezi. Martorii mei vor adeveri că, mergînd spre apus, ajungi la răsărit, ceea ce arată limpede că pămîntul e rotund!

— Să-i auzim!

— Primul e Cristofor Columb.

— Să vină! porunci marele inchizitor, încruntîndu-se şi mai mult.

Vecinul lui Ionică se ridică, lăsă busola pe banca de marmură şi se duse, ursuz. După ce jură că va spune numai adevărul în faţa lui Dumnezeu, care veghează de sus, fu luat la întrebări, foarte din scurt.

— Cardinalul doarme! observă Ionică, privind prin ocheanul care dezvăluia orice amănunt.

Era limpede că dormea, ba încă adînc, cu pleoapele grăsuţe şi lucioase palpitînd, cu nările umflîndu-se cînd trăgea aer în piept,

cu buzele dezlipindu-se, ca o supapă, la fiecare expiraţie. Dac-ai fi fost aproape, desigur că l-ai fi auzit sforăind.

Vorba băiatului, spusă cam tare, stîrni îngrijorarea lui Leonardo, care se întoarse şi-i făcu semn să tacă:

— Sst! Să nu te-audă şi alţii!

— Dar dacă doarme?!

— Nu doarme! Stă de vorbă cu Dumnezeu!

— Fugi de-aici! Tu crezi?

Leonardo îi făcu cu ochiul, şi în colţul gurii lui se ivi un zîmbet cam strîmb, zîmbetul neîncrezător şi ironic pe care i-l pictase Giocondei.

— Nu crezi! zise Ionică. Şi nici ea nu credea! Acum am înţeles!

În clipa aceea, cineva din spate puse pe umărul lui o mînă grea şi foarte osoasă, făcîndu-l să înlemnească.

— Eşti curajos, băiete! se auzi un glas, înainte ca Ionică să se reculeagă.

Un om îi zîmbea trist, dar cu dragoste, şi zîmbetul părea nefiresc pe faţa lui neînchipuit de chinuită şi aspră. Temîndu-se de o cursă, băiatul socoti prudent să se apere:

— Dacă aici se caută adevărul, eu nu pot să mint! Doarme, asta-i! Îi trage la aghioase!... Poate că şi visează, dar că vorbeşte cu Dumnezeu, să creadă alţii!

— Nu există Dumnezeu! zise omul, mînios, ridicînd glasul.

În jur se stîrni freamăt; vecinii se trăgeau în lături, cu capul în pămînt, să n-audă şi să nu vadă. Între timp, omul, a cărui mînie creştea de la o vorbă la alta, continua, revoltat, cu glasul din ce în ce mai slobod:

— Nu există Dumnezeu, nu există Fecioara Maria, nu există Duhul Sfînt, nici sfinţi, nici nimeni!

— Blasfemie, blasfemie! şopteau în jur glasuri înspăimîntate.

Dar omul, odată dezlănţuit, sări pe bancă şi începu să urle:

— Nu există cer, nici rai, nici iad — nimic!

Adunarea încremeni: lumea de jos, cei de sus, prelaţii şi inchizitorii, copiii înveşmîntaţi în îngeri — numai cardinalul îşi dormea mai departe somnul tihnit. Judecata se opri.

— Giordano Bruno! tună marele inchizitor. Sînt abia treizeci de ani de cînd ai fost ars pe rug, tot aici! Vrei să te ardem din nou?

— În dogmele voastre nu scrie că omul poate să moară de două ori, aşa că n-o să aveţi cum! răspunse omul din spatele lui Ionică, el fiind Giordano Bruno, şi nu altul. Dar chiar dacă ar fi să mă mai ardeţi o dată, eu tot am să spun că minţiţi!

Inchizitorii şi cardinalii spumegau, ceea ce numai Ionică putea să vadă desluşit, cu acel ochean care mărea foarte mult. Între ei se stîrniră şoşote — se sfătuiau, desigur, încolţiţi. Pe urmă, marele inchizitor zise mai blînd:

— Giordano Bruno, de tine au să aibă grijă flăcările iadului. Dar, pînă una-alta, rogu-te, îngăduie-ne să continuăm judecata!

— Poftiţi! Sînt şi eu curios!

Fu reluat interogatoriul lui Columb care, pînă să se stîrnească zarva, povestise călătoria sa, descurajarea echipajului, revolta şi toate celelalte, cunoscute şi de feţele bisericeşti, nu numai de laici.

— Totuşi — reluă marele inchizitor, referindu-se la povestirea lui — ca să porneşti pe mări, la un asemenea drum, înseamnă că ai avut o credinţă!

— Bineînţeles! Am crezut cu tărie că pămîntul este rotund.

— Şi în credinţa ta nu te-ai bizuit pe Dumnezeu? Nu ai invocat numele lui, spre a-i convinge pe cei care nu credeau în planul tău, socotindu-l nesăbuit?

— Nu! I-am convins că totul se înfăţişa foarte simplu şi că nu era nevoie decît de un gest hotărît!

— Dar cum? stărui inchizitorul, fără să se dea învins. Desigur, tot cu ajutorul Dumnezeului nostru cel bun!

Navigatorul băgă mîna în buzunarul surtucului şi scoase un ou de găină:

— Iată cum!

O dată cu această vorbă, turti neşovăitor capul oului pe masa inchizitorului. Atunci, prin coaja spartă îşi făcu loc un puişor auriu, care începu să piuie privind cu mirare în jur.

Columb se fîstîci:

— Îl port cam de multă vreme cu mine!...

Puişorul făcu doi paşi pe masă, bătu din aripile-i neînvăţate, privi întrebător, apoi începu să ciugulească pînza neagră...

Rămase dovedit că pămîntul e rotund; nu se mai socoti trebuitor să fie interogat Magellan, martorul următor. Ptolomeu fusese învinuit de pomană, cum avu grijă să spună încă o dată prelatul care îi luase apărarea la început.

— Credinţa lui este adevărată — zise el în încheiere — fiindcă nu contrazice Sfînta Scriptură! Mai rămîne să arate în faţa inchiziţiei şi bisericii că pămîntul e centrul lumii, aşa cum l-a făcut Dumnezeu!

Ptolomeu se înclină cu smerenie

— Nu numai că asta-i credinţa mea, dar am şi dovedit-o în toate scrierile mele!

— Ţi se ridică învinuirea de erezie! zise inchizitorul.

Apărătorul adăugă, după ce luase încuviinţarea prelaţilor:

— În numele bisericii, te numim astronom divin! Poţi să te întorci în rai, învăţatule Ptolomeu! Umblă cu bine!

Tocmai atunci cardinalul se trezi; aflînd unde ajunsese judecata, dori să dea binecuvîntarea sa astronomului. Ptolomeu urcă scările şi îngenunche la picioarele lui.

— Cum e în rai? îl întrebă înalta faţă bisericească, scuturîndu-şi somnul.

— Foarte bine! Răcoare, parfum, cîntec de păsărele...

— Pe naiba! exclamă Ionică, de la locul lui.

În spate, Giordano Bruno începu să rîdă în hohote, aşa de caraghioasă i se părea născocirea astronomului. Dacă văzu că nimeni nu-i dă ascultare, băiatul se întoarse spre el — şi rîseră amîndoi, petrecînd împreună nevoie mare, pînă la sfîrşitul scenei.

Între timp, spre a fi pe placul cardinalului, Ptolomeu se străduia să descrie un rai pe care — ce mai încoa', încolo — nu-l văzuse decît cu închipuirea:

— Va să zică, răcoare, parfum, cîntec de păsărele, munţi de pilaf cu duiumul...

Cardinalul se încruntă:

— Munţi de pilaf?... Ţi-ai îngăduit să sări gardul în raiul mahomedanilor!

— Aşa e! mărturisi astronomul. Am căzut in ispită, dar miroseau frumos orezul şi seul!

— Nu-i toată vina a ta! Mahomed e un şiret, ca toţi orientalii... În orice caz, pentru partea ta de vină, îţi dau două săptămîni purgatoriu!

— Merită! se învoi Ptolomeu.

Pe Ionică îl durea ceafa de rîs... Tocmai atunci copiii-îngeri suflară în trîmbiţi, spre a se deschide porţile purgatoriului, iar pe urmă fu strigat învinuitul care urma la rînd:

— Copernic Nicolai!

Intră, între gărzi mai straşnice decît cel dinaintea lui, un bătrîn înveşmîntat în negru, avînd doar legătura de la gît albă. El se opri în faţa judecăţii, adus de umeri, sfios, modest, dar demn şi cu o mare hotărîre lăuntrică, vizibilă pe faţa ca pergamentul îngălbenit de timp. Ducea şi el sub braţ o carte, în legătură bogată.

— Voi, nemţii, în cap cu Luther, săpaţi temelia credinţei! începu inchizitorul, aspru.

Bătrînul îl întrerupse:

— Eminenţa voastră face o greşeală! Sînt polonez, nu neamţ, fapt pe care vreau să nu-l încurce nici lumea, nici judecata de astăzi!

— Dar tot eretic! Tu spui, împotriva lui Ptolomeu, căruia i-am recunoscut dreptatea, că pămîntul se învîrteşte în jurul soarelui!

— Întocmai! Asta-i credinţa mea!

— Leapăd-o!

— Peste putinţă! Chiar dacă m-aş lepăda, de frică, ea rămîne scrisă în cartea asta.

— Fiindcă eşti mort, nu te mai putem arde pe rug, dar o să-ţi ardem cartea!

— Rămîn altele!

— O să le adunăm şi o să le ardem pe toate!

— Rămîn urmaşii!

— Aici am vrut s-ajung! scrîşni marele inchizitor, cu satisfacţie. Dar... *o să-i ardem*! Aduceţi-l pe Galileo Galilei, sub strajă!

Cu ocheanul la ochi, Ionică tremura, tulburat cum nu fusese pînă astăzi. Nu se aşteptase să vadă atîţia oameni iluştri adunaţi laolaltă.

Bătrîn era Ptolomeu, bătrîn Copernic, dar mai bătrîn decît toţi se vădi sărmanul Galileo Gabiei, care intră împovărat de cei şaptezeci de ani ai săi şi de lungile procese pe unde îl tîrîseră inchizitorii, cardinalii şi papii.

— Galileo Galilei, îl cunoşti pe acest eretic, numit Copernic şi Nicolai, ca şi cum ar fi adevărat creştin?

— Da! Îl cunosc de mult!

— Cunoşti învăţătura lui?

— Din scoarţă-n scoarţă şi în amănunt!

— Crezi în ea?

Bătrînul şovăi:

— ...Da!

— Mai tare! strigă Ionică de la locul lui.

Marele inchizitor scrîşni:

— Pe ce se bizuie învăţătura lui eretică ştii?

— Numai pe logică şi pe bun simţ.

— E prea puţin!

— Recunosc că eminenţa voastră are dreptate, interveni, modest, Copernic. De-aceea am prelungit aşa de mult meditaţiile şi nu mi-am publicat tratatul decît în pragul morţii. Mi-a lipsit un instrument, ca să pot întări teoria mea prin observaţii.

— Aşa e! încuviinţă bătrînul Galilei.

Copernic se întoarse spre el:

— Dar tu ai construit un telescop!

— Adevărat! Un telescop care măreşte de treizeci de ori!

Prin rîndurile prelaţilor şi inchizitorilor trecu un freamăt.

— Blasfemie! răcni acuzatorul. Lumea trebuie privită în mărimea lăsată de Dumnezeu!

Copernic urmă, apropiindu-se mai mult de bătrînul Galileu:

— Şi ce-ai văzut prin telescopul tău?

— Că învăţătura ta e adevărată! Pămîntul se învîrteşte în jurul soarelui!

Se stîrni mare tumult; se auzeau glasuri: „Blestem, erezie! Doamne, apără-ne!“

Cardinalul, care adormise iarăşi, tresări speriat în jilţul său. Roşu de mînie, marele inchizitor se repezi ameninţător la bătrînul astronom:

— Pămîntul se învîrteşte în jurul soarelui?! Poţi să repeţi această erezie?

Galileo Galilei îşi lăsă umerii în jos:

— Sînt tare bătrîn!

— Poţi să repeţi?

— Nu mai am mult de trăit...

— Îndrăzneşti să repeţi ce-ai spus?

După o pauză lungă, bătrînul răspunse, istovit:

— Nu!

Se auzi un murmur de satisfacţie. Marele inchizitor rînjea mulţumit, prelaţii înclinau din cap, liniştiţi, cardinalul, acum odihnit, prinse să se foiască în jilţ. Ionică, în schimb, rămăsese paralizat de indignare, încît nu putea scoate un cuvînt. Îl auzi în spatele lui pe Giordano Bruno scrîşnind din dinţi. În faţă, Leonardo era trist şi parcă îmbătrînise mai mult.

— Îngenunchează şi leapădă-te! îi porunci marele inchizitor astronomului învins.

Acesta se apropie şovăind de masă; o evanghelie legată în aur fu adusă, şi i se puse în faţă. El îngenunche, tremurînd, îşi aşeză mîinile pe carte, şi, cu multă suferinţă în glas, zise, ţinînd fruntea plecată:

— Eu, Galileo Galilei, astronom din Florenţa, în vîrstă de şaptezeci de ani...

Ionică asculta împietrit, îndurerat pînă în fundul inimii, lunga şi jalnica lepădare a bătrînului:

— ...Am fost judecat necruţător sub bănuiala de erezie, deoarece am crezut şi am susţinut că soarele e nemişcat şi e centrul lumii, iar pămîntul se învîrteşte, şi nu e centrul lumii. De

aceea, vrînd să şterg din spiritele eminenţelor voastre şi a tuturor creştinilor asemenea cumplită, dar îndreptăţită bănuială, mă lepăd cu scîrbă, şi blestem greşelile mele spuse mai înainte, împreună cu orice altă erezie şi greşeală. Amin!...

Un suflet cinstit nu putea să îndure această ruşine. Ionică se năpusti înainte, sărind din bancă în bancă, îmbrîncind lumea, şi nu se opri decît la masa în faţa căreia stătea îngenuncheat astronomul:

— Ridică-te şi spune!

— Ce să spun?

— Ce-i în gîndul tău acuma!

— Nu pot... Nu mai am de trăit multe zile.

— Atunci am să spun eu! zise băiatul, cu hotărîre.

Şi uitîndu-se semeţ la mulţimea prelaţilor, şi inchizitorilor, bătu cu piciorul în pardoseala de marmură.

— Şi totuşi se învîrteşte! strigă el, cît îl ţinea gura.

Lemnul uscat se aprinde şi arde trosnind, ridicînd vîlvătăi de jur împrejur...

Cum ajunsese aici? Îndată după acel cuvînt!...

...îndată, gărzile îl şi înşfăcaseră. Inchizitorii şi prelaţii se năpustiseră spre el. Pînă şi cardinalul se ridicase din jilţ, tremurînd de mînie... Dar să ne întoarcem la clipa aceea.

— De unde ştii? scrîşni în obrazul băiatului marele inchizitor, arătîndu-şi dinţii şi măselele pînă în fundul gurii.

Ionică bătu mai îndîrjit cu piciorul.

— Dacă vă spun că se învîrteşte, se învîrteşte! Ce să mai lungim vorba!

Faţa marelui inchizitor se ascuţi, se alungi, ca şi cum ar fi fost de plastilină, dinţii se prefăcură în colţi, şi deodată el luă întru totul înfăţişarea lupului din pădure.

— De unde ştii?

— Am văzut cu ochii mei!

— Cumplită erezie! răcneau inchizitorii.

— Cruţaţi-l! E nebun! ziceau prelaţii.

Băiatul scutură capul:

— V-ar conveni, dar nu sînt nebun! Pot să vă răspund limpede la orice întrebare. Pot să spun tabla înmulţirii. Pot să vă demonstrez teorema lui Pitagora, dacă ştiţi geometrie.

— Dar cum poţi dovedi că pămîntul se învîrteşte în jurul soarelui? răcni lupul, cu glasul inchizitorului.

— Ce să mai dovedeşti ceva care se vede cu ochii, limpede ca lumina zilei?

— Cine a putut să vadă această erezie?

— Eu, cu ochii mei! Abia mai adineaori am venit din Cosmos!

Asemenea blasfemie întrecea puterea de judecată a inchizitorilor. Începură să se clatine, bezmetici — şi ei, şi prelaţii — ridicînd mîinile spre cer, rugind îndurarea Domnului unii, alţii chemînd focul iadului, ca să cureţe pata de pe Evanghelie. Se auzeau glasuri şi gemete:

— Cosmosul e împărăţia lui Dumnezeu!

— Ai îndrăzneala să spui că te-ai ridicat de pe pămîntul hărăzit muritorilor?

— Ai încălcat dogmele!

— Ai profanat căile Domnului!

Cu greu izbuti să facă linişte maimarele inchizitorilor.

— Ştii ce te aşteaptă? întrebă el, clănţănindu-şi colţii, gata să sfîşie.

— Ştiu!

— Ai o singură scăpare! Leapădă-te de erezie cu mîna pe Evanghelie!

— Nu mă lepăd!

— Să fie ars pe rug! hotărî inchizitorul.

Cardinalul se ridică şi, îndeplinind semnul binecuvîntării asupra tuturora, înălţă ochii spre cer:

— Facă-se voia Domnului!

Copiii începură cîntarea lor, cu glasurile cristaline...

★

Aşa ajunsese aici...

De jur împrejur se ridica o perdea de fum care îi închidea vederea asupra lumii; desluşea numai cerul şi soarele, la zenit, arzîndu-l în creştet şi pătrunzîndu-i adînc în trup. Cîntarea copiilor se mai auzi un timp, apoi îi luă locul un amestec de pîlpîiri şi trosnituri — şi din perdeaua de fum începură să crească flăcări, dansînd.

Vru să se mişte, dar nu izbuti; simţi frînghiile sugrumîndu-i carnea, peste braţe, peste mijloc, peste piept, strivindu-l cu spatele într-un stîlp: era ţintuit.

Fumul se îngroşa, se ridica mai sus, pînă ce se învîrteji deasupra, acoperind cerul; lumina albă a zilei se stinse; în locul ei năvăli, pîlpîind, jucînd, lumina flăcărilor, roşie, cu şuviţe negre, violete, galbene, portocalii...

Deodată, în acest cerc de foc, unde nu mai avea ce să caute nici măcar un fluture rătăcit, Ionică auzi lîngă el pe cineva suspinînd. Era un suspin omenesc, trist şi plăpînd. Sucindu-şi greu gîtul în legături, băiatul întoarse capul, şi alături văzu alt stîlp. Iar de stîlpul acela, pe care flăcările aveau să-l împresoare

curînd, era legată o fată, abia-abia mai răsărită decît el, o ţărăncuţă bălaie, cu obrazul plin de lacrimi amestecate cu fum.

— Cine te-a pus pe rug? întrebă fata.

— Inchizitorii şi cardinalii.

— Dar ce-ai făcut?

— Am spus că pămîntul se învîrteşte în jurul soarelui.

— Cum poţi să crezi una ca asta?

— Fiindcă l-am văzut!

Ea clătină din cap:

— Au dreptate să te ardă! Eşti, într-adevăr, eretic!

— Dar pe tine cine te-a condamnat?

— Englezii!

— De ce?

— Din răzbunare! Nu pot să ierte Franţei că nu i-a primit drept stăpîni.

Ionică se smuci în frînghii şi întoarse capul mai mult, s-o poată vedea desluşit.

— Tu eşti Ioana d'Arc!

O pală de flăcări trecu printre ei şi atinse obrazul fetei. Ea răspunse gemînd:

— Da. Sînt Ioana d'Arc!... Te arde?

— Nu; doar că mi-e cald.

— Şi mie la fel... Credeam că se moare mai greu!

— Numai că trebuie să ştii pentru ce mori! zise Ionică.

Apoi se aplecă spre ea şi-o întrebă mai încet, deşi nu putea să-i asculte nimeni aici:

— Mie poţi să-mi spui: e adevărat că ai auzit glasuri din cer?

Fata clătină din cap:

— Da' de unde! Se auzeau numai păsărelele, în pomi!

— Atunci de ce-ai minţit?

— Altfel nu mă puneau în fruntea armatei! Cine să aibă încredere într-o biată păstoriţă ca mine?

— Dar regele vostru putea să te apere acum!

— E un biet nevolnic!

— De ce-ai luptat pentru el?

— N-am luptat pentru el!

— Atunci, pentru cine?

O altă flacără trecu printre ei, biciuindu-le obrajii.

— Pentru Franţa! răspunse fata.

— Dacă-i aşa, eşti o fată vitează!

Ea întoarse capul spre el, mişcată de aceste vorbe, să-i mulţumească, şi atunci Ionică văzu că avea în păr o floare albă, care pălea de dogoarea flăcărilor.

— De ce ţi-ai pus floarea asta în păr, tocmai astăzi?

— Fiindcă sînt tînără şi-mi place viaţa!

Se ofileau amîndouă — şi floarea şi fata — şi astfel, murind împreună, sfîrşitul lor era parcă şi mai nedrept, şi mai tragic. Băiatul se smuci în legături şi izbuti să-şi elibereze braţul. Voia să scape măcar floarea albă, s-o arunce în afara flăcărilor şi-a perdelei de fum — poate se găsea cineva s-o ridice şi s-o pună într-o cană cu apă.

Nu izbuti decît pe jumătate: luă floarea din părul fetei, dar mai departe nu-l ascultă braţul. Rugul se încinsese deodată, şi începu să se prăbuşească. Nu se mai vedea fata...

O pală de foc atinse petalele albe, ofilite, şi ele reînviară, făcîndu-se roşii ca flacăra. Ionică ţinea floarea în mînă, o privea şi nu-i venea să creadă că-i o floare adevărată... Lemnul rugului trosnea, buştenii aprinşi se rostogoleau, ridicînd scîntei care, înainte de a pieri, alcătuiau constelaţii noi pe cerul de fum...

Nu, nu-l ardea! Focul nu avea puterea să-l mistuiască, dar dogoarea lui îi chinuia trupul istovit, strîns în frînghii.

Îşi lăsă capul în piept şi gemu:

— Mi-e cald!

Fumul îi intra în plămîni. Gîfîi:

— Mă înăbuş!...

Atunci, în flăcări, dar neatins de ele, se desluşi chipul mamei, îndurerat, privind la el cu o milă sfîşietoare. Îi simţi pe frunte mîna răcoroasă.

— Tare dogoreşti, dragul mamei!

Din toate suferinţele, tristeţea şi deznădejdea îl chinuiau cel mai tare. Şi-atunci, înfrîngînd în el slăbiciunea, Ionică strînse cîtă putere era în stare să mai adune şi zise încet, dar cu bărbăţie:

— Nu-i nimic, mamă! Am puţină temperatură!...

Apoi flăcările învăluiră, necruţătoare, ştergîndu-i-l din faţa ochilor, chipul cel mai drag de pe lume.

★

Cînd te crezi mort şi-apoi deschizi ochii şi vezi în faţa ta lumea, înaintea uşurării şi bucuriei simţi numai nedumerire.

Ionică se frecă la ochi; era în pat, şi-n faţă avea o uşă cu gratii, ca la închisoare. Alături, pe pardoseala de piatră, văzu o cană de pămînt smălţuit, ţărănească, şi-n cană, pusă în apă proaspătă, floarea pe care o avusese în mînă. Crescuse din ea însăşi, încă o dată, floarea aceasta ciudată, îşi reluase culoarea de la început, dinainte de a o fi atins flacăra, şi părea că-i prieşte la căpătîiul băiatului.

Dar iată că nu era singur în odaia cu gratii; cineva dormea pufăind într-un al doilea pat, lîngă peretele din dreapta.

— Hei! strigă Ionică spre acest vecin, căruia nu putea să-i vadă faţa, înfundată bine în pernă. Hei, cine eşti tu? Unde mă aflu?

Trebui să-şi repete de mai multe ori strigarea, pînă să se trezească vecinul.

— De ce nu mă laşi să dorm? bolborosi acesta cu o voce alintată şi copilărească.

După glas, Ionică îl recunoscu dintr-o dată:

— Dănuţ!

Puteai să te miri, puteai să nu înţelegi, dar era chiar el, Haplea, cel care-i dăruise elixirul, şi dovadă stăteau proviziile puse în mormane la căpătîiul patului. Dintr-o săritură, Ionică fu în mijlocul camerei.

— Cum ai ajuns aici? Şi eu ce caut cu tine? Unde sîntem? Ce-s gratiile astea?

Cam multe întrebări pentru unul care nu şi-a lepădat somnul! După ce căscă, umflîndu-şi obrajii pufoşi ca aluatul de cozonac dospit bine, Dănuţ răspunse cu lene:

— A... Sîntem la închisoare.

— Nu se poate! Am fost ars pe rug, adineaori!

— N-ai ars! Flăcările nu s-au atins de tine!

Într-adevăr, după ce îşi privi braţele, după ce îşi pipăi obrazul cu mîna, Ionică nu simţi, nu găsi semn de arsură.

— Asemenea minune nu s-a mai pomenit! continuă Dănuţ, întinzîndu-se leneş. De-aceea vor să te facă sfînt, ca şi pe mine.

Ionică se puse pe rîs, şi rîse pînă simţi că îi înţepeneşte ceafa şi îi vine sughiţ.

— Şi de ce să te facă sfînt? Fiindcă ai născocit elixirul? Pentru asta mai degrabă te-ar arde pe rug!

— Nu-i vorba de elixir...

— Dar atunci ce minune ai făcut?

— Am copiat la toate tezele pe trimestrul întîi, şi nu m-au prins. Am luat numai zece şi zece plus!

— E şi asta o minune! recunoscu Ionică, fără chef de rîs. Dar eu nu vreau să mă fac sfînt! Vreau să plec numaidecît!

— Nu se poate! zise Dănuţ, arătînd gratiile — gest la care nu mai trebuia adăugat nici un cuvînt.

— Asta înseamnă că sînt închis!

— Nu!... Sîntem păziţi! Vor să ne fure!

— Cine?

— Da’ cîţi n-ar vrea!? Şi patriarhul de la Constantinopole, şi calviniştii, şi luteranii, şi protestanţii. Toţi doresc să ne facă sfinţii lor. Înţelegi, biserica nu are încă nici un sfînt-copil!

Pe Ionică începu să-l plictisească gluma asta prostească.

— Nu vreau să mă fac sfînt! Să-mi dea drumul acasă!

Văzînd cît de groase erau gratiile — la uşă şi la fereastră — înţelegînd că n-avea cum să scape, se trînti pe pat, cu faţa în jos, şi începu să se tînguiască:

— Vreau la mama!... Vreau la mama! Daţi-mi drumul acasă!

Îi era chiar şi lui ruşine că bocea astfel, dar nu se putea stăpîni, după atîtea cîte mai îndurase.

Puţin păsîndu-i de tînguielile acestea, Dănuţ se apucă să înfulece din cofeturile aflate la căpătîiul patului.

— Nu vreau să fiu sfînt! bocea Ionică. Daţi-mi drumul acasă!

— Tii, că prost eşti! Habar n-ai ce viaţă te-aşteaptă! zise Haplea, săturat numai pe jumătate.

Şi, băgînd mîna în buzunarul de la piept, scoase o cărţulie pe care o deschise la prima pagină. Cu o caramelă în gură, el începu să citească:

— Program zilnic pentru sfinţii-copii, de la şapte la paisprezece ani...

Ionică îşi suci capul pe perna udată de lacrimi.

— Ce-i asta?

— Canoanele alcătuite de capii bisericii. Au ţinut sfat toată noaptea, cum anume să ne orînduiască viaţa. Ia ascultă colea!

Dănuţ îşi băgă nasul în cărţulia tipărită proaspăt:

— Sub nici un cuvînt, sfinţii-copii nu vor fi treziţi înainte de ora nouă dimineaţa. Nimeni nu-i va pune să doarmă cu sila după-amiaza, iar seara vor fi îngăduiţi să se culce oricît de tîrziu le place.

— Eu mă scol în fiecare zi la şase! zise Ionică, puţin cam pizmaş. Uneori mi-e destul de greu.

Se ridică într-un cot şi îşi şterse lacrimile. Ispita începea să-i dea tîrcoale, pe departe, în vreme ce vecinul său, cu carameaua în gură, continua să citească:

— La micul dejun, care se va aduce negreşit la pat, sfinţilor-copii li se va servi, după plac: cacao cu lapte, cu mult zahăr, cozonac proaspăt, unt, dulceaţă de toate soiurile, plus un pachet mare de ciocolată!

Ionică se ridică, se duse la patul celălalt şi luă cărţulia din mîna lui Haplea.

— Lasă-mă că pot citi şi singur! zise, uitîndu-se nerăbdător pe pagină.

Iată ce scria în regulament mai departe:

„Articolul 3: Copiii-sfinţi vor fi scutiţi de şcoală în zilele cînd au temperatura 36,9, sau cea mai mică durere de cap, sau orice fel de junghi, sau cînd n-au învăţat lecţia.

Articolul 4: Copiii-sfinţi, cărora nu le plac matematicile, vor învăţa latina. Cei cărora nu le place latina vor învăţa istoria. Cei care nu vor istoria vor învăţa geografia. Dacă nu le place nici

geografia, vor putea să aleagă între fotbal, volei sau ştiinţele naturii. În acest din urmă caz vor fi lăsaţi să studieze natura în sînul ei, pe cîmp, la gîrlă, în pomi oricît de înalţi şi oriunde le-ar fi voia.

Articolul 6: Copiilor-sfinţi li se vor confecţiona, pe cheltuiala bisericii, atîtea prăştii cîte vor fi necesare. Geamurile sparte le va plăti Sfîntul Scaun!...“

— Ce zici? întrebă Dănuţ, satisfăcut şi mîndru, de parcă el alcătuise canoanele.

Ionică strîmbă din gură:

— Micul dejun, da, n-am ce spune... Şi problema cu somnul. Dar restul, nu-i de mine!

— Citeşte ce urmează! Să vedem ce părere o să ai la urmă...

Al şaselea articol din canoane şi următoarele glăsuiau astfel:

„Copiilor-sfinţi li se vor face, ca şi sfinţilor bătrîni, nimburi de aur. Dar, spre deosebire de sfinţii bătrîni, sfinţii-copii îşi vor putea scoate nimbul cînd doresc, ca să se joace cu el de-a dura!

Dimineaţa copiii-sfinţi nu sînt obligaţi să se spele decît pe ochi, şi în nici un caz cu apă rece, mai ales iarna.

Înainte de a se aşeza la masă, copiii-sfinţi nu trebuie să se spele pe mîini, după cum seara nu vor fi siliţi să se spele pe dinţi!“

Ionică ridică din umeri.

— Ce-i? întrebă Dănuţ, văzînd gestul lui. Nu-ţi place?

— E depăşit!

Dar, o dată ce începuse să citească, băiatul nu se opri, şi trecu la articolele de mai jos, care prevedeau felurite meniuri pentru prînz şi pentru cină, ispititoare de altfel: ciulamale, ostropeluri, pilafuri, sarmale, cîrnaţi, ardei umpluţi, fripturi la cuptor — de viţel, de curcan, de pui, de purcel. Salate şi verdeţuri nu prea se pomeneau; spanacul era interzis. Urmau felurite dulciuri, în număr mult mai mare decît cele dintîi: creme de zahăr ars, sarailii, torturi, budinci, plăcinte cu mere, cu brînză, cu nuci, pricomigdale, savarine, indiene... Apoi îngheţate: de vanilie, ciocolată, alune, fistic — şi cîte altele, parcă fără sfîrşit. Fructele erau prevăzute, dar mai cu seamă

crude, copiilor-sfinţi îngăduindu-li-se să le culeagă de-a dreptul din pom, de la orice vecin, fără teama că vor fi pedepsiţi.

Articolul 10 era astfel conceput:

„Copiii-sfinţi au voie să bea zilnic orice cantitate de suc.“

Iar articolul următor:

„Se pedepseşte cu excomunicarea oricine va îndrăzni să dea sare amară sau unt de ricină copiilor-sfinţi.“

Mai cuprindea şi altele cărţulia, dar Ionică nu avu răbdare s-o citească pînă la capăt şi o dete la o parte, plictisit.

— Vreau acasă! zise el, gata să se pună iarăşi pe plîns. Mi-e dor de mama... Vreau să mă duc la şcoală, nu să stau închis!

Bineînţeles că Dănuţ nu putea înţelege zbuciumul lui: să te duci la şcoală cînd eşti scutit! Astfel că se întinse la loc pe pat şi reîncepu să înfulece, cu ochii închişi, pînă ce adormi, cu obrajii umflaţi, fiindcă mestecătura nu mai încăpuse pe gît.

Curînd după aceea, pe coridor se auziră paşi tîrşiţi, şi un om bătrîn se opri la gratii, zîmbind. Avea mustaţa sură, părul cărunt şi zîmbetul lui era blînd.

— Bună ziua! zise el adresîndu-se băiatului pe care îl vedea zbuciumat şi plîns.

Ionică se şterse la ochi.

— Bună ziua! De unde te ştiu?

— De la spital. Eu sînt portarul!

— Va să zică nu mi s-a părut! Şi ce cauţi aici?

— Am fost închis.

— Pentru ce?

— Eh, mai bine să nu-ţi spun!

— Ai făcut o faptă rea? zise Ionică, uitîndu-se la el pieziş şi cam strîmb.

— Rea sau bună, mi-am ispăşit pedeapsa — şi-acum mă duc.

— Nu cumva...

O bănuială trecu prin mintea băiatului, tulburîndu-l adînc.

— ...Nu cumva sînt eu de vină?

Paznicul se cam codea, dar pe urmă mărturisi:

— Da, fiindcă te-am lăsat să ieşi pe poartă şi n-am spus nimănui.

— Cum era să spui, dacă nu m-ai văzut?

— Trebuia să te văd, de aceea-s portar!... Se cheamă că am greşit!

— Îmi pare rău! Nu bănuiam că au să te învinuiască şi ai să fii închis!

— Acum a trecut!

Era un om bun portarul, altfel, în loc să-i zîmbească, l-ar fi certat, şi toată dreptatea rămînea numai a lui. Om bun încă e puţin spus, fiindcă iată ce suflet vădi el, în convorbirea pe care-o urmă cu băiatul închis:

— Barem părinţii tăi ştiu că eşti aici?

— Mă cred la spital; nu ştiu nimic.

— Am să trec eu pe la ei, să-i anunţ.

Oricît ar fi vrut să se stăpînească, Ionică izbucni în plîns.

— Ei, bietul băiat! suspină portarul atunci. Ştii ceva? Du-te chiar tu!

— Dar cum?

— Rămîn eu în locul tău, pînă vii.

Portarul se duse, fără alt cuvînt, şi-ntr-o clipă se întoarse cu temnicerul, tot bătrîn, că făcea de mult slujbă aici. Ce vorbiseră între ei, băiatul nu ştiu; văzu doar că lucrul era împlinit. Temnicerul căută îndelung într-un şirag de chei, pîn-o găsi pe cea care trebuia, şi deschise uşa cu gratii, în timp ce Dănuţ, sătul, continua să doarmă adînc.

— Dacă vii înapoi sau nu vii, mie mi-e totuna! mormăi paznicul temniţei, nepăsător, de parcă n-ar mai fi avut sufletul viu. Nu vă am aici pe nume, ci pe număr. Că el s-a învoit să rămînă în locul tău, treaba lui!

Ionică se înroşi şi strînse din pumni; îl înjosea chiar numai bănuiala că ar putea să n-aibă cuvînt.

Portarul de la spital, cel cu sufletul aşa bun, zise, şovăind:

— Bagă de seamă, băiete! Am şi eu copii!... Te-ai gîndit ce m-aşteaptă dacă nu vii?

— Te fac sfînt în locul meu?

— Nu, că sfinţi bătrîni se găsesc destui! Mă ard pe rug!

— Îi cunosc şi-i cred în stare! răspunse Ionică, pălind.

Apoi ridică ochii:

— Fii fără grijă!... Cît pot lipsi?

— Ca să te duci şi să te-ntorci, o săptămînă-i de ajuns!

— Am să viu la timp!

Cînd băiatul ajunse la uşă, portarul îl apucă de umăr şi rămase cîteva clipe aşa, gîndind.

— Băiete! zise pe urmă, mărinimos. Dacă nu vrei să te faci sfînt, mai bine să nu te întorci aici!

— De ce?

— Au să te pună la cazne; i-am auzit. Du-te şi nu mai veni!

— Dar atunci pe tine...

— Eh! Cu mine nu-i mare pagubă; sînt destul de bătrîn! Un an mai mult, un an mai puţin...

— Nu! exclamă Ionică, nevrînd să-şi împovăreze inima cu sacrificiul acestui aşa de cumsecade bătrîn. Dacă-mi dai voie, mă duc, dar de întors am să mă întorc la timp, orice ar fi!

În faţa celulei se deschidea un coridor lung, cenuşiu, care parcă nici nu avea sfîrşit.

— Mergi drept înainte! îl lămuri temnicerul. După ce ajungi în fund, o iei la dreapta, mergi cam încă o dată pe-atît, pe urmă o iei la stînga şi dai de poarta cea mare. Iată cheia; încui cu ea pe dinafară, o ascunzi şi tu sub vreo piatră din zid, ca să n-o porţi cu tine pe drum, şi cînd te întorci mi-o aduci.

Ionică privi coridorul care nici nu se vedea pînă la capăt, aşa era de lung.

— Pe-aici, peste tot, sînt oameni închişi?

— Cu miile! Dac-ar fi să le scrii numele, n-ar încăpea în nici un catastif!

— Pe toţi vor să-i facă sfinţi?

— A, nu! Sînt închişi pentru felurite pricini. Asta-i o temniţă veche, şi atît de mare, că încap în ea toţi prinşii de pe lume, de azi şi din orice timp.

— Am uitat floarea! zise Ionică. Vreau s-o duc mamei!

Portarul de la spital, pe care temnicerul îl şi încuiase în celula unde continua să doarmă Dănuţ, îi aduse floarea la gratii:

— Ia-o, şi acum fugi, că nu-i timp!

De o parte şi de alta a coridorului erau uşi cu gratii de fier, şi dincolo de ele celule în care abia pătrundea lumina zilei. Ionică merse un timp, însoţit de blestemele prizonierilor, de gemete, de scrîşnete, de urlete. Din unele celule se ridica abia un suspin, în altele domnea tăcere deplină...

Capătul coridorului încă nu se zărea, şi de acolo înainte ştia cît mai este pînă afară, aşa că nu putea pierde vremea. Dar, aruncîndu-şi ochii într-o celulă, zări un om care i se păru cunoscut — şi se opri. Omul şedea pe un butuc, cu capul în mîini, şi avea mîini vînjoase, după cum trupul îi era voinic. Ca vîrstă, începea a încărunţi.

— Bună ziua! zise băiatul.

Omul ridică ochii, posomorit, dar, văzînd în faţa lui un copil, chipul i se mai limpezi.

— Bună ziua, băiete! Ce-i cu tine aici?

— Mi se pare că te cunosc! Pentru ce eşti închis?

— Pentru furt!

Fără voia lui, băiatul se feri; nu c-ar fi avut cu el bogăţii, dar hoţii nu plac nimănui.

— Şi ce-ai furat? întrebă, cu glasul de la sine asprit.

Închisul zîmbi trist:

— O pîine!...

— Acum te ştiu! Tu eşti Jean Valjean!... Şi nici măcar n-ai luat-o pentru tine, ci pentru nişte copii flămînzi, deşi nici tu nu erai mai sătul! Am plîns de multe ori gîndindu-mă la nedreptatea care ţi s-a făcut!

— Nu pune la inimă. Sînt doar o închipuire!

— Eşti o închipuire adevărată! În lume trăiesc mulţi oameni care îţi seamănă!

Ionică privi floarea din mînă.

— N-am nimic să-ţi dau. Doar, dacă vrei, floarea asta; o duceam mamei.

— Du-i-o ei; e păcat să se ofilească aici, fără apă şi fără soare. Şi-apoi, eşti tu dator să-mi dai ceva mie?

— Nu sînt dator. Dar te iubesc! Şi de-abia aştept să ieşi din închisoare, ca să faci fapte bune!

Omul îşi feri ochii:

— Mulţumesc, băiete! Pentru inimi ca ale tale simt că merită să trăieşti...

Apoi adăugă, zîmbind cu un amestec de bunătate şi şiretenie:

— Chiar şi în închipuire!...

★

Oricît era de grăbit, Ionică îşi aruncă privirea şi în celula următoare. Aici se afla închis un om cu totul altfel decît primul; nici nu se, putea spune că-i om, ca oricine, ci un gentlemen fără cusur. De statură înaltă, nespus de îngrijit, ras proaspăt, cu favoriţi bine aranjaţi din pieptene şi din foarfecă, gentlemenul şedea picior peste picior pe un scaun, într-o atitudine nu reţinută, ci mai degrabă ţeapănă. Pantalonii lui, întinşi cu şiret elastic pe sub gheata neagră, păreau aduşi chiar atunci de la croitor, ca şi redingota, fără nici o cută, fără nici o pată.

Gentlemenul nu luă în seamă pe băiatul cu floarea în mînă, care se zgîia la el după gratii; parcă îl ştia acolo dintotdeauna. Era, desigur, unul din acei oameni care nu sar de pe scaun nici atunci cînd ia foc casa.

— Bună ziua, domnule! îl salută Ionică, adresîndu-i-se mai sfios decît celuilalt.

În loc să-i răspundă, gentlemenul băgă mîna în buzunarul vestei, scoase ceasornicul, cu gesturi foarte măsurate, îl privi, îl puse la loc, apoi zise, ca pentru sine, fără nici o tulburare, fără ca pe faţa lui să mişte ceva, nici măcar o pleoapă:

— Mai am două minute!

— Bună ziua, domnule! repetă băiatul, şi mai respectuos decît prima dată. Îmi îngăduiţi, dacă nu vă supăraţi, să vă întreb de ce sînteţi închis?

Deşi nu făcea parte dintre oamenii gata să dea informaţii oricui îl întreabă, gentlemenul răspunse de data aceasta, fără să se mînie, fără să ridice glasul:

— Din cauza unui detectiv imbecil, care mă bănuieşte de furt!

Cu ultimul lui cuvînt, afară se auzi fluierînd o locomotivă, şi îndată după aceea Ionică desluşi limpede aburii fîşîind.

— A plecat ultimul tren! observă gentlemenul senin. Am pierdut!

— Ce-aţi pierdut, domnule?

— Rămăşagul! Am pariat douăzeci de mii de lire sterline, tot avutul meu, că voi face ocolul pămîntului în optzeci de zile. Pentru cîteva minute de întîrziere, sînt ruinat pe deplin!

Ionică se dumeri; gentlemenul îi era cunoscut, ba chiar simpatic, cu toată firea lui rece şi ţeapănă, de aceea îi vorbi ca unui prieten de altă dată:

— Tu eşti Phileas Fogg!

Gentlemenul se oţărî şi răspunse, cu glasul de gheaţă:

— Nu te cunosc, tinere, şi nu ştiu ce ţi-a dat dreptul să-mi vorbeşti astfel! N-am îngăduit nimănui pînă astăzi atîta intimitate!

— Iertaţi-mă! bîigui fîstîcit băiatul. Sînteţi, sînteţi domnul Phileas Fogg!

— Phileas Fogg esquar! îl întregi gentlemenul, cu demnitate.

— Dumneavoastră aţi făcut ocolul pămîntului în optzeci de zile! Nu-mi permit să vorbesc de simpatia pe care v-o port, de teamă să n-o luaţi iarăşi drept intimitate. Dar îngăduiţi-mi, domnule, să vă mărturisesc marea mea admiraţie!

Faţa gentlemenului rămase nemişcată.

— Permiteţi-mi, domnule, reluă Ionică, timid, însă împins de o irezistibilă curiozitate. Nu vreau să săvîrşesc o indiscreţie... îmi iau, cu tot respectul, îngăduiala să vă întreb: dumneavoastră nu vă pierdeţi firea niciodată?

— Niciodată! răspunse gentlemenul, rece şi neclintit ca piatra.

— Nu rîdeţi pentru nici un motiv?

— Nu!

— Aţi plîns măcar o dată în viaţa dumneavoastră?

— Nu înţeleg rostul lacrimilor!

— Nu v-aţi mîniat?

— Nu!

— N-aţi ridicat glasul?

— E o degradare inutilă, fiindcă glasul ridicat nu convinge mai bine decît vorba aşezată.

— Ştiu, ştiu! Dar mînia... Ştiţi, sînt momente cînd... E greu să te stăpîneşti o viaţă întreagă!

— Tinere! încheie gentlemenul. Nu mai stărui! Sînt un om stăpînit, şi nu mă tulbură nimic, niciodată. Numai aşa am izbutit să fac ocolul pămîntului în timpul prevăzut de mine, inadmisibil pentru alţii.

— Domnule! vorbi atunci Ionică. Aveţi bunătatea şi apucaţi-vă cu amîndouă mîinile de scaun!

— La ce bun?

— Am să vă spun ceva care s-ar putea să vă... iertaţi-mă, nu găsesc cuvîntul potrivit pentru dumneavoastră...

— De ajuns! Nimic din ce-ai putea să-mi spui...

— Domnule, vă rog, totuşi, apucaţi-vă de scaun!

— Inutil!

Ionică îşi vîrî capul printre gratii:

— Atunci aflaţi, domnule, că eu am făcut ocolul pămîntului în două ore şi jumătate!

— Ce?... răcni gentlemenul.

— Ocolul pămîntului în două ore şi jumătate! repetă băiatul.

O clipă gentlemenul rămase cu gura căscată. Pe urmă privi holbat spre uşa cu gratii. Pe urmă sări în picioare, ca aruncat de arcuri, fiindcă zbură un metru în aer. În mişcarea aceasta, şireturile elastice care ţineau întinşi pantalonii se rupseră, lăsînd să se vadă ghetele şi un colţ de izmană, ceea ce nu văzuse nimeni pînă astăzi, nici măcar isteţul Passepartout, credinciosul lui servitor. Însă agitaţia lui Phileas Fogg nu se opri.

— Ocolul pămîntului în două ore şi jumătate! răcnea el, străbătînd cu paşi mari şi nestăpîniţi celula, dintr-un perete în altul. Nemaipomenit! Nemaipomenit!

Pe urmă se opri,. îşi smulse redingota, o aruncă pe jos, rămînînd numai în cămaşă, cum nici măcar doamna Auda, viitoarea lui soţie, nu-l văzuse pînă astăzi. Aci rîzînd, aici plîngînd, gentlemenul îşi smulse legătura de la gît, ca şi cum s-ar fi înăbuşit, îşi băgă mîinile în păr, se ciufuli, se trase de

favoriţi, repetînd într-una un singur cuvînt, cînd printre dinţi, cînd scrîşnit, cînd cu toată gura, strigînd:

— Nemaipomenit!... Nemaipomenit!...

— Domnule! interveni Ionică, vrînd să-l liniştească puţin. Am o veste bună pentru dumneavoastră! Aţi încurcat socoteala zilelor, să ştiţi! Nu numai că n-aţi întîrziat acele cîteva minute, ci aţi sosit chiar cu douăzeci şi patru de ore mai devreme! Rămăşagul nu este pierdut!

Dar gentlemenul nu-l auzea; el continua să se agite, gesticulînd, urlînd, încît te temeai că ar putea şi înnebuni. Ionică se simţea vinovat de starea lui şi gîndea ce să facă spre a-l domoli, cînd deodată, peretele din fund se trase în lături, ca o uşă glisantă, şi înăuntru năvăliră doi oameni, unul înalt şi subţire ca un stîlp, altul scund, rotofei, cu obrazul aprins. După ei venea o doamnă tînără şi frumoasă, la fel de emoţionată.

— Domnule! se bîlbîi omul dintîi. A fost o greşeală! Hoţul a fost prins... Sînteţi liber! Iertaţi-mă!

Ionică îl recunoscu: era detectivul Fix, după cum al doilea era bravul Passepartout, iar doamna... Desigur că ştiţi. Acum s-ar fi cuvenit ca gentlemenul să-l ia la pumni pe detectiv. Însă netulburatul Phileas Fogg îşi dădu ochii peste cap şi căzu leşinat în braţele lui Passepartout, îngînînd o ultimă oară:

— Nemaipomenit!!

Ionică o luă la fugă în clipa cînd doamna Auda izbucnea în lacrimi şi cădea pe pieptul viitorului ei soţ, dezvăluindu-şi cu o zi mai devreme simţămintele, aşa de mult tăinuite în inima ei recunoscătoare şi credincioasă.

★

Omul rîde şi plînge cu atît mai uşor cu cît are învelişul sufletului mai fraged şi inima mai bogată. Plîngi pentru o pricină, rîzi pentru alta. Uneori se întîmplă să rîzi şi să plîngi totodată, şi chiar pentru o pricină unică, oricît de ciudată ar părea vorba aceasta.

Ionică străbătea coridorul în fugă, fiindcă întîrziase; deşi era foarte curios să vadă ce oameni mai sînt închişi dincolo de gratii, trebuia să nu piardă timpul, spre a se întoarce la termen, după cuvîntul dat portarului cumsecade. Dar îl uimi din cale-afară că în acest loc al suferinţei şi lacrimilor să audă un hohot de rîs, neaşteptat şi inexplicabil. Rîdea cineva într-o celulă, cu atîta poftă, că făcea parcă să zbîrnîie gratiile.

Băiatul se opri şi rămase eu gura căscată.

În celula de unde venise limpede rîsul acela năvalnic, se afla un om pe care îl recunoscu dintr-o dată, fiindcă nu trecuse mult timp de cînd se ospătase din prînzul şi din cina lui tare sărace.

Omul şedea la o masă, ţinînd cu cotul braţului stîng, ţeapăn în mîneca hainei, un vraf de pagini, mînuind cu dreapta o pană şi înnegrind, rînd după rînd, foaia albă aflată în faţă. El rîdea mai adineaori, fără doar şi poate, numai că în clipa aceasta avea obrazul trist şi ochii plini de lacrimi.

Nedumerit foarte, Ionică se apropie mai mult şi îşi lipi obrazul de gratii. În clipa aceea omul izbucni iar în rîs, şi rîse hohotind, pînă ce duse rîndul la capăt. Dar cînd să treacă la rîndul următor, pe chipul lui se zugrăvi iar durerea, şi ochii iar începură să verse lacrimi.

— Don Miguel! şopti băiatul.

Omul nu-l auzi. Plîngînd, rîzînd, el scria mai departe. Ionică nu îndrăzni să-l mai cheme, pînă ce nu-l văzu că sfîrşise pagina. Atunci şopti iarăşi:

— Seniore don Miguel!

În sfîrşit, omul de la masă, îmbrăcat întocmai cum îl ştia de pe drumul Numanciei, ridică ochii şi-l privi, avînd într-un ochi rîs, în celălalt lacrimi.

— Nu mă recunoşti, don Miguel?

— Pe mine mă cheamă don Miguel de Cervantes Saavedra, şi la alt nume nu răspund niciodată!

— Am mas împreună o noapte în cetatea Numanciei şi mi-ai îngăduit să-ţi spun pe un nume mai scurt, cînd nu-i nimeni de faţă, îl lămuri cu destulă sfială băiatul.

— Nu-mi aduc aminte!

— Mi-ai dat mîncare din traistă.

— Nu te cunosc!

— Don Miguel, se poate?! zise Ionică, mîhnit, ba chiar ofensat de data aceasta.

Văzîndu-i mîhnirea, cavalerul din celulă se ridică şi veni mai aproape.

— Se poate să fie adevărat ce spui, vorbi el, cu blîndeţe şi bunătate. Dar nu fi supărat: am uitat pînă şi de mine, d-apoi de altele!

— Pentru ce eşti închis?

— Unde să fiu închis?

— În celula asta!

— Nu văd nici o celulă!

— Dar uite zidurile, gratiile!

— Ai închipuiri! Sînt mai liber ca niciodată şi călătoresc prin toată Spania, cu iscusitul meu prieten, hidalgul Don Quijote de la Mancha!

— Ştiu! Am citit cartea...

Ionică îşi lăsă ochii în pămînt şi mărturisi cam ruşinat:

— Numai în parte!... Fiindcă să vezi, don Miguel, în limba mea nu s-a tălmăcit toată nici pînă astăzi!

— Nu înţeleg ce spui! se miră cavalerul. Cartea o scriu abia acum, şi mai am mult pînă la capăt.

— E o încurcătură cu timpul... zise Ionică.

Dar văzînd că omul nici nu aştepta explicaţii, nu găsi trebuitor să-l lămurească mai departe, deşi, cunoscîndu-l şi ştiind cît avea el de înflăcărată imaginaţia, era sigur că l-ar fi înţeles dintr-o dată. Găsi mai potrivit să se intereseze de soarta lui, fiindcă, oricît de mare ar fi fost Spania prin care călătorea el astăzi, deocamdată se afla închis între ziduri de piatră. Deci zise, încercînd să-i amintească realitatea:

— Don Miguel, nu cumva regele...

Cavalerul tresări:

— Ce-i cu regele?

— Nu cumva desaga aceea cu grîu...

Cavalerul se frecă la ochi şi privi în jur; umerii îi căzură în jos, chipul i se schimbă deodată, făcîndu-l să pară mai bătrîn decît anii lui— şi aşa mulţi.

— Sînt închis sub învinuirea de furt!

— Pentru grîul armatei?

— Da!

— Regele n-a crezut ce-ai păţit?

— N-a crezut!

— Ce rău îmi pare că n-am mers cu tine, să-ţi fiu martor!... Şi ai să stai mult închis?

— Doar pînă pleci tu! Pe urmă pornesc iar cu Sancho Panza şi cu Rocinante!

— Îţi doresc călătorie frumoasă, don Miguel! zise Ionică, mîhnit, fiindcă nu putea să se lase furat de închipuirea nefericitului cavaler, care chiar dacă era liber în gînduri, altminteri rămînea închis, ca un hoţ de rînd.

Înainte de a pleca, băiatul mai întrebă doar un cuvînt:

— Seniore don Miguel, te-am văzut scriind. De ce rîzi la un rînd şi la altul plîngi?

— Fiindcă viaţa e şi bucurie şi tristeţe, şi n-o poţi povesti, dacă n-o simţi adînc, dacă n-o trăieşti cu adevărat alături de eroii tăi închipuiţi. Dar ce spui? M-ai văzut tu rîzînd?

— În hohote, don Miguel!

— Şi plîngînd?

— Da! Cu obrazul ud!

Cavalerul se lumină la chip:

— N-aş fi crezut! Înseamnă că nu-s chiar atît de bătrîn!

— Vrei floarea asta? întrebă Ionică, înainte de a porni.

Omul închis zîmbi şi răspunse, arătînd cu mîna, într-un gest larg, pereţii celulei, de jur împrejur:

— Păstreaz-o tu! Nu vezi ce grădini şi ce flori am eu peste tot aici?!...

★

De-aici înainte nu se mai auzi rîs, decît hohotele bolnave ale celor pe care închisoarea îi făcuse nebuni. Erau şi din aceştia, resturi de om, cu obrajii pămîntii, cu părul răvăşit, cu ochii roşii, bulbucaţi, văzînd desigur o lume închipuită de ei, fiindcă se credeau regi sau împăraţi şi socoteau că în jurul lor roiesc domniţe prealuminoase la chip şi curteni preastrăluciţi. Unii împărţeau nestemate acestor supuşi, zîmbind fericiţi, alţii îi certau cu blîndeţe înţeleaptă pe şambelani, că fazanul de la dejun nu fusese bine fript. Se găseau şi din aceia care dădeau porunci generalilor strînşi în jur, să înceapă război, către miazănoapte sau către miazăzi. Sau din aceia care dansau menuet în sunetele unei muzici auzite numai de ei, şi credeau că de-a lungul zidurilor de piatră sînt capete încoronate care îi pizmuiesc pentru putere, frumuseţe şi eleganţă...

Unul dintre aceşti sărmani nebuni îl opri pe Ionică, adresîndu-i cuvîntul, de sus:

— Pajule! Vesteşte-o pe regină că balul a început!

Băiatul o luă la fugă, de teamă că ar putea să-şi piardă şi el minţile, dacă mai zăbovea pe la uşi. Era lung coridorul cu închişii nebuni, dar cel care se deschidea la dreapta se vădea şi mai lung. Aici nu se mai auzea nici măcar rîsul trist de pînă acum, ci numai gemete, urlete şi scrîşnit de dinţi. Printre ele se împletea zornăitul lanţurilor atîrnate de picioarele bieţilor osîndiţi. Cîte un pumn izbea cu deznădejde în zid, dar zidul rămînea neclintit; în schimb se auzea osul trosnind — şi carnea însîngerată sfîrîia, ca pe grătarul încins.

— Sînt nevinovat! striga, din fundul unei celule întunecoase, un glas tînăr şi atît de plăpînd că părea de copil. Nu vreau să mor! Cruţaţi-mă! N-am făcut nimic!

Din altă celulă răzbea un glas mai surd:

— De ce nu mă judecaţi? Vreau să ştiu pentru ce m-aţi închis!

Unii strigau după ajutor — de la cine? Alţii cereau îndurare — cui? Glasurile lor pătrundeau în inima băiatului ca un fier înroşit, şi el simţea arsura şi durerea din inimă risipindu-i-se în trup. Îl durea iarăşi capul şi începea să se simtă iar istovit; nu ştia dacă

paşii au să-l mai ducă pînă la poartă, să vadă lumina soarelui şi să respire aerul de pe cîmp.

În faţa unei celule se opri şi, ca să nu cadă, se ţinu cu mîinile de drugi. Rămase aşa un timp, adunîndu-şi forţă în trup, cînd din fundul acelei tainiţe, tăcute pînă atunci, cineva îi vorbi:

— Ce-i cu tine, taică? Eşti bolnav, sau doar ostenit?

Era un ţăran, nu în floarea vîrstei, ci mai degrabă bătrîn, un mujic îmbrăcat cu mundir peticit, cu obiele legate pînă sub genunchi, aşa fel că picioarele îngroşate păreau doi butuci, cu opinci din scoarţă de copac — prăpădite încălţări, care dovedeau că omul nu-i dintre cei mai avuţi.

— Cine eşti tu? întrebă Ionică, privindu-i chipul bărbos, cu părul atîrnînd în laţe de sub căciula trasă pînă pe ochi.

Şi căciula dovedea sărăcie: blană de iepure, năpîrlită, roasă şi găurită în fund.

Mujicul se ridică de jos, unde stătea ghemuit pe un maldăr de paie murdare.

— Ia, cine să fiu?! Dacă am fost ceva, apoi n-am fost decît un biet ţăran, din părţile Moscovei, de la Domnino...

Dar acum nu mai sînt nimic, fiindcă au să mă străpungă cu săbiile, cît mai e ziuă.

— Cine să te străpungă?

— Soldaţii lui Sigismund, riga care duce război împotriva Rusiei.

— Dar ce vină ai să înduri osîndă aşa mare?

— Vină? grăi mujicul, păşind în faţă, mai la lumină. Apoi vina mea, taică, judecind de pe partea rigăi, nu îngăduie milă. Venind el cu oastea şi întîlnindu-mă în pădure, m-a silit să-i arăt care-i mai scurt şi mai bun drumul ca să ajungă la Moscova, după care-i tînjea inima. Iar eu, prefăcîndu-mă a-i da ascultare, l-am dus tocmai pe-acolo pe unde şi-a înţărcat dracul copiii. Asta mi-e vina!

— Te ştiu! Tu eşti Ivan Susanin!

— Am fost, taică! De astăzi încolo, nu mai sînt nimeni!

— Ba ai să fii, şi ai să rămîi totdeauna!

— Iacă, asta-i o vorbă pe care eu, cu mintea mea nedusă la şcoală, n-o pot înţelege prea bine. Dar orice caznă are să-mi vină, eu unul sînt împăcat în mine, socotind că am făcut ceea ce eram dator şi mă îndemna inima. Altfel n-aş mai fi avut tihnă nici în viaţa d-aici, nici în cealaltă, dacă o fi vreuna...

— Vrei floarea asta? întrebă Ionică, altceva neavînd cu sine.

— Îţi mulţumesc pentru gîndul bun, taică, dar la ce-mi trebuie? Curînd, pe pieptul meu are să crească o întreagă grădină! Dacă s-o nimeri şi-o tufă de iasomie, apăi pot spune c-am avut tot norocul şi fericirea... Că tare mult mi-au plăcut mie, de cînd mă ştiu, între copaci — mesteacănul, iar între flori — iasomia!

După aceste vorbe, mujicul trase o traistă atîrnată pe umăr, scotoci în ea cu grijă şi cumpătare şi scoase, evlavios, o bucată de pîine.

— Ia-o tu! grăi, întinzînd-o printre gratii cu mîna cuprinsă de tremur. Ar fi păcat să se piardă, că numai eu ştiu cu cîtă trudă a venit pîinea asta pe lume!

★

Floarea nu-i trebuia nici unuia dintre osîndiţi. Cui să dea pîinea? Lui nu-i era aminte de mîncare, şi simţea că nu-i va veni foamea nici mai tîrziu. Iar ca s-o arunce, ar fi însemnat să batjocorească amintirea acelui mujic care-o muncise şi i-o dăduse cu mîinile tremurînd.

Un chip cunoscut, parcă de pe icoane, se desluşi în una din celulele următoare, pe a cărei fereastră se vedeau, jos, apele verzui şi albastre ale Bosforului. Omul, cu barbă neagră, puţin stropită de cărunţeală, purta coroana şi veşmintele domnitorilor, şi nu se afla aici singur. Era Constantin Brîncoveanu, împreună cu toţi cuconii.

— Te-au osîndit! îi grăi Ionică domnului. Ai tăi merg la moarte cu tine de bună voie?

— Cum i-aş putea sili, cînd nu mai am nici o putere?

— Puterea din inima ta, Doamne!

— Chiar de-ar fi aşa, şi tot nu s-ar numi silă! Dar nu puterea inimii mele îi îndeamnă, ci aceea din inima fiecăruia.

— Aşa e! adeveriră cuconii

— Pentru credinţa în Dumnezeu mori, mărite Constantin Brîncoveanu?

Tăcu domnitorul, tăcură fiii. Şi Ionică înţelese că apărîndu-şi-l pe Dumnezeu şi respingînd credinţa sultanului, osînditul ţintea să apere neatîrnarea poporului.

— Vreţi floarea asta, doamne şi coconilor?

— Ar fi păcat s-o ducem cu noi în fundul Bosforului.

— Vreţi o bucată de pîine?

Domnul făcu un gest, arătîndu-i colţul celulei. Acolo se vedea o măsuţă cu cele ce se dau de mîncare domnilor şi boierilor; sultanul era darnic!

Oare nu-i trebuia nimănui pîinea?

Băiatul o luă la fugă, fiindcă tocmai venea gîdele cu securea.

★

Înfometaţii urmau abia de aici încolo — şi erau de toate felurile şi din toate timpurile istoriei. Ionică nu-l întîlni mai întîi pe Spartacus, care ridicase sclavii din Roma, izbutind să bage spaima în nobilime şi să ţină mult timp piept legiunilor, cu vitejie vrednică de o soartă mai bună. Mai întîi ajunse la celula unde se afla un ţăran pus la chinuri, un ţăran din secolele apropiate, temniţa neţinînd seama de anii istoriei. Omul zăcea pe un tron de fier, cu o coroană spinoasă, bătută din metal aidoma tronului. Şi dacă a sta ţintuit astfel era o caznă greu s-o îndure carnea omenească, apoi caznele adevărate abia aveau să vină.

Sub tron era pregătit focul, doar să-l aprinzi şi să-i aţîţi vîlvătaia. De jur împrejur, pe vetre cu jeratic, stau la înroşit cleşti, să smulgă carnea vie, spre a o da drept hrană tovarăşilor care se răsculaseră şi merseseră la luptă cu omul osîndit, din celulă.

— Gheorghe Doja, tu să fii oare? întrebă, cutremurat, băiatul.

Acel osîndit avea ochii negri, mistuiţi de alte flăcări decît ale focului care aştepta să pornească; iar faţa lui chinuită, cît e greu să ne închipuim astăzi, era rece, hotărîtă şi aspră.

— Da, sînt Gheorghe Doja, comandant de oaste.

Îl ştia Ionică pe omul viteaz care condusese războiul ţăranilor din Ardeal, acum mai bine de patru veacuri, după cum ştia şi îngrozitoarele cazne îndurate de el apoi. Mersese Doja cu oastea ţăranilor, de la Buda pînă-n lăuntrul Carpaţilor, şi dăduse Ardealului roată, punînd pe fugă armatele şi pe nobilii care-şi apărau ţarina nemuncită de ei niciodată.

— N-am izbutit! gemu osînditul, aflat în faţa neînchipuitelor cazne. Au să izbutească alţii! Robul n-o să se liniştească, la sate şi la oraşe, pînă n-o dobîndi pîinea şi libertatea!

— Libertate n-am cum să-ţi dau! răspunse, în mare mîhnire, băiatul. Vrei pîinea asta?

Capul călăilor zise, rîzînd ca descreieraţii, în timp ce ajutoarele lui pregăteau focul şi fiarele:

— Iată, aici, în temniţa alăturată, sînt ortacii! Tocmai le pregătim ospăţul. Dă-le pîinea, că noi le-om da friptură proaspătă!

Ionică străbătu îngrozit coridorul, urmărit de rîsul călăului. Printre gratii se întindea cîte o mînă, cu semne de lovituri, cu urme de lanţuri. Chipuri chinuite se arătau în puţina lumină şi glasuri sfîrşite cereau pîine. Tuturora le dădu băiatul cîte o fărîmă. Erau chipuri cunoscute între acelea, altele le vedea prima oară şi nu rămînea timp să-i întrebe pe fiecare de nume. Dar îi recunoscu, într-un licăr de lumini, şi pe Avram Iancu, şi pe Iancu Jianu; printr-o putere care înfrîngea voia temnicerilor, Horia, Cloşca şi Crişan se aflau tustrei în aceeaşi celulă, şi pe fereastra ei se vedea Alba-Iulia...

Erau haiduci în unele hrube, încolţiţi de poterile stăpînirii, în altele ţărani, din capul secolului nostru şi din secolele lăsate în urmă, toţi răsculaţi pentru libertate şi pentru pîine...

Şi neputîndu-le da el libertatea, Ionică îi dădea fiecăruia cîte o fărîmă de pîine.

Erau muncitori, din fabrici şi de sub pămînt, din mine, negri de cărbuni, de fumul uzinei, cu palmele bătătorite, fiindcă de copii ţineau ciocanul în mînă. Şi acestora le dădu băiatul cîte o bucăţică de pîine, pînă rămase numai cu floarea, aproape de marea uşă cu gratii, de la ieşire...

Credea că se sfîrşiseră tainiţele închisorii, cînd mai văzu o celulă.

★

Aici, aproape de capătul coridorului, unde nu se mai auzeau gemetele şi strigătele osîndiţilor de pe lume, era o celulă păzită cu altfel de străşnicie. Uşa ei era mai ferecată decît toate, cu două rînduri de gratii, avînd între ele o împletitură deasă de sîrmă ghimpată, să nu poată trece prin ea nici măcar umbra omului. Apăsat de o tristeţe pe care abia mai putea s-o poarte, Ionică se opri să-şi tragă sufletul, să privească. Oare suferinţa omului este fără capăt? Cine mai zăcea şi aici, ferecat astfel?

— Nu te apropia! Nu pune mîna pe gratii!

O voce plăpîndă, dar limpede, îi strigase din fundul celulei întunecoase.

— De ce să nu mă apropii? întrebă Ionică, rămînînd la distanţă.

— Gratiile au curent electric! Te carbonizează!

Era un glas de fată, şuierat, aspru, păstrînd totuşi acea gingăşie prin care glasul fetei se deosebeşte totdeauna de al băiatului, acel timbru de sticlă şi aur pe care ea nu şi-l pierde nici între ziduri de piatră. Ferindu-se de atingerea ucigaşă, Ionică veni mai aproape. Numai atunci desluşi, în fundul celulei, o copilă abia împlinită, ţinîndu-se drept, cît era ea de istovită şi de firavă, cu gîtul lung, ca de lebădă, ieşind din despicătura rochiei sfîşiate. Avea mîinile legate la spate, cu frînghii groase, şi frînghiile erau trecute printr-un inel prins în piatră, aşa că nu putea nici să stea jos, nici să meargă.

— Pentru ce te-au închis aici?

Fata îşi lăsă capul într-o parte, pînă ce o rază, venind de la geamul mic, cu gratii, îi lumină faţa. Avea faţa oacheşă, prelungă, ochii întunecaţi, părul negru, dat pe spate şi ciuntit cu foarfeca. Pielea, cîtă se vedea — gîtul, umerii, braţele — era învineţită de lovituri şi însîngerată:

Şi fata răspunse, mişcîndu-şi greu buzele arse:

— Pentru patrie!

— De ce te-au schingiuit astfel?

— Ca să-mi trădez tovarăşii!...

Văzînd o mişcare neliniştită a băiatului de la gratii, ea clătină din cap şi încercă să zîmbească:

— Nu i-am trădat! Fii pe pace!

— Dar cine eşti tu?

— Nu ţi-ai dat seama?

Dinapoia gratiilor Ionică o privea împietrit, fiindcă o recunoscuse deodată şi el ştia ce-o să se întîmple cu făptura aceasta aşa de fragedă şi aşa de bravă!...

O umbră se tupilă sus, la fereastră, şi-o mînă ciocăni, într-un anumit fel, în geamul cenuşiu, peste care pluteau pînzele de păianjen. Fata trase cu urechea.

— Mă auzi? şopti un glas de afară.

— Da! răspunse ea, tot. în şoaptă.

— Am încercat să te scoatem... Am făcut totul. N-am izbutit! Iartă-ne!

Ea scutură capul:

— N-am de ce să vă iert!... Nu purtaţi grija mea! Faceţi-vă datoria mai departe!

— Îţi făgăduim să mergem pînă la capăt!

Chipul ei se oţeli dintr-o dată, pierzîndu-şi gingăşia de fată, şi glasul chiar îi fu altul, un scrîşnet de fier, nu de sticlă şi aur. Şi ea zise cu o ură care făcea să tremure zidul de piatră:

— Să-l urmăriţi pînă în bîrlog, m-auzi! Pînă în fundul bîrlogului! Să-i scoateţi colţii şi să-i tăiaţi beregata!

Urmă o tăcere aspră, în care Ionică îşi auzea inima cum bate, într-un ritm nefiresc, cîte două bătăi dintr-o dată; poate auzea şi

inima fetei, pulsînd de departe. Pe urmă, glasul de sus se auzi iarăşi, şovăind de data aceasta:

— Curaj!... Are să fie... mîine dimineaţă!

— Bine! răspunse ea, după o pauză. Acum du-te, să nu te vadă!

Cînd întoarse capul spre uşă, ochii ei erau plini de lacrimi. Şi Ionică plîngea, fără să se stăpînească.

— Nu le atinge! şuieră fata, văzîndu-l că vrea să se sprijine de gratii.

— Zoia! începu băiatul. Mîine dimineaţă...

Dar nu putu să pronunţe cuvintele celelalte. Privi grumazul fetei, şi parcă niciodată nu văzuse o linie mai frumoasă; simţi că i se face frig şi îngheaţă, fiindcă pe acest grumaz ca un gît de lebădă, mîine, în zori, avea să se strîngă şireangul.

— Vrei floarea asta? întrebă în şoaptă.

— Dă-mi-o! răspunse fata. Dacă m-or lăsa, mîine am să mi-o pun în păr. E frumos să-ţi pui o floare în păr, cînd eşti tînără şi îţi place viaţa!

Ionică aruncă floarea printre gratii, ţintind ca ea să cadă la picioarele fetei. Dar o petală se prinse în sîrma cu ghimpi, şi pe loc izbucni flacăra. O flacără scurtă, un trăsnet, după care între sîrme nu mai rămase decît tija uscată.

— Ce rău îmi pare! suspină fata.

Suspină şi băiatul. Apoi, cu toată durerea, un zîmbet se deschise în inima lui sfîşiată. Arătînd cu mîna pereţii de piatră, el zise, zîmbind printre lacrimi:

— Dar tu nu vezi ce grădini şi ce flori ai în jur? Ale tale sînt toate!

Fata răspunse, cu capul în piept, cu ochii închişi:

— Îţi mulţumesc! Sînt necrezut de frumoase!...

★

Ieşise pe poarta închisorii şi se uita încotro să pornească. Nu se vedea soarele, după care tînjise atît, nici cerul — şi nu-şi

simţea libertatea. Se desluşeau numai ruine în jur, iar deasupra plutea un nor greu de fum, aruncîndu-şi întunericul pe pămînt.

Ionică făcu numai cîţiva paşi şi se prăbuşi. Ce era aici nu ştia, dar ce ducea la fund, ca într-un puţ de ascensor, pînă se opri, nevătămat, pe maldăre de moloz, în altă parte a lumii — cum altfel?... Îl urmărea o muzică surdă, sunete îndepărtate de tobă şi-un răpăit furtunos de tamburi, peste care ţipa, la răstimpuri, o trompetă cu sunetul cel mai de sus — doar atît...

Un glas rupt, ca pocnetul tablei bătute de vînt, ca un grohăit de mistreţ, ca un urlet de lup, un glas al cui nu s-ar fi putut şti că trăieşte cu oamenii pe pămînt îi pătrunse în craniu, deodată, şi-l făcu să tremure, îngrozit:

— Împuşcaţi-l numaidecît!

Atît zise glasul şi se linişti, cum se linişteşte ghiuleaua după ce plesneşte, năruind totul în jur...

Într-o parte a puţului unde căzuse băiatul, zidul spart de cîteva palme lăsa să se vadă o încăpere ciudată, iar în mijlocul ei o masă care ocupa jumătate din spaţiu. Acolo, ridicat în două picioare, cu labele din faţă, gheroase, sprijinite în marginea mesei, era lupul din pădure, aşa cum îl ştia de cînd îl înfruntase, numai că părea mai slab, mai istovit, cu ochii mai roşii, cu privirea mai fioroasă. Din gură îi picura sînge, care i se prelingea în jos, pe sub bot, pe grumaz, pe piept, făcîndu-i blana roşcată. În faţa lui era întinsă o hartă mare, acoperind toată masa, şi lupul îşi plimba asupra ei, de la o margine la alta, privirea roşie şi înfricoşată, mişcîndu-şi numai ochii în cap, fiindcă avea grumazul ţeapăn, ţeapăn şi trupul, ca şi cînd ar fi înghiţit un fier pe care, bineînţeles, nu-l poate mistui niciodată stomacul.

„Mai are în el vătraiul!“ se gîndi băiatul.

Apoi se frecă la ochi, să se dezmeticească. Avea închipuiri, fiindcă lupul din pădure de mult răposase, dovadă că venise chiar corbul să-i dea tîrcoale şi să-l privegheze după a lui datină. Cîteva clipe, Ionică văzu întuneric şi stele jucîndu-i sub pleoape: se frecă iarăşi la ochi şi, în sfîrşit, privirea începu să i se limpezească, risipindu-se întunericul şi stelele, rămînînd doar un

vălişor de ceaţă. Şi atunci văzu că nu era lupul, ci un om, atît că rămînea între ei o asemănare ciudată.

Omul stătea tot ţeapăn, de parcă îi umpleau fiare stomacul, avea ochii roşii, privirea tot înfricoşată şi, întocmai ca lupului, i se prelingea sînge din gură, picurînd pe hartă. Cu o mînă sprijinit în marginea mesei, mînuia cu cealaltă un creion, trăgînd apăsat linii, într-o parte şi-n alta. Pe fruntea zbîrcită îi atîrna o şuviţă de păr, căzîndu-i pînă în sprîncenele încruntate, iar sub nasul, care trebuia să fi fost bot odată, se desena, ca un gîndac ars la flacără, o mustăcioară neagră.

Creionul pe care omul îl mişca apăsat şi smucit, trăgînd linii bezmetice pe hartă, se frînse deodată, rămînînd numai aşchii.

De afară pătrundea, prin zidul de piatră, un huruit îndepărtat şi neîntrerupt — parcă tancuri trecînd peste dărîmături. Se auzeau surd bubuituri de tun, care păruseră tobe mai adineauri, iar acum se întăreau, desluşit.

Omul aruncă furios aşchiile creionului frînt şi apasă pe un buton aflat la un capăt de masă, într-un şir de butoane felurit colorate.

Îndată se deschise o uşă, pe care n-ai fi văzut-o altfel, avînd întru totul asemănarea peretelui cenuşiu de piatră, şi intră un ofiţer cu trupul cam ţeapăn, îmbrăcat numai în fireturi, şi purtînd pe piept numai decoraţii. Cînd se opri şi îşi pocni călcîiele, pintenii scoaseră sunetul cel mai înalt al instrumentelor de fanfară, dezacordate şi gălăgioase.

Prin ziduri pătrundea huruitul şi tunetul neîntrerupt, crescînd de la o clipă la alta.

— Un creion! răcni omul de la masă.

Ofiţerul îşi pocni iar călcîiele, salută ridicînd braţul drept, ca din arcuri, apoi rămase ţeapăn:

— Nu mai avem creioane!

— Cine-i însărcinat cu creioanele?

— Generalul von Leist!

— Împuşcaţi-l!

— Nu mai avem gloanţe.

— Spînzuraţi-l!

— Nu mai avem frînghie!

— Sugrumaţi-l!

Răcnetele omului cu gura însîngerată creşteau, pînă ce începu să zbîrnîie fereastra aflată în spatele lui, deasupra capului.

— Pleacă! răcni el o ultimă dată.

Rămas singur, şi nemaiavînd creion, începu să tragă săgeţi cu degetul, lungind într-o parte şi în alta picăturile de sînge căzute din gură, de-a dreptul pe hartă. Cînd împînzi harta cu aceste linii care îşi pierdeau repede culoarea sîngelui proaspăt, şi parcă începeau să duhnească, omul se linişti şi începu să rîdă — nu rîs, ci rînjet de satisfacţie.

— Cine te-a aruncat aici? întrebă atunci Ionică, prin spărtura de zid.

Omul răcni, cu gîtlejul încordat, cît pe-aci să plesnească:

— Nu m-a aruncat nimeni!

— Dar eşti sub pămînt!

— Aici e un blokhaus!

— Da?... Şi ce faci în blokhausul tău?

— Conduc operaţiile!

— Te cunosc! exclamă băiatul.

Apoi se apropie de zid şi zise, într-o şoaptă şuierată:

— Acum ştiu cine eşti! Operaţiile pe care le conduci tu se termină astăzi! Blokhausul tău e un bîrlog! Te-ai ascuns aici, dar au să te încolţească!

Cel dinăuntru îl privi, cu ochii roşii, apoi sări peste masă şi se repezi la el cu gura căscată. Fruntea i se pocni de zid, făcîndu-l să rămînă în loc, cu fălcile depărtate.

— Ţi-au scos colţii!... observă băiatul. Şi de ce stai aşa ţeapăn?

— Sînt oţelit, nu ţeapăn!

— Nuu!... Ai înghiţit ceva care-ţi stă în gît! Ai fost necugetat şi lacom... Ai vrut să stăpîneşti lumea întreagă!... Dar acum nu mai poţi nici să muşti, nici să mistui!! Iar bîrlogul nu te mai apără!

— Sînt mai puternic ca niciodată!

Şi, dezlipindu-se de zid, omul se întoarse la masă.

— Am să-mi îndrept din nou armatele încoace şi încolo, spre răsărit şi spre apus, spre nord şi spre sud! horcăi el, plimbîndu-şi palmele pe liniile însîngerate. Am să pornesc de la început, ca în 1939! Întîi Cehoslovacia şi Polonia, apoi Rusia, apoi Franţa, Anglia, America, Africa şi Asia!...

— Nu mai ai colţi! zise Ionică.

— Îmi rămîn fălcile!

— Degeaba! Acum oamenii te cunosc şi ştiu să se apere, împotriva ta s-a ridicat lumea întreagă!

Pe chipul omului de la masă se ivi un rînjet şiret:

— Am să mă împac cu unii, şi-am să-i mănînc pe ceilalţi! Pe urmă am eu grijă de primii!

— N-o să se poată! Toată lumea veghează! Nimeni nu mai vrea să se împace cu tine.

— Atunci am să-i mănînc pe toţi dintr-o dată! răcni arătarea, căscînd gura-i uriaşă. Am să distrug capitalele, oraşele şi satele; n-o să rămînă piatră pe piatră! N-o să rămînă nimeni viu, cît ţine uscatul şi apa!

— Nici copiii? întrebă Ionică.

— Nici!

— Nici femeile? Mamele noastre?

— Nici!

— Nici bătrînii? Părinţii care ne-au dat viaţă şi ne-au crescut cu trudă, cu dragoste?

— Nimeni!

Atunci Ionică zise, stăpînindu-şi oroarea şi mînia, păstrînd în el doar o curiozitate dureroasă, curiozitatea celui care disecă, fărîmiţă cu fărîmiţă, cadavrul, ca să înveţe, să afle:

— Cum îţi spuneau ţie, cînd erai mic, cei de acasă?

Arătarea nu răspunse; devora, cu ochii înroşiţi, harta.

— Ai fost şi tu copil? Ai gungurit vreodată?

Un horcăit veni de la masă.

— Ai avut şi tu o mamă? O mamă care te-a alăptat şi te-a mîngîiat, duioasă?

Iarăşi se auzi horcăitul, în locul glasului.

— Ai avut, desigur! Dar mai ţii minte chipul ei? Ai iubit-o şi ai respectat-o?

— Întîi Polonia şi Cehoslovacia, apoi Rusia!... se auzi horcăiala nesăţioasă.

— Spune-mi, ai iubit pe cineva în viaţă?

— Pe urmă Franţa şi Anglia!...

— Te-a iubit cineva vreodată? Ai sădit vreun pom cu mîna ta? Ai avut o floare pe masă, sau la căpătîiul patului?

Huruitul îndepărtat crescuse, şi creştea într-una, acoperind şi horcăiala, şi glasul.

— Pe urmă America, pe urmă Africa!...

Uşa se deschise şi intră acelaşi ofiţer de adineaori, desigur aghiotantul. În mînă avea o cupă neagră, cu un cerc alb într-o parte. Pe pata albă se vedea o hîrcă, iar sub ea două oase petrecute unul peste altul, cu capetele frînte, ca o cruce încîrligată.

— Într-un sfert de oră, ruşii au să fie aici! zise aghiotantul.

— Generalul von Kleist nu i-a oprit?

— Nu!

— Împuşcaţi-l!

— S-a împuşcat singur.

— Generalul von Meist n-a venit cu trupe proaspete?

— N-a putut să răzbată.

— Împuşcaţi-l!

Ochii roşii priviră cupa din mîna aghiotantului:

— Ce-i asta?

— Tot ce ne-a rămas: otravă!

În ochii roşii mînia se amestecă, fierbînd, cu deznădejdea, dînd naştere unei priviri înfricoşătoare, cum nici o fiară pe lume n-a avut cînd i-a sunat ceasul.

— Am s-o beau! hîrîi, şi scrîşni, şi urlă, şi tună gura însîngerată. Am s-o beau, ca să arăt că moartea nu se atinge de mine, că nu mă poate dobori nici glonţul, nici otrava!

Şi cupa fu deşertată, şi-n huruitul tancurilor care erau acum aproape se auzi otrava gîlgîind pe beregată, cu sunetul unei

cascade de apă stătută şi fiartă. Şi un rîs spart, de oase, de fiare şi table zgîlţîi pereţii blokhausului:

— Am să-i mănînc pe toţi, unul după altul! Întîi Rusia, pe urmă...

Arătarea înţepeni deodată, cu mîinile răşchirate deasupra stomacului. Ochii i se rotiră în cap, vărsînd flăcări... Pe urmă, cu o sforţare neaşteptată, mîinile se desprinseră, umblară rătăcite pe masă, degetele se încovrigară boţind harta, pînă ce-o făcură ghem, şi-atunci gura se repezi s-o înfulece, nestăpînită, hrăpăreaţă... Şi cu harta în gură, încercînd s-o înghită în spasmuri, umplînd-o de bale însîngerate, tragica făptură, descreierată şi nesăţioasă, căzu pe spate, unde începu să se zvîrcolească. Şi zvîrcolindu-se aşa, cu mişcări din ce în ce mai stinse, dar parcă din ce în ce mai sălbatice, mai zise o dată, înăbuşit, abia făcîndu-şi auzit glasul în huruitul tancurilor:

— Întîi Rusia, pe urmă Anglia!...

Cînd spasmurile încetară, la geamul de sus se ivi o umbră neagră, un cioc izbi giurgiuveaua, corbul se auzi de afară, croncănind, înfometat şi neliniştit, nefiind sigur că o să i se dea prada:

— E gata?

Aghiotantul privi leşul de jos, apoi înclină din cap şi răspunse:

— E gata! Ia-l repede, să nu ţi-l găsească!

După ce huruitul tancurilor se şterse în depărtare şi fumul se risipi, şi praful se duse cu vîntul, şi se limpezi, în sfîrşit, toată zarea, Ionică se pomeni pe un cîmp care parcă nu cunoscuse niciodată chinul, chinul lui însuşi şi pe-al oamenilor. Erau holde gata de secerat într-o parte, în alta grădini şi pajişti semănate cu flori, printre care alergau, jucîndu-se, copii în haine de sărbătoare. La orizont, coşuri de fabrică fumegau paşnic şi păreau nişte steaguri, fluturîndu-şi flamurile albe ale unei ere noi, mult aşteptată de oameni. Drept în faţă se vedea un oraş, pe care îl estompa puţin depărtarea. Dar se desluşeau blocuri înalte, ai fi zis aliniate cu sfoara şi aşezate la distanţe egale, cu pereţii în atîtea culori cîte cunosc florile, şi, la fel cu florile, cătînd vesele către soare.

O apă îngustă, printre sălcii stinghere, ducea într-acolo, străbătînd lunci şi zăvoaie, pînă ce pe malul ei apărură cheiuri de piatră, apoi case vechi care cădeau sub tîrnăcoape, deschizînd calea. Şi cum se netezea locul aici, se iveau oameni, cu maşini şi macarale. Pînă să privească Ionică în stînga, în dreapta creşteau ziduri, ca prin minune. Şi cît se uita la ele cu nedumerire, în stînga răsărea altă clădire, ba pînă şi iarba creştea, pe unde fusese molozul mai devreme — şi în iarbă înfloreau trandafirii.

Peste putinţă să mai recunoşti drumul! Ionică merse mai degrabă la voia întîmplării... Nimeri totuşi şi ajunse, cînd suna ceasul trei, iar soarele pierdea înălţimea, îmbrăcînd faţa blocului într-o lumină blîndă, ca toamna, dar încă strălucitoare.

Băiatul urcă şaizeci de trepte în goană, nemaiavînd răbdare să ia ascensorul. Cînd ajunse în faţa uşii, îşi auzi inima scoţînd sunetul soneriei.

— Cine este? întrebă atunci, dinăuntru, glasul blînd al mamei, cu un timbru de nerăbdare şi de nedumerire.

Uşa se deschise şi ea îşi scoase capul pe sală.

— Cine e? întrebă, mai domol şi mai trist, văzînd că nu era nimeni.

Ionică se strecură pe lîngă dînsa şi se făcu mic în colţul vestibulului. Din casă se auzi glasul tatii, aşezat şi greoi, ca al motorului Diesel pe care-l conducea de o viaţă:

— Ce e?

— Parc-am auzit soneria.

— Ţi s-a părut. Hai că se răceşte supa în farfurie!

Mama trecu dincolo, unde era toată familia.

— Nu ştiu ce am, dar mereu mi se pare că sună...

Şi, aşezîndu-se, oftă din adîncul inimii:

— Asta-i ora cînd pleca Ionică la şcoală!

— Da' de unde! se desluşi glasul Tincuţei. Pleca de la unu!

— Nu mai ştiu!... zise mama. Într-una mi se pare că pleacă şi vine.

— Poftă bună! se auzi glasul lui Andrei, care tocmai ieşea din baie, cu prosopul în mînă.

Tatăl îl mustră cu oarecare asprime:

— De ce să fii tu ultimul, cînd ne-am adunat toată lumea?... Şi du prosopul în baie; ce-l tîrăşti după tine?

Andrei se strădui să-i intre în voie:

— M-am grăbit, tată. Am avut de făcut o mulţime...

Tatăl bombăni, învîrtind lingura prin farfurie; se vedea că-i supărat şi are gîndul aiurea:

— Mereu grăbit, şi niciodată nu faci nimic ca lumea!

— Tată! zise, mîhnit, feciorul cel mare.

Tincuţa tăcea, dar mama nu-şi ascunse dezaprobarea:

— Cum vorbeşti cu băiatul?! Doar e vrednic şi ascultător, şi nu supără pe nimeni!

Tatăl lăsă să-i scape lingura din mină:

— Apăi ar trebui să înţelegeţi că oi avea şi eu un of la inimă!

După aceea se lăsă tăcere. Atunci Ionică păşi pe vîrfuri şi intră în sufragerie. Îndată ce se ivi acolo, toate se opriră în loc, chiar şi pendula, a cărei limbă rămase într-o parte, într-un echilibru nefiresc, ca şi cum s-ar fi agăţat de un cuişor, în cutie. Mîţa, care se juca pe covor cu un ghemotoc de cîrpă, înţepeni aşa cum o prinsese clipa, cu coada pe sus, cu toate patru lăbuţele în aer, într-un salt neterminat şi parcă rămas aşa pentru totdeauna. În

camera de alături, unde fusese Gavroche într-o seară, aparatul de radio nu ieşi din funcţiune, dar se opri pe un sunet, un acord domol, egal, venind parcă de nicăieri şi de pretutindeni, şi răspîndind în toată casa o armonie blajină.

Se afla în mijlocul sufrageriei o masă făcută anume, cum nu se obişnuieşte pe nicăierea, o masă cu cinci colţuri, dînd naştere la cinci laturi, şi pe fiecare latură erau puse tacîmurile. Toţi patru aflaţi acolo stăteau nemişcaţi, cu lingurile în mînă, cu ochii în farfurie, şi aburii care ieşeau din supa fierbinte, supă cum Ionică ştia că nu poate face decît mama, pluteau ca nişte norişori pe care vîntul nu-i adie.

Băiatul se aşează pe al cincilea scaun, locul dintotdeauna, şi, văzînd farfuria, lingura, furculiţa şi cuţitul lui, puse pe masă, ca în toate zilele, i se stîrni în inimă atîta tristeţe şi-atîta bucurie, încît îi veniră lacrimi în ochi şi înţelese — de data asta pe deplin şi cu adîncime — cum oamenii poc să plîngă şi să rîdă, din aceeaşi pricină.

Se întoarse, uitîndu-se pe rînd la fiecare, apoi îi cuprinse pe toţi într-o privire şi zise adresîndu-se tuturora:

— Sînteţi cu mine şi sînt cu voi, întotdeauna! E foarte bine!...

Mîţa stătea în aer, stătea nemişcată pendula; sunetul dulce al difuzorului umplea odaia într-una.

Ionică privi la cel mai mare.

— Îţi mulţumesc, tată, pentru pîine, pentru haine, pentru căldură... Pentru că m-ai certat şi te-ai răstit la mine, pentru că m-ai mîngîiat şi mi-ai spus vorbe bune. Îţi mulţumesc că m-ai adus pe lume şi ţi-ai luat povara mea pe umeri!... Cum merge?

Tatăl nu mişcă, după cum nu mişca nimeni, dar vorba i se auzi, ştiută din toate zilele:

— Bine!... Am făcut suta de mii! Şi mai ţine!

— Maşina?

— Nu, inima.

— La suta de mii ţi se cuvine o primă!

— Prima eşti tu, şi sînt ei, fiule!

Băiatul înclină din cap, cu o gravitate care nu i se vedea pe chip, fiindcă pe chip mai avea încă trăsăturile copilului. Ochii i se

opriră la Andrei, fratele mai mare. Se vedea că-i viu, dar parcă era într-o fotografie.

— Cum merge?

— Toate ar fi bune, dacă...

Aici glasul fratelui se opri, iar pe faţa lui se citi mîhnirea.

— Am înţeles! zise Ionică. Tu vezi-ţi de treburi, fără grijă. Am să mă fac bine!

Obrazul Tincuţei se făcu roşu cînd Ionică ajunse la ea cu privirea. Şi, înainte de orice întrebare, vorbi, ruşinată, cu ochii în farfuria care continua să fumege — abur nemişcat şi subţire:

— Am luat un patru, la istorie!

— Ce te-a întrebat?

— Despre faraoni şi despre piramide...

Ionică zîmbi — şi cu şiretenie, şi eu melancolie.

— Cînd am să vin acasă, am să-ţi spun eu, în amănunţime. Ştii că şi eu era cît pe ce să iau un patru la geografie?

— Vai de mine! Şi îţi place atît de mult geografia! Ce n-ai ştiut?

— Înălţimea munţilor Himalaia.

— Asta-i ruşine!

— E adevărat, recunoscu Ionică. Dar acum o ştiu foarte bine!

Înveselit o clipă, chipul lui deveni grav cînd se întoarse spre cea din urmă, care-i întotdeauna prima:

— Sînt obosit şi mă doare capul, dar nu-i acum timp să-mi pui pe frunte mîna ta bună. Vin de departe şi am văzut o mulţime... Cum aş fi putut merge, cum aş fi putut înţelege, cum aş putea spune, dacă n-ai fi fost tu, mamă?

Mama şopti:

— Cînd te-aud, îmi creşte inima... Spune!

Şi băiatul spuse:

— Peştele, cum ia viaţă, începe să înoate, fără să-l înveţe nimeni. Mînzul zburdă, din prima clipă, sărind sprinten pe picioarele lui subţirele. Aşa se întîmplă, pare-se, cu toate vieţuitoarele. Neamul nostru, al oamenilor, se vede că este încă tînăr; nu şi-a trăit decît parte din ceea ce are să-i fie istoria. E încă aşa de tînăr neamul nostru, al oamenilor, şi au trecut aşa

de puţine sute de veacuri de cînd s-a ridicat de la pămînt, încît şi astăzi, la naştere, copilul umblă de-a buşilea, ca puii animalelor...

— Aşa e, dragul mamei!

— Am umblat de-a buşilea, cînd eram mic, printre picioarele mesei şi ale scaunelor, laolaltă cu mîţa şi cu cîinele. Şi-ai venit tu, şi m-ai luat de mînă, m-ai ridicat, şi încetul cu încetul, cu răbdare, cu bucurie şi cu trudă, m-ai învăţat mersul oamenilor.

— Cît mă durea inima cînd cădeai, dragul mamei!

— Dar într-o zi n-am mai căzut, şi de-atunci umblu tot în picioare. Îţi mulţumesc că m-ai învăţat să merg, mamă!...

— Să mergi cît mai departe şi cît mai frumos, fiule!

— Mi-ai cîntat seara cîntec de leagăn, şi din cîntecul tău am început să învăţ graiul oamenilor.

— Spune-l!

— A fost numai graiul tău şi al meu, o vreme, graiul nostru, tainic, pe care nu l-ar fi înţeles nimeni. Dar, încetul cu încetul, sunet cu sunet, urechea mea a deprins din vorbele tale vorbele tuturora. Tu mi-ai arătat soarele şi i-ai spus pe nume. Şi-am învăţat numele soarelui, cum l-am învăţat pe-al cerului, pe-al luminii, pe-al căldurii şi pe-al gerului, pe-al ierbii şi pe-al florilor...

— Parc-a fost ieri! şopti mama.

— Şi-n timp ce mă învăţai vorbirea, îmi arătai, cu cuvintele mele puţine, care-i drumul răului, care-i drumul binelui.

— Să ai parte numai de bine!

— Dar dacă nu erai tu, cum aş fi ştiut să ocolesc răul?... Şi cînd mi-ai dat tot cît trebuia ca să nu fiu rătăcit între cei de-o vîrstă cu mine, mi-ai pus ghiozdanul în spinare şi, luîndu-mă iarăşi de mînă, m-ai dus să învăţ carte, la şcoală. Pentru toate cîte ai făcut, îţi mulţumesc, mamă!

Ionică se ridică; pe chipul lui, obosit mai la urmă, se vedea acum un semn de nedumerire. Îşi duse mîna la cap şi îşi frecă tîmpla, cum ar fi vrut să-şi trezească sub ea un gînd din amorţire:

— Mi-e să nu întîrzii! Trebuie să mă duc undeva, şi nu ştiu unde... Da, m-aşteaptă cineva, şi trebuie să ajung la vreme; dar cine-i acela?... Vă las cu bine!

Din vestibul mai băgă o dată capul pe uşa sufrageriei. Cei ai casei, care îşi începuseră mişcările, se opriră din nou, cu ochii în farfurie; mîţa era acum cu două picioare pe covor, şi numai cu două, cele din faţă, în aer; limba pendulei se oprise în partea cealaltă a cutiei, iar acordul radioului coborîse cu două tonuri.

— Am uitat să vă spun poftă bună!

★

Era ceasul patru după-amiază; zăbovise numai o oră şi i se părea că trecuseră multe zile din acea săptămînă la capul căreia trebuia să fie într-un loc, unde-l aştepta cineva, şi el n-avea dreptul să întîrzie... Nu cumva la şcoală?

Şcoala se afla pe strada a doua, dar acum drumul pînă acolo parcă se lungise din cale-afară! Dacă n-ar fi ştiut că abia plecase de acasă, şi dacă n-ar fi văzut blocul galben în urmă, ar fi crezut că nimerise în altă parte, într-un cartier unde nu mai fusese pînă acuma... Dar nu! Era doar o părere, datorită grabei şi oboselii, fiindcă altminteri recunoştea casele vechi, de pe vremuri...

Între două rînduri de blocuri, aproape terminate — că li se vopsea tîmplăria — rămăsese mahalaua, cu cocioabe intrate în pămînt şi culcate pe o rînă; aici avea să fie parc la primăvară, cu copaci mari, aduşi din pădure, cu alei asfaltate, cu peluze şi cu bazine. Oamenii aveau să uite curînd cum fuseseră locurile înainte vreme, şi Ionică luase chiar cuvîntul, la o şedinţă a pionierilor, dînd ideea să se trimită o scrisoare edililor, din partea tuturora, cu propunerea de a fi lăsată în picioare măcar una din cocioabele acelea. Înconjurată de gard frumos, cu zăbrele, şi avînd table explicative, n-ar fi supărat prea mult privirile, mai ales dacă locul ei se alegea bine. În schimb, rămînea acolo, ca la un muzeu de arheologie, spre ştiinţa tuturor vizitatorilor, fiindcă în mersul ei înainte lumea nu trebuie să uite nimic din ce a fost odinioară.

Ionică mergea pe o uliţă bolovănoasă şi pustie. De mult se mutaseră oamenii, lăsînd zidurile vechi pe seama tîrnăcoapelor, să le dărîme. Doar într-un loc, la o poartă de lemn, care scîrţîia trist în balamale, era un cîine bătrîn, alb, cu pete negre, chelălăind încet, cu durere; pare-se aştepta pe cineva, şi nu venea nimeni.

E greu să recunoşti un cîine pe care nu l-ai văzut niciodată, decît într-o fotografie, din vremea cînd el era pui de o lună sau două.

Ionică se opri şi-l chemă pe nume:

— Ciobănel!

Scîncind, cîinele începu să se gudure. Era cîinele bunicilor, cum îl văzuse, împreună cu stăpînii lui, într-o poză, luată pe malul Dîmboviţei, la Ciurel, într-o primăvară, pe timpul cînd se scutură floarea salcîmului. Apărea şi-un salcîm în fotografie, dar încolo numai sălcii bătrîne şi, la umbra uneia, pe un macat, se vedeau înşirate merinde, şi-o damigenuţă, ca în zile de sărbătoare. În josul ei bunicul scrisese cu mîna lui nu tocmai deprinsă cu creionul: 1 mai 1921...

Chiar şi adineaori, acasă, în sufragerie, i se opriseră ochii o clipă la fotografia aceea. În afară de bunicul şi de bunica mai era tatăl acolo — pe atunci băieţaş de zece ani numai — şi încă doi oameni mustăcioşi, cu nevestele şi copiii — vecini amîndoi şi tovarăşi ai bătrînului la atelierele cefereului. Iar în faţă, Ciobănel, căţelandru pe vremea aceea, alb, cu pete negre, gudurîndu-se, ca şi acuma.

Se gudura cîinele bătrîn, de pare-ar fi simţit, fără să-l ştie, că Ionică făcea parte şi el din familie.

— Ce-i cu tine, Ciobănel? zise băiatul, aplecîndu-se şi mîngîind cîinele.

Tot scîncind, Ciobănel se trăgea înapoi, spre poarta care scîrţîia în balamale, îndemnîndu-l să vină.

Ionică păşi în curtea unde nu pusese niciodată piciorul, dar pe care, ştiind-o din vorbele mamei, i se părea că o cunoaşte de cînd lumea. Două rînduri de odăi, pe o parte şi pe alta, iar în mijloc curtea, atît de îngustă, că nu putea să intre nici cotiga cu

lemne. La toate ferestrele erau perdelele trase, de parcă dormea toată lumea, sau muriseră cu toţii, pînă la unul.

Lîngă poartă, cişmeaua picura, şi jos, o dîră de gheaţă se întindea pe sub gard, pînă afară, în mijlocul caldarîmului...

Era iarnă, aşadar, şi băiatul nu mai ştia cînd se mutase iar vremea; înţelese, în schimb, de ce-l strîngea cleştele în spinare: n-avea pe el îmbrăcăminte de înfruntat gerul.

O uşă se deschise atunci, mai în fundul curţii, şi o femeie îşi scoase capul, cu broboadă neagră, afară.

— Hai fuga, puiule! Vin' la căldură!

Băiatul intră, după el intră şi cîinele. Era doar o tindă, cu un pat în fund, unde nu puteai dormi decît înghesuit, ca-n sicrie. Iar de aici răspundeai în odaie, ale cărei ferestre înguste, lipite de jur împrejur cu hîrtie, îţi deschideau vederea spre magazia de lemne, care mai era şi bucătărie de vară.

— Tu eşti bunica! zise băiatul, recunoscînd-o după fotografie.

Îi venea cam peste mînă să-i spună bunică, fiindcă nu era foarte bătrînă.

— Am să fiu bunica ta, dar mai încolo! Tu nu te-ai născut încă, şi taică-tu nu prea are de gînd să se însoare!... Şi-apoi, pe vremurile astea aşa grele!... I-auzi cum sună! De ieri de la prînz sună într-una!

Se auzea parcă, în iarna de-afară, un ţipăt continuu, în depărtare, dar ar fi fost greu să desluşeşti ce e şi de unde vine.

— Ce sună?

— Sirena de la ateliere.

Băiatul, care cunoştea această tristă istorie, îşi duse mîna la gură.

Acum se auzea desluşit sirena — cînd mai înfundat, cînd mai ţipătoare, după cum bătea vîntul rece al iernii.

— Va să zică, s-au răsculat muncitorii! Şi bunicul unde-i?

— Iat-acolo!

— Şi tata?

— Umblă s-adune merinde, să le strecoare oamenilor, dac-o răzbi prin cordoane, c-au împînzit locul jandarmii şi comisarii!... Ia stai! Ce s-aude afară?

Se auzeau împuşcături dese în partea depoului, peste sunetul neoprit al sirenei.

— Iar trag! se tîngui bunica. Doamne, aibi milă şi îndură-te!

— Bunico, mi-e foame!

— Ce să-ţi dau, Doamne, că azi nici n-a venit pîinea la prăvălie!

Atunci, din strada care fusese adormită şi goală, se ridică un murmur, crescînd într-una, pînă ce se desluşiră glasuri de femei: „Vine pîinea! Vine pîinea!“...

— Rămîi aici, la căldură! zise bunica.

Şi ieşi, după ce îşi puse un şal negru pe umeri. Ciobănel se strecură după dînsa, iar o clipă mai tîrziu începu să urle afară, aşa, din senin, a pustiu şi a jale. Tot se mai auzeau împuşcături, tot mai suna sirena, dar peste acestea se ridica strigătul femeilor şi urletul cîinelui.

Ionică nu avea linişte să rămînă singur în casa întunecoasă, unde te aşteptai să iasă stafiile, şi se duse fuga afară, înfruntînd frigul care se asprea, fiind vremea spre seară.

O dubă mare, gălbuie, venea hurducînd din capul străzii; o cunoşteau bine femeile adunate afară. Dar duba nu se opri la prăvălie, ci îşi continuă drumul, cu atîta viteză cîtă îi îngăduiau bolovanii.

— Pîine! Pîine! strigau femeile, ţinîndu-i calea, strînse grămadă, de nu se mai vedea caldarîmul.

Cînd Ionică sosea la poartă, tocmai se oprea şi duba — nu c-ar fi vrut şoferul, ci de nevoie. O sută de femei închideau drumul, unele cu prunci în braţe, altele ţinîndu-şi de mînă copilul, şi toate strigau:

— Pîine, pîine!

Pe peretele dubei, scria cu litere trase la linie: „La masă bună, pîine bună! Deci, consumaţi pîinea Gagel!“

Urla a jale Ciobănel, în poartă, şi alţi cîini urlau mai încolo...

Un comisar, cu haine negre, cu eghileţi albi căzîndu-i în lungul braţului, de pe umăr, îşi scoase capul pe uşa maşinii.

— La o parte! răcni el. Deschideţi drumul!

De o parte şi de alta a cabinei era cîte un jandarm, stînd pe scară, cu arma în mînă.

— Pîine! strigau femeile.

— Porneşte! Treci peste ele! îi porunci comisarul, şoferului.

Şoferul rămase ţeapăn, cu mîinile pe volan, adus de umeri:

— Nu pot, domnule!

Se citea atîta suferinţă împietrită pe faţa lui, şi atîta trudă de parcă ar fi avut pe umeri toată greutatea maşinii.

— Te împuşc! răcni comisarul.

— Apoi, şi dacă nu mă împuşti, mare bucurie nu mai am de acum încolo!

Era un om bătrîn, şi n-avea îndemn destul, sau n-avea destulă putere, că altfel, după ce i se citea în privire, moale nu i-ar fi fost comisarului!

Acesta scoase iar capul pe geamul cabinei, şi-n vreme ce femeile strigau, cerînd pîine, cîinii urlau pe la porţile mărunţele, iar în depărtare se auzea încă sirena şi împuşcăturile, răcni scos din fire:

— Nu acum! La morgă, mîine!

Atunci, de pe o străduţă aflată zece paşi mai în urmă, dădu năvală o ceată de tineri. Paltoane, mantăi n-aveau decît unii, şi cei mai mulţi erau cu capetele goale, neţinînd seama de gerul serii. Toţi suflau greu, aruncînd aburi pe gură; se vedea că vin de departe şi tot într-o goană...

Ionică tremura de frig în portiţă, lîngă Ciobănel care nu-şi contenea urletul. Nu văzu decît o învălmăşeală... Nu ştia cum se topiseră comisarul şi jandarmii: sau intraseră în pămînt, sau fugiseră fără urmă; în cabina maşinii nu mai rămăsese decît şoferul, înţepenit pe volan şi privind în neştire.

Iar tinerii, şi printre ei unul cu o rangă în mînă, se năpustiră la partea din spate a maşinii, unde uşile, după o izbitură, săriră cît colo.

Şi-atunci un bocet umplu strada, amestecat cu urletul cîinilor. În loc de pîine duba căra, către morgă, leşurile muncitorilor.

Între tineri, Ionică îl recunoscu pe cel ce era tatăl lui acuma, dar nu l-ar fi recunoscut dacă nu l-ar fi ştiut din fotografie. Avea

abia douăzeci şi doi de ani în acel trist şi crîncen februarie, şi băiatului, care îl văzuse mai adineaori, i se făcu o milă sfîşietoare de tinereţea lui apăsată de nelinişti, de temeri şi doliu.

In bocetul fără contenire, bunicul fu luat din duba de pîine şi purtat în casă, pe braţele tinerilor.

— Du-te de-aici, nu-i de tine!

Aşa i se păru lui Ionică a-i fi spus bunica, pe cînd portiţa scîrţîia subţire, iar în depărtare tot se mai auzeau sirena şi împuşcăturile.

Băiatul porni, făr-a şti unde. Trebuia să ajungă într-un loc, negreşit şi la vreme, dar, pătruns de ger pînă în mădulare, începu să tremure. Tremura de frig şi plîngea moartea bătrînului, împreună cu a tuturora... Tremură şi plînse pînă se făcu întuneric deplin în jur, parcă pentru totdeauna şi pentru toată lumea. Atunci se prăbuşi, lipsit de orice putere...

★

Băiatul zăcu astfel, cu prea puţină ştiinţă de sine, căzut ca şi altădată de-a dreptul pe piatra tare şi îngheţată a caldarîmului, pînă ce, scurgîndu-se o noapte întreagă de chinuri, simţi printre pleoape lumina plăpîndă care vestea zorile.

Toată noaptea auzise sirena, cu alt sunet decît cel de pe seară; era poate chiar alta, mult mai aproape acuma, urlînd la răstimpuri egale şi sfredelindu-i timpanele. Un huruit căzut ca din ceruri o însoţise, punctat din cînd în cînd de bubuituri şi de tremurul caldarîmului.

Nu putea să-şi explice de ce în acest huruit, care semăna cu al avioanelor, desluşea un glas, cunoscut de altminteri prea bine, povestind cu înfiorare întîmplări auzite de el nu prima oară, fiindcă le regăsea pe rînd în memorie.

— Trei nopţi nimeni din noi n-am pus geană pe geană... zicea glasul — al tatii, de bună seamă. Cum venea întunericul, se ridica un avion, de la Băneasa — că aerodromul a rămas în mîinile lor cîteva zile — şi se rotea pe deasupra oraşului; nu lăsa

decît o bombă la o jumătate de oră, dar parcă puteai să ştii unde-o să cadă?... Termina benzina, pleca, venea altul, şi tot aşa se schimbau pînă la ziuă, ca să ţină lumea în adăposturi şi s-o istovească de spaimă... De cîştigat nu mai aveau ce să cîştige, dar se răzbunau, cu prostie şi cruzime de fiară...

Îşi amintea totul Ionică, din istoria ultimelor zile ale armatei lui Hitler în România, cum o învăţase la şcoală, întregită cu povestirile celor care o trăiseră aievea, în adăposturi, sau luptînd pe străzi, la lumină. Numai că nu înţelegea ce se întîmplase cu el astăzi, unde se afla şi cum de auzea glasul tatălui în apropiere.

Mirat, băiatul îşi mişcă pleoapele, parcă, lipite cu smoală, şi cu greu le desprinse una de alta... Dar nu văzu pe nimeni.

În clipa cînd el deschidea ochii, o dată cu luminarea de ziuă, împuşcăturile de ieri, oprite peste noapte, porniră din nou şi se înteţiră. El însă nu se mai afla în acelaşi loc de aseară, şi nu mai era nici vremea geroasă a lunii februarie; dimpotrivă, cerul limpede şi boarea călduţă, pe care o simţea ca pe-o oblojală, vesteau o zi binefăcătoare de vară.

Glasul se stinsese, şi imaginile înconjurătoare nu-i întăriră băiatului credinţa că tatăl lui fusese acolo; ce să caute pe malul acestei ape, care nu putea fi decît Sena, văzută în plină lumină? Iar împuşcăturile ce puteau fi, decît dovada că se întorsese încă o dată în locul şi la timpul cînd îl întîlnise pe Gavroche prima oară?

Se dezmeticea anevoie, cînd, printre împuşcături, auzi paşi repezi în lungul cheiului; venea chiar băieţandrul viteaz de odinioară, în capul gol, cu hainele lui zdrenţuite, numai că avea acum o brasardă tricoloră la mînecă.

— Gavroche! strigă şi bucuros, şi nedumerit Ionică, ridicîndu-se şi ieşindu-i în cale.

Drept răspuns, celălalt se trînti jos, lîngă un stîlp de fontă de pe marginea cheiului.

— La pămînt! şuieră ei, poruncitor, o dată cu alt şuierat care creştea în aer.

Ionică se supuse poruncii autoritare şi se pomeni ghemuit pe trotuar, în clipa cînd un trăsnet năprasnic, căzut din senin, făcea să se cutremure cheiul.

— Stukas! scrîşni printre dinţi băieţandrul.

— Gavroche! Iată dar că te întîlnesc iarăşi! Ce se întîmplă aici, şi ce este cu tine?

Nu-l vedea limpede; de sus se scutura o ploaie de moloz, venită nu se ştie de unde, căci doar nu putea să cadă din cerul senin al frumoasei zile de vară. Mai departe se prăbuşeau cărămizi şi blocuri de zidărie, făcînd să se prelungească tremurul pămîntului pe care Ionică îl simţea în tot trupul, cum l-ar fi scuturat friguri de boală.

— Sus! porunci băiatul celălalt, înainte chiar de a se fi liniştit zburăturile.

Se ridicară amîndoi în picioare.

— Nu mă mai ţii minte, Gavroche? Ai fost acasă la noi într-o noapte.

— Te-o fi zăpăcit bombardamentul! Pe mine nu mă cheamă Gavroche, şi acum te văd pentru prima oară!

— Ai uitat! Ne-am întîlnit tot aici, pe malul Senei!

— Hotărît că eşti zdruncinat rău, bietul de tine!

— Nu-s zdruncinat de loc! Am fost puţin buimac, dar acum m-am dezmeticit pe deplin; te recunosc foarte bine!

— Pe mine nu mă cheamă Gavroche, ci Ilie. Iliuţă, cum îmi spun unii.

— Poate vrei să cred că apa asta nu-i Sena?

— E Dîmboviţa, toată ziua!

— Şi podul de colo nu-i Pont-Neuf? Gîndeşti că am orbul găinilor?

— E podul Mihai-Vodă! Nu mai vorbi aiurea!

Ce-i rămînea de făcut lui Ionică, decît să se frece la ochi şi să se uite în jur, cu uimire? Deodată, malul de dincolo începu să se mişte, de parcă ar fi fost un decor, pe scenă, apa se îngustă, căpătînd proporţiile Dîmboviţei, ştiută prea bine, podul îşi scutură pilonii şi rămase cu o singură arcadă — sa te prindă uimirea! Era podul Mihai-Vodă, cum putea să-l recunoască

oricine trecuse pe el măcar o singură dată — şi toate din jur îl lămuriră dintr-o privire pe Ionică asupra locului unde se trezise de dimineaţă.

— Nu mai ştiu ce să cred! bîigui el, deşi era învăţat acum cu astfel de răsturnări ale timpului şi modificări ale spaţiului.

— La pămînt! porunci tovarăşul său, încă o dată.

Împuşcăturile nu încetaseră, dar Ionică era deprins cu ele, fiindcă le auzise toată după-amiaza de ieri, şi toată noaptea. În schimb, îl nedumerea şuieratul de sus, care venea iarăşi. Se trînti la pămînt, şi de acolo privi iscoditor bolta nespus de curată. La început i se păru că vede o pasăre de prin alte locuri ale lumii, cum nu mai întîlnise pînă astăzi, năpustindu-se în jos, după pradă, şi scoţînd din gîtu-i hrăpăreţ un şuier care putea să te îngrozească. Curînd însă îşi dădu seama că era un avion, mai altfel decît celelalte, cu aripile scurte şi îndesate şi mai iute decît păsările de pradă. Pica spre pămînt aşa de năprasnic, că aproape se desluşea aerul sfîşiat fluturîndu-i în spate, şi din această frecare, dacă nu ieşeau flăcări, ieşea în schimb şuieratul acela care străpungea cerul albastru.

Băiatul străin — Iliuţă, cum spusese el însuşi că-l cheamă — scrîşni din dinţi şi repetă o vorbă de mai înainte, stăpînit de mînie şi revoltă, în loc de groază:

— Stukas! Lua-i-ar dracu'!

Mai avea cîteva sute de metri să ajungă jos avionul şi să se fărîme, dacă îşi continua picajul astfel, cînd se smuci dintr-o dată, îşi îndreptă botul, şi după ce descrise o buclă largă, se pierdu în depărtare, tupilîndu-se pe deasupra oraşului. Dar în clipa cînd începea manevra neaşteptată, de sub burta lui se desprinse ceva, ca o tablă a fuzelajului, şi această parte, cu formă nedesluşită deocamdată, urmă vechea traiectorie — să fi zis că-i o piatră scuipată din praştie. Se vedea limpede cum cădea, înşurubîndu-se în aerul paşnic, pînă ce Ionică îşi dădu seama că era o bombă aducătoare de moarte.

— Capul jos! îi porunci de alături Iliuţă, tînărul său tovarăş.

Deşi îşi dădea seama ce-o să se întîmple îndată, Ionică nu-şi putu desprinde ochii de la bomba aceea, care nu părea de loc

primejdioasă, şi o urmări, paralizat, cu ochii curioşi şi în acelaşi timp plini de groază, văzînd-o limpede cum creşte şi sfîşie aerul, pînă ce căzu între case.

Pămîntul prinse să tremure mai din adînc decît prima dată, o jerbă de fărîmături ţîşni spre cer, întunecînd soarele care tocmai se ridica peste acoperişurile oraşului, în timp ce bubuitura zgîlţîia iarăşi aerul şi scutura molozul din zidurile apropiate. Zgomotul nu ţinu mult — se duse în ecouri, de-a lungul apei; în urma lui se mai auzi zornăitul geamurilor, buşiturile dărîmăturilor aruncate în stradă... Înainte ca ele să se liniştească, de undeva, dintre ruine, se ridică ţipătul unei femei, nesfîrşit parcă — şi jalnic.

Ionică sări în picioare şi se repezi într-acolo, fără judecată, cu o pornire firească, să dea ajutor, chiar cu puţina lui pricepere şi cu puterile-i slabe. Noroc că, pînă la colţ, Iliuţă îl ajunse şi-l opri în clipa cînd — cîţiva paşi mai departe — de pe strada care venea pieziş către apă, se revărsa o jerbă de gloanţe. Trăgeau mitralierele de la ferestrele unei case lungi, cu două caturi, ca o cazarmă.

— Unde te duci? şuieră flăcăiandrul, apucîndu-l de braţ şi silindu-l să se adăpostească lîngă o împrejmuire cu soclul de piatră. Curînd are să înceapă atacul!

— Dar ce se întîmplă? Ce-i în clădirea asta?

— E comandatura nemţească!

— Şi de ce trag? Pe cine le-a căşunat dis-de-dimineaţă?

— Ştiu că sînt încolţiţi, şi vor să se apere. Ce, tu n-ai auzit nimic pînă la ora asta? Pe ce lume te afli? Astă-noapte, armata noastră, ţara întreagă s-a întors împotriva lor, iar ei nu se lasă!

Abia sfîrşi Iliuţă vorba de lămurire, cînd de peste Dîmboviţa se auzi o comandă; un tun mic, pe care doi oameni l-ar fi tîrît cu uşurinţă, ca pe o roabă, începu să tragă, şi altul, aflat nu prea departe, sub un castan din marginea apei, se însoţi cu el, sporind canonada firavă. Dar, oricît ar fi fost tunurile de slabe, la clădirea unde pîrîiau mitralierele şi de unde porniseră împuşcăturile toată noaptea se văzură cum cad geamurile şi se năruie tencuiala. N-aveau putere tunurile să dărîme zidăria

veche şi groasă; în schimb, cînd proiectilele nimereau pe fereastră, dinăuntru răbufneau valuri de fum şi urlete furioase. Se stîrni acolo tevatură şi agitaţie, ca într-un muşuroi de furnici pe care-l răstoarnă lopata.

Nu trecuse decît puţin timp, cînd de peste pod se năpusti armata, o companie românească — uşor să deosebeşti ostaşii noştri de cei ai vrăjmaşului, fiindcă aveau uniforma în altă culoare, şi mai ales altă formă de cască.

— Înainte!... Pregătiţi grenadele! răzbi o comandă.

Din rînduri îi răspunseră strigăte gîtuite, însă nu lipsite de vlagă:

— Nu vă lăsaţi, fraţilor!

Mitralierele ţintiră spre ei şi îşi înteţiră focul, trăgînd în grămadă. Cădeau ostaşii în gîtuitura podului, nevoiţi să înfrunte snopii de gloanţe, fiindcă nu puteau trece prin altă parte. Cei care scăpau se resfirau pe locul mai larg, de dincoace, şi îşi continuau atacul, aplecaţi înainte, cu baionetele la arme, împuţinaţi, dar fără să micşoreze pasul. Însă, cu toată bătaia tunurilor care ciuruiau ferestrele casei asaltate, mitralierele acolo se învrăjbeau să tragă; nu c-ar mai fi fost vreo scăpare pentru cei dinăuntru, ci numai ca să verse sînge şi să semene moarte. Curgea sîngele, ce-i drept, şi cădeau răpuşi ostaşii — din ce în ce mai răriţi, cu fiecare pas mai departe.

Ajunşi la gardul care împrejmuia comandamentul armatei vrăjmaşe, cei cîţi rămăseseră din compania românească se opriră sub soclul de piatră, adăpostindu-se, cum stăteau adăpostiţi Ionică şi tovarăşul său, în partea cealaltă. Mitralierele măturau soclul, că nici o pasăre n-ar fi putut trece, fără a fi spulberată.

La locul său, Ionică îşi muşca pumnul, îi venea să scîncească, fiindcă era lipsit de orice armă şi-i era peste putinţă să vină în vreun fel în ajutorul armatei. În schimb, Iliuţă, mai stăpîn pe sine, ca unul care ştia de ce se află aici şi ce are să facă, privea într-o parte şi-n alta, pregătindu-şi grenadele... Deodată, el se răsuci spre dreapta şi, fără să se ridice în bătaia gloanţelor, începu să facă semne cu braţul. Numaidecît, pe strada care

cobora pieziş către apă se iviră, venind în pas iute, dar tupilîndu-se cu grijă pe lîngă ziduri, spre a avea pavăză, un şir de oameni în haine civile, cu şepci unii, alţii în capul gol, cum se întîmplase, toţi înarmaţi, şi la mîneci toţi cu brasarde tricolore, acestea ţinînd locul uniformelor din armată. Erau muncitori, după semne, veniţi din fabrici, dar nu ţineau puştile în mînă cu mai puţină deprindere decît unealta de totdeauna. Iliuţă îi urmărea cu luare-aminte, după cum urmărea tot ce se întîmpla în preajmă.

— Sînt cu ei! îşi lămuri el tovarăşul. Fiindcă-s mai mărunt şi mai sprinten, şi nici nu bat la ochi ca alţii, i-am rugat să mă trimită pe mine aici in iscoadă...

Nu ajunseseră muncitorii la colţul străzii, cînd din partea cealaltă, luînd în lung cheiul, se năpustiră, răsfiraţi ca ostaşii şi cu puştile în cumpănire, alte grupuri de oameni civili, cu brasarde la mîneci.

— Înainte! strigă unul din fruntea coloanei, ridicînd arma şi fluturînd-o pe sus, în văzul celor din urmă.

Gurile mitralierelor din clădire se împărţiră, şi focul slăbi de la sine. Ostaşii, opriţi o vreme, se năpustiră, căutîndu-şi drum înainte — care pe porţi, care sărind peste grilajul de fier — lăsînd şi unii, şi alţii jertfe destule. Dar cîţi rămîneau în picioare şi puteau să ţină arma în mînă se apropiau acum de clădire, o dată cu muncitorii veniţi în ajutor, din cealaltă parte a cheiului, unde coloana lor înfrunta focul mitralierelor.

Nu mai aveau mult — nici unii, nici alţii — să ajungă sub ziduri, unde greu i-ar mai fi atins glonţul şi de unde ar fi început mişcarea din urmă, cînd Ionică văzu ţîşnind flăcări pe ferestrele de la etajul clădirii. Ai fi spus că izbucnise focul înăuntru, dacă flăcările n-ar fi pornit toate deodată, ca la o comandă. Şi-apoi, nu erau flăcări ca oricare altele, ci jerbe compacte, ca nişte uriaşe jocuri de apă — sinistre jocuri, fiindcă măturau curtea, mai ucigătoare decît o ploaie de gloanţe.

Iliuţă, rămas în aceeaşi aşteptare încordată, gemu înăbuşit, ca omul care se îneacă:

— Aruncătoare de flăcări! Sălbaticii!...

Şi muncitorii, şi ostaşii se trîntiră la pămînt; nimeni n-ar fi putut să facă un pas mai departe. Cei curajoşi se încumetaseră să se strecoare prin ploaia de gloanţe, şi mulţi din ei scăpaseră cu viaţă; nimeni însă nu putea trece prin flăcări.

Se auziră comenzi, oamenii luară puştile la ochi şi începură să tragă, ţintind ferestrele de unde ţîşneau flăcările ucigaşe. Alţii, din spate, împovăraţi de mitraliere, îşi găsiră loc printre primii, trîntiră afetele jos, desfăşurară benzile, manevrară închizătoarele — îndemînatici — şi îndată aerul începu să se toace sub gloanţe.

Tunurile din partea cealaltă a cheiului, care trecuseră cînd să pornească asaltul, deschiseră focul iarăşi; şi iarăşi — ici, colo — se auziră zornăind geamurile, cîte nu fuseseră fărîmiţate. De mult se umpluse cerul de fum, că nu mai ştia nimeni cît fusese de frumoasă dimineaţa aceasta, din a douăzeci şi patra zi a lunii august, anul 1944...

Incapabil să se amestece într-o luptă care începuse să pară nenorocoasă, Ionică privea de după parapet.

— Ce să fac?! scrîşni, întrebîndu-şi tovarăşul. Nu pot să stau aşa, ca ologii! Învaţă-mă!

În loc să răspundă, Iliuţă o luă la fugă, tupilat, în întîmpinarea grupului de oameni care veneau din susul străzii, adăpostindu-se pe lîngă case. El schimbă cîteva vorbe cu cei din faţă, făcînd semne, agitat, dînd explicaţii pare-se — şi numaidecît după aceea sări grilajul în curtea împresurată — cu gîndul, desigur, să arate drumul celorlalţi. Îşi făcuse el bine planul, cît timp aşteptase, căci pe-acolo pe unde îşi ducea tovarăşii nu băteau aruncătoarele de flăcări şi cei dinăuntru nici nu puteau să-i vadă.

Oamenii ajunseră la zid, alunecară în lungul lui, iar cîteva clipe mai tîrziu dispărură privirii lui Ionică, acoperiţi de fum şi de flăcările năprasnice. Ai fi zis că se duseseră la moarte — fără să judece cu ce folos pentru ei şi pentru ceilalţi — fiindcă un timp nu se mai simţi nimic în acea parte.

Dar deodată, din iadul care-i înghiţise, vulcanic, începură să zboare grenade. Zburau cu zecile, ca un stol de potîrnichi

speriate, şi dacă unele din ele nu-şi atingeau ţinta, destule nimereau pe ferestrele etajului.

Bubuituri urmate de urlete izbucniră în comandatura nemţească; aruncătoarele de flăcări se stinseră, pe rînd, sugrumate...

Dar mai era la o mansardă un geam unde nu putea ajunge grenada; flăcările care ţîşneau de acolo, parcă mai învrăjbite decît celelalte, ţineau în loc atacatorii, în clipa cînd crezuseră că pot începe asaltul...

Ionică nu văzu bine, şi cînd văzu nu-şi dădu seama de la început ce se întîmplase. O făptură omenească firavă, un flăcăiandru urca sprinten pe scara de incendiu fixată în zid, la colţul clădirii împresurate. Abia cînd ajunse sus făptura aceea îndrăzneaţă, recunoscu în ea pe Iliuţă, pornit să-şi ajute tovarăşii...

Luptătorii de jos aşteptau încremeniţi, fiindcă nu mai puteau să-l oprească; în fiecare din ei, de bună seamă, era teamă — şi o lacrimă dinainte vărsată pentru băiatul curajos, care îşi primejduia astfel viaţa.

Un ultim urlet, după detunătură, se auzi de sub acoperişul casei. Iliuţă ajunsese deasupra şi, aplecîndu-se peste mansardă, aruncase înăuntru grenada.

Jerba de flăcări se stinse pe dată; în aceeaşi clipă, băiatul de sus se prăbuşi, după ce bătu aerul cu braţele larg deschise — mişcarea nobilă a aripilor care au îngăduit omului să zboare ca pasărea.

★

Dar Ionică îl mai văzu pe băiatul acela o dată. Nu se scursese mult timp de la încheierea asaltului. Pe acoperişul clădirii fluturau acum două steaguri, unul roşu, altul în trei culori, roşu, galben, albastru şi aceleaşi culori de pe brasarde...

Treceau prin faţa lui nesfîrşit de multe brasarde, pe mînecile înnegrite de fum şi sfîşiate. Muncitorii se adunau pe chei, la un

loc cu ostaşii, gata să plece mai departe — că lupta nu era sfîrşită la ora aceasta.

Unde să se ducă Ionică, pomenindu-se într-o lume care abia se zămislea, şi-n care el mai avea ani pînă să se nască? Atunci îl văzu pe Iliuţă, în picioare, rezemat de zidul casei, şi se apropie de el, cu teamă, lipsindu-i curajul să-l privească, fiindcă sub hainele zdrenţuite flăcăiandrul avea, desigur, mădularele fărîmate.

Dar cînd îşi luă îndrăzneala să ridice ochii, Iliuţă îi apăru teafăr, şi găsi chiar puterea să-i zîmbească.

— Iliuţă! Ce bine că nu te-au atins gloanţele!

Se bucura Ionică de minunea aceasta, din toată inima, şi cu toată dragostea, fiindcă luptătorul curajos îi era la fel de scump ca un frate. Şi cum îl privea astfel, se făcu palid deodată. Cămaşa lui Iliuţă era pătată de sînge la piept — părea că înfloreşte fie inima lui o garoafă cu petale mari şi frizate.

— Eşti rănit! Mă duc să chem un doctor! Spitalul este aproape!

— Sînt mort! răspunse liniştit flăcăiandrul.

Apoi adăugă, senin, dar grav, fără să mai zîmbească!

— Mulţi au trebuit să cadă, ca să se poată ridica steagurile!

Cu aceste cuvinte arătă flamurile care fluturau libere pe cerul devenit iarăşi albastru.

Ionică privi steagurile, pînă ce în ochi îi veniră lacrimi, şi-atunci, în apa curată a lor, culorile se răsfrînseră, ca într-o lentilă, şi începură să crească, pînă ce acoperiră tot cerul zilei de august.

Mult timp privi culorile acelea fluturate de vînt, uitînd unde se află şi ce-l adusese acolo, cînd, după o clipă de ameţeală, dezmeticindu-se, îşi dădu seama că se afla în preajma şcolii şi se oprise la ieşirea din parc, să se bucure încă o dată de armonia decorului...

Avea simţămîntul că făcuse multe ocoluri ca să ajungă aici — şi totuşi, dacă se uita în urmă, vedea blocul galben unde-şi lăsase familia, luminat de soarele molcom al după-amiezii de toamnă; nu se mutase de loc umbra balcoanelor — dovadă că el abia plecase de-acolo.

Renunţînd să-şi limpezească amintirile şi să dezlege ciudăţenia — ca nu cumva să-i vină iar ameţeală — băiatul îşi mută din nou ochii la şcoală. Era nouă, ca tot cartierul, şi avea de zece ori mai mică înălţimea decît blocurile care o înconjurau, făcîndu-i o incintă în toate culorile. Nu poţi pune multe etaje şcolii unde toată ziua se vîntură copiii; sînt de ajuns două.

Dar aşa era socotită ea cu privirea, încît mai înaltă nici nu i-ar fi stat bine, mai cu seamă cum o înconjurau peluzele şi grădinile, lăsîndu-i mult loc s-o bată soarele, mult aer, să respire.

Ionică intră, bineînţeles fără să dea socoteală portarului... Era tăcere pe coridoarele largi şi mai luminoase decît chiar ale spitalului, fiindcă aşa li se socotise arhitectura, încît să bată soarele în ele — cînd dintr-o parte, cînd din alta — la fel cum bătea şi-n clase, de dimineaţă pînă la sfîrşitul zilei. Ionică ştia cît cap şi cîtă străduinţă se cere pentru o astfel de împlinire — şcoala avînd patru faţade, iar soarele fiind numai unul!

Copiii erau la oră, judecind după deplina linişte a coridorului. Merse băiatul, fără să întîlnească pe nimeni, pînă la aripa dinspre cheiul gîrlei. Cînd deschise uşa, şcolarii, aşezaţi în bănci, încremeniră; încremeni şi profesorul, aflat mai în fund, cu o carte în mînă; nici copacii la geam nu se mai mişcară, fiindcă se oprise şi adierea vînticelului care, pe ocolite, aducea iarna. Era atîta linişte, că ai fi auzit musca-n pod — cum spune o vorbă şcolărească, de pe vremuri.

Dănuţ minţise la închisoare, lăudîndu-se că a dat teză la toate materiile şi a luat note bune. Abia acum se dădeau tezele pe trimestrul întîi, şi ora era de istorie. De altminteri, mincinosul lipsea de la şcoală; locul lui se vedea liber şi, nu ştiu cum, fără el parcă îi stătea clasei mai bine. În schimb, Ionică simţi o fierbinţeală la tîmple şi-o răceală în inimă: acum ştia unde trebuia să ajungă fără întîrziere. Îl aştepta portarul spitalului, care îi ţinea locul la închisoare, în celula unde se afla şi cel absent azi de la şcoală. Dar dacă, după atîtea ocoluri, timpul rămînea încă o dată în urmă — dovadă că tezele se dădeau abia acum — însemna că mai este vreme!

Liniştit astfel, băiatul îşi privi clasa în voie. Şcolarii stăteau nemişcaţi, aşa cum îi apucase clipa intrării lui, nevăzută de nimeni. Aveau în faţă caiete, şi fiecare scrisese pînă acum o pagină, două, nouă — cum se pricepuse mai bine. Îi ştia pe toţi Ionică, şi-ar fi putut să spună cam cine o să ia zece la teză, cine şapte, cine trei — căci era printre dînşii unul care cu siguranţă avea să capete tocmai această notă de mare ruşine. Se numea Popescu Raul, nesilitorul, şi tare se mîndrea cu numele lui, necunoscut cartierului, de parcă avea el vreun merit că îl botezase astfel năşină-su! El era, de altminteri, repetentul pomenit la începutul povestirii — moştenire dintr-o generaţie care nu mai avea mult să termine prima parte a liceului. Şi cu siguranţă nu din întîmplare se afla singur în bancă la această oră; profesorul îl mutase anume acolo unde, prin absenţa lui Dănuţ, îi lipseau cu desăvîrşire vecinii de la care ar fi putut, cum se spune, să se inspire. Cît despre cartea lui de istorie, cea mai bună inspiratoare, o avea profesorul în mînă, şi, bineînţeles, nu din întîmplare, după cum, de asemeni, nu din întîmplare îl ţinea sub ochi de la începutul orei. Pas de te mai inspiră!

Musafirul simţi mare curiozitate să vadă ce mai putea să scrie Popescu Raul, încolţit astfel, mai rău ca duşmanii. Merse deci să se aşeze în locul liber, de-a dreapta şcolarului; de-a stînga acestuia, în picioare, stătea profesorul.

— Cum merge? întrebă Ionică, avînd în colţul gurii un zîmbet de ironie.

Că doar nu era să plîngă, văzînd cum se chinuia cu caietul în faţă şcolarul, tînjind după cartea de istorie, pusă la poprealã, şi neavînd nici măcar un vecin, ca să-i mai sufle cîte unele.

— Întrebarea întîia sînt pe cale s-o lămuresc! răspunse Popescu Raul, fără să deschidă gura. Partea proastă-i că mai rămîn două!

— Dănuţ de ce lipseşte de la şcoală?

— Zice că-i bolnav, dar minte: i-a fost frică de teză, că n-a învăţat nimic la istorie... Ia vezi tu ce-am scris. E bine?

Ionică se aplecă spre caiet şi citi cu uimire:

„Întrebarea întîia: Bătălia de la Podul Înalt. Răspuns: Podul înalt este un pod înalt, de unde şi numele, pe linia Bumbeşti-Livezeni. Aici, în anul... s-a dat o mare bătălie.“

Erau mai mulţi ani, fiecare şters cu două linii, dovadă de nehotărîre, şi pînă la urmă nu rămăsese nici unul. Sau poate şcolarul se gîndea că profesorul o să-l aleagă pe cel care îi convine!

În loc să-i răspundă prin viu grai, Ionică luă tocul, îl muie în călimară şi scrise, acolo unde urma să fie dezvoltată întrebarea a doua: „Nătăfleaţă, în loc de creier ai numai mătreaţă!“

Apoi se ridică şi veni în faţa profesorului.

— Nu puneţi la inimă!... începu să-i spună.

Cînd să adauge o vorbă, pe sală se auzi sunînd clopoţelul, şi numaidecît se stîrni forfota copiilor care ieşeau de la ore.

— Acum ce să fac? întrebă musafirul, uitîndu-se la şcolarii rămaşi ţepeni, cu tocurile în mînă. Le-am răpit zece minute, şi-ar mai fi putut să scrie o pagină, sau chiar două.

Profesorul nu mişcă, dar i se auzi vocea, cunoscută prea bine:

— Îi mai ţin zece minute, fiindcă-i recreaţia cea mare. N-o să păgubeşti pe nimeni!

— Foarte bine!

— Şi-apoi — adăugă zîmbind profesorul de istorie — o asemenea vizită nu primim în toate zilele!

Ionică înclină din cap, apoi porni spre ieşire. La uşă se opri şi se uită în urmă. În nemişcarea lor, toţi îl urmăreau cu privirea, băieţi şi fete, aliniaţi în bănci, de parcă i-ai fi pus acolo cu mîna

— curaţi, cuviincioşi, cu hainele călcate şi periate, să zici că s-au adunat la serbarea de sfîrşitul anului. Şi, cu toată ora de înserare, soarele trimitea încă atîta lumină, încît clasa să se vadă strălucind, ca sub reflectoare.

— Vă las! zise musafirul, salutîndu-i pe toţi, cu mîna. Spor la învăţătură!

Nu mişcă nimeni, dar toţi răspunseră, într-un glas şi într-o vorbă, de parcă s-ar fi înţeles şi ar fi făcut repetiţie o săptămînă:

— Îţi mulţumim şi te aşteptăm, Ionică! îţi dorim sănătate, din toată inima!

Bineînţeles, Popescu Raul n-avea cum să se asocieze la această urare: stătea posomorit, fiindcă nu înţelegea observaţia din josul paginii, el unul fiind convins că a răspuns foarte bine.

Coridorul era plin de şcolarii care ieşeau din clase şi fugeau afară, să se bucure de ultimele raze ale soarelui din acest prag de iarnă, fiindcă venea iarna — ce mai! — fugea timpul, fără nici o socotinţă, ducîndu-se cînd înainte, cînd întorcîndu-se în urmă. Pe unde trecea Ionică rămîneau nemişcaţi copiii, urmărindu-l doar cu privirea, ca nişte santinele care salută şi dau onorul.

În cancelarie, unde se ducea băiatul acum, se adunaseră toţi profesorii şi stăteau pe scaune, la masa lungă, de consiliu, cu faţa spre ferestrele largi, răspunzînd spre grădină, astfel că pe toţi îi cuprindea din plin lumina de-afară. Cu toţii încremeniră cînd intră musafirul, şi toţi rămaseră cu ochii la el, cum se întîmplase şi-acasă — oameni adevăraţi, că doar se vedeau cum respiră, dar stînd nemişcaţi, ca într-o fotografie.

În capul mesei şedea un bătrîn cu părul albit, cu mustaţa mare şi groasă, obişnuită în alte vremuri, cu ochii obosiţi, dar plini de căldură. Nu-l mai văzuse de mult Ionică; era învăţătorul lui, de la cealaltă şcoală, şi se bucura să-l întîlnească aici, deşi nu ştia ce-ar putea să caute bătrînul în cancelaria liceului. Merse la el, şi lui îi vorbi primul:

— De-aş crede că am asemenea putere în mine, aş zice că numai gîndul meu v-a adus aici, astă-seară! Ce căutaţi la noi, dacă mi-e îngăduită asemenea întrebare?

— Iacă, de cînd am ieşit la pensie nu prea am ce face pe-acasă, şi-am venit să-mi văd copiii!

— Aveţi copii aici, la şcoală?

— Pe voi! N-aţi fost copiii mei, patru ani de zile?

— Aşa e! recunoscu Ionică, bucuros că îşi revedea învăţătorul.

Şi se uită mult şi adînc în ochii lui, pînă ce amintirea celor patru ani — primii ani de învăţătură — se depănă pe îndelete, făcîndu-i-se ghem pe inimă. Multe amintiri au timp să se vînture în cîteva clipe de gîndire. Şi cînd toate se adunară, iar inima învelită în ele îşi atinse temperatura destăinuirilor, băiatul îi vorbi astfel învăţătorului:

— După mama şi după tatăl meu, aţi fost primul care m-aţi luat de mînă şi mi-aţi arătat drumul. Mi-aţi arătat folosinţa condeiului, m-aţi învăţat cum să trag beţişoare, cum să fac litere din ele, cum să citesc cu ajutorul lor cuvintele oamenilor, cum să-mi scriu gîndurile pe hîrtie... De la abecedar pornesc toate pe care le-am învăţat, le-am citit şi le-am scris mai pe urmă. Tot ce ştiu azi, ce-o să ştiu mîine datoresc mai întîi abecedarului... Vă mulţumesc din toată inima pentru toate şi pentru totdeauna!

Nu mişca nimeni în cancelarie, după cum nu mişcau nici arătătoarele ceasornicului electric, de parcă ar fi fost întrerupt curentul de la uzină. Numai copiii se zbenguiau pe afară, mirîndu-se poate că recreaţia se lungeşte peste măsură.

Cel care urma învăţătorului era tînărul profesor de limba română. De trei ani îl cunoştea Ionică, şi nu băgase de seamă pînă acum ce priviri visătoare avea profesorul.

— Faceţi poezii, aşa e?

Tînărul profesor se înroşi, ca şi cînd ar fi fost prins cu fapte greu de mărturisit lumii.

— Aşa e!

— De ce nu le publicaţi? V-aţi preamări numele!

— Alţii fac poezii mult mai frumoase decît mine! De ce să mă ţin în coada lor, cînd nu mă simt în stare să întrec pe vreunul?

Mult se miră băiatul, auzindu-i mărturisirea.

— Se poate să fii poet şi să te judeci cu o atît de necruţătoare modestie?!

— Se poate, dar pentru asta se cere o însuşire: să cunoşti unităţile de măsură şi să respecţi regulile metrologiei!

— M-aş fi mirat să nu folosiţi măcar o imagine pînă la urmă! Poetul tot poet rămîne! Îi zgîndăre ceva, într-una, să potrivească astfel cuvintele, încît să nu le înţelegi fără cheie!

— Cheia-i la îndemîna oricui! Dar sînt vorbe care se ţin minte mai bine şi capătă chiar adîncime, dacă nu le dai mură-n gură. Am vrut să spun adineaori...

— Ştiu! Să nu-i judeci pe alţii cu alte măsuri decît cele pe care le foloseşti cînd te judeci pe tine!

— Întocmai! încuviinţă zîmbind profesorul. Să ştii însă că nu-i treabă uşoară!

— Mi-aţi dat încă un sfat preţios, şi am să mă străduiesc să nu-l uit cînd va fi nevoie. Dar spuneţi-mi, nu aveţi nici o părere de rău cînd, în loc să ne citiţi şi să ne lămuriţi poeziile proprii, ni le înfăţişaţi pe-ale altora, ba încă, după cîte am simţit, cu rîvnă — cu dragoste şi căldură?

— A fi poet, mai mic, sau mai mare, răspunse profesorul, înseamnă, înainte de toate, a iubi poezia! După ce am stat multe nopţi de vorbă cu mine, am socotit să las în sertar poeziile mele, şi să vă aduc vouă poezia lumii.

— Vă mulţumesc, fiindcă am înţeles-o şi am simţit-o; de altfel asupra mea a avut multă înrîurire... Mi-am dat seama mai ales în vremea din urmă!

Se stîrni doar un pic de mişcare, cît intră profesorul de istorie, întîrziat cum se ştie. Avea vraful de teze la subţioară, şi îndată îşi luă locul la masa de consiliu, unde rămase neclintit, întocmai ca toată lumea.

Ionică trecu pe la toţi, să le spună o vorbă de mulţumire — acum cînd, după lunga lui călătorie prin lume, înţelegea cît de multe ştia, de la fiecare. Nu uită să-i mulţumească profesorului de chimie, şi îi vorbi recunoscător, dar cu oarecare ruşine, fiindcă înainte de a fi băut elixirul s-ar fi cuvenit să-l consulte, ba chiar să facă împreună analiza băuturii şi să-i afle formula, nu s-o primească aşa, în neştire.

Profesorul de matematici avea în stînga pe cel de muzică, iar în dreapta pe cel care preda claselor mari ştiinţa filozofiei; îi lega, după cum aflase Ionică, o veche prietenie, şi ea ar fi putut să pară nepotrivită, dat fiind aşa de deosebitele preocupări ale fiecăruia. Se adresă celui din mijloc, primul:

— Aţi visat poate, în anii de învăţătură, cînd citeaţi noaptea la lumînare tomuri groase şi umpleaţi pagini cu ecuaţii şi cu formule, aţi visat poate că descoperiţi o teoremă nouă, sau că fundaţi noi teorii în geometrie. Privind cerul noaptea, de la fereastra mansardei — sărăcăciosul dumneavoastră observator astronomic — aţi visat poate să descoperiţi cu mintea o constelaţie nouă... Unde sînt visele de odinioară? Nu vă pare rău după vremea cînd contemplaţi bolta cerului?

— Şi astăzi o contemplu, şi astăzi visez! răspunse profesorul, cu un zîmbet puţin enigmatic, ca o ecuaţie de gradul al doilea. Iar cînd sînt la catedră, cu creta în mînă, şi privesc în bănci cele patruzeci de chipuri tinere, ochii lor mi se par o constelaţie în devenire şi mă întreb care din ele îşi vor afirma mai tîrziu strălucirea deplină a stelelor.

Ionică rămase doar cu o nedumerire:

— Profesor de matematici, şi vă place cîntul?

— Fără seamăn!

— Şi filozofia?

— De asemeni! De altfel, toate trei — şi chiar altele — merg mînă în mînă. Matematica ţinteşte să dezlege nu numai ecuaţii şi teoreme; cu ajutorul ei se pot pătrunde, pînă în străfundurile cele mai adînci, şi arta, şi gîndirea omului!

— Asupra acestor vorbe — răspunse băiatul, nevrînd să se laude că le înţelesese prea bine — am să mă gîndesc pe îndelete, de acum încolo.

— Ai tot timpul. Ţi-am pus o problemă; încearcă de-o înţelege şi de-o dezleagă; păstrează din partea mea doar încredinţarea că ţi-am spus adevărul!

Pe nici unul din profesori nu-l uită Ionică, nici chiar pe cel cu care făcea gimnastica — aşa de neplăcută copiilor leneşi,

aceştia neînţelegîndu-i rostul cu limpezime, deoarece roadele ei se văd abia mai încolo.

Mai era printre dascăli şi acel care îi învăţa pe şcolari caligrafia şi desenul.

— Ştiţi că l-am întîlnit pe Leonardo? i se adresă băiatul, cu bucurie.

— Nu mai spune!

— Daa... Am vorbit despre Mona Lisa, ceea ce oricui ar putea să pară o îndrăzneală, iar unora chiar o îndrăzneală prea mare... Vă mulţumesc că mi-aţi dat putinţa să duc o asemenea conversaţie — şi cînd te gîndeşti, cu cine! — fără să-mi fie frică şi fără să mă fac de ruşine!

Nemaiavînd cui adresa vorbe recunoscătoare, băiatul vru să plece, zorit de altă îndatorire. La uşă se opri şi îşi duse o mînă la tîmpla care zvîcnea, dîndu-i iarăşi durere în creier.

— Trebuie să ajung undeva, fără întîrziere; tare aş sta să mă odihnesc, măcar şi o oră, dar n-am linişte la gîndul că îmi ocolesc datoria. Aici am învăţat că, atîta timp cît omul nu şi-a făcut datoria, viaţa nu-i dă dreptul la liniştea zilei de mîine...

★

Trebuia să ajungă undeva, la vreme, şi deodată îşi dădu seama că, după ocoluri nelămurite ale memoriei, pierduse din minte acel loc unde îl chema datoria.

Ieşise din curtea şcolii, după ce trecuse pe lîngă banca unde îi venise rău în ziua de pomină — şi, cu mîna la tîmpla care îi zvîcnea într-una, mergea în neştire.

Rătăcea iar pe nişte străzi din alte vremuri, fără să ştie cum se schimbase din nou cartierul, ca în amintirile acelea, aşa de tulburi, că nici nu păreau ale sale. Era în jur tot vreme blîndă, de toamnă, ca mai adineauri, în schimb lumina nu semăna cu a înserării; s-ar fi zis că soarele răsărise abia de o oră sau două, şi urca pieziş către naltul cerului — pînă la apus mai avînd de mers toată ziua... Cît despre an, ce-ai fi putut spune? Fugise înainte, sau înapoi vremea?

Înapoi — altfel de unde atîta părăginire?

Pe uliţa bolovănoasă se deschidea un maidan, mai încolo, iar în fundul maidanului, o hardughie, o casă lungă, lăsată pe-o rînă, cu o uşă la mijloc, cu trei ferestre de o parte, cu trei de alta, răsuflători înguste şi cu zăbrele, cu brîuri de cărămidă înnegrite de vreme, întunecoase pe-afară, luîndu-ţi nădejdea că ar da înăuntru vreo lumină mai acătării.

Deasupra intrării atîrna o firmă bătută în cuie, pe care un zugrav scrisese „Şcoala comunală“ — numai atît, şi fără îndemînare.

La capătul uliţei, tocmai atunci se stîrni huruit de fiare, ropot domol de potcoave pe caldarîm, în trapul leneş sau ostenit al calului — şi curînd băiatul văzu, cu uimire, un tramvai cum nu mai cunoaşte lumea, oprind drept la răspîntie, spre a coborî călătorii. Ce să vezi, decît o platformă cu coviltir, trasă de două gloabe bătrîne, cu capişoane peste frunte şi peste urechi, cum se pun cailor de dric, numai că erau capişoane de pînză albă, nu neagră, de doliu.

După ce coborî un băiat, o precupeaţă cu două tîrne şi un domn cu pălărie de pai, vizitiul desfăcu frîna, învîrti biciul, dete un îndemn cu gura — şi tramvaiul porni, în zgomot de fiare...

Pe cînd se întreba ce-i rămîne de făcut în faţa acestei noi răsturnări a vremii, Ionică văzu că băiatul care coborîse din tramvai venea spre el, alene, căscînd gura şi lovind cu gheata în pietrele caldarîmului. Purta haine de şcoală, cam prăfuite, ca şi cînd s-ar fi tăvălit în ţărînă, iar la subţioară ducea un şomoiog murdar, în locul ghiozdanului. Cînd ajunse mai aproape, în acelaşi mers foarte leneş, Ionică îl recunoscu — se înţelege că plin de mirare şi cu toată nedumerirea, fiindcă nu era altul decît Dănuţ, la fel de bine hrănit ca întotdeauna, şi ca de obicei mîncînd ceva, cu obrajii umflaţi şi cu gura plină.

— Ce-i cu tine pe-aici? îl întrebă, privind şomoiogul care ţinea loc caietelor şi cărţilor de şcoală.

— Am fost la domnu’, să-i curăţ hamurile, şi stă departe, tocmai în gura oborului; noroc că s-a pus tramcaru’ ăsta, altfel îmi rupeam picioarele!

Aici Dănuţ adăugă în grabă o lămurire:

— Să nu crezi că am plătit bilet, că eu nu-s din ăia cîştigaţi la belciuge; ştiu cum stă socoteala! Am venit pe scară. Dar nu înţeleg ce-i cu tine! De ce lipseşti de la oră?

Parcă Ionică putea să înţeleagă mai bine?!... Dănuţ nici nu-i aşteptă răspunsul, nici nu-i dădu vreme de gîndire, ci îl luă de mînă şi-l duse în şcoală, pe un coridor unde dansau şobolanii. Unde dispăruse aşa de frumoasa lor şcoală nouă, cu coridoarele pline de soare? Pînă să se dezmeticească, băiatul se pomeni împins pe o uşă, avînd o etichetă care vestea că aici e clasa a treia — va să zică se vedea dat, fără voia lui, cu patru clase în urmă.

La catedră era un domn scund, grăsuliu, cu părul mărunt şi încărunţit, cu barba ascuţită din foarfecă, mai mult albă, şi albă ca zăpada în vîrf; avea ochii verzi, mici şi neastîmpăraţi, pe o faţă gălbuie, curată şi fără pic de sînge, ca oamenii bolnavi sau lipsiţi de lumina soarelui. Lui Ionică îi rămaseră ochii la el, de frumos ce era îmbrăcat domnul: haină albăstrie, pantaloni negri, jiletcă de dril ca năutul, călcată şi lustruită, iar peste ea un lanţ de aur, gros cît un deget, cum poartă negustorii bogaţi sau bancherii.

Acesta era profesorul?... Îl mai văzuse, fiindcă şi chipul şi înfăţişarea lui îi erau cunoscute prea bine — dar de unde? Nu cumva dintr-o povestire?

Dănuţ se duse drept la catedră şi zise, dîndu-şi ifose în faţa şcolarilor:

— Domnule, a poruncit doamna să-mi puneţi nota zece, fiindcă am frecat hamurile, de le-am făcut lună!

Domnul behăi cu satisfacţie, în timp ce dădea un bobîrnac pe mîneca hainei, s-alunge o scamă, pe care n-a văzut-o nimeni:

— Bine, tătarule! Nota zece, tătarule! Ai spălat şi trăsura?

— I-am dat şi lustru! răspunse Dănuţ, ţinîndu-şi pieptul bombat, ca ostaşii.

— Bine, tătarule! Treci în bancă!... Dar tătarul acesta care a venit cu tine cine-i? Te-a ajutat la treabă?

— Da’ de unde, domnule! L-am găsit umblînd brambura pe uliţă şi l-am adus cu sila la şcoală!

Ionică nu dorea sprijin din partea gămanului, dar nu se aştepta nici la o ticăloşie ca asta. Obrazul i se făcu roşu de indignare. Pînă să spună o vorbă, domnul începu să behăie, trăgîndu-se cu nervozitate de barbă:

— Va să zică am prins tătarul! Vino încoace, tătarule!

Vreo douăzeci de şcolari cîţi erau în clasă stăteau smirna, fără să mişte măcar pleoapele, cu mîinile aliniate pe bănci, cu pălăriile legate de gît cu cordeluţe, atîrnînd pe spate, după o regulă pe care nimeni n-ar fi îndrăznit s-o calce.

Numai atîţia copii într-o clasă? Nu! Vreo alţi şapte şedeau pedepsiţi lîngă tablă, cu genunchii goi pe coajă de nucă scorţoasă, plîngînd cu nasurile în carte. Şi ceilalţi? Apoi doi erau de rînd, cu coşniţele, la domnul acasă, datori fiind să aducă felurite tîrguieli de la piaţă; alţi doi îi ajutau cucoanei la treaba deretecatului, iar încă doi se îngrijeau de ogradă.

— Ce-i cu tine, tătarule? behăi domnul, cînd Ionică ajunse aproape.

— Nu ştiu! răspunse, în mare nedumerire, băiatul.

— Va să zică, tătarul nu ştie! Tătarul n-a învăţat lecţia pe astăzi! Monitor general! Vino să-i tragi zece tătarului! Cinci cu linia lată, cinci pe muchie! Să învăţăm minte tătarul!

— Lecţiile le ştiu foarte bine, domnule! protestă băiatul. Şi nu doar cît se cere în clasa a treia! Nu ştiu cum am ajuns aici, asta-i!

Domnul îşi scărpină barba, cu mişcări iuţi, de nici nu-i vedeai degetele grăsuţe şi inelele.

— Va să zică, zici că ştii? O să vedem noi îndată! Spune, tătarule, rîurile Munteniei, toate!

Asta era toată greutatea? Ionică ridică din umeri şi zise pe nerăsuflate, ca să-i facă placul:

— Rîurile Munteniei, de la apus la răsărit, sînt următoarele: Oltul, Vedea şi Teleormanul, Argeşul — cu afluenţii săi Neajlovul şi Dîmboviţa — Ialomiţa cu...

— Nu ştie tătarul! Am prins tătarul! începu să behăie domnul, cu o bucurie răutăcioasă.

— Astea sînt, domnule!

— Nu! Eu ţi-am spus să le înveţi de la răsărit la apus!... Nu ştie tătarul!

— E totuna!

— Nu ştie tătarul! L-am prins cu lecţia neînvăţată!

Şcolarii în bănci stăteau încremeniţi, cu pălăriile date pe spate; numai Dănuţ se bucura, rîzînd înăbuşit, fiindcă se avea bine cu domnul pe ziua de astăzi, şi nu-i era teamă că ar putea s-o păţească.

— Domnule — reluă Ionică — dacă vreţi, pot să le spun şi astfel; pentru mine nu are importanţă.

— Tătarul nu ştie lecţia, dar ştie să-i dea cu clanţa!

Băiatul începu să-şi piardă răbdarea şi ridică glasul:

— V-aş ruga, înainte de toate, să nu mai folosiţi expresii nepotrivite. Eu nu sînt tătar şi, chiar dac-aş fi, nu aveţi dreptul să-mi spuneţi aşa în batjocură! Asta-i!

Obrazul galben al domnului se făcu albastru.

— Monitor general, douăzeci pe muchie şi oprit la carceră.

Un vlăjgan care era maimarele clasei, investit cu putere de viaţă şi moarte asupra şcolarilor, luă de la catedră linia în patru muchii, cu armătură metalică, şi se apropie de vinovat, să-i aplice pedeapsa. În clipa aceea uşa se deschise şi intră — mînioasă Dunăre — o doamnă mai tînără decît domnul. Obrazul ei, atît cît se vedea sub voaleta cu puchinaşi negri, era frumos sulemenit şi plin de zbenghiuri desenate cu artă.

— Nu eşti bun de nimic! Eşti un papă-lapte! strigă ea către domnul, care se făcuse miel dintr-o dată. Ce fel de derbedeu mi-ai trimis acasă? Trăsura e murdară şi hamurile unsuroase!

— Bibiloi, te aud şcolarii!

— S-audă şi să afle ce fel de bărbat mi-a dat soarta!

— Bibiloi, calmează-te!

Ca prin minune scăpă domnul să nu-l bată doamna cu umbreluţa pe care o şi ridicase. Şi nu-l scăpă decît Ionică, în

luptă crîncenă cu monitorul general, care trăgea de el să-l ducă la carceră.

Speriată de zarvă, cucoana ieşi grabnic. După plecarea ei, domnul începu să behăie, ca şi cum nimic nu se întîmplase:

— Va să zică, m-a minţit tătarul! I-am dat zece tătarului! Cum ai curăţat hamurile, tătarule?

Dănuţ o băgase pe mînecă.

— Zece pe muchie tătarului, şi oprit la carceră!

Din toată această întîmplare, cel mai neplăcut pentru Ionică era că îl închisese împreună cu unul care îi făcea greaţă. Îi băgaseră pe amîndoi într-o cămăruţă, unde se ţineau măturile şi lăzile de gunoi, iar şoarecii umblau nestingheriţi, ca la ei acasă.

— Vrei un măr? întrebă Dănuţ, ca şi cînd nu mai ştia ce rău se purtase.

Ionică îi întoarse spatele.

— Nu vrei o bucăţică de salam... Nici alune? Poate vrei ciocolată!

— Nu vorbesc cu neisprăviţii şi laşii.

Dacă văzu aşa, grăsunul ridică din umeri, se aşeză pe o ladă de gunoi şi dădu drumul înfulecatului...

La prînz, cînd copiii plecară acasă şi şcoala se linişti, de părea moartă, cineva ciocăni la uşă, cu o mînă sfioasă.

— Băiatule! şopti un glas de copil.

— Ce vrei?

— Mi-a mers la inimă ce-ai făcut!... Ascultă aici: mîine o să te-asculte negreşit; caută prilej să te bată. Să-nveţi pe de rost, de la pagina 95 pînă la 108, „Despre luptele românilor cu turcii“... Dar bagă de seamă, să nu încurci nici un cuvînt!

Rămas singur, fiindcă pe Dănuţ nu şi-l socotea tovarăş, Ionică se gîndi: „De la pagina 95...“ N-avea cartea la el, nu putea să înveţe cum scria acolo şi cum dorea domnul să-i spui, rînd cu rînd, dar despre luptele românilor cu turcii ştia destul, cît nu ştiau mulţi. Aşa că începu să-şi rememoreze lecţia de a doua zi: „De-a lungul veacurilor, aflate la această răscruce de drumuri, ţările româneşti au avut de îndurat multe de la turci...“ Îi veneau în minte nume de sultani, de beilerbei, împotriva cărora se

ridicaseră voievozi, şi domni, şi oşteni, din cetăţi, din munţi, din păduri...

Se stîrni atîta fierbere în capul lui, că şi-l simţi zvîcnind, cu o durere de nesuferit... Iar la un timp se lăsă pe maldărul de măturі, ghemuit în zid; îndată i se păru că era prizonier nu aici, ci în vestita închisoare Edi-Kulé de la Stambul, unde fuseseră prinşi şi chinuiţi atîţia soli şi domnitori români, şi unde-l văzuse pe Constantin Brîncoveanu, cu cuconii săi, chiar de curînd.

Ameţea, luat cînd cu călduri, cînd cu frig — şi-un singur gînd rămase pe urmă în mintea lui, fără a-l putea desluşi pe deplin: trebuia să ajungă într-un loc, negreşit şi cît mai curînd. Şi acest gînd, pe care nu-l putea împlini, fiind închis, îl chinuia statornic, neostoit...

Pînă cînd, adunîndu-şi ultimele forţe din trup, se năpusti în uşă, atît de furios, că de la prima izbitură o dădu de pămînt. În faţă nu mai era curtea şcolii, ci cîmpul deschis...

Ceva i se limpezise în cuget, dar nu pe deplin: ştia drumul, atît — nu şi ce datorie trebuia să îndeplinească odată ajuns. Şi gonea gîfîind pe acel drum găsit, în spate se ridicau munţi, în stînga şi-n dreapta dealuri, printre care şerpuia un rîu argintiu, în faţă privirea se deschidea către cîmpii.

Şi cum gonea Ionică astfel, chemat de ţelul lui pe jumătate ascuns, în zarea cîmpiei văzu ridicîndu-se un nor de praf, nesfîrşit.

Veneau oameni pe drum, bărbaţi, femei şi copii, bătrîni — unii pe jos, alţii în căruţe cu coviltir, ducîndu-şi, cu lacrimi, întregul şi puţinul lor avut.

— Turcii! Vin turcii! Fugiţi!

Erau oameni de la cîmp şi băjeneau către munţi...

Ionică se dete pe lături şi merse neoprit spre locul de unde veneau ei, fără să ţină seama de sfaturile cuminţi:

— Fugi, măi copile, că te-or căsăpi!

Cum să se întoarcă din drum, dacă trebuia să ajungă în acel loc, negreşit?

Un alt nor de praf se văzu mai tîrziu, şi-n valurile lui sclipea din cînd în cînd o lumină, ca un fulger mic, pînă ce se lămuri că erau săbii, coifuri, lănci şi armuri, pe care razele soarelui le izbeau cîteodată pieziş.

De-aici încolo nu trecu mult pînă ce băiatul să desluşească o armată întreagă, venind în geana cailor şi închizînd zarea, cît o puteai urmări. Apoi aripile armatei dădură avînt, astfel că linia dreaptă se arcui, alcătuind un cerc care se strîngea tot mai mult. Ionică se pomeni în mijlocul lui, nemaiavînd pe unde ieşi.

Era nespus de chinuitor gîndul că trebuia să ajungă într-un loc, şi iarăşi se iveau piedici, oprindu-l să fie acolo la timp. Îndată cercul se închise de jur împrejur, şi-n fruntea oştirii, venind drept la el, îl recunoscu pe Baiazed. Dar mai erau, de-o parte şi alta, alţi sultani şi nespus de mulţi beilerbei, şi viziri, cu iatagane în mîini, straşnic armaţi şi împodobiţi, la umbra a sute de steaguri cu semilună în vîrf.

Întîiul vorbi, semeţ, Baiazed:

— Ce-i cu tine, pui de ghiaur? Domnul ţării vrea să mi se-nchine, şi te-a mînat fuga să-mi spui?

— Nu! răspunse băiatul, căutînd cu ochii un loc pe unde ar fi putut să-şi vadă de drum.

— Aţi adunat atîta miere şi atîta lînă cît am poruncit? întrebă, din dreapta, Mahomed I.

Nu ţineau seama de ani, se adunaseră într-un leat mai mulţi, ca să-i potopească pe bieţii români.

— Şi grîu, Luminăţia ta! îi şopti lui Mahomed un vizir.

— Toate astea cîte te-am întrebat — reluă sultanul — unde sînt?

— Lăsaţi-mă, bre, să trec! zise Ionică. Sînt grăbit!

— N-am primit nici pînă azi cei cinci sute de copii datoraţi pe anul trecut! vorbi Murad, după ce se uită într-un catastif.

Era chiar Murad, cel atît de vestit, care învinsese la Varna oştile adunate de domnitorii şi regii creştini.

— Şi birul? Cincizeci de mii de galbeni, fără dobîndă! adăugă Mahomed al II-lea, poate cel mai însemnat dintre sultanii adunaţi aici, fiindcă el cucerise Constantinopole şi intrase în Sfînta Sofia cel dintîi.

— Oameni buni! zise Ionică atunci. Nu înţelegeţi româneşte ce vă spun? Trebuie să ajung într-un loc. Sînt tare grăbit!

Toţi sultanii, cap la cap, se aplecară spre el.

— Eşti nesupus!... Te-ai răzvrătit!...

— De unde v-oţi fi adunat atîţia?! pufni Ionică, nemulţumit. Mai sînteţi mulţi?

Baiazed ridică glasul şi porunci către ienicerii din jur:

— Luaţi-l, legaţi-l pe cal, burduf, şi aşa să mi-l duceţi, pînă la Istambul!

Nu-şi sfîrşi el vorba, cînd dinspre munţi răsună un tulnic, un corn răsună dinspre cîmp, iar din spate se auzi bubuit de tun.

— Ghiaurii! răcni Mahomed I, ridicînd iataganul pe sus.

Veneau oştenii valahi — care călări, care pe jos — gonind, cu arcuri în mîini, cu lănci, cu paloşe, iar alţii numai cu topoare, cu coase, cu furci. Erau ţărani ridicaţi de la cîmp, şi printre ei se vedeau băjenarii de adineaori, întorşi din drum, plini de furie şi

năduf, că prea îndураseră mult. Mulţi, să nu-i poţi cuprinde în ochi — nu o armată, ci pe puţin cinci, cu Mircea cel Bătrîn la aripa dreaptă, cu Vlad Ţepeş în mijloc, iar în stînga cu Vlad Dracul — numai viteji şi voinici!

Ionică era acum pe cale de a fi pus în frînghii pe însuşi calul de schimb al lui Baiazed, un cal arăbesc, cu nările sîngerii, hrănit pare-se numai cu jăratic, asemenea calului din poveşti, că prea ardea sîngele în el, prea bătea pămîntul scoţînd scîntei şi prea necheza aprins. Dar băiatul nu mai avu timp să vadă oştenii valahi şi pe domnitori venind. Şi, strîngînd el în piept cîtă putere găsi, strigă aşa de tare, că toată oastea îl auzi şi se însufleţi:

— Pe ei, valahi şi români! Pe ei, măriile voastre! Loviţi-! cu sîrg!

Ienicerii, mîniaţi foarte de acest cuvînt, îi înfundară gura cu cîlţi şi îşi desăvîrşiră legăturile cît putură mai strîns. De mişcat, nu putea să mişte bietul prins, nu putea nici răcni, dar în schimb vedea totul în jur.

Îl văzu pe Mircea cel Bătrîn cu sabia-n vînt, repezindu-se drept la Baiazed. Sultanul cîrmi de frîu, puse capul calului unde fusese coada pînă atunci — şi se duse, cu întregul lui pîlc.

Dar ce-am spus nu înseamnă că nu era vărsare de sînge în jur. Cădeau turcii din şei şi se rostogoleau pe pămînt ca nucile dintr-un sac rupt; cădeau şi oşteni români.

— Aman, aman! răcneau beilerbeii, trăgîndu-se înapoi şi apărîndu-se cu iataganele de jur împrejur, de parcă erau morişti.

— Pentru Profet şi pentru raiul lui, ţineţi piept şi muriţi! strigau sultanii, în timp ce-ai lor cădeau mii.

— Înainte, voinici! se auzeau îndemnuri în partea oastei venită din răsărit.

Cei de la dealuri nu rămîneau mai prejos:

— După ei! Nu lăsaţi unul viu!

Era atîta vuiet, atîtea glasuri de om şi-atîta ţipăt de fier, atîtea scuturi trosneau, lovite în plin, atîtea săgeţi vîjîiau prin văzduh şi plesneau cînd atingeau pieptul ţintit, încît munţii să se fi dat de-a rostogolul pînă la cîmp, nu i-ai fi auzit.

— Scapă-mă, Măria ta! dădu să strige Ionică, legat, aşa cum se ştie, burduf.

Dar cîlţii îi opriră strigătul în gît, şi Vlad Ţepeş, care trecea pe alături, ţinînd din scurt pe beiul Nicopolei — Hamza numit — şi pe Mahmed Paşa — altă căpetenie de oşti, despre care s-a auzit — trecu pe alături şi nu-l văzu.

Turcii se înfuriaseră rău acum şi, avînd întăriri — pe Sinan Paşa venit, de curînd — începuseră să-i împingă înapoi pe români, cînd de pe dealuri se năpustiră alte oşti, în fruntea cărora venea chiar Mihai Viteazul, cu calpacul în vînt.

Au turcii o vorbă, yüruş, împrumutată şi-n graiul român, poate chiar de atunci. Dacă e cineva care n-a înţeles pe deplin ce înseamnă iureş, căci la acest cuvînt ne-am oprit, va înţelege acum.

Veneau oştenii umăr la umăr, oblînc la oblînc, trăgînd după ei parcă piatra din munţi şi pămîntul din cîmp, ridicînd ţara cu tot al ei ce era viu, şi năpustindu-se cu atîta avînt, încît nimic în afară de moarte nu-i putea opri. Dar, spre a înţelege mai limpede întregul cuprins al acelui cuvînt, nici moartea nu-i oprea pe deplin, fiindcă, străpunşi de suliţă, de săgeată, spintecaţi de iatagan, de jungher, cu capetele tăiate, fără un picior, fără braţe, oştenii se rostogoleau înainte, cum îi duceau caii, chiar dacă nu mai aveau viaţă în trup.

Curgea un rîu pe aproape, care ar fi putut fi Oltul, dar şi Ialomiţa, sau chiar Neajlovul — rîurile Munteniei, ştiute de şcolari pe de rost. Se făcuse roşie apa albastră, amestecîndu-se în ea sînge de valah, sînge de turc — de aceeaşi culoare, ceea ce n-ar fi crezut sultanii pînă atunci.

Ţinu mult lupta, pînă la asfinţit, şi în tot acest timp bietul Ionică fu smucit pe calul de schimb al lui Baiazed, cînd într-o parte, cînd în alta, după cum se zbătea năprasnicul bidiviu, între ieniceri şi oştenii români, ridicîndu-se în două picioare uneori, cu capul pînă la cer, şi nechezînd de nu mai auzeai izbiturile de paloş în jur.

O dată cu căderea nopţii, turcii se dădură învinşi; numai întunericul le ajută să scape vii mai mulţi decît s-ar fi cuvenit.

Mergeau sultanii cot la cot, cu capetele în pămînt, rău cătrăniţi, spumegînd în bărbi şi jurînd să se răzbune curînd.

Iar Ionică — vai! — rămăsese prins şi venea în urma lor, auzind tot ce spun, dar neputînd să răspundă nimic.

Şi merse oastea zdrobită a sultanilor sub cerul aşa de înstelat că părea aprins, merse, merse drum lung, tăind ţara în curmeziş, către miazăzi şi înspre răsărit, trecînd ape, peste cîmpii, pînă ce se arătă la orizont o ciozvîrtă de lună răsărită tîrziu.

— Alah e cu noi! zise atunci Baiazed.

Pe Ionică îl trecură fiori, atît era glasul sultanului de trufaş şi de mînios în acelaşi timp. Şi nu-l chinuia în primul rînd gîndul că era prins, de vreme ce valahii cîştigaseră lupta pe deplin, ci neputinţa lui de a merge în acel loc unde cineva aştepta, şi el era dator să fie la timp.

Cînd se iviră zorile, în faţă, unde era Dunărea, se văzură noi oşti, purtînd pe steagurile lor semiluni, de parcă acea ciozvîrtă de lună, răsărită tîrziu şi aflată încă pe cer, pe cale de a păli, s-ar fi înmulţit fără socotinţă şi ar fi căzut pe pămînt.

Veneau alţi sultani, şi alţi beilerbei — şi oastea proaspătă, cu cea scărmănată se întîlni în mijlocul unei lunci. Erau faţă Baiazed al II-lea, şi Soliman Paşa zis Hadîmbul, şi Soliman al II-lea cel Mare, numit în îngîmfarea lui Magnificul, dar poate nu chiar pe degeaba, fiindcă avea să ajungă pînă la Viena cu oaste. Iar în urma acestora, amestecaţi cu cei înfăţişaţi altădată — care, călcînd timpul, rămîneau în viaţă — se afla beilerbeiul Rumeliei, trimis de Selim al II-lea, cu mare armată.

Acolo, în lunca răcoroasă, maimarii făcură sfat tăinuit, vorbindu-şi prin bărbi, că nu auzeai nimic — dar se desluşi la sfîrşit că luau războiul de la început.

Numai că de data asta sultanii porniră spre miazănoapte, desigur cu gînd ascuns, şi aşa merseră pînă spre prînz, cînd în zare se văzură ostile Moldovei, cu toţi domnii şi voievozii, adunaţi în acelaşi timp de viaţă.

Oastea nu venea numai dintr-un loc, ci de pretutindeni, ca frunza şi iarba din crîng, adunată pe stoguri, şi rostogolindu-se cu săbiile pe sus.

Oricît era de sleit Ionică, şi oricît de strîns în acele blestemate frînghii, avu ochi să vadă domnii Moldovei, fiecare cu oastea lui. Din faţă venea Ştefan cel Mare, mărunt, pe vestitul Voitiş, calul din bătăliile lui, dintr-o aripă, Petru Rareş, care-i era şi fiu, din alta, Ioan Vodă cel Viteaz, căruia i se mai spune cel Cumplit... Şi era cumplit, ce-i drept, acest domnitor, nu doar pentru boierii hapsîni, ci şi pentru turci.

Iureş, iureş, dar Ionică nu înţelegea de ce călcau sultanii mersul istoriei chiar atît, ca să vină pe pămîntul Moldovei şi Murad, şi Mahomed I, ba chiar Baiazed, care erau morţi de mult?!

„Ce-i învălmăşeala asta, beilogofeţilor!?“ îi certă el în gînd, că de vorbit, oricît ar fi fost de mînios, nu putea vorbi.

Nu-şi sfîrşi gîndul cînd, dinspre apus, dădură năvală şi domnii munteni, să-i ajute pe cei din Moldova, dacă-i vedeau aşa încolţiţi. Venea iar Mihai Viteazul, cu vechiul lui calmac, cum îl ştiţi, şi Vlad Ţepeş în zale de fier, cenuşii, avînd în mînă nu sabie, nu buzdugan, ci o lance ascuţită la vîrf; turcii o cunoşteau, se vede, că îndată ienicerii se făcură galbeni la chip.

— Aman, aman! auzea Ionică în jur.

Sultanii îşi muşcau bărbile şi strîngeau de frîu, că pînă şi caii păreau scoşi din minţi.

Oştile române se uniră, dînd mare mulţumire băiatului strîns în frînghii, care adesea îi văzuse în gîndul lui pe valahi şi pe moldoveni apărîndu-se împreună de turci.

La mijlocul tuturora era Mihai Viteazul, umăr la umăr cu Ştefan cel Mare, şi amîndoi făceau mare prăpăd în jur. Era atît de învrăjbit şi de posomorît domnul muntean, încît ai fi zis că în inima lui nu-s decît nori negri, fulger şi tunet adînc.

Dar nici domnul Moldovei nu se lăsa mai prejos în mînia lui, deşi după chip l-ai fi crezut mai blajin. Gonea Ştefan cel Mare pe Voitiş al lui, urmat de plăieşii aşa de bine ştiuţi, că dădeau iama în turci.

De data asta bătălia se pornise pe un front mult mai lung, că nu-i vedeai capetele, dar ai fi putut crede că ţine de la Olt, peste Argeş, Ialomiţa şi mai sus, peste Siret, pînă spre Prut. Şi toate aceste ape se înroşiră de atîta sînge curs, după cum cerul însuşi se înroşi, răsfrîngînd sîngele prelins pe pămînt.

— Supune-te! strigă Baiazed la un timp către bravul Mircea, numit pe drept acum cel Bătrîn, care venise şi el, din mormînt.

— Şi de m-aş supune eu — răspunse voievodul, neclintit — ţi-ar rămîne vrăjmaşi codrii, cu fietece frunză, şi cîmpul, cu toate ale lui fire de iarbă! Păzea, Baiazed!

Fiarele se încrucişară pe sus, scoţînd scîntei care se duseră spre cer, ca un mănunchi de stele prea timpurii.

Mai într-o parte Ionică văzu crescînd o pădure — unde nu fusese decît ţarină — şi-abia mai pe urmă desluşi că erau turci traşi în ţeapă, iar ţepele înfipte în pămînt, să prindă rădăcini, că udătură avea din belşug!

— Prea mult sînge!... gemu băiatul, ameţit de mişcările neostenitului bidiviu.

Nu mai putea să îndure atîta încăierare, atîtea icnituri de paloş, atîta scrîşnet de zale pe care le străpungea săgeata...

Bătălia ţinu iarăşi pînă la asfinţit, costînd multe vieţi de-o parte şi de alta, dar după mişcarea începută de oştile sultanilor, îndată ce se lăsă noaptea, Ionică înţelese că acestea băteau iar în retragere. Cît ţinu drumul nu putu să măsoare el, cu mintea lui înceţoşată; străbăteau Bărăganul, care parcă nu mai avea capăt, şi, pînă să ajungă la Dunăre, trecu nu o noapte, ci veacuri. După iureşul luptelor urmase iureşul anilor — şi cine tot n-a prins pe deplin înţelesul cuvîntului luat din limba turcească, îl va înţelege îndată...

Era tot prins Ionică, şi-l durea capul cînd se dezmetici trecător, tocmai pe malul celălalt. Pe unde se mai aflau sultanii nu putea să vadă, dar, ceea ce era limpede, românii nu se mai mulţumeau de data aceasta să se apere la dînşii acasă, ci treceau Dunărea pe deplin, şi nu doar pentru astăzi.

Veneau pe pod de vase ostile noastre, şi nu mai aveau tunuri din trunchi de cireş, care se încarcă pe la gură, îndesînd

pulberea, şi-apoi ghiuleaua — îndeletnicire de băcan, nu treabă ostăşească — ci tunuri de oţel, cu chiulasă. În locul plăieşilor de altădată venea infanterie, încolonată, cu tivuri roşii la tunici albastre, şi vînători, cu pantaloni negri, împodobiţi cu lampasuri, cu pene la pălărie, arcuite în jos, pînă pe umărul deprins mai înainte să ducă sapa, şi dorobanţi avînd cuşme de oaie, bogate... Iar după pedestraşi veneau călăraşii, şi roşiorii, în şiruri cărora nu li se vedea capătul....

Din prins cum era pe calul sultanului — care trăise zeci de vieţi înşirate dintr-una în alta, numai ca să-l ducă pe el iureşul ăstor cîteva veacuri — Ionică se pomeni teafăr şi scos din ştreanguri, pe un dîmb mai înalt decît altele, de unde se vedea de jur împrejur, printr-o ploaie măruntă, ca toamna, deşi locul era verde, iar vremea caldă.

Se trezi în acel loc, pe neaşteptate, într-un sunet de goarnă, atît de apropiat, încît făcea să-i zbîrnîie capul. Văzu alături un trîmbiţaş, în picioare, bătrîn ca unchiaşii, dar înalt şi falnic, sunînd atacul. Iar lîngă el, un flăcăiandru, avînd în cap cuşmă, ca dorobanţii, bătea în tobă, îndemînatic, apăsînd ritmul trîmbiţaşului...

Deodată, un pîrîit străbătu aerul, şi cuşma băiatului sări pe spate, de unde se duse de-a rostogolul, pînă se opri, udă de ploaie, într-o văioagă. Şi atunci abia Ionică băgă de seamă că în ploaia cerului se împletea o ploaie de gloanţe.

Toboşarul rămase în capul gol, fără să se ferească de vreuna din ploile acestea. Mîinile lui continuară să bată, netulburate, ritmul atacului. Părul, răvăşit de vînt, îi cădea pe faţa neagră de fum şi numai o apă.

— Gavroche! strigă Ionică, asemuindu-l cu altul.

Flăcăiandrul îi zîmbi, dar nu-i răspunse, ci bătu mai departe.

Ionică se frecă la ochi, să se dezmeticească!

— Viriarte!

Toboşarul zîmbi iarăşi, numai că zîmbetul lui împietri la jumătate. Chipul i se făcu palid, lăsînd să se vadă mai bine dîrele de funingine — fumul pulberii arse, pe care vîntul o ducea prin ploaia măruntă şi deasă. O pată roşie apăru la piept, pe

tunica băiatului. Pata se lăţi repede, dar bătaia tobei se auzi încă o vreme, însoţind fără greş trîmbiţaşul, pînă ce toboşarul căzu pe spate.

— Cine eşti tu? întrebă Ionică, venind aproape. Aş zice că te ştiu! La început am crezut că eşti Gavroche... Apoi Viriarte...

Semăna şi cu Iliuţă, pe care îl văzuse mai de curînd, deşi amintirile în legătură cu el se arătau încurcate. Dar de văzut îl văzuse, ba chiar îi fusese alături în ceasul atacului. Şi totuşi, Iliuţă nici nu era născut astăzi. De neînţeles gînduri — mare învălmăşeală; iureş! — aşa se explicau toate...

Băiatul căzut clătină din cap; în colţul gurii i se ivi o şuviţă de sînge, şerpuindu-i pe obrazul aşa de fraged, că părea de prunc, sau de fată.

— Nu ştiu de cine vorbeşti, răspunse el, cam ruşinat că nu cunoştea numele acelea ciudate. Eu sînt Mitruţ, copil de trupă în al şaselea de dorobanţi... Sună tu mai departe!

Un val de vînători trecu pe lîngă ei, de o parte şi de alta, aplecaţi în faţă, ţinînd puştile ca pe ciomege, că începea, pare-se, lupta de-aproape. Unii duceau scări, să se caţere pe reduta înaltă, alţii fascine ca să umple şanţurile...

Atunci băiatul înţelese că se află în faţa Plevnei, la 30 august 1877...

Căzu pe urmă şi trîmbiţaşul...

Mai tîrziu Ionică se pomeni în faţa unui cort, pe o zi paşnică; nu se auzea nici tunul, nici glonţul puşcaşului. Dar o goarnă sună deodată, dar nu atacul...

Pînzele cortului se dădură deoparte. Ieşi căpetenia oastei turce, care ar fi putut să fie chiar Baiazed, dar ras de barbă şi avînd, în loc de turban, o pînză albă, pătată de sînge, o faşă care îi învelea fruntea, nelăsînd să se vadă cît era de cutată. De jur împrejur se aliniau armate, cu puştile la picior, aşteptînd pacea. Şi nu ştiu cum se făcu, aflîndu-se Ionică tocmai în faţă, fără vreun merit, decît că fusese martorul faptelor, dinaintea anului 1400 pînă astăzi, în acel iureş care făcuse să se petreacă totul doar într-o noapte, sau în cîteva ceasuri, sau în cîteva clipe, poate — şi aceasta nu datorită lui, ci atîtora şi atîtora care

scriseseră istoria prea zbuciumată, atîtora şi atîtora care i-o lămuriseră, făcîndu-l s-o simtă şi s-o înţeleagă — aflîndu-se, aşadar, băiatul tocmai în faţă, un ofiţer turc, de bună seamă tîlmaciul, păşi pînă la el şi, înclinîndu-se, îi zise în foarte de înţeles limbă valahă:

— Osman Paşa e gata să vă predea sabia!

— Mie? se miră băiatul.

Pînă să mai spună o vorbă, să arate că nu i se cuvine de loc cinstea aceasta, Osman Paşa îşi desprinse sabia din cătărămile argintate şi i-o puse în braţe.

Ionică, roşu ca fesurile oastei vrăjmaşe, se întoarse şi puse sabia în mîna unui oştean, un dorobanţ, aflat tocmai în spate. Cuşma acestuia era ciuruită de gloanţe, ba îşi pierduse şi pana de curcan care o împodobise odată. Se cunoştea că dusese greul războiului, după cum se înţelegea de la sine că în ţară dusese greul la sapă, fiind din cei care o viaţă întreagă ară şi seamănă pentru alţii. Şi Ionică fu bucuros să-i facă măcar un pic, măcar un început de dreptate.

— Ia-o tu! îi zise, privindu-l în faţă. Mergi cumva spre casă?

— Merg! răspunse, nespus de voios, dorobanţul.

— Atunci hai repede, c-am întîrziat şi m-aşteaptă...

Atît de rău îl durea capul! Şi tare era amărît că nu poate să se bucure pe deplin de această zi, cînd se cîştiga deodată şi neatîrnarea, şi pacea! Cine îl aştepta, şi oare în ce parte?

Cînd cetatea rămase în urmă şi ajunseră pe dealul de unde se vedeau toate, se ridicară în picioare, însîngeraţi cum erau, şi toboşarul şi trîmbiţaşul, Amîndoi făcură semne de rămas bun, şi-n ochii lor trişti se citea dragostea. La fel se citi şi-n ochii dorobanţului, înlăcrimaţi dintr-o dată.

— Mergi cu bine, fătul meu! zise trîmbiţaşul. Să ai grijă de maică-ta!

Micul toboşar vorbi şi el, cu vocea-i copilărească:

— Drum bun, tăicuţă! Sărut-o pe mama şi du-i sănătate!

Cînd ajunseră pe la jumătatea coastei, Ionică întrebă, îndurerat de întîlnirea aceasta:

— Sînt de la tine din sat toboşarul şi trîmbiţaşul?

— De la mine din casă: fecioru-meu şi taica!

Băiatul se opri, şi-abia acum se gîndi să afle cine era cel care avea cu sine sabia lui Osman Paşa.

— Cum te cheamă?

— Peneş Curcanul! răspunse ostaşul.

★

Frumos ar fi fost drumul de întoarcere, cu toate că rămîneau atîţi morţi sub cetate! Omul care a scăpat viu e dator să ţină fruntea sus, gîndindu-se la viaţă. Dar iată că pe un tăpşan şedea, ciugulindu-şi penele, pasărea neagră, corbul cunoscut lui Ionică de altădată.

— Piei de-aici! îl goni băiatul.

În loc să-i dea ascultare, corbul începu să croncănească:

— Vezi-ţi de drum şi lasă-mă-n pace! Degeaba te ţii după el, că n-ai cum să-l aperi! Al meu este soldatul acesta!

Grăbit fiind să ajungă acasă, dorobanţul se ducea mai departe. Ionică îl vedea din urmă, pierzîndu-se pe cîmpiile arse.

— Nu-ţi ajunge cîte hoituri ai sfîrtecat, dihanie hrăpăreaţă?

— Ba da! răspunse sătul corbul. Dar trebuie să mă gîndesc şi la anii ce vin; neamul meu nu-i obişnuit să postească!

Şi. zicînd aşa, scoase de sub pene o foaie de hîrtie soioasă, unde prăzile lui erau trecute, pe leaturi.

— Iată-l!

Se ducea ostaşul, dornic să ajungă în ţara neatîrnată, şi la el acasă, iar Ionică îl privea din spate, şi din ochi îi curgeau lacrimi. Şi-l durea inima, să-l secătuiască... Pe răbojul corbului, unde era trecut luptătorul care îşi pierduse la Plevna şi fiul, şi tatăl, scria, cu litere de sînge, scălîmbăiate: „30 martie 1907“...

Mult timp plînse el soarta acelui om, atît de nedreaptă, cum plînsese moartea bunicului, cînd îl aduseseră împuşcat, în duba de pîine, pînă în faţa casei.

Plînse, mergînd în neştire, ziua şi noaptea, chinuindu-l şi inima şi capul, care iar îi zvîcnea, să se spargă, pînă se făcu un senin neaşteptat în fiinţa lui, şi se pomeni în locurile de pe unde pornise ostaşul.

Pe-aici ştia drumul; nu era un an de cînd îl urcase, împreună cu mai mulţi copii, porniţi cu şcoala într-o călătorie, pe timpul vacanţei, spre a cunoaşte locurile mai frumoase din ţară. Şi era, fără îndoială, Ceahlăul, una din aceste frumuseţi, pe care o cîntaseră oameni de seamă. Numai că astăzi locurile se vedeau altfel decît le ştiuse din călătoria de vară; vară părea a fi şi acuma, atît că nu era timpul amiezii, cu plina lumină a soarelui, ci se cam apropia seara. Poteca se arăta mai puţin bătută, ba uneori se pierdea cu desăvîrşire în frunzişul pe care şi-l tot scutura pădurea cu anii, aşa că pe-alocuri merse mai mult la întîmplare.

Urca fără oprire, cu răsuflarea greoaie, dar cu un îndemn statornic al inimii. Să fi fost aici oare locul unde trebuia să ajungă, negreşit şi fără întîrziere?...

Pe urmă se sfîrşi pădurea şi în faţă se arătă umbra greoaie a unei stînci, de zeci de ori cît statura omului — Toaca numită acum — care s-ar fi putut să fie, cu faţa ei dreaptă, retezată în cremene, locul de masă al uriaşilor de pe vremuri.

De-acolo înainte începea podişul, parcă neumblat de nimeni; pe unde ştia el cabana, într-o văgăună, nu se vedea decît piatră goală; nici urmă că ar fi poposit pe aici oameni!

Ionică merse astfel prin iarba aburită de roua timpurie a serii, îndreptîndu-se către miazăzi, cum se ducea acel podiş fără nimeni... În obrazul drept, aurit, îl bătea lumina de apus a soarelui, care atingea tocmai atunci crestele îndepărtate dinspre Transilvania.

Şi deodată, pe cînd în stînga se deschidea vederea — nefiresc de limpede în lumina palidă a orei — asupra întregii ţări a Moldovei, ca de la înălţimi înzecite, că puteai desluşi pînă şi

locul îndepărtat, unde Siretul se varsă în Dunăre, Ionică descoperi trei umbre omeneşti, pe culmea dulce de la capul podişului, numită, în limba blîndă a celor de la umbra Ceahlăului, Ocolaşul Mare.

Erau trei oameni, şi nu se putea şti ce fac ei acolo. Decît că unul — om, dacă nu era doar o umbră, desenată în negru pe cerul de înserare — scotea sunete măiestrite dintr-o vioară, mînuind larg arcuşul, cu privirea în vale. Le cînta vecinilor, sau poate muntelui, sau şesului, dacă nu soarelui. Dar, pentru oricine ar fi fost ele să fie, sunetele limpezi înveleau podişul Ceahlăului într-o mantie caldă, ca şi cum i-ar fi pregătit somnul. Şi dacă umbra aceea era doar o închipuire, închipuire arcuşul şi vioara, apoi înseamnă că venea cîntul de altunde, fiindcă se auzea fără îndoială. Poate de jos, din frunza pădurii, poate din murmurul apelor care străbăteau valea, poate din satele oamenilor. Să fi fost el fumul din hornuri, ori clopoţeii cailor din poiene, ori gunguritul copiilor, ori glasul tremurat al fetelor aflate tainic la vorbă, prin portiţe, cu flăcăii?...

Asupra băiatului nostru, care ajunsese aici după atîtea ocoluri, cîntul avea putere de balsam, fiindcă pe loc îi pieri şi nelinişitea, şi durerea de cap, uneori aşa de chinuitoare. Şi păşind el încet, spre a nu tulbura umbrele, se apropie de ele, ca să le vadă mai bine...

Cîntăreţul, îmbrăcat numai în negru, nu părea bătrîn, decît că era tare adus de umeri. Părul îi cădea pe tîmple, fluturînd la toate mişcările, dar nu-i înăsprea nici faţa blajină, nici ochii ca ai căprioarei, plini de o lumină care, pe lîngă bunătate, cuprindea şi tristeţe şi bucurie, după cum cîntul lui era aci doină, aci horă.

Ionică îl ştia prea bine, părea însă atît de proaspăt coborît cîntăreţul din lumea visării, încît i se părea că toată vraja s-ar fi rupt, numai cît i-ar fi spus numele. Şi, înfiorat de acea neasemuită cîntare — tot atît a omului cît şi a firii — îşi mută ochii la al doilea.

Acesta şedea pe o piatră, cu ochii în vale, dar privirea lui părea să se ducă altunde, biruind trist depărtările. Plete negre îi cădeau aproape pînă pe umeri, încadrînd chipul chinuit şi de-o

nefirească paloare. Ca şi primul, avea straiele negre, însă purtate, pare-se, multă vreme, dovadă potrivnică bunăstării. Numai că, aşa cum şedea el, privind ceva ce poate nu vedea nimeni, nu-şi simţea sărăcia...

Al treilea ins se deosebea cu totul de primii, nu doar prin înfăţişarea mai pământească, prin privirea voioasă şi vie a celui gata oricînd să asculte şi să spună glume, ci şi prin îndeletnicirea din clipa aceea.

Cînd unul cîntă, altui visează — amîndoi căutînd bătăile mai adînci ale inimii — cineva trebuie să aibă grija mîncării.

Al treilea om, aşezat pe un pietroi, cu spatele la apus, fără să ia seama la ultimele pîlpîiri ale soarelui care curgea topit între piscurile înroşite de foc ale Transilvaniei, mesteca mămăliga într-un ceaun, luat de pe pirostrii şi proptit cu pricepere ţărănească între labele lui greoaie. Avea o faţă rotundă, cu părul în inele, lăsat la voia întîmplării şi nu prea ţesălat, ca şi barba crescută atît de sălbatic, încît nu-ţi îngăduia să desluşeşti pe chipul lui decît ochii şi nasul, adică putînd el să vadă şi să adulmece. Cînd se ridică — luînd ceaunul de toartă — omul, care pînă atunci păruse nu din cei mai trupeşi, se arătă ca o namilă.

— Bună seara! îi zise Ionică, stăpînit de multă sfială.

Celorlalţi, încaltea, nici n-ar fi îndrăznit să le spună ceva, cu o vorbă de-a oamenilor.

— Bună seara! răspunse voios cel ce mestecase mămăliga.

Băiatul se aşează pe iarbă, lîngă jeraticul pe care sfîrîia pastramă de capră, întocmai ca într-o seară cînd cinase cu un drumeţ trist între ruinele Numanciei. Şi, uitîndu-se la omul de astă-seară, duse cu el vorba, astfel:

— Te cunosc, ori te asemuiesc cu altul?

— Ia, nu-i greu de ghicit cine-s — zise sfătos uriaşul — dacă ţi-i aminti că am fost şi eu, în lumea asta, un boţ cu ochi, o bucată de humă însufleţită, dintr-un sat de pe-aici (las' că-l ştii!), care nici frumos pînă la douăzeci de ani, nici cuminte pînă la treizeci, şi nici bogat pînă la patruzeci nu m-am făcut!

— Şi acum eşti tot aşa sărac! observă Ionică, privindu-i straiele de dimie sură, cum nu poartă lumea avută.

Omul răspunse cu voie bună, poate făcînd haz de necaz, în timp ce răsturna mămăliga pe un ştergar pus de-a dreptul pe iarba înrourată a muntelui:

— Sărac aşa ca în anul acesta, ca în anul trecut şi ca de cînd sînt, niciodată n-am fost!

Băiatul îi privi iarăşi alcătuirea voinică:

— Te crezusem mic de statură!

— Fiindcă mă ştii de pe cînd începusem şi eu, drăgăliţă-doamne, a mă ridica băieţaş la casa părinţilor mei... Dar de atunci a trecut vreme!

Pe urmă omul sfătos se uită la masa pregătită şi începu să rîdă cu toată gura, cum îi era felul:

— Da' de ce-oi fi pregătit eu bucatele acestea?

— Fiindcă-i vremea de cină! Acum şade la masă toată lumea.

— Ei, mă copile! Toată lumea vie! Noi sîntem nişte umbre!

— Aşa e! încuviinţă Ionică. Dar, cum să-ţi spun, e acum o clipă de taină, sau nu ştiu ce se întîmplă cu mine, că vă simt vii, ca şi cum aţi trăi aievea, o dată cu mine,

— Bădiţă! strigă uriaşul către omul cu plete căzute pînă aproape de umeri. Ian ascultă aici ce băsneli spune băiatul acesta. Poate tu le-ai înţelege mai bine!

Atunci Ionică văzu că, în rotirea firească a stelelor, luceafărul răsărit către seară ajunsese şi lucea în creştetul omului strigat fără nume, trimiţîndu-şi razele pe fruntea lui pală. Şi de acolo, din înălţimea Ceahlăului, omul, ca o umbră doborîtă de tristeţi cîte nu cuprind lumea, îi răspunse băiatului, dar nu la vorbele de mai adineaori, ci la privirea lui, care îl învăluia îndurerată, vrăjită şi întrebătoare. Nu-i răspunse, lămurindu-şi taina, în vorba obişnuită a semenilor, ci în cuvinte înşirate cu măiestrie şi cu tîlcuri greu de înţeles prima oară. Şi zise el astfel, împletindu-şi glasul cu sunetul dulce şi amar de vioară:

Trecut-au anii ca nori lungi pe şesuri
Şi niciodată n-or să vie iară,
Căci nu mă-ncîntă azi, cum mă mişcară
Poveşti şi doine, ghicitori, eresuri

Ce fruntea-mi de copil o-nseninară,
Abia-nţelese, pline de-nţelesuri...
Cu-ale tale umbre azi, în van mă-mpresuri,
O, ceas al tainei, asfinţit de sară!...

Atît zise umbra şi tăcu apoi, dar gîndul lui dete vers mai departe, şi Ionică îl auzi în sine, cum auzea şi vioara. Şi, din toate cîte se împleteau aici, nu desprinse amărăciune, ci o bucurie care-i învălui inima, fiindcă toate acele trei umbre aveau inima lui în palme şi i-o încălzeau, fiecare cu altă putere...

La un timp umbrele se topiră pe rînd, cum se topeau culmile care înconjurau zarea. Rămase încă o vreme cîntăreţul din strune, zicîndu-şi doina şi hora. Pe urmă el lăsă vioara, păstrînd doar arcuşul, şi îşi deschise amîndouă braţele către vale — şi tot atît către cerul serii. Şi oricît îi era de chinuită făptura, cu umeri aşa de aduşi, de parcă avea în spinare toate poverile lumii, din el se desprindea atîta putere, încît la semnul lui încremeni toată firea. Iar cînd lăsă braţele, firea îi răspunse cu toate glasurile pe care le poate prinde auzul şi sufletul oamenilor. Cîntecul de mai înainte, de vioară, plutea încă în aer, înmulţindu-şi ecoul. Şi pe el prinseră să se adune — potrivindu-se între ele cum se potrivesc culorile florilor — şi glasul muntelui, şi al dealurilor, şi al cîmpiei. Brazi şi păltinaşi cîntau laolaltă cu rîul din vale, iar izvoarele susurînd se adăugau melodiei. Cîntau laolaltă şi stînca, şi glia. Cîntau pomul, şi ogorul, şi privighetoarea şi, sus, ciocîrlia... Cîntau şi talanga stînei, şi tulnicul de la munte, şi cornul vînătorului — şi nu numai ele...

Nu era de astăzi cîntarea, ci de totdeauna, şi nu i se întregeau ei doar aceste locuri din preajma Ceahlăului, ci întreagă ţara. Şi dacă pieriseră umbrele de mai adineaori, altele încă se aflau în preajmă, fiecare din ele îmbogăţind rapsodia.

Veneau umbrele ca la sfat de taină, purtînd într-o mînă facle care dau lumină, în cealaltă tomuri, cu ştiinţa lumii, sau peneluri de folos picturii, sau condeiul, cu darul de-a pune în scris gîndul omului. Şi-atîta sclipire răspîndeau făcliile, încît tot Ceahlăul luă lumina zilei...

★

Nu zăbovise, după credinţa lui, mai mult decît o noapte pe înălţimea Ceahlăului, fiindcă îl tot îmboldea gîndul să ajungă undeva, fără întîrziere. Dar, după prea scurtul popas, cînd coborî povîrnişul pe aceleaşi locuri pe unde urcase cu o zi mai devreme, valea Bistriţei se schimbase ca printr-o minune. O apă nesfîrşită se întindea acolo, acoperind dealurile, strecurîndu-se printre ele, de-a lungul văilor, alcătuind istmuri şi fiorduri ca în alte părţi ale lumii, dar fără răceala scandinavă din vecinătatea polului. Era tocmai vreme de primăvară... Pe ţărmurile înverzite, pomii în floare se oglindeau în apa de limpezimea izvoarelor, alcătuind, cît ţinea valea, lungi dantele albe, cum nu poate împleti nici cea mai răbdătoare, cea mai iscusită mînă.

Iar peste acest peisaj nou, născocit parcă de zîne, se revărsa din înălţimea Ceahlăului vechea rapsodie, pe care văile, înmulţind-o, o făceau încă şi mai sonoră. Şi ca totul să aibă asemănare cu basmul, Ionică zări curînd o lebădă albă, venind de-a lungul fiordurilor şi îndreptîndu-se spre locul unde se afla el, ca şi cînd l-ar fi căutat anume. Mergea însă cu altă viteză decît lebedele aievea, mai repede chiar decît cele din legendă, născute din închipuirea oamenilor. Astfel că nu trecu mult timp pînă să-şi arate mai desluşit formele; era un vaporaş mînat de motoare, avînd din înfăţişarea pasării cu care fusese asemuit adineauri doar desăvîrşirea mişcării şi culoarea albă, plină de strălucire.

Vaporaşul, împodobit cu ghirlande şi ramuri, opri la ţărm, fără să-l fi chemat nimeni. Zgomotul motoarelor se împletea cu rapsodia, de parcă l-ar fi pus pe note, măiestru, compozitorul.

Omul care stătea la cîrmă, în haine albe de sărbătoare, zise, aşezîndu-şi şi el glasul în armonie cu toate înconjurătoarele:

— Haide, băiete! Vino!...

Ionică nu aşteptă a doua poftire. Doi marinari, gătiţi ca şi căpitanul, îi întinseră mîinile, săltîndu-l peste copastie, după care vaporaşul îşi reluă drumul.

— Ce faceţi pe-aici? întrebă Ionică de îndată ce îşi veni puţintel în fire.

Căpitanul întoarse capul, de la cîrmă:

— Te căutam pe tine!

Avea mustăţi albe, dar încolo părea voinic, poate chiar tînăr, cu faţa netedă şi numai zîmbet de voie bună. Şi cei doi marinari, care încadrau musafirul, stînd drepţi, de parcă ar fi fost garda lui de onoare, zîmbeau, şi pe feţele lor, ca pe tot ce se vedea de-a lungul văii, se citea mulţumire şi voie bună. Ionică păstra totuşi multă nedumerire.

— Dar unde mergem?

Atunci căpitanul îşi duse, tainic, un deget la gură:

— Nu întreba! Ai să vezi singur!... Nu puteam să începem fără tine! Te aşteaptă toată lumea!

— Voi... sînteţi oameni adevăraţi, sau din închipuire?

— Adevăraţi, după toate semnele!

— Dar cum de mă vedeţi? Pe mine oamenii nu mă văd decît în împrejurări cu totul speciale.

— Poate şi acum o fi o împrejurare de aceea! răspunse căpitanul, fără a mai adăuga altă lămurire.

Nu ţinu mult timp acest drum de basm, în umbra Ceahlăului, pe apa care oglindea, în mijloc, albastru bolţii senine, iar pe margini verdele proaspăt al dealurilor cu bogata dantelă a florilor. Un zid de netrecut se ivi în faţă, închizînd valea, între doi umeri de stîncă, dar se cunoştea că nu-i pus de natură acolo, deosebindu-se de toate cîte se aflau în juru-i prin linia lui dreaptă, trasă — ai fi zis — cu teul pe planşetele inginerilor şi avînd altă frumuseţe decît a Ceahlăului. Se cunoştea că nu-i răsărit dintr-o zvîrcolire a scoarţei, întîmplătoare şi uneori nebună, ca toate de pe pămînt cîte alcătuiesc geografia. Se simţea, ce mai încoace şi-ncolo, rigla, compasul şi echerul, planul arhitectului şi calculul inginerului; mintea omenească închipuise acest adaus la natură, şi-l înfăptuiseră — precum putea să vadă oricine — braţele oamenilor.

De altminteri, oamenii se şi aflau de faţă, înşiruiţi pe toată lungimea lucrării, şi cei care nu încăpuseră ocupau înălţimile,

atît de mulţi, că piatra pe care stăteau părea vie. Numai că îşi schimbaseră hainele săptămînii, care ar fi dovedit munca lor lungă şi continuă — la îndoitul fierului, la turnatul betonului — şi aveau haine de sărbătoare. Peste capetele lor fluturau steaguri roşii şi tricolore, şi freamătul flamurilor, împreună cu răsuflarea acelor mii de oameni, se împletea cu ampla rapsodie a firii.

Cînd Ionică puse piciorul pe baraj, oamenii îl înconjurară, cu feţele zîmbitoare. În uralele care se porniră deodată, unul din ei ieşi în faţă şi-i întinse băiatului o cheie de aur.

— Îţi predau — zise el — cheia hidrocentralei!

Nespus de mult se ruşină băiatul că i se făcea asemenea cinste, pe care n-ar fi visat-o, chiar dacă i-ar fi lipsit cu totul sfiala şi modestia.

— Dar eu n-am pus aici nici o piatră! N-am nici un merit!

Omul care-i vorbise îl lămuri îndată tot tîlcul întîmplării:

— Ai să pui alte pietre, cînd vei avea putere! Îţi dăm o cheie; tu să faci din ea zece! Meritul tău e viitorul!

Atunci toată suflarea aceea de oameni începu să bată din palme, stîrnind un ropot care, desigur, se auzea pînă în vîrful Ceahlăului. Deşi foarte tulburat şi fîstîcit mai cu seamă, Ionică se socoti dator să răspundă cu o cuvîntare. Îndată fu poftit la tribună, înconjurat numai de microfoane. Cîteva clipe băiatul rămase cu ochii pe pînza roşie, care învelea tribuna, ca să-şi adune gîndurile, cum face oricine în împrejurări asemănătoare. Cînd ridică privirea, descoperi în faţă hăul care se deschidea către vale, şi se clătină, gata-gata să-l ia ameţeala. Abia acum, cînd vedea peretele barajului în partea lui goală, îşi dădea seama din ce adîncimi pornea şi la ce înălţimi ajungea betonul. Şi, uitînd că orice vorbă i-o prindeau microfoanele, exclamă, exprimîndu-şi uimirea, în vorbe nepotrivite cu o cuvîntare solemnă:

— Aoleu! Da’ ştiu c-aţi muncit ceva, nene!

Şi praf se făcu atunci în capul lui restul cuvîntării, fiindcă de pretutindeni izbucniră aplauze. Ce vorbe să găseşti cu mintea, cînd huiau munţii şi văile, şi oamenii nu mai conteneau cu bătutul din palme? Ionică stătea zăpăcit la tribună, încercînd să

adune în cap gîndurile de mai înainte, spre a le rosti apoi cu glas tare.

„Va să zică, dragi tovarăşi — repeta el în gînd cuvîntarea — o făcurăţi! Corbul, pe care l-am întîlnit în mai multe rînduri şi care, pe lîngă alte obiceiuri rele, îl are şi pe cel al cobelii, spunea că asta nu-i treabă pe puterile oamenilor. Spuse el, adică, îngust fiind la minte şi pizmaş la inimă, că omul nu trebuie să înfrunte firea, care ne este stăpînă. Îl cunosc bine, şi de-ar fi aici ştiu ce-ar croncăni, hainul! Că, mai la urma urmelor, cum o să faceţi din apă lumină? Dar, după cum se vede, voi o şi făcurăţi...“

Aplauzele nu se sfîrşeau, ca şi cum pentru o vorbă spusă de el — ia, aşa, cum ii ieşise din inimă — oamenii, aveau să-l laude toată ziua. Şi Ionică îşi reluă în gînd cuvîntarea:

„Vorba lungă, sărăcia omului! Cunoaşteţi zicala, iar eu o cunosc foarte bine, fiindcă am scris-o de nenumărate ori în caietul de caligrafie. Vorbim uneori mai mult decît e nevoie, bunăoară chiar şi noi cîteodată, la şedinţele pionierilor. Unii vorbesc fiindcă le place să-şi asculte propria lor vorbă, cu fudulie. Alţii, ca să-i asculte ceilalţi, să le aplaude oratoria. Mai sînt şi unii care vorbesc spre a trage spuza pe turta lor, uitînd că, dacă sîntem tovarăşi, trebuie să coacem bine turta tuturora. Dar de ce pentru aceste cususuri să condamnăm cuvîntul în întregime? Vorbirea, fiind o însuşire a omului, se cade s-o ascultăm totdeauna, iar părerea noastră să ne-o dăm la urmă. Căci, ce mai tura-vura, din vorbă se alege, după cum ştiţi, adevărul!“

Pas de spune un cuvînt din toate acestea, nu lipsite de chibzuinţă şi isteţime. Oamenii aplaudau într-una, şi soarele cobora către seară, cu mare repeziciune.

„Nu-i mult timp — zicea Ionică în sine, socotind că tot are să vină clipa cînd să-şi dezvăluie gîndul cu glas tare în faţa mulţimilor — nu-i mult timp de cînd, ivindu-se prilejul, am stat de vorbă cu faraonul Keops, care a făcut cea mai mare piramidă din lume. Adică, el a avut numai ideea, că treaba au făcut-o oamenii. Am cercetat ce s-a construit acolo, şi recunosc că treaba a izbutit bine, dovadă că stă în picioare după atîtea

milenii. Dar ce folos? se va întreba fiecare... Numai aşa, spre a rămîne ca o ciudăţenie a istoriei? A adăpostit ea pe cineva, în afară de o mumie? Îi ţine cuiva de cald? Face viaţa lumii mai bună? Da' de unde!... Va să zică, munca oamenilor s-a dovedit temeinică, iscusinţa — nu mai vorbesc — poate să ne uimească pînă şi pe noi, care lucrăm cu beton, cu fier, cu fel de fel de maşini şi de macarale. În schimb ideea, dragi tovarăşi, ducă-se în pustiu sau pe apa Nilului!... Aici însă, pe cît de iscusită şi de temeinică a fost munca voastră, pe atît de înţeleaptă a fost şi ideea. Îngăduiţi-mi, dar, să vă felicit călduros şi din toată inima!"

Spune o vorbă, dacă poţi, în acele aplauze care, în loc să contenească, deveneau mai furtunoase, oră cu oră. Se cunoştea că oamenii care turnaseră betonul aveau muşchi zdraveni şi palmele bune. Pe negîndite se făcuse seară, iar acum cădea întunericul.

Omul care îi încredinţase cheia lui Ionică se urcă alături de el, la tribună, şi îi strigă în ureche, altfel nu i s-ar fi auzit glasul în uralele neostenite ale mulţimii:

— Dă drumul la lumină!

Băiatul se supuse, potrivi cheia în tabloul de telecomandă, pus la îndemînă în vederea serbării, şi-o suci aşa cum îi arăta săgeata indicatorului, că doar ştia şi el ce-i aceea o uzină! Nu-şi sfîrşi bine mişcarea, că de pretutindeni ţîşniră jerbe de lumină, prefăcînd noaptea care se lăsase în ziuă. Dar nu doar aici, ci pe toată valea, pînă la cîmpie, iar în sus, pînă în înălţimea Ceahlăului, de unde tot mai răsuna rapsodia, îmbogăţită de uralele oamenilor, înscrise parcă şi ele pe feluritele voci ale partiturii.

Şi-abia după aceea urmă clipa de tăcere pe care Ionică o aşteptase atîta timp, pregătindu-şi în gînd cuvîntarea. Numai că, fermecat de strălucirea electricităţii care prefăcea noaptea în feerie, el uită tot ce-şi pregătise în gînd ca tot oratorul; uită chiar şi pledoaria în folosul vorbirii, şi zise numai atît, în mijlocul microfoanelor:

— Celor ce-aţi gîndit, celor ce-aţi muncit, vă mulţumesc pentru lumină!

Apoi, fiindcă era păţit, adăugă repede, înainte de a reîncepe aplauzele mulţimii:

— Vă făgăduiesc să dau de zece ori mai multă celor ce vin după mine!

Şi cum spuse aceste cuvinte, un fior îi străbătu fiinţa plăpîndă, atît de greu încercată în ultimele zile: ştia unde trebuia să fie, îşi amintise deodată, abia acuma — şi o grea nelinişte puse stăpînire pe el, la gîndul că are să-şi piardă cuvîntul, dacă nu ajunge la vreme.

— Vă mulţumesc pentru primire, dar trebuie să plec numaidecît! Sînt în întîrziere, îi spuse omului care îi dăduse cheia şi îi zîmbea cu prietenie.

Bineînţeles că i se puse la dispoziţie o maşină; Ionică însă refuză această înlesnire, dar nu — cum s-ar crede — numai din modestie.

— Să vedeţi — încercă el să explice încurcătura — acolo unde mă duc eu, cum să vă spun... nu s-au născut încă maşinile!

Apoi porni în mare grabă, luînd drumul pe sub munte, străbătînd valurile de lumină care îl urmăriră multă vreme, ca şi aplauzele mulţimii.

Mergea pe o potecă de piatră, dar nu-i simţea asprimile, fiind îmbrăcată în cetină, parcă anume spre a înlesni drumeţia. În fiecare frunzuliţă de brad se răsfrîngea lumina din vale, astfel că pădurea părea pregătită pentru o strălucită serbare a zînelor.

Şi cum mergea Ionică astfel, zorind pasul, auzi zgomot domol de copite, şi la un cot al potecii dădu cu ochii de o iepşoară care suia pe îndelete costişa, minunîndu-se de atîta lumină.

— Hai, încalecă, că te duc fuga! zise această făptură cumsecade, luînd glasul omului.

— Ia te uită! se minună Ionică. Pot să jur că te cunosc foarte bine!

— N-ar fi de mirare!

— Tu nu eşti Pisicuţa lui...

— Nu-i spune numele! îl opri iepşoara. Dacă mă cunoşti pe mine, pe el îl cunoşti mai abitir, fără îndoială... Socot că ai încredere să te scot de pe aceste coclauri!

— O, ştiu! Le cunoşti foarte bine! Dar unde l-ai lăsat pe stăpînul tău astă-seară?

Iepşoara lăcrimă, cu o tristeţe pe care unii nu i-o recunosc animalului:

— Ei, sărmanul! E şi el acolo unde se duc la urmă toţi oamenii, la sfatul de taină al umbrelor bune!

— Chiar umbră să fie — dădu răspuns Ionică vorbelor spuse de iepşoară — vie are să rămînă umbra lui bună, cît timp au să stea în picioare aceşti munţi din preajmă, pe care odinioară i-aţi cercetat împreună!

Auzind aşa, pădurea îşi vesti încuviinţarea, începînd să freamăte, unindu-şi glasul cu vechea şi ampla cîntare venită din înălţime. Şi în această statornică rapsodie, între sunetele viorilor şi violoncelelor, al flautelor şi oboaielor, al trompetelor şi al ţimbalelor, şi al tuturor sunetelor pe care le scot coarda, lemnul şi alama mînuite cu măiestrie, se amestecau cu glasul poetului, şi vorba de duh a povestitorului, şi mărturia drumeţului îndrăgostit de natură, şi zgomotul de ciocan al muncitorului, şi detunătura trotilului cînd rupe stînca, deschizînd drum omului, şi vuietul apelor în turbine, şi zumzetul maşinilor care dau lumină — ridicînd cu toatele, la înălţimi nemăsurate faţă de înălţimea Ceahlăului, imn de slavă celui bun şi vrednic, de ieri, de azi şi de mîine.

Iar Ionică în acest timp gonea călare spre locul unde îl chema datoria, zburînd cu iuţeala vîntului şi a gîndului, ca în basme, fiindcă blajinei şi bătrînei iepşoare a lui Calistrat Hogaş îi crescuseră aripi, spre a se întregi feeria.

Către zorii zilei erau în plină cîmpie, cînd, la umbra unui gorun care creştea acolo poate de pe vremea lui Ştefan cel Mare, Ionică văzu o bătrînă, şi o văzu, desigur, şi iepşoara, fiindcă se opri de la sine. Bătrîna măsese pesemne acolo, şi acum tocmai se pregătea să-şi urmeze drumul.

— Bună dimineaţa, mătuşică! îi vorbi băiatul, socotind că apoi s-o întrebe dacă nu are cumva vreo nevoie în care să-i dea ajutorul.

— Bună dimineaţa, copile! îi răspunse bătrîna. Stai jos să te odihneşti o ţîră.

— Nu pot, fiindcă sînt în întîrziere! Voiam doar să ştiu dacă ţi-aş fi de vreun folos. Altfel mă grăbesc din cale-afară.

— Nu-ţi fie teamă; ai să ajungi la vreme!

Cu aceste cuvinte, pe chipul bătrînei se ivi un zîmbet care spunea mai multe decît vorba rostită parcă într-o doară. Ionică o privi cu multă mirare.

— Dar de unde ştii dumneata că am să ajung la vreme, cînd nu ştii mai întîi care mi-e drumul?

— Eu le ştiu pe toate tot ce se întîmplă în lume! Ştiu că ai lăsat în primejdie un om bun, care îţi ţine locul la închisoare, şi te grăbeşti într-acolo, ca să nu ispăşească el pedeapsa în locul tău, fără vină. Faci foarte bine, de vreme ce i-ai făgăduit că ai să te întorci fără întîrziere!

— Am fost foarte supărat şi foarte neliniştit, mărturisi Ionică. Sînt tare obosit şi mă doare aşa rău capul în unele ore, încît nu mai ţineam minte care mi-era datoria. Dar te rog să mă crezi, mătuşico, n-aş mai avea linişte pînă în ceasul din urmă, dacă bietul om ar ispăşi pentru mine!

— Aşa e! Du-te îndegrabă şi scoate-l la lumină!

— Mulţumesc pentru vorba bună! Dar te mai întrebai o dată, mătuşico: ai cumva vreo nevoie? Sînt gata să te ajut, cît mă pricep şi cît mă ţin mădularele.

— Nevoia pe care o am nu poţi s-o mulţumeşti tu, copile! De mult timp caut pe cineva, colindînd drumurile, dar cum să-l găsesc, dacă nici nu ştiu cine-i?

— Cum vine asta?! se miră băiatul, uitîndu-se bănuitor la bătrînă. Mai adineaori spuneai că ştii tot ce se întîmplă în lume!

— Daa!... Tot ce se întîmplă cu alţii, dar nu şi cu mine!

Dacă n-ar fi dat dovadă că îi cunoaşte gîndurile şi drumul, Ionică ar fi fost îndreptăţit să creadă că biata bătrînă nu-i tocmai în toată firea. Privind-o mai cu luare-aminte, ceva i se păru ciudat în înfăţişarea ei — nu alta, decît că o mai zărise parcă undeva, şi parcă-i mai auzise şi vorba blajină.

Pe cînd el îşi rumega această nedumerire, bătrîna zise mai departe, arătîndu-şi încurcătura:

— Iată, mă copile, caut pe cineva care m-a ajutat într-o nevoie, că n-am linişte pînă nu i-oi mulţumi cum se cuvine. Dar de un' să-l iau? Să fi fost bărbat, să fi fost femeie? Aveam o dăsagă grea cu mine, şi cum nu mă mai ţineau puterile...

Băiatul tresări fără voie.

— O sacoşă cu cartofi! îi scăpă vorba din gură. Într-o după-amiază, la autobuz, cînd era îmbulzeală!

— Tu eşti! strigă atunci bătrîna, cuprinsă de bucurie. Bine că te-am găsit, copile! Vino să te îmbrăţişez, că eşti drept şi ai inimă bună... Şi-acum cere-mi ce vrei! Orice dorinţă a ta stă în puterea-mi s-o aduc la îndeplinire!

— Dar cine eşti tu?

Bătrîna se codi puţin, ferindu-şi ochii cu oarecare sfiiciune:

— Ce să mai vorbim de pomană!? M-ai crede dacă ţi-aş spune că sînt Sfînta Vineri?

Ionică răspunse stînjenit, fiindcă îi părea rău s-o supere pe bătrînă:

— Aş vrea să te cred, dar după cîte am văzut eu în lume, după ce am fost chiar şi în Cosmos...

— Atunci numeşte-mă Mătuşa cea Bună! Şi spune-mi, ce-ai dori să-mi ceri?

— Altceva nimic, decît dacă ai putea să-mi arăţi drumul.

— Mergi drept încotro te duc gîndurile bune, şi ai să ajungi unde ţi-este ţelul. Dar bagă de seamă, multe ispite şi multe rele au să-ţi stea în cale. Vrăjitoarea nu, c-o am în puterea mea. Pe zmeu l-am ucis; i-au rămas numai puii, care n-or îndrăzni să se

pună cu tine. Acele rele o să ţi le aducă mai ales Căpcăunul. Împotriva lui îţi dăruiesc peria, oglinda şi pieptenele pe care le ştii din poveste. Cînd va fi nevoie, nu pregeta să le foloseşti, în numele binelui!

Atît zise Mătuşa cea Bună, şi pieri de la umbra gorunului.

— Haide, Pisicuţo, să ne căutăm drumul! strigă Ionică spre iepşoara de tovărăşie.

Aceasta mai rupse un smoc din iarba plină de rouă, apoi, întremată de popas şi de hrană, necheză vioaie, cu capul în soarele care răsărea dintre holde, în zarea cîmpiei.

— Gata sînt, stăpîne!

Şi tropotul copitelor se ridică pînă la ceruri. Cal şi călăreţ goneau mîncînd norii, avînd călăuză gîndurile bune...

★

Fapta de laudă omului nu cunoaşte ocoluri, şi aşa se vădea a fi drumul: o linie dreaptă, peste cîmpie, peste văioage şi dîmburi, peste pîraie, prin livezi, zăvoaie şi crînguri, prin locuri care nu erau totdeauna cele mai uşoare pentru călăreţ şi pentru copitele calului.

Aşa merseră, pe nerăsuflate şi zorind amîndoi să cîştige vremea, pînă ce, spre amiaza zilei, ajunseră la un rîu mare. Era o apă învolburată şi cenuşie, care se umflase de ploi şi dădea peste maluri. Mai la deal, să fi fost cinci sute de paşi pînă acolo, se vedea un pod, cu bolţi largi de piatră, bine lucrat, că nu l-ar fi putut lua nici cele mai umflate şuvoaie. La vale, şi nu mai departe decît era primul, se vedea încă unul, mai temeinic lucrat, deşi n-ar fi fost nevoie de risipa aceea. Se ţinea bîlci prin partea locului, după semne, sau poate petrecere şi serbare, fiindcă la amîndouă podurile se înghesuia lume, pusă pe chef şi pe glumă. Muzică veselă se ridica în aer, împreună cu mirosul îmbietor al fripturilor care musteau pe grătare, al gogoşilor sfîrîind în tigaie. Mişunau negustorii de acadele, lăudîndu-şi marfa şi făcînd pofticios pe oricine, nu doar pe copii, ci şi pe oameni, că toţi cumpărau şi îşi umflau obrajii, ba cu caramele,

ba cu beţişoare, bigi-bigi şi cîte şi mai cîte felurite bomboane. În alte locuri, se învîrteau căluşeii, săltau bărcile zburătoare, pocneau artificii, ridicînd stele colorate în aer. Comedianţi îmbrăcaţi ca irozi pofteau mulţimea la circ, făgăduind acrobaţii colosale, triplu salt la trapez, dublu bambus în dinţi, echilibrul elefantului pe două fire de paie, şi chiar unele mai dihai, cu oameni şi cu animale, care făceau lumea să se înghesuie la intrare.

Cărui copil nu-i place bîlciul, cu toate ale lui, şi circul, şi menajeria unde poţi vedea animale din toată lumea, ba chiar din cele nevăzute de nimeni?!

Mare ispită îi căzuse lui Ionică în cale, şi bun ar fi fost popasul de prînz în locul acela! Încaltea Pisicuţa, care zburase şi gonise fără preget multe ore, ajutîndu-se cînd de aripi, cînd de picioare, ar fi dorit şi-ar fi fost îndreptăţită să capete, dacă nu o traistă de ovăz, măcar o mînă de paie.

— Să facem popas, stăpîne! zise ea, căutînd cu jind la izlazul unde, pe lîngă căruţe, odihneau caii ţăranilor.

— S-ar cuveni, şi chiar ar fi nevoie! recunoscu băiatul. Dar ca să ne abatem pe-acolo ar însemna să ne părăsim calea. Drumul nostru nu îngăduie ocoluri, oricît ar fi ispita de mare!

— De zburat, nu mă mai ajută aripile, bag seama. Şi doar n-o să trecem prin apă! se codi iepşoara.

— Ba tocmai!

— Dar e adîncă, stăpîne! Şi învolburată! Şi abia i se vede malul!

— N-am încotro! răspunse băiatul. Trebuie să-mi încerc puterile!

— Dacă-i aşa cum am să te las în nevoie?

Atît zise iepşoara şi se aruncă în valuri. Oamenii de la bîlciuri rămaseră cu gurile căscate, văzînd această trăsnaie. Să înfrunţi o asemenea apă vijelioasă, cînd ai la îndemînă două poduri, nu unul?! Îndată, mulţimea se îmbulzi pe mal, să vadă urmarea. Tăcură muzicile, se opriră căluşeii şi bărcile zburătoare, se opri circul, iar acrobaţii, cu dansatoarea pe sîrmă, cu clovnii, dădură fuga la gîrlă. Ba veniră chiar şi animalele de la menajerie,

maimuţele, urşii, leii, tigrii şi elefantul care făcea echilibru pe două fire de paie. Negustorii de acadele şi bargagiii stăteau mofluzi, cu buzele umflate, fiindcă fugeau muşterii. Gogoşile din tigăi începură să se dezumfle, să-şi piardă rumeneala, revenind la forma aluatului, îndesate şi albe, fiindcă focurile se stinseseră de la sine. Cît despre fripturile de pe grătare încetară să mai sfîrîie, se strînseră laolaltă, cîte două, cîte patru, lipindu-se cum erau înainte de a le tăia măcelarul; şi dacă ar mai fi ţinut mult aşa, n-ar fi fost de nici o mirare să-şi recapete forma deplină, plus pielea, şi să învie, prefăcîndu-se în vacă şi oaie.

În acest timp, cal şi călăreţ se pierduseră în mijlocul valurilor. Pisicuţa ţinea afară doar nările, iar lui Ionică apa îi ajungea pînă la umeri. Vuia rîul, încercînd să-i ducă la vale, dar în chipul cel mai ciudat, de neînţeles celor care priveau de pe maluri, nu-i scotea din drum nici cu un lat de palmă; înotau de parcă ar fi mers după sfoară, numai că, spre a rămîne credincioşi gîndului — fiindcă gîndul bun îi ducea într-acolo — amîndurora li se cerea neînchipuită strădanie.

Cînd fură pe malul celălalt, Ionică abia îşi mai trăgea răsuflarea, iar biata iepşoara cu greu se mai ţinea pe picioare.

— Mare fu lupta, stăpîne!

— Dar am sfîrşit-o cu bine!

Goneau iarăşi acuma, pe acelaşi drum care nu îngăduia ocolurile: vîntul rece, pătrunzînd prin veşmintele ude, îmbrăca trupul lui Ionică în gheaţă şi tremur. Şi după ce tremură astfel o vreme, din haine începu să iasă aburi, ca de pe bălţile calde, la căderea răcoroasă a serii. În locul frigului, băiatul simţi dogoreală, iar mai tîrziu o durere vie în creier. Ochii i se împăienjeneau, era istovit de atîta cale, dar gîndul nu-i dădea odihnă — şi astfel cîmpul se mistuia sub copitele calului.

— Numai de m-aş ţine pînă la urmă! zise Ionică.

Pisicuţa îşi flutură coama:

— Nu-ţi pierde firea, stăpîne!

Pe seară, după ce trecuseră peste dealuri, peste rîpe, peste cîmpuri brăzdate de rîuri, neputînd ocoli nici o piedică aflată în cale, drept în faţă se ivi un munte care, dacă nu era înalt pînă la

ceruri, în schimb le închidea drumul. Ionică descălecă şi scoase un oftat, din adîncul inimii.

— Îţi mulţumesc că m-ai adus pînă aici! îi zise iepşoarei. Mai departe am să mă duc singur; asemenea urcuş nu-i de tine!

— Şi de ce, stăpîne? Tot pe coaste de munte am umblat, de cînd mă ştiu pe lume!

— Aici n-ai să poţi răzbate! Piscul care ne taie calea e numai stîncă goală!

— Dar fără mine n-ai să-l poţi urca! Suie!

Cînd Ionică fu iar în şa, credincioasa şi vrednica lui însoţitoare prinse să urce povîrnişul, cu puteri de care n-ai fi crezut-o în stare. Se ivea cîte o crăpătură de stîncă, ici şi colo; ea îşi făcea vînt să zboare prin aer, folosind ultima vlagă din aripi; dedesubt se căscau prăpăstii, de îţi dădeau ameţeală. Sub copitele ei cremenea scotea scîntei, şi acestea, luate de vînt, se amestecau pe cer cu stelele care tocmai începeau să răsară. Cîte o stîncă, desprinsă din munte sub tropotul calului, se prăbuşea şi se rostogolea la vale, sfîrtecînd copacii, buşind în tăpşane, spulberînd apa izvoarelor şi prefăcînd-o în ploaie.

Călăreţul nostru se ţinea cu amîndouă mîinile de coamă, altfel ar fi căzut pe spate, şi de-a dura s-ar fi dus, tocmai pînă-n vale, aşa de pieptiş era aici povîrnişul, şi numai piatră goală! Dar Pisicuţa îl urca vitează, de parcă ar fi avut înlesnirea mîţei căreia îi purta numele. Numai că nu avea nici un fel de înlesnire, sărmana, ci folosea aceeaşi trudă cu a omului care suie, căţărîndu-se din stîncă în stîncă, alunecînd, zdrobindu-şi genunchii, prăvălindu-se şi ridicîndu-se iarăşi, fiindcă de mult îşi pierduse ajutorul aripilor. Iar cînd stînca, aproape de piscul pus aşa de nepotrivit în cale, începu să se zvîrcolească, arătîndu-şi toanele, căci nu cunoscuse pînă azi, şi nu îndura, potcoavele calului, Pisicuţa îşi continuă urcuşul, tîrîndu-se pe burtă, toată numai o rană, apucîndu-se cu dinţii de piatră, gemînd, icnind, lăsînd în urmă o dîră de sînge care arăta drumul, mai drept decît dacă l-ar fi tras cu linia...

O noapte întreagă ţinuse această caznă; atunci cînd ajungeau ei sus, în spate răsărea şi soarele. Coborîşul de aici încolo se

arăta a fi o plimbare; coaste line, împletite cu văioage mergeau tot aşa, pînă unde ajungea şi privirea, la nişte grădini îndepărtate, că tot orizontul părea numai o floare...

Pisicuţa însă, după ce privi tristă acest îmbietor colţ de lume, se lăsă la pămînt şi zise cu jale:

— Stăpîne, am trecut greul, numai că de-aici înainte îi face drumul singur! Rău îmi pare să te las tocmai acuma!

Şi vorbind ea aşa, ochii ei lăcrămau ca ai oamenilor.

Ionică îngenunche, îi luă botul în palme:

— Aştept să te odihneşti. Eşti istovită, biata de tine!... Iată acolo o fîneaţă... mă duc să-ţi aduc demîncare.

— Nu mîncarea îmi lipseşte... S-a terminat duhul din mine.

— Dar tu ai şapte vieţi; nu eşti ca toţi caii!

— Drumul m-a sfîrşit, şi mă sfîrşea să fi avut încă pe-atîtea vieţi cîte am lăsat în urmă. Dar să ştii atît, că nu-mi pare rău, fiindcă eşti un băiat plin de inimă. Mergi tot aşa şi de-aici încolo!

Pisicuţa adulmecă în aer.

— Fii cu luare-aminte! mai zise ea. Răul ne dă tîrcoale!

Apoi închise ochii, şi răsuflarea pe care Ionică i-o simţea în palme se stinse; atunci mîinile lui îngheţară. Şi tot atunci se auzi în aer o voce croncănitoare:

— Acum e a mea! Hai, du-te şi las-o drepturilor mele!

Corbul se rotea pe deasupra, bătînd repede din aripi şi croncănind ameninţător, fiindcă era mort de foame.

— Piei, spurcăciune! Piei, cobe nesăturată! strigă băiatul.

Pasărea croncăni, pusă pe harţă:

— Nu întîrzia! Du-te, şi lasă-mi-o!

— N-am să ţi-o las! A fost o fiinţă bună şi credincioasă, şi-aş fi un nemernic dacă aş părăsi-o în ghearele tale!

— Vrei s-o îngropi? croncăni batjocoritor corbul. N-ai sapă! Şi la o palmă sub pămînt e stîncă tare. Încearcă!

Cuprins de scîrbă şi disperare, Ionică rîcîi cu degetele fără să ţină seama că le făcea să sîngereze şi, într-adevăr, numaidecît dădu de piatră.

— Du-te, băiete, du-te! îl cicălea pasărea hrăpăreaţă. Să nu întîrzii! Ştii că ai altă datorie!

— Nu ţi-o las, de-ar fi să-mi dau viaţa! răspunse învrăjbit băiatul.

Şi se puse pe treabă. Peste leşul iepşoarei credincioase clădi piatră cu piatră, adăpost greu şi trainic, să nu-l poată surpa ghearele corbului, nici ciocul lui care fărîmă şi oase. Erau pietre mari, cum se găseau pe creastă, unele mai grele decît el, dar, împingînd, opintindu-se, icnind, cu spinarea frîntă, cu braţele însîngerate, le aduse pe toate şi le îngrămădi laolaltă.

Se făcuse amiaza cînd totul fu gata. Corbul de mult nu mai era acolo; plecase croncănind, să-şi caute norocul murdar prin vreo altă parte. Desigur, el fusese solul răului pe care îl adulmecase Pisicuţa înainte de a-şi da duhul în pace. Oricît era de îndurerat Ionică de pieirea acestei bune tovarăşe, nu mai putea zăbovi acolo, unde de altminteri nu mai avea ce face, decît să verse o lacrimă.

Şi, cu ochii uzi, porni la drum, avînd drept împăcare gîndul că răul se dusese departe...

Dar răul nu are numai un chip, ceea ce curînd urma să se dovedească...

Nu mersese băiatul un sfert din calea limpede spre acele grădini fermecate, cînd, fără veste, cerul se întunecă şi începu să verse dintr-o parte trăsnete năprasnice, din alta, tunete, iar de deasupra, ploaie cu găleata.

Ionică îşi pipăi în sîn cele trei lucruşoare dăruite de Mătuşa cea Bună; nu ştia dacă o să mai aibă nevoie de ele, totuşi nu se cuvenea să le piardă. Cădea trăsnetul în faţa lui, împroşcînd pămîntul în sus, ca ghiuleaua, şi pămîntul răscolit îl aducea la loc potopul, aşa că locurile rămîneau neschimbate. Cîte o răbufnire de vînt, venită din urmă, îl ridica pe sus şi-l arunca la o sută de paşi mai departe. Dar cînd vîntul acela, cum nu se mai pomenise vreodată, îl izbea dintr-o coastă, smucindu-l, trăgînd de el să-l scoată din calea cea dreaptă, drumeţul se trîntea la pămînt, fără să-i pese că peste el treceau şuvoaiele înspumate, îşi înfigea unghiile, coatele, genunchii în clisa vîscoasă, şi stătea aşa, încleştat, gata să se ţină şi cu dinţii de iarbă, pînă ce răbufnirea, înfrîntă, se ducea la naiba.

Cine-ar mai fi putut să ştie ce oră a zilei era, cum treceau ceasurile, cînd în jur plutea întuneric de noapte, sfîşiat numai de fulgere, cîteodată? Cum ar mai fi putut să ştie băiatul cîtă din apa care curgea pe el era năduşeală, şi cîtă ploaie nesăturată? Şi cine ar fi putut să-i spună dacă asemenea cumplită dezlănţuire a firii urma să aibă un capăt?...

Pe seară, cînd Ionică ajunse la grădinile fermecate, furtuna rămăsese în urmă. Pe-aici nici măcar nu plouase; locurile erau îmbietoare, paşnice şi înmiresmate.

Creşteau, cît vedeai cu ochii, într-o parte şi-n alta, arbori şi flori din ţările reci şi din ţările calde, deprinse cu acest trai laolaltă: mesteacănul, pinul cu eucaliptul de la tropice şi cu baobabul, pinul negru cu palmierul, mărul domnesc cu portocalul, cireşul şi corcoduşul cu bananul şi cocotierul, stejarul cu cedrul şi cu măslinul, fagul cu platanul, laleaua cu lotusul, liliacul cu mimoza sfioasă...

Şi toate acestea, în fermecata lor înfrăţire, îşi dăruiau trecătorului fructele, floarea, mireasma şi adăpostul.

La capătul puterilor, Ionică hotărî să mîie aici peste noapte şi, după ce îşi potoli foamea cu atîtea soiuri de fructe cîte ofereau ramurile, se culcă pe frunze de palmier ca în Africa, sub umbrela ocrotitoare a unui măslin asiatic, îşi puse drept căpătîi, ca să n-o piardă, legătura cu cele trei lucruşoare şi adormi, încredinţat că în această grădină a păcii n-aveau cum să intre relele şi vrăjmaşii.

★

Adînc fu somnul băiatului, după ce zile şi nopţi pe ochii lui nu se mai întîlnise geană cu geană, adînc, dar chinuit de nelinişti care îl făceau să se zbuciume pe frunzele palmierului, calde. Era o forfotă ciudată în jur, poate copacii umblau noaptea, luîndu-şi picioare, ca oamenii, şi unii chiar îi dădeau tîrcoale; ba parcă şi vorbeau, fiindcă, deşi în somn adînc, auzi glasuri, în chip desluşit:

— Lăsaţi-i capul mai jos!

O mînă îi sprijini grumazul, încordat şi înţepenit. Văzu, printre gene şi ca prin vis, trei umbre la căpătîiul lui. Îi era peste putinţă să se trezească, să deschidă ochii mai mult. Şi-apoi umbrele care din copaci se prefăcuseră în oameni, luminaţi de lună ca ziua, nu urmăreau să-i facă vreun rău, că ar fi avut timp să-l împlinească pînă acum...

Acel somn ameţitor, părînd mai degrabă o beţie, dădea să-l copleşească din nou, să-l ducă pe cele mai îndepărtate tărîmuri ale uitării, cînd glasul Pisicuţii îi veni în urechi, desigur numai din amintire, fiindcă pînă la locul unde zăcea ea era cale de-o zi. Dar glasul se auzi limpede: „Răul ne dă tîrcoale!“ — şi-atunci Ionică fu străbătut de-o spaimă care se duse de la călcîie pînă la creier, şi-l făcu să sară drept în picioare.

Era clipa cînd ziua se îngîna cu noaptea, şi drept în faţa lui se aflau trei zmei, cam mărunţei, pui, că pe zmeul cel mare îl răpusese Mătuşa cea Bună, după cum s-a şi spus. Fiecare din ei avea în mînă cîte unul din lucruşoarele dăruite de binevoitoarea bătrînă, peria, pieptenul şi oglinda; în timpul somnului i le furaseră de sub căpătîi.

— Daţi-mi-le înapoi! strigă Ionică, încă buimac de somnul adînc.

Auzindu-i vorba, cei trei tresăriră şi schimbară priviri între ei.

— El este! zise unul. Îl recunosc după glas!

Şi, făcînd un pas înainte, rînji răzbunător:

— Tu ne-ai oprit să ne urcăm prin faţă în autobuz!

Acum îi recunoscu şi Ionică, măcar că nu păstrau decît chip omenesc, în rest avînd toate ale zmeului, adică şi gheare, şi aripi, şi suflet hain.

Erau cei trei derbedei de la autobuz, care o îmbrînciseră pe Mătuşa cea Bună. Nu se miră băiatul că, avînd asemenea apucături, putuseră pînă la urmă să-şi ia chiar înfăţişarea de azi, şi să iasă la drum, spre a face rău orişicui.

— Acum ne-ai încăput în gheare! scrîşni al doilea zmeu. O să vezi tu ce-nseamnă să te pui cu noi!

În loc să se sperie, Ionică — între timp pe deplin dezmeticit — îşi sumesese mînecile, hotărît să-i înfrunte, deşi n-avea nici o armă în mîini.

— Daţi-mi înapoi lucrurile, că altfel vă rup în bucăţi!

Greu să te pui unul cu trei! Dar fusese atîta hotărîre în glasul lui, şi atîta îndîrjire i se citea în ochi, încît puii de zmei dădură înapoi; pîn-acum încolţiseră tot trecători bicisnici, nu se-aşteptau să dea peste unul aşa furios. Căci, într-adevăr, sabie să fi avut Ionică, n-ar fi fost mai tăioasă decît privirea lui. Astfel, derbedeii făcură stînga-mprejur.

— Daţi-mi lucrurile! strigă băiatul, gonind după ei.

Livada înfloritä rămînea în urmă; acum se aflau în cîmp. Şi putea să te umfle rîsul văzînd cum zmeii, cu aripile desfăcute, zburau pe lîngă pămînt, ajutîndu-se şi cu piciorul, nevolnici, că n-aveau în ei destulă putere să se înalţe mai sus.

Ionică n-avea pe nimeni într-ajutor, şi îi lipseau toate spre a se războboi cu trei, dar, se vede treaba, fierbea atîta furie în el, încît alerga mai iute decît este în putinţa oricărui om; toată făptura lui, şi creier, şi inimă, şi trup ţinteau să-i prindă din urmă pe fugarii răufăcători, spre a-i pedepsi şi a-şi lua înapoi lucruşoarele acelea, chiar dacă nu i-ar mai fi fost trebuitoare la drum. Zmeii, încă nedeprinşi să fie în aşa chip urmăriţi, începuseră să gîfîie, şi de pe acum aveau spor mai mic. Cînd unul, cînd altul întorceau capul, mirîndu-se că urmăritorul era din ce în ce mai aproape înapoia lor. Văzînd, după scurt timp, că altă cale nu-i, se opriră şi îşi găsiră scăparea în a se tocmi, ca tot furul care încearcă să scape măcar ceva din pradă, cînd e încolţit:

— Ia tu peria, lasă-ne nouă restul, că altceva nu dorim, şi te du!

— Nu!

— Ia şi pieptenul! Oricum, rămîi în cîştig!

— Nu mă tocmesc cu tîlharii! răspunse Ionică, îndîrjit.

— Dacă te iei la trîntă cu noi, s-ar putea să te răzbim!

— Mai bine să mă răzbiţi, decît să fac pace cu voi şi să se cheme că rămînem prieteni buni!

Pe cînd se ciorovăiau ei astfel, în acel cîmp deschis, numai ce mi se întunecă bolta cerului şi de sus, dintr-un nor ca balaurii, pogorî Căpcăunul, vărsînd pe singurul lui ochi foc şi fum. Era căpcăun în toată firea, nu pui, şi cu această dihanie mai greu să te lupţi!

Zmeii, care îl cunoşteau mai de mult, se făcură mici şi tăcură mîlc. Într-o clipă, arătarea îi prinse pe toţi trei de ceafă, cu una singură din mîinile lui uriaşe, iar cu cealaltă prinse să-i scotocească, pînă găsi lucruşoarele fermecate.

— Acum luaţi-o la sănătoasa! răcni el, nemaidorind altceva.

Şi ca nu cumva puii de zmei să se milogească, le altoi cîte un picior zdravăn în spate, trimiţîndu-i la o poştă distanţă.

Ce-i rămînea de făcut băiatului, rămas singur cu namila, decît să-şi sumeată mînecile, să scuipe în pumni şi să pornească la luptă nedreaptă, că mai bine îşi lăsa aici viaţa, decît să se dea învins pe neîncercate!

Iată însă că duşmanul, în loc să primească lupta, începu să rînjească, trăgîndu-se uşurel înapoi, ca laşul. Dar cînd Ionică, hotărît să nu-l lase, puse un pas înainte, Căpcăunul îi aruncă peria în faţă, şi se făcu nevăzut — desigur, prin putere de vrajă. Iar băiatul rămase locului, cu ochii holbaţi şi cu gura căscată.

Cum atinsese pămîntul, peria începuse să sfîrîie, să se zvîrcolească, să scoată miasme, şi cît n-ai gîndi, în locul acela se ridică o pădure deasă şi tare ciudată. Aşa de deasă, că un trecător abia ar fi avut unde pune pasul, şi aşa de ciudată, că nu-i găseai asemuire cu oricare alta. Copacii n-aveau frunze, nici ramuri, părînd mai degrabă un soi de alge, iar culoarea lor, alburie, palidă, pe alocuri însîngerată, era a plantelor crescute în smîrcuri, în ape stătute de baltă.

Pînă ce băiatul să se dumirească şi să mai vadă şi altceva, asupra lui se năpusti un dulău sălbatic, venit de unde nu se ştie şi fără să se vadă. Lui Ionică nu-i era frică de cîini, se pricepea cum să se poarte cu ei, cum să le vorbească. Dar acesta nu părea din cei care caută mîngîierea omului, ci ciomagul, şi el nu avea la îndemînă nici măcar o piatră.

La doi paşi, dulăul îşi arătă colţii şi se avîntă să-i înşface grumazul. Băiatul n-avu altceva ce să facă, decît să se trîntească la pămînt; săritura dihaniei rămase fără ţel — i se auziră colţii pocnind crîncen în vînt. În clipa aceea, ştiind că dacă nu înfruntă primejdia cu toată dibăcia şi cu tot curajul este pierdut, împreună cu omul pe care era dator să-l scape, Ionică îşi aruncă braţele ca doi cleşti şi ca două arcuri şi, prinzînd unul din picioarele de dinapoi ale dulăului sălbatic, strînse din răsputeri, pînă ce osul trosni.

Un chelălăit înspăimîntător făcu să vuiască pădurea ciudată. Cîinele se duse tîrîş vreo douăzeci de paşi, aşa de vîrtos îi fusese saltul. Be-acolo, şchiopătînd şi chelălăind groaznic, se năpusti încă o dată, ţintind de data asta picioarele, cum face orice fiară, schimbînd calea atacului, dacă nu i-a izbutit prima dată.

Acum însă Ionică se aruncă în sus şi, căzîndu-i în spate, se agăţă din răsputeri de cealaltă labă, şi n-o slăbi pînă ce n-auzi osul trosnind iarăşi. Numai că, o dată cu această izbîndă, simţi colţii dulăului sfîrtecîndu-i glezna — colţi tari ca oţelul briceagului. Da, n-ar fi fost cu putinţă să iasă şi biruitor şi întreg dintr-o luptă atît de inegală şi încrîncenată.

Mai înspăimîntător urla acum fiara, în timp ce, cu puteri slăbite, voia să se năpustească a treia oară, ţintind mijlocul

băiatului. Poate lui Ionică i-ar fi sunat atunci sfîrşitul fiindcă groaznic se înfuriase dihania. Spre norocul lui, un om care auzise urletele îi venea în ajutor, şi, cu toate că n-avea în mînă nici un fel de armă, numai cum îl văzu, dulăul se duse, chelălăind şi tîrîndu-şi picioarele fărîmate.

— De unde te-a muşcat? întrebă omul.

Pe chipul lui se citea mare nelinişte şi adîncă milă. Era un bărbat trecut de vîrsta mijlocie, mai degrabă scund decît înalt la statură, cu o barbă încărunţită, tăiată scurt şi rotunjită la colţuri, cu o mustaţă măruntă, cu pungi de oboseală sub ochii alungiţi, în care blîndeţea şi dragostea de oameni se vedeau de la întîia privire.

— E un cîine turbat şi de mult timp face prăpăd prin aceste părţi ale lumii! zise omul, cu ochii la glezna băiatului, rău sfîrtecată.

Ionică simţi ducîndu-i-se repede în trup o fierbinţeală care îi înmuia mădularele; încercă să se ridice în picioare, însă zadarnic.

— E Căpcăunul! răspunse el, înciudat de acea moleşeală. L-am recunoscut, cu toate că şi-a luat altă înfăţişare. Vrea să mă oprească din drum, dar eu trebuie să merg mai departe, şi fără întîrziere, altfel îmi pierd şi liniştea, şi cuvîntul dat omului.

Omul bun clătină din cap, amarnic.

— Vai, sărmane!... Fiindcă te văd curajos, am să-ţi spun adevărul! Vezi cimitirul de colea? Toţi cîţi sînt îngropaţi aici au murit de turbare!

Avea de ce te cuprinde groaza şi tremurul! Abia acum văzu Ionică, în stînga lui, un lan de morminte întinzîndu-se pînă la orizont, pe mii şi mii de pogoane. Şi totuşi, nu simţi groază, ci doar moleşeală.

— Trebuie să plec îndată! Sînt în întîrziere, bîigui, încercînd încă o dată să se ridice, şi tot zadarnic.

— N-ai să poţi merge nici zece paşi! Turbarea ţi se urcă în mădulare.

Ochii băiatului scînteiară, şi glasul lui învinse pentru o clipă sfîrşeala.

— Am să mă tîrăsc pe jos! Am să cîştig drumul palmă cu palmă!

Cu chipul devenit foarte palid, omul îngenunche alături. În sufletul lui se vădea lupta şi frămîntarea.

— Băiete! zise el, avînd fruntea lac de sudoare. De mulţi ani mi-am făcut sălaşul lîngă acest cimitir de oameni, şi după străduinţă fără seamăn am găsit un leac cu care să învingem turbarea!

— Dă-mi-l! bîigui Ionică. Trebuie să plec fără întîrziere!

Omul se frămînta la căpătîiul lui, în grea cumpănă, după chinul pe care i l-ar fi citit oricine văzîndu-l la faţă.

— Pînă azi nu l-am încercat decît pe animale!

— Încearcă-l pe mine!

— Nu-i sigur că se potriveşte şi oamenilor! Dacă nu-i bun, ai să mori în chinuri îngrozitoare!

Ionică îşi încleştă maxilarele, aşa că vorba lui ieşi printre dinţi, ca un şuier:

— Dacă n-am s-ajung unde trebuie, chinul meu le va întrece pe toate celelalte cunoscute de oameni!

Atunci omul nu mai zăbovi să ia hotărîrea:

— Ar fi păcat să piară un băiat ca tine! Eşti gata?

— Sînt gata!

Pe urmă Ionică nu-şi mai dădu seama decît ca prin vis despre cele ce urmară. Auzi, sau visă, pocnetul unei fiole sparte; îl recunoştea, de parcă spărsese fiole toată viaţa. Auzi sfîrîitul scos de ultimele picături pe care le trăgea acul... Se înfioră puţin şi strînse pumnii: ştia că urmează o înţepătură, şi avea puţină teamă, chiar dacă înţepătura nu era dureroasă. Privea printre pleoape... Parcă omul bun nu mai avea barbă, şi în locul surtucului îmbrăcase un halat alb... Ar fi spus că-l recunoşte.

— Fii fără grijă! şopti băiatul. Sînt învăţat cu injecţiile. Mi-au făcut la streptomicină!... O fi bună, dar mi-e lehamite!

Acul pătrunse în piele — aceeaşi înţepătură de altădată.

— Va să zică, asta vindecă turbarea?

Era ca în vis, fiindcă altfel n-avea de unde să se audă glas de femeie în pustietatea aceasta. Un glas de femeie, care oftă şi zise, în şoaptă:

— Iar aiurează!

Ionică deschise ochii, deodată.

— Dac-ai spus despre mine că aiurez, te rog să mă laşi în pace! Sînt teafăr şi am mintea trează!

Dar lîngă el nu era decît omul bun, care îl veghea cu nelinişte şi cu dragoste.

— Cum te simţi?

Drept răspuns, Ionică sări în picioare; îi pierise moleşeala din trup şi nelimpezimea din creier. Văzu în stînga cimitirul fără sfîrşit, şi abia acum îl cuprinse groaza.

— Toţi au murit de turbare? bîigui el, cu inima înmuiată.

— Toţi! Dar tu ai scăpat, fără doar şi poate!

— Îţi mulţumesc! Am să-ţi rămîn recunoscător toată viaţa!

— N-am aşteptat mulţumirile tale, băiete, ci ale inimii mele, care de mult sîngerează văzînd atîta suferinţă şi moarte!

— Recunoştinţa n-ai să mi-o opreşti niciodată! răspunse băiatul.

Apoi surîse uşor şi adăugă, privindu-l pe omul bun cu un pic de şiretenie, printre pleoape:

— De altminteri te cunosc, aşa cum te cunoaşte lumea întreagă!

— Ştii cum mă cheamă?

— Pasteur! Nici n-ai putea să fii altul! Dar află că, printr-o întîmplare din cele mai ciudate, eu... nu sînt Jean Meister! Şi-acum plec! Vreau să trec de pădure, pînă nu se lasă noaptea!

Omul îl apucă de braţ, oprindu-l hotărît:

— Nu care cumva să te avînţi pe-aici! Vezi cimitirul din dreapta?

Un alt cimitir, mai întins decît primul, dacă îl poate închipui mintea omenească, se întindea în partea cealaltă, lăţindu-se spre orizont, că parcă nu mai avea margini.

— Aici zac cei ce-au trecut prin pădurea aceasta. Nu-i o pădure ca toate altele!

— Văd... Sînt nişte copaci cum n-am mai întîlnit pînă astăzi, şi toţi cresc anapoda.

— Fiindcă nu răsar din orice sămînţă, ci din sămînţa bolilor!

— Bolile au sămînţă?

— Da; am găsit-o eu, dar alţii nu-mi dau crezare. Aici e o pădure de microbi, mai primejdioasă decît dacă ar fi plină de fiare şi de şerpi veninoşi, ca pădurile tropicale!

Atunci se uită băiatul cu mai multă luare-aminte, şi văzu că, pe lîngă forma lor neîntîlnită altundeva, copacii aceia mai aveau şi alte ciudăţenii; ei se mişcau, neliniştiţi, unii încovrigîndu-se, alţii şerpuind, alţii sărind din loc în loc, parcă în căutarea unui izvor de unde să sugă mai multă viaţă. Şi toţi parcă aveau capete, şi ochi de balauri, şi guri căscate, pregătindu-se să muşte şi să înhaţe. Dar — ciudăţenie care le întrecea pe toate, îngrozindu-te dacă-i luai seama — fioroşii copaci se înmulţeau cu o iuţeală năprasnică, din unul răsărind mii în preajmă, aşa fel că, de la o clipă la alta, pădurea se făcea şi mai deasă, şi mai nesăţioasă.

— Iată de unde pleacă, pe furiş, bolile în lume, şi lumea tot nu vrea să creadă! adăugă omul bun, ţinîndu-l pe Ionică de braţ, fără să-l slăbească.

— Eu te cred! răspunse băiatul. Dar n-am încotro; trebuie să trec dincolo, şi fără zăbavă!

— Dar au să te încolţească bolile, înainte de a ajunge la capăt!

— Am să mă lupt cu ele, cum m-am luptat cu zmeii, mai adineauri!

— Au să se lipească de tine ca vîscul de coaja copacului!

— Am să le port în picioare. Şi dac-or fi să mă răpună, n-am să le îngădui, decît după ce mi-oi îndeplini datoria!

— Care-i acea datorie?

— Să scap un om de la moarte şi să-i dau libertatea!

— Merită! şopti vraciul. Acum îmi dau seama de impasul în care te afli!

Apoi, cu o mînă neliniştită începu să-şi frămînte barba:

— Ar fi o cale să te aperi, dar n-am desăvîrşit-o pînă astăzi. Sînt bătrîn; am lăsat-o în grija altora...

Şi după cîteva clipe de gîndire, omul care-l salvase pe Ionică de la moarte îi slăbi braţul:

— Băiete, încearcă! Dacă mergi drept înainte, ai să dai peste un ucenic al meu, nu prea departe. Poate că el a găsit leacul!

După ce mulţumi pentru sfat şi pentru celelalte, băiatul porni spre pădurea vrăjmaşă. Pe măsură ce se apropia, copacii, urmîndu-şi înmulţirea năvalnică, puneau în faţa lui o urzeală mai deasă. Acum, chiar dacă n-ar fi ştiut ce se ascunde în această ţesătură scîrboasă, îşi dădea seama că tare greu i-ar fi fost unui om s-o răzbată. Poate doar înarmat cu o secure, ca să-şi deschidă drum, palmă cu palmă. Dar, într-un fel sau în altul, Ionică ştia că nu poate face calea-întoarsă.

Numai o dată se opri locului şi privi în spate. Omul se afla tot acolo unde îl lăsase, şi — cum se proiecta pe cerul albastru — părea, privit de departe, că îşi întrece statura măruntă, luînd-o pe-a uriaşilor; şi era un uriaş, de bună seamă, dar nu prin alcătuirea cărnii omeneşti şi-a oaselor, ci prin mintea care se ridica la înălţimi neatinse de alţii, şi prin inima care dădea înălţimii lui bunătate.

Băiatul îi făcu un semn cu mîna, punînd în acest gest recunoştinţă şi dragoste, apoi porni mai departe... Mai avea o sută de paşi pînă la pădurea înveninată, cînd un alt om îi apăru în faţă.

— Tu eşti ucenicul învăţatului? întrebă băiatul.

— Mă străduiesc să mă pot numi astfel.

— Trebuie să trec prin pădure. Ai găsit mijlocul să mă apere?

— Tocmai astăzi! Ia asta şi îmbrac-o!

Nu era ceva să te minuneze, nu părea o haină miraculoasă, ci o simplă manta de pînza albă, cu glugă care să-ţi acopere capul. Pînza, scorţoasă, mirosea leşios, a medicamente şi-a abur. Cam neîncrezător, Ionică o îmbrăcă, strîmbînd din nas, fiindcă mirosul îi era bine cunoscut şi-i făcea greaţă.

Ucenicul învăţatului îi strînse baierele, anume puse la mîneci, ca să ascundă şi mîna, nu numai braţele; pe urmă, strîngînd alte

baiere, ale glugii, acoperi faţa băiatului, de nu i se mai vedea nici măcar nasul.

— Acum urmează-ţi drumul! zise el, cînd totul fu gata.

Dar bagă de seamă: nu lepăda haina decît după ce-ai trecut dincolo şi ai ajuns destul de departe. Cît ai să fii în pădurea înveninată, n-ai voie să-ţi dezveleşti nici un deget; nu slăbi gluga, chiar dacă îţi pierzi răsuflarea. Rabdă şi apără-te!

— Îţi mulţumesc, învăţatule! Cum te cheamă?

— E foarte greu să-ţi răspund... În mine sînt mai mulţi oameni, care am pornit la aceeaşi treabă. Să-ţi spun numele unuia, aş nedreptăţi pe altul. Să ţi le spun pe toate, ţi-aş împuia capul. Du-te, cu sănătate!...

Ionică porni, încrezător, urmîndu-şi linia dreaptă. Avea gluga aceea miraculoasă chiar şi însuşirea de a nu-i lua vederea, deşi îi acoperea toată faţa... Şi, oricît de deasă era pădurea, oricît de primejdioasă, băiatul văzu cu uimire că la trecerea lui copacii se dădeau înspăimîntaţi la o parte, zvîrcolindu-se, încolăcindu-se, ţopăind ca apucaţi, scoţînd scrîşnete de neputinţă sau urlete de groază. Cîte unul care nu se ferea la timp, sau era mai învrăjbit, mai încăpăţînat, şi vroia să închidă drumul băiatului, cădea la pămînt, veşted, ars, uscat, fără viaţă, îndată ce se atingea de haina miraculoasă.

Aşa merse Ionică prin pădurea care răpusese atîta suflare de oameni, fără să păţească nimic, decît că răsufla greu şi îl durea puţin capul... Ajungînd dincolo, unde drumul se deschidea liber în faţă, lepădă haina şi nu uită să-şi îndrepte gîndul recunoscător spre cei învăţaţi datorită cărora se afla aici, teafăr. Se gîndi cu mîhnire că unii oameni n-au să-i ţină minte, alţii nici măcar n-au să-i cunoască, şi mulţi n-au să-şi dea seama cît le datorează lumea întreagă... Dar, sortiţi uitării sau gloriei, ei poate nici nu aşteptau altă răsplată decît pe aceea care şi-o găseau în inimi, ştiind că şi-au făcut datoria. Şi Ionică, aflat pe acest drum tot pentru a-şi face o datorie, ştia, simţise cu fiecare pas mai departe, cu fiecare primejdie înfruntată, cu fiecare piedică dată din greu la o parte, că o răsplată mai mare nu poate afla firea omenească.

Rămase acolo cîteva ceasuri, să se odihnească, apoi îşi reluă drumul, deşi cădea noaptea. Şi merse prin noapte, fără grijă că ar putea să se rătăcească, fiindcă îşi urma gîndul, care pînă acum nu îl trădase.

Se schimbaseră locurile, şi vremea se schimbase; trecea prin ţinuturi pustii, lăsate în paragină, iar de sus cădea o ploaie de toamnă, rece şi deasă. Spre ziuă se lăsă frig, apoi curînd începu să fulguiască. Bătea de la nord un vînt aspru, care trecea uşor prin veşmintele băiatului şi-l îngheţa pînă în măduva oaselor. Cînd fu lumină de-a binelea, atîta lumină cîtă putea să răzbată prin nori şi prin ninsoarea prea deasă, între fulgii mînaţi de vînt cînd într-o parte, cînd în alta, se ivi Căpcăunul, pe neaşteptate.

— N-ai turbat! scrîşni el, cu vocea mînioasă.

— Nu! Sînt teafăr.

— Nu te-a atins boala! Nici ciuma, nici holera, nici lepra, nici oftica!...

Băiatul rîse, deşi de frig îl dureau şi carnea, şi oasele:

— Nici una! Şi încă nu le-ai spus pe toate! În lături, spurcăciune! Trebuie să merg mai departe!

— N-ai să poţi, o dată cu capul!

Cum zise vorba, Căpcăunul scoase din sîn pieptenele şi-l aruncă drept în faţă.

Viscolul prinse să urle cu puteri noi, încă neîncercate, măturînd zăpada, smulgînd din pămînt scaieţii, tufele, chiar şi iarba uscată, şi învîrtejindu-le laolaltă, că nu mai vedeai nimic alta, decît prăpădul şi haosul.

Ionică se trînti la pămînt, altfel răbufnirea turbată l-ar fi luat pe sus, ducîndu-l în hăuri îndepărtate. Auzea deasupra lui urlete, simţea cum îl smucesc de tot trupul gheare ascuţite şi îngheţate, pînă ce, după un timp, viscolul amuţi, şi în jur se lăsă o tăcere aspră. Atunci băiatul, se ridică de jos, şi în faţa lui văzu că răsărise un zid care îi tăia drumul, la o aruncătură de piatră.

Că se afla pe drumul lui nu avea îndoială; ştia că gîndul bun îl călăuzise şi de data aceasta. Dar nu putea înţelege cum răsăriseră prin viscol toate cîte se vedeau în juru-i. Nu mai era pe cîmp, ci într-un oraş, cu case şi cu palate clădite temeinic din piatră. Drumul devenise acum o stradă pavată, un chei mai degrabă, fiindcă îl mărginea un rîu mare, sau un fluviu, cu apele îngheţate.

Iar zidul care îi închidea calea nu era aşa cum îl văzuse prima dată, pînă să se dezmeticească, ci un şir de lănci şi de săbii, strînse una în alta. Se desluşea acolo o întreaga armată, după toate semnele pusă pe luptă, nu pe paradă. Dar cu cine avea să lupte şi dacă urma să atace, sau să se apere, Ionică nu putea să-şi dea seama deocamdată.

Se afla sub bolta de la intrarea largă a unei case; probabil acesta îi fusese adăpostul cît se năpustise vijelia năprasnică. Peste drum, de deasupra apelor îngheţate, se ridicau aburi, şi întreg cheiul, şi tot oraşul pluteau ca în ceaţă.

— Un’ ţi—e arma? auzi un glas lîngă el, rostindu-se pe neaşteptate.

De cealaltă parte a bolţii, rezemat de uşa grea de stejar, cu sculpturi bogate, văzu abia acum un băieţandru firav şi fraged, dar înarmat pînă-n dinţi şi îmbrăcat ca ostaşii. Peste mantaua soldăţească, cenuşie, din cale-afară de largă, erau petrecute două curele late, încrucişate pe piept, şi — de la umeri pînă la mijloc — amîndouă pline de gloanţe. În cap avea o căciulă brumărie, cu clapele lăsate peste urechi, că era ger straşnic, şi împodobită deasupra frunţii cu o stea de postav roşu, în cinci colţuri, însăilată în grabă, dar îndemînatic. În mîna dreaptă băieţandrul ţinea o puşcă, pe lîngă el uriaşă, fiindcă împreună cu baioneta îi trecea aproape un metru deasupra capului. În mîna cealaltă avea o sarcină ciudată; abia după ce se uită mai bine, Ionică desluşi o legătură de grenade cu coadă.

— Te recunosc! exclamă el bucuros că întîlnise un prieten de altădată. Tu eşti Iliuţă! La început m-a încurcat îmbrăcămintea ta groasă.

— Nu mă cheamă aşa! răspunse bănuitor băiatul. Mie vorba lungă nu-mi place! Te-am întrebat un' ţi-e arma!

— Ah, acum ştiu! Adineauri te asemuisem cu altcineva. Tu eşti Gavroche!

— Nu umbla cu ocolişuri! De partea cui eşti? Spune îndată, că altfel...

Flăcăiandrul îşi săltase arma şi-i dăduse piedica la o parte, gata să tragă.

— Ia ascultă, frate! vorbi Ionică, părăsind tonul paşnic. Apa asta nu-i Sena, cum ai spus odată?

— Nu bate cîmpii! E Neva, şi nu alta! Iar acum, răspunde-mi fără zăbavă: eşti cu noi, sau cu albii?

Auzind aşa, Ionică se lămuri dintr-o dată în ce loc şi-n ce timp se află — şi nu mai avu de ce să gîndească dacă flăcăul nu era cumva Mitruţ, de la Plevna, sau Viriarte, de la Numancia... Cunoscînd ce luptă se dădea aici şi ce încordată era situaţia, înţelese că e dator să spună tot ce se întîmplase şi ce gînd îl adusese încoace, spre a nu fi bănuit de vreo intenţie duşmănoasă.

Băiatul îl iscodi mult şi pe îndelete, şi numai după ce se încredinţă pe deplin că drumeţul nu era în nici o cîrdăşie cu albii, îşi lăsă arma la picior şi, băgînd mîna în buzunar, scoase o bucată de pîine neagră, veche şi îngheţată.

— Altceva n-am! zise el, arătîndu-şi faţa mai luminoasă. Pe-aici cam răbdăm de foame... Dar o să treacă şi asta.

— Îţi mulţumesc! răspunse Ionică. Cred că n-am mai mîncat de mult, şi totuşi nu mi-e foame. Aş tot bea într-una la apă...

— Dacă te duci trei case mai înapoi şi intri pe poartă, este acolo o curte şi un cazan de ceai, cu apă fiartă.

— Îţi mulţumesc, dar n-am timp. Trebuie să plec mai departe.

— Înseamnă că nu eşti întreg la minte! Cum vrei să treci prin rîndurile albilor? N-au să te lase!

— Trebuie să plec! Altfel nu se poate!

Şi fără altă vorbă, Ionică porni în lungul cheiului peste care plutea ceaţa. Dar nu făcu el nici cinci paşi, cînd îl opri un răcnet, să-l îngrozească:

— Stai!

Căpetenia oastei, pe un cal alb, care bătea din copite, scoţînd scîntei din piatra pavajului, se vedea prin ceaţă, răcnind, cu sabia ridicată:

— Cine eşti? Dă-ţi parola!

— N-o cunosc! răspunse băiatul, ridicînd din umeri, nedumerit, dar fără teamă, fiindcă se ştia cu gînduri curate.

— Ce cauţi aici?

— Vreau să trec mai departe!

— Unde te duci?

— Mă duc după un om...

— Ce ai cu el?

— Trebuie să-i redau libertatea!

Viscolul dezlănţuit mai adineauri fusese nimica toată pe lîngă mînia pe care-o stîrni în comandant vorba aceasta.

— Libertate?!... Şi îndrăzneşti să spui pe faţă?

— Căpcăunul!

În strigătul lui se amesteca şi mînia, şi groaza. Fiindcă era într-adevăr Căpcăunul care îi tot ţinea calea, numai că îşi schimbase hainele, punîndu-şi tunica ofiţerească, plin de zorzoane şi de decoraţii, şi avea cu el o oaste întreagă.

— Am să trec, orice-ai face! strigă băiatul. De partea mea este gîndul bun. Şi-au să m-ajute adevărul, cinstea, dreptatea!

— Arma la ochi! Trageţi! răcni comandantul.

O detunătură îi răspunse cît ai bate din palme — nu una, sute laolaltă, şi gloanţele răpăiră pe piatră. Cu mîinile goale nu poţi să înfrunţi o armată, dar Ionică nu cunoştea drum de retragere. Stătea în picioare, neatins pare-se, şi aştepta cea de a doua salvă. Pînă ce aceasta să pornească, se simţi smucit de braţ — o mînă slăbuţă, dar vînjoasă, îl înşfăcase şi-l trăgea la adăpost, sub bolta de piatră.

În locul unde fusese mai adineaori, căzu, rupînd pavajul, o zburătură de gloanţe.

— Ţi-am spus că n-ai minte! zise mustrător băietanul de adineaori, că el îl salvase.

În loc să-i mulţumească, Ionică se zbătea în braţele lui, vrînd cu orice chip să plece mai departe, fără teamă de gloanţe.

— Aşteaptă! îl potoli flăcăiandrul. N-au să rămînă acolo cît veacul!

— Dar eu trebuie să merg numai înainte! De ce m-ai tras înapoi? Aşa, n-am să mai găsesc drumul drept niciodată.

— Ian ascultă, băiete, ori hai să-ţi spun tovarăşe! vorbi mai hotărît, deşi cam zeflemitor, celălalt. Mie să nu-mi înşiri snoave! Ce-i aia că n-ai să mai găseşti drumul, dacă ai ochi să-l vezi şi minte care să ţi-l arate? Că te-am tras înapoi, cînd tu voiai să mergi drept înainte? Se întîmplă uneori, şi nu piere lumea pentru asta! Cînd nu izbuteşti prima dată, te retragi, strîngi puteri şi te repezi iarăşi!... Dar ce ai? Te-au atins gloanţele?

— Nu.

— Îţi sîngerează glezna.

— M-a muşcat un cîine turbat, altădată...

Cu aceste cuvinte ale lui Ionică, dintr-o parte — poate de peste apa îngheţată — izbucni o sirenă de fabrică. Numaidecît îi răspunse alta, altele, pînă ce glasurile lor se împletiră prin ceaţă, deasupra oraşului. În depărtare bubui tunul, ca un semnal, fiindcă, o dată cu el, din stînga cheiului lung de piatră se stîrni vuietul unei mulţimi: strigăte, ropote, îndemnuri spuse pe toate glasurile.

— Au pornit ai noştri! şopti flăcăiandrul.

Şi, cuprins de neastîmpăr, de înfrigurare, încercă baioneta, dacă-i prinsă bine la ţeava armei, suci piedica, îşi pregăti grenadele.

— Eu ce să fac? întrebă Ionică, umilit că n-avea manta soldăţească şi era cu mîinile goale.

Vecinul nu-i mai răspunse, ci rămase cu ochii în ceaţă... Venea din stînga cheiului o altă armată, alcătuită altfel decît cea din dreapta. Cînd ea fu mai aproape, Ionică desluşi ostaşi în uniforme amestecate, care marinari, care infanterişti, care călăreţi, mergînd la atac ca pedestraşii. Era popor, nu armată, fiindcă printre rînduri se vedeau oameni în hainele lor de acasă, numai că toţi aveau peste piept cartuşiere încrucişate, iar în

mîini ţineau puşti şi grenade, deprinşi cu ele — şi nu de astăzi. Şi toţi purtau — la căciuli unii, la şepci alţii — stele în cinci colţuri, de postav roşu, ca un semn de unire şi de recunoaştere, culoarea steagurilor fluturate de vînt pe deasupra capetelor. Şi cum veneau ei aşa, părea o mare răzvrătită, în care se răsfrîngeau stele roşii ca flacăra... Roşie se făcu şi ceaţa, îndată, în clipa cînd ţevile puştilor, dintr-o parte şi din alta, începură să-şi verse, detunînd, gloanţele. Roşu se făcu pavajul...

Prin acea ceaţă roşie Ionică văzu şirurile de oameni trecînd, aplecate în faţă, şi, cu toată învălmăşeala, cu tot şuieratul gloanţelor, cu strigătele, cu urletele, cu vaietele, ţineau pasul unit, ca şi cum ar fi defilat la paradă. Cădeau unii; din spate veneau alţii. Ţăcăneau mitralierele în partea cealaltă, şrapnele explodau retezînd capete; din spate veneau alţii. Veneau şi, intrînd în rînduri, luau fără zăbavă pasul, o dată cu ceilalţi. Cădeau unii în genunchi, şi de acolo se lăsau încet pe o parte, încercînd să mai ia arma la ochi o ultimă dată. Alţii se prăbuşeau scurt, cu picioarele sfîrtecate... Din spate veneau alţii, şi marea aceea roşie, de unde izvorau, părea nesecată.

Demult se făcuse nevăzut băiatul de sub bolta de piatră; sărise în rînduri, şi acum se ducea aplecat înainte, cu grenadele într-o mînă, cu puşca în alta.

Ionică ar fi vrut să-l vadă căzînd pe Căpcăunul prefăcut în comandant de oaste, dar nu-l zărea nicăieri, iar ai lui, albii, băteau în retragere. Din stînga venea mereu alt popor, altă armată, scoţînd strigăte victorioase.

De aici înainte băiatul nu mai putu să se ţină pe picioare; nu luase parte la luptă, nu-l lovise nici glonţul, nici sabia, dar se simţea sleit şi parcă numai un fir subţirel îl mai lega de viaţă...

Cînd i se limpezi privirea, se afla în aceiaşi loc, sub bolta de la intrarea casei. În partea cealaltă, rezemat de uşa cu sculpturi bogate, era acelaşi flăcăiandru, cum îl văzuse prima dată, numai că avea obrazul mai palid, iar pe piept, o pată de sînge, îngheţată, deasupra cartuşierelor golite de gloanţe.

— Acum poţi să te duci! Drumul, e liber pînă la capăt! vorbi el cu un glas care venea ca de departe.

Ionică îi privi mantaua însîngerată.

— Eşti rănit! Trebuie să te ia ambulanţa.

— Sînt mort, răspunse, liniştit, tînărul tovarăş.

— Şi-ai tăi unde s-au dus?

— Cei vii? Îl urmăresc pe duşman; îl fărîmiţează. Cei morţi sînt aici şi aşteaptă.

— Te tot asemuiesc cu alţii, cu mai mulţi băieţi care au murit pentru libertate.

— Toţi cei care mor pentru libertate seamănă între ei, şi înainte, şi după moarte!

Da, semănau toţi, Gavroche cu Mitruţ de la Plevna, şi cu Viriarte — şi chiar cu Iliuţă, încă nenăscut astăzi — şi toţi cu flăcăiandrul acesta palid de sub poartă. Era în ei aceeaşi tinereţe înălţată, aceeaşi dăruire caldă şi întreagă, aceeaşi dragoste de viaţă. Şi cu cît le era mai dragă viaţa, cu atît se temeau mai puţin de moarte, primind-o cu pieptul înainte şi cu zîmbetul pe faţă. Dar, se gîndea Ionică în această clipă de bucurie îndoliată, ca să nu-ţi fie frică de moarte trebuie să iubeşti mai întîi viaţa, iar viaţa să n-o înţelegi fără libertate.

El era liber acum, şi nu vedea pe nimeni viu, ca să-i mulţumească.

— Spune-mi, cum te cheamă? îl întrebă pe tînărul ostaş palid.

— Mitea! răspunse acesta, cu glasul mai îndepărtat, de la o clipă la alta.

— Îţi mulţumesc că mi-ai deschis drumul, Mitea!

— Umblă cu bine, băiete! şopti o ultimă oară flăcăiandrul.

Încă nu se limpezise văzduhul de ceaţă; zgomotul luptei, în schimb, se dusese departe; în curînd avea să se stingă, sau să se piardă. Aici, pe cheiul înroşit de sîngele la fel de roşu ca stelele purtate de ostaşi la căciulă şi şapcă, domnea o linişte îngheţată. Morţii stăteau posomorîţi, care cum apucase să cadă, şi păreau că aşteaptă. Ionică trecu printre ei, călcînd cu grijă, să nu-i deştepte, să nu-i lovească. Unii îl simţeau însă şi ridicau capul.

— Umblă cu bine, băiete! şopteau, cu glasurile îndepărtate, ca al flăcăiandrului.

Un marinar bătrîn zăcea întins cu capul pe trotuar, şi părea mulţumit, deşi perna era tare şi îngheţată. Bereta, decolorată de ploi, de arşiţă — multă vreme şi în multe lupte purtată — îi căzuse pe-o parte. Pe panglică se desluşea încă înscrisul de altădată, „Aurora“, vasul ale cărui tunuri vestiseră cele dintîi începutul luptei pentru libertate, pe cale de a se termina astăzi.

— Îţi mulţumesc! îi şopti Ionică marinarului, văzîndu-l că ridicase capul.

— Umblă cu bine, băiete!

Lîngă el zăcea un ţăran, judecind după opincile de scoarţă de copac, aşa cum venise cu ele de-acasă, iar la un pas mai departe un muncitor, cu bocancii scorţoşi şi mîinile arse de scîntei — fierar pare-se. Erau bătrîni toţi aceştia, căzuţi laolaltă, ca şi cînd moartea îi alesese şi-i pusese grămadă, pe leaturi. Ţăranul avea faţa aşa de bărboasă, că aproape nu-i vedeai nasul. Muncitorul în schimb era bărbierit proaspăt, de parcă se gătise înaintea atacului; niciodată însă nu văzuse Ionică o faţă mai încordată — şi aşa cum stătea acolo, pe piatra însîngerată, părea bănuitor şi aspru.

Cînd auzi vorba marinarului, deschise ochii şi, descoperindu-l pe băiatul străin, zîmbi cu greutate:

— Umblă cu bine, băiete!

Nu-l iscodi; poate morţii aveau darul să citească dintr-o dată gîndurile viilor, măcar pe cele curate. La fel îi ură şi ţăranul cu faţa bărboasă.

— Te ştiu de undeva! zise băiatul. Tu nu eşti cumva Ivan Susanin? Nu cumva ai înviat ca să iei parte la lupta aceasta?

— Cred că mă asemuieşti cu altul, răspunse ţăranul.

Şi, cu grijă de gospodar, adăugă, arătînd alături o traistă:

— Vezi că-i acolo un codru de pîine şi-o bucată de slănină sărată. Ia-le tu! Ar fi păcat să se piardă!

Băiatul mulţumi, dar se lipsi de hrană, fiindcă nu simţea foamea, şi gîndul slăninii sărate îi răscolea o sete pe care nu avea cum s-o potolească.

În lungul cheiului erau alţi ostaşi căzuţi în luptă, cînd tineri, cînd bătrîni, strînşi cîte doi-trei laolaltă, şi toţi la trecerea lui Ionică ridicau capul, încercînd să zîmbească.

— Drum bun, băiatule!

Apoi se sfîrşi oraşul, şi locurile în jur se schimbară, şi timpul se schimbase încă o dată. Acum micul drumeţ se afla pe un cîmp înverzit, într-o tihnă netulburată nici măcar de zefirul paşnic. Numai o ciocîrlie, timpuriu deşteptată, trimitea din înaltul cerului trilurile ei, cum nu-i în stare să scoată nici o altă pasăre, nici chiar aceea măiastră. Era ora răsăritului, dar printr-o ciudăţenie care întrecea multe altele, dacă nu pe toate, soarele se ridica în acelaşi timp şi din spate, şi din faţă, din stînga şi din dreapta, ca şi cum orizontul ar fi fost o oglindă circulară, uriaşă, multiplicînd răsăritul şi aruncînd asupra pămîntului o lumină cum lumea nu văzuse vreodată.

Pe tot cîmpul nu creştea decît un mesteacăn, dar în singurătatea lui avea atîta gingăşie, încît nici grădina fermecată n-ar fi făcut mai tihnit şi mai frumos peisajul. Fiindu-i în drum, Ionică merse drept spre el, ca spre o oază, socotind să facă la umbra lui popasul de prînz, căci tocmai venea amiaza.

Şi-acolo, pe cînd îşi odihnea mădularele şi îşi ostoia inima în pace, după atîtea nelinişti şi suferinţe îndurate, văzu întorcîndu-se oastea.

Veneau de departe aceiaşi oameni de pe cheiul de piatră, în uniforme amestecate, asemuitoare fiind numai steagurile roşii care fluturau pe deasupra capetelor. Acum li se alăturaseră şi alte oşti — unii călări, alţii cu tunuri — şi chiar automobile blindate. Cine ştie de unde veneau, şi cîte zile, luni, ani luptaseră — că timpul nu se mai lăsa măsurat cu ceasul!

Mijlocul oastei, cu comandantul, se opriră în faţa mesteacănului. Ciudată treabă: toţi ştiau ce căuta aici şi ce urmărea băiatul, deşi el nu stătuse de vorbă cu ei niciodată. Dar ce mai! — gîndurile lui erau atît de limpezi, că i se citeau cu uşurinţă pe faţă.

— Mergi cu bine! îi ură comandantul oastei.

— Mulţumesc! I-aţi răpus, aşa e?

— I-am răpus, fără doar şi poate!

— Dar Căpcăunul? L-aţi prins? I-aţi tăiat capul?

— Nu, căci a fugit şi s-a dus la mama dracului!

Ionică se nelinişti deodată.

— Mai încolo o să-mi iasă iar în drum şi-o să mă oprească. Ăsta-i din cei care nu se lasă!

Comandantul nu-şi pierdu firea pentru o vorbă ca asta; totuşi nu-şi ascunse îngrijorarea pentru soarta băiatului.

— Mai mult ca sigur c-o să-ţi iasă în cale; dar nu azi; altădată! Noi ţi-am deschis drumul, umblă cu bine, şi dacă-l întîlneşti nu te da învins! Luptă cu toate mijloacele!

— Vă mulţumesc tuturora! mai zise Ionică încă o dată.

Iar oastea biruitoare repetă urarea, aceeaşi ca a oastei morţilor:

— Drum bun, băiatule!

Ionică zăbovi sub mesteacăn, pînă ce armata pieri în zarea viu luminată. Şi cînd nu-i mai văzu, rămaseră încă un timp steagurile, între un soare şi altul. Atunci băiatul porni mai departe...

Ce vreme a anului să fi fost nu-şi dădea seama, fiindcă în drumul lui semnele anotimpurilor se amestecau anapoda. În dreapta ningea, dar pe el nu cădea un fulg de zăpadă. Prin văzduhul plumburiu croncăneau ciorile, iar mai departe se auzeau pocnind de ger pietrele şi ouăle corbului.

În stînga se întindeau lanuri de grîu, aproape de seceră, iar pe răzoare macii sălbatici îşi legănau petalele roşii, alcătuind pînă departe un lanţ de focuri, gata să încălzească ogorul, dacă ar mai fi venit o zi rece.

În spate înfloreau toporaşii şi violetele, pocneau mugurii piersicului, în vreme ce sus, pe cerul sinilit proaspăt, treceau, în cîrduri nesfîrşite, pe o parte rîndunelele, pe alta cocorii.

În faţă ploua ca toamna, ploaie pătrunzătoare şi rece. Vîntul ducea cu el frunzele veştede şi le aşeza în straturi peste crizantemele ofilite, aşa de ude şi de triste, că păreau oameni aşteptînd în staţie tramvaiul care nu trece. Dar pe unde călca Ionică se făcea vreme bună, ca în poveste.

Erau şi dealuri în cale, şi munţi, şi rîuri — şi după ce le răzbi pe toate, băiatul zări, în sfîrşit, cale de-o poştă — s-o faci în cîteva ore — zidurile închisorii unde îl aştepta omul bun, ca să-l elibereze.

Şi tocmai cînd se gîndea cu mulţumire că învinsese toate piedicile şi nimic nu-l mai oprea de la datorie, auzi un rîs sălbatic, iar Căpcăunul, răsărit nu se ştie de unde, îi tăie drumul.

Stătea în faţa lui cu singurul ochi plin de vine negre, prin care nu curgea sîngele oamenilor, ci veninul şi fierea. Mîinile, cu degetele răşchirate, păreau nişte gheare, iar gura ştirbă, avînd numai doi colţi, galbeni ca mămăliga rîncedă, părea un bot de fiară.

— Credeai că mi-ai scăpat?! rîse rînjind Căpcăunul.

— La o parte! Nu mi-e frică de tine!

Şi cu aceste vorbe, Ionică iar îşi sumese mînecile, şi iar strînse pumnii.

Atunci Căpcăunul se puse pe rîs, şi rîse de i se zgîlţîiau umerii. Iar din umeri zgîlţîielile se duceau în pămînt, prin picioare, fiindcă tot pămîntul prinse să tresalte, ca de cutremur, după

cum cerul se frămînta, ca de vijelie. Aşa rîse el pînă îşi istovi mădularele — clipă cînd Ionică socoti potrivit să-şi arate puterea, deşi n-o putea ajunge pe a duşmanului.

— Aţine-te! îi strigă Căpcăunului.

O ură care ar fi putut să înspăimînte nu doar pe-un băieţandru, ci oameni trecuţi prin toate încercările, se ivi atunci pe chipul cel mai hîd din cîte chipuri hîde cunoaşte închipuirea. Avea atîta putere să veştejească şi să usuce tot ce-i frumos pe lume această ură, încît cerul se adumbri, pămîntul se făcu scorţos, ca într-o altă eră, florile se uscară, păsările care cîntau în triluri amuţiră.

— N-ai să treci mai departe! scrîşni Căpcăunul.

Atît zise şi, fără să pregete, scoase din sîn oglinda, pe care-o aruncă la picioarele băiatului, unde se făcu cioburi. Pămîntul scorţos se rupse atunci, cu o pîrîitură, şi din adîncul lui ţîşni o apă vijelioasă care ajunse pînă la ceruri, de unde căzu, lăţindu-se şi inundînd cîmpia. Era un ocean nou, necunoscut geografiei, şi Ionică se pomeni luat de valuri.

★

Un ocean pustiu şi fără ţărmuri, fiindcă nu se vedea far în nici o parte a zării, nu se vedeau pînze de corăbii, nici fum de vapoare.

Doar un albatros, singur pe tot cerul, plana maiestuos, fără să mişte din aripi, pînă ce ajunse în rasul valurilor. Ionică înota, luptîndu-se voiniceşte cu apa oceanului, atît că nu se credea în stare să ţină aşa multă vreme, dacă nu venea o salvare.

— Mergi drept înainte! îi zise albatrosul. Şi, mai cu seamă, nu-ţi pierde încrederea în tine!

— Aş vrea să nu mi-o pierd, răspunse băiatul, de pe creasta unui val, înalt cît poate jumătate din drumul cerului. Însă mi-e că n-am să ajung nicăierea! Apa asta nu are ţărmuri.

Cînd sfîrşi de spus vorbele lui, se afla într-o vale aşa de adîncă, născută de două valuri, încît se miră că nu atinge cu picioarele fundul oceanului.

Albatrosul bătu o dată din aripi.

— Orice apă are ţărmuri! zise el cu linişte şi înţelepciune. După cum orice drum spre capăt, orice suferinţă are alinare, după cum orice osteneală îşi cunoaşte limanul!

Se duse albatrosul, iar Ionică înotă bărbăteşte o vreme, pînă ce, întărîtîndu-se mai rău faţa oceanului, izbindu-l fără încetare valurile care începeau să se verse cu spumă, simţi că îl lasă puterile.

Atunci se ivi corbul, încăpăţînat şi hrăpăreţ, şi de bună seamă mort de foame, altfel nu s-ar fi avîntat pînă aici, nefăcînd parte din acele pasări care zboară bucuroase pe deasupra mării.

— Mai poţi? croncăni vocea lui cobitoare.

Ionică ar fi vrut să-i răspundă cum se cuvine, dar socoti mai potrivit să-şi cruţe plămînii, fiindcă simţea lipsă de aer. Aşa că înotă mai departe, străduindu-se să-şi cumpănească mişcările. Dar corbul îl simţea că îşi pierde vlaga, de-aceea îl urmări cu răbdare, avînd grijă să-i cobească la fiecare bătaie din aripi, ca să-l vadă răpus mai devreme.

— Mai bine lasă-te păgubaş, băietane! De ce te mai osteneşti de pomană? Ai făcut tu multe vitejii pînă astăzi, dar acum ţi-a venit ceasul din urmă! Hai, flăcăiaşule, lasă-te în voia mării şi îngăduie-mi şi mie o răsplată, că mult am ostenit umblînd după tine!

Cumplită ciudă şi furie trezea în sufletul lui Ionică această cobeală, dar n-avea puteri să-i răspundă; mişcările lui erau tot mai domoale, respiraţia mai greoaie.

— N-am aer, bîigui, la o vreme.

În locul aerului jinduit, simţi în gură apa sărată a mării.

— Aer! Mă înăbuş! Vreau aer!

— Poate vrei oxigen! croncăni corbul. Cum să nu! Cere, şi o să vină!...

Croncănitul lui se răspîndea peste valuri, ducînd batjocura peste orice închipuire. Ionică nu mai putea s-o îndure; i se părea mai uşor să se lase la fund, spre a nu mai auzi croncăneala. Un val îi trecu pe deasupra capului...

Corbul începu să se zbată nelinişţit, răsucindu-se în loc, cercetînd apa oceanului, nevenindu-i să creadă, şi încă nădăjduind prada jinduită de multă vreme.

— Nu te duce la fund, dragul meu băieţaş! Rogu-te, nu fi supărat pe mine! Ce cîştigi dacă, în loc să te mănînc eu, te mănîncă rechinii? Pentru tine e totuna!

Băiatul însă nu se mai vedea între valuri, şi atunci corbul scoase cel mai furios croncănit pe care îl scosese vreodată un corb pe lume şi, bătînd din aripile lui îndoliate de-a pururi, porni spre alte rosturi, blestemîndu-şi nenorocul şi încăpăţînarea oamenilor...

Ionică în acest timp nu urma soarta bănuită de pasărea cobitoare. Îi lipsise aerul, cît se luptase cu valurile, iar acum, cînd cobora lin spre fundul oceanului, avea mai mult decît îi cerea plămînul, aer curat şi proaspăt, cum nu-şi amintea să mai fi respirat decît în vîrful munţilor Himalaia. N-o simţea, dar parcă avea pe faţă o mască, şi-n ea îi venea, pe tuburi, oxigen din butelii.

Totul în jurul lui era acum ostoire, şi chiar apa, atît de frămîntată deasupra, se arăta aici nemişcată şi străvezie, prielnică pentru traiul oamenilor, întocmai ca pentru vietăţile submarine.

Şi erau din acestea sumedenie, cum nu văzuse în nici un acvarium. Peşti de la cel cît degetarul, pînă la balena greoaie; recunoscu printre ei şi aterina argintie, şi barbunul din care se fac conserve aşa bune, şi scrumbia albă pe pîntece, iar în rest ca oţelul. Erau şi delfini care jucau în jurul lui ca la horă şi se tot apropiau, căutîndu-i prietenia. Rechinul, cu renumele lui de spaimă, stătea mai încolo, şi în ochii lui nu se citeau deocamdată gînduri rele, ci doar curiozitatea pe care era firesc să i-o stîrnească făptura umană coborîtă în adîncuri, fără echipament de scafandru şi fără arme în mînă. Se plimbau calmi între ape şi bonita, şi marsuinul, ba chiar şi nisetrul, păstruga, cega şi morunul, deşi lor nu le place apa oceanului — şi toate aceste vietăţi erau, nici vorbă, după ora de masă, că nu se vînau

unii pe alţii, cei mari înghiţindu-i pe cei mici, după zicala cunoscută, dar uneori mincinoasă...

Apa nu se dovedea prea adîncă în acea parte, fiindcă, după o alunecare doar puţin mai lungă decît a ascensorului care coboară unsprezece etaje, Ionică se pomeni pe fundul oceanului, înconjurat de stînci, de cochilii şi alge. Ar fi fost ca pe pămînt poate, dacă razele soarelui nu s-ar fi văzut tot timpul irizate în apa albastră. Altminteri erau şi-aci şesuri cu plante, coline dulci şi văioage, dealuri după ele, şi chiar munţi, mai departe. Se desluşea şi-un cîmp, jos, sub un zid de prăpastie, presărat cu stele lucioase, putînd să-l iei drept o boltă de cer, răsturnată, dacă n-ar fi fost stele de mare, ci din cele adevărate. Şi în aşa fel pica lumina pe toate cîte s-au înşirat astfel, încît căpătau culori mai vii, mai multe şi mai iscusit însoţite, să zici că-s pictate. Şi dacă oamenii numeau lumea tăcerii acest ţinut de sub ape, apoi, cu siguranţă, cei ce fuseseră pe aici nu avuseseră urechi potrivite să-i asculte glasurile.

Ionică le auzea însă pe toate, ca în lumea uscatului: şi cum vorbeau peştii, şi cum foşneau algele. Iar el îşi urma drumul drept, pe sub apă, sigur că nu-şi va greşi ţinta, şi cu o uşurinţă la care nu se aşteptase.

— Să nu te temi de mine! zise rechinul, dînd o dată din coadă.

— Şi totuşi, despre tine se spun vorbe proaste! îi răspunse, din mers, băiatul.

— E drept că sînt o vietate puţin cam hrăpăreaţă, dar pe pămîntul vostru trăiesc oameni cu care mi-ar fi ruşine să mă asemuiesc vreodată.

— Oricum, i se adresă Ionică vietăţii rapace, mai bine stai unde eşti, şi nu veni prea aproape!

Era atît de hotărît glasul lui, că rechinul se supuse pe dată, rămînînd la distanţă.

Un peştişor mai mic de o şchioapă trecu pe la urechea băiatului, ca să-i spună în şoaptă:

— Fii cu ochii pe el! Ascultă-mi sfatul, dacă vrei să rămîi în viaţă!

— Da, da! Mai bine vino în braţele mele, şi am să te apăr! grăi caracatiţa.

Algele prinseră să se clatine, ca pădurea cînd freamătă, făcîndu-i semne, muteşte, să nu se încreadă. De altminteri, ştia şi Ionică deprinderile caracatiţei, astfel că-i răspunse, rîzîndu-i în faţă:

— Ce vorbeşti, surată!?

— La o parte, la o parte! se auziră atunci strigăte pe felurite glasuri.

Venea balena, cu gura căscată, dar cu intenţii paşnice, că nu făcea decît să-şi spele fanoanele, fiind după-masă. Totuşi, din greşeală putea să te izbească — şi nu i-ar fi fost nimănui bine după una ca asta!

Băiatul se ascunse după o stîncă, şi balena trecu, fără să-l atingă, pufnind somnoroasă. După ce se duse şi se linişti lumea din jur, tulburată, se auzi, printre atîtea glasuri, cîntec de harpă. Venea cîntecul peste alge, şi acestea se unduiau, fermecate, dar Ionică nu putea să-şi dea seama de unde porneşte, că apele purtau melodia dintr-o parte în alta, iar el nu ştia cum să se apere. I-ar fi fost ciudă să cadă sub vrajă tocmai acum, cînd înfruntase atîtea primejdii şi le biruise pe toate.

Însă cîntecul putea să-l vrăjească — aşa de dulce, de cald şi de tainic se strecura printre ape. Şi cine ştie dacă n-ar fi păţit-o de data aceasta băiatul, de vreme ce o păţiseră alţii, a căror vitejie a rămas cunoscută de veacuri. Spre norocul lui, pe cînd asculta fără să aibă puterea de a-şi astupa urechile, cum făcuse Ulyse odată, cîntecul se stinse, şi în locul lui veni un plîns dureros, întretăiat de suspine.

Plîngea cineva în apropiere, atît de sfîşietor şi-atît de gingaş totodată, că Ionică îşi simţi inima înmuiată. Privi el în partea de unde veneau suspinele, pare-se tot de-acolo de unde se, auzise şi harpa, şi nu văzu decît un inel rotund de mărgean, o alcătuire măiastră, pe care-o făcuse coralul pe acest fund de ape, spre a adăposti, poate, o vieţuitoare mai firavă decît celelalte.

Oamenii cunosc mărgeanul şi-l folosesc de mult, spre a şi-l face podoabe; ei însă ştiau culoarea lui moartă, şi nu pe cea vie,

pe care el o are numai sub apă. Un giuvaier uriaş se afla acolo, sclipind în lumina de sus, îndelung filtrată, şi răsfrîngînd cea mai străvezie, cea mai limpede şi în acelaşi timp mai bogată din culorile roşii pe care le-a prins, în basm sau în viaţă, privirea omenească, într-una căutătoare şi într-una nesăturată.

Fermecat de această alcătuire, care putea să fie la fel de primejdioasă ca sunetul harpei, Ionică se apropie şi nu trebui să se înalţe, spre a privi înăuntrul sălaşului.

Inelul de mărgean, ca un gărduleţ pus în jurul caselor, adăpostea o scoică, uriaşă pe lîngă altele. Şi în gura acestei scoici, care era doar cochilia fără viaţă, şedea, ca pe pragul casei, o făptură ciudată; după apucături, ai fi luat-o drept sirenă, mai ales că avea cu dînsa şi harpa, dar altminteri nu era decît o fată cu înfăţişare de tot pămîntească, numai că foarte gingaşă în tunica ei modestă de alge. Îşi lăsase harpa deoparte, şi din ochi îi curgeau lacrimi, atît de limpezi, atît de curate, că se vedeau chiar şi-n această apă, ea însăşi nespus de limpede şi de curată.

— Bună ziua! zise Ionică în şoaptă.

Şi se ciupi de braţ, spre a-şi da seama că nu visează.

Fata ridică ochii plini de lacrimi.

— Bună ziua, băiatule!

Niciodată nu văzuse Ionică ochi mai luminoşi, deşi trăiau la adîncimea aceasta! De bună seamă, era adunată în ei toată limpezimea unei inimi curate. Ochi verzi, bătînd puţin în albastru, ca smaraldul pus într-un pahar de cristal, cu rouă curată. Obrazul fetei era alb, albul palid al algelor, iar părul negru i se unduia pe umeri, o dată cu mişcarea lină a apei.

Văzîndu-i chipul şi tristeţea din care izvorau acele lacrimi curate, Ionică o recunoscu dintr-o dată.

— Tu eşti Sirena cea Mică!... Dar cum se face? Te-ai întors acasă?

— M-am întors!... suspină fata. Atît că mama şi surorile nu mai vor să mă primească, de aceea nici nu pot să-mi lepăd înfăţişarea pămîntească, deşi mă chinuieşte şi mă apasă.

— În felul lor, mama şi surorile tale au dreptate! răspunse băiatul. Te-ai lepădat de lumea ta, ca să te duci după o fiinţă din

lumea noastră, şi ele nu înţeleg că dorinţa ta de a trăi între oameni era o aspiraţie!

— Dacă prinţul pe care-l iubeam m-ar fi luat de nevastă, nu m-aş fi întors niciodată, fără să ţin seama că suferinţa mea pe pămînt rămînea groaznică.

— Aici greşeşti! se împotrivi Ionică. N-ai fi avut de îndurat nici o suferinţă dacă dădeai de un om adevărat, cu inima întreagă şi dreaptă!

Apoi, după ce-şi aruncă ochii pe furiş la Sirena cea Mică, tristă şi zbuciumată, zise, fără să-şi dea seama cum îi scăpase vorba aceasta:

— Pe lîngă că nu era un om adevărat, ci o fantoşă înzorzonată şi trufaşă, prinţul tău trebuie să fi fost orb, dacă nu te-a luat de nevastă!

Iar după ce zise vorba, sinceră dar necugetată, atît de mult se ruşină, că obrazul i se făcu mai roşu decît mărgeanul de care îşi rezema coatele.

Spre norocul lui, Sirena cea Mică nu înţelese vorba, nu observă roşeaţa, fiind prea copleşită de durerea ei, care continua să-i stoarcă suspine şi lacrimi. Ionică aşteptă puţin să se reculeagă; avea de îndeplinit o datorie, şi se cuvenea să ocolească orice prilej de zăbavă, dar nu putea nici să treacă nepăsător pe lîngă fiinţa aceasta prigonită de soartă. Astfel că se hotărî s-o ajute, măcar şi în grabă.

— Acum, că n-ai avut norocul să întîlneşti oameni, şi te-ai întors, hai la mama ta! Am să-ţi iau apărarea, şi ea are să te ierte. Mamele totdeauna iartă!

Suspinînd încă, dar mai încurajată, sirena se ridică, alunecă pe deasupra gardului şi, urmată de Ionică, străbătu o pădure de alge, pînă ce, într-un luminiş, se văzu palatul de cleştar în care locuise odată. Atunci, cuprinsă de sfială, de teamă, se ascunse în spatele băiatului.

Ferestrele acelui palat de cleştar erau deschise, şi surorile, cu bonete albe pe cap, cu şorţuri în faţă, deretecau prin casă. Cînd văzură un străin din lumea uscatului, îndată aruncară măturile,

îşi scoaseră bonetele, lăsînd să le atîrne părul în şuviţe bogate, şi puseră mîna pe harpe.

— Mamă! strigă una din ele. Vino, că avem oaspeţi!

Înainte de a se arăta în prag, mama sirenelor nu zăbovi decît ca să se dichisească în grabă. Era cam greoaie, îşi trăise bună parte din viaţă, dar se străduia încă să pară graţioasă. La repezeală îşi pusese cercei mari de aur, ca nişte toarte, găsiţi fără îndoială pe o corabie naufragiată, îşi dresese cu sulimanuri obrazul, îşi întărise cu creionul sprîncenele cam decolorate, adăugase ceva rimel pe genele năpîrlite şi îşi desenase un zbenghi în mijlocul obrazului, iar şorţul de bucătărie şi-l înlocuise cu un capot de mătase.

Ionică păşi spre intrarea palatului, călcînd pe nişte lespezi rotunde, frumos orînduite, care alcătuiau o alee printre cochilii ornamentale, avînd înfăţişarea florilor în rabaturi. Frumoasă gospodărie, dar lespezile erau cam ţepoase şi se cam mişcau, nărăvaşe, cînd puneai pasul. Abia mai pe urmă văzu musafirul că nu erau decît calcani, aliniaţi pe nisip, în ordine militărească.

În acest timp, sirenele tot cîntau şi chicoteau la fereastră. Ochii fiindu-le la străin, fiindcă urmăreau să-l vrăjească, după năravul lor pe care orice navigator îl cunoaşte, abia mai tîrziu văzură că în spatele lor păşea, spăşită şi înlăcrimată, sora lor mai mică, şi, fără nici un fel de vorbă, cea mai frumoasă. Atunci lăsară harpele şi se încruntară deodată, la fel cum făcea şi mama lor, proptită cu mîinile în şolduri în uşa palatului.

— Bună ziua, doamnă! zise Ionică, privind cam chiorîş faţa cu sulimanuri.

— Bună ziua, străine! răspunse mama sirenelor, clipind cu graţie din genele rimelate şi legănîndu-şi cerceii de aur. Nădăjduiesc că dacă ai venit la noi n-ai să mai pleci niciodată!

— Ba am să plec, şi cît mai curînd, deoarece am treabă!

La această vorbă, cam aspră şi neaşteptată, sirenele de la fereastră puseră iarăşi mîna pe harpe. Ionică era însă prea îndîrjit ca să se poată bucura de muzica lor fermecată.

— Domnişoarelor! grăi, respingînd încercarea de vrajă. Lăsaţi muzica deocamdată. Am de vorbit cu mama voastră.

Şi, apucînd-o de mînă pe Sirena cea Mică, o trase în faţă.

— Recunosc că e vinovată, măcar în parte! începu apoi, luînd glasul aşezat şi sigur al avocatului. Dar nu mă miră de loc că a vrut să plece de-acasă.

Aici Ionică tuşi şi se uită iar chiorîş la faţa sulemenită, după care reluă, cu dreptate:

— Cel ce îi părăseşte pe ai săi merită, desigur, pedeapsă. Dar cine urmăreşte să urce o treaptă, în locul întunericului vrînd lumina şi-n locul morţii viaţa, trebuie înţeles, chiar dacă n-a avut ştiinţa şi tăria să meargă pînă la capăt. De ce folos sînteţi voi în acest fund de ape? Ea a simţit stîrpiciunea soartei voastre, şi-a vrut să-şi caute alta, între oamenii care ştiu să se străduiască spre a da vieţii un înţeles şi a face lumea lor mai frumoasă. A, nu, să nu credeţi că s-a dus acolo ca să trîndăvească şi să-şi pună podoabe, cum văd că se găsesc chiar şi la voi, sub apă.

Mama sirenelor îşi duse mîna la cerceii cu toarte şi păru puţin ruşinată. Iar Ionică zise mai departe:

— Nimeni n-a sfătuit-o, nimeni nu i-a spus cum arată adevăraţii oameni la faţă. S-a dus numai din dragoste, şi-a nimerit într-un castel, într-o lume fătarnică. Vai! Cît a suferit ea pentru dragostea ei nerăsplătită şi neînţeleasă, n-o să vă daţi seama voi niciodată! Acum, că s-a întors, fii înţelegătoare, doamnă! Domnişoarelor, nu fiţi pizmaşe, şi primiţi-o acasă!

Din ochii rimelaţi ai mamei se prelinse pe obraz o lacrimă neagră... Ştiuse băiatul ce spusese mai adineaori: mamele totdeauna iartă!

— Frumos şi drept ai vorbit, străine! Vorbe să le scrii, ca să nu le uiţi niciodată!

Pe urmă sirena mamă grăi către cea mai mică din fiicele sale:

— Te căieşti?

— Da!... Îmi pare rău că n-am întîlnit oamenii de care spune băiatul!

— Făgăduieşti că, dacă o să se mai înece o corabie cu prinţi, o să stai închisă în casă?

— Din toată inima mea zbuciumată!

— Făgăduieşti că n-ai să te mai gîndeşti de loc la acel prinţ care ţi-a sucit capul?

Sirena cea Mică îşi lăsă ochii în jos, ochii în care un giuvaergiu poet amestecase safirul cu smaragdul, şi din ei se prelinse o lacrimă albă.

— Mamă!... suspină ea, jalnic.

Ionică, tulburat de lacrimă, cum nu-l tulburase harpa, îşi feri ochii.

— Despre asta să numai vorbim, doamnă! îi zise înţelegător sirenei mame.

Iar Sirenei Mici îi zise, hotărît, deşi n-avea curaj s-o privească:

— Să ştii însă că nu merită! Un om adevărat nu te-ar fi făcut să suferi astfel!

Stăpîna casei nu mai lungi judecata.

— Atunci vino în braţele mele, fata mamei!

Aşa se sfîrşi, cu bine, povestea tristă a Micii Sirene, dar poate că tristeţea ei n-avea să se sfîrşească niciodată!...

Bineînţeles că Ionică fu poftit în casă, să prînzească, bucatele fiind tocmai gata. El mulţumi şi îşi ceru iertare că trebuie să plece neîntîrziat mai departe.

— Dar unde te duci cu atîta grabă? întrebă gazda.

— Trebuie să salvez un om de la moarte şi să-i redau libertatea.

— E prizonierul sirenelor?

Băiatul zîmbi:

— Asta ar fi floare la ureche!

Apoi se posomori deodată.

Cu toatele socotiră că-i potrivit şi frumos să-l petreacă pînă la hotarul lor, care se afla la jumătate de milă distanţă. Lăsînd deci masa, îşi luară harpele şi porniră într-un cortegiu care minuna pe toate vieţuitoarele apelor, cum ar fi minunat pe orice scafandru, dacă s-ar fi aflat vreunul aproape.

Căluţii de mare nefiind deprinşi la călărie prin acea parte, un calcan buiestraş fu adus de la grajduri şi i se puseră hăţuri de alge. Sirena cea Mică, păstrînd încă înfăţişarea pămîntească, pe care avea s-o lepede numai cînd se făcea miez de noapte, îşi

încălţă condurii, singurul lucru adus cu sine din lumea uscatului, se urcă pe spinarea ţepoasă şi luă hăţurile în mîna-i mică, prelungă şi albă. Ionică se urcă lîngă dînsa, că era un calcan care ar fi putut duce patru oameni deodată, şi porni alaiul pe o cărare de mărgean, presărată cu perle din cele mai albe.

Era vrednic la drum buiestraşul, dar lasă că şi Sirena cea Mică îl mîna straşnic! Sirenele celelalte mergeau înotînd pe margini, ciupind coardele harpelor cu degetele sidefate şi împletindu-şi printre sunetele de coardă glasurile lor primejdios de suave. Se auzea cîntarea pînă departe, şi toată suflarea oceanului venea s-o asculte, curioasă şi fermecată. Rechinul încremenise, cu ochii daţi peste cap, cu gura căscată. Caracatiţa îşi mişca braţele după muzică şi izbutea chiar să fie graţioasă, ca algele care dansau împletindu-se unele cu altele. Balena nu mai pufăia zgomotoasă, ci, cît era ea de mare, se lăsase pe un pat de stîncă albastră şi asculta melodia, bătînd ritmul din coadă. Cît despre vietăţile mai mărunte — aterinele, barbunii, scrumbiile, chefalii, heringii în cîrduri, care răspîndeau în apă toate culorile cunoscute privirii omeneşti în anotimpuri şi veacuri, ba încă şi altele — însoţeau alaiul ca nişte trene acvatice.

Aşa merseră bună bucată de vreme, pînă ce însoţitorii începură să se lase în urmă, unul cîte unul, şi alaiul să se rărească. După un timp rămaseră numai sirenele, dar cîntarea lor era acum mai nesigură, mai şovăitoare, şi ele îşi aruncau una alteia priviri în care s-ar fi putut citi spaimă de moarte. Locurile, chiar, nu mai erau ca la pornire; mărgeanul îşi pierdea treptat culoarea roşie, aşa de strălucitoare, fiindcă în ea se amesteca — de la o clipă la alta — mort — negrul şi cenuşiul. Algele apăreau mai rare şi mai palide, pînă ce nu se mai văzu nici una vie, ci maldăre căzute la pămînt şi intrate în putrezire, ca fînul nestrîns la vreme. Calcanul începu să smucească de frîu, dînd semne de nemulţumire, şi, după cîţiva paşi, se opri de la sine. Tot atunci se opriră şi sirenele şi conteniră cîntarea. Doar cîte una mai ciupea, din cînd în cînd, o coardă de harpă, care suna stingheră în liniştea pogorîtă deodată pe toată firea oceanului.

Ce era mai departe nu se vedea bine, căci apa, pînă atunci limpede şi străbătută lesne de întreaga lumină a soarelui, devenea cenuşie. Părea un loc părăsit, al morţii şi al tăcerii, fiindcă nimic nu mişca într-acolo; nu se mai auzea, nu se mai zărea, nu se mai simţea fiinţă şi plantă vie.

— De-aici noi ne întoarcem! zise sirena mamă. Dacă tu vrei să mergi negreşit mai departe, atunci ocoleşte acest loc de spaimă!

— Nu pot să ocolesc! Sînt în mare întîrziere.

— Vai, vai, străinule! Nu-ţi va fi bine!

Sirena cea Mică îşi luă de braţ ocrotitorul, cu multă şi caldă prietenie.

— Nu te duce! Te aşteaptă pieirea!

— Dar ce se întîmplă pe-aici? întrebă Ionică, nedumerit cu îndreptăţire.

— Nu se ştie! Au venit nişte duhuri rele — duhuri, că de văzut nu-i vede nimeni — cu o casă făcută din fiare, şi n-am aflat ce pun la cale. Dar de cînd au venit, totul în jur se usucă şi moare. Dac-or să mai stea mult, moartea o să ajungă pînă la noi şi-o să ne mutăm mai încolo.

— N-am încotro! zise Ionică. Dar nu vă fie teamă: nu pier eu, cu una, cu două. Rămîneţi cu bine!

— Mergi cu bine! cîntară sirenele.

Cea mai mică dintre ele îi aruncă băiatului o ultimă privire din ochii în care tristeţea avea să rămînă întipărită de-a pururi, fără să le tulbure totuşi lumina...

— Mergi cu bine! zise şi ea, fluturîndu-şi mîna, într-un chip mai vorbitor decît orice melodie.

Iar Ionică îşi continuă drumul, într-o pustietate care abia acum se putea numi, pe drept cuvînt, lumea tăcerii.

Pieriseră toate culorile, se stingea şi lumina soarelui, apa era tot mai opacă, mai cenuşie. Cochilii moarte, peşti putreziţi de mult, sau pe cale de putrezire, răspîndeau duhoarea cîmpurilor de bătălie, cînd nimeni nu strînge morţii, iar corbii n-au avut timp să-i termine.

Deodată, în apa vîscoasă se desluşi o umbră greoaie, care tăia drumul, şi-ndată dintr-acolo se auzi printre unde un clopot de alarmă ţipător, neliniştit — brutal după atît de dulcea cîntare a sirenelor. Ionică însă, necunoscînd altceva decît datoria, merse înainte, nefiindu-i îngăduită altă cale. Lumini ţîşniră din apa cenuşie, raze de reflector care se opriră pe el şi nu-l mai slăbiră.

„Trebuie să fie oameni! se gîndi el, cu multă mirare, văzînd reflectoarele, după ce auzise clopotul de alarmă. Numai oamenii au asemenea scule!“

Şi numaidecît, cu toate că lumina îl orbea, lovindu-l drept în pupile, desluşi o măgăoaie de oţel, ca o casă cu pereţi nituiţi, cu ferestre rotunde, holbate, de parc-ar fi fost ochi de ciclop, sprijinită de fundul sterp al oceanului pe patru stîlpi ruginiţi. Şi pereţii erau mîncaţi de apa marii, rugina curgea pe ei şiroind, dar probabil aveau destulă grosime ca să mai tină mult timp. Şi, oricît ar fi săpat sărătura aici, pe fier se mai putea desluşi un înscris — litere mari, albe, să le vezi numaidecît: *Căutaţi-vă de drum*! Iar dedesubt: *Accesul străinilor strict oprit*!

„Oameni! Numai oameni! îşi zise Ionică, surprins. Duhurile din basme nu ştiu să scrie, şi nici nu-şi pot face asemenea case!“

Nu se gîndea să viziteze pe cei aflaţi aici, ca să nu întîrzie mai mult. Dar n-apucă să facă nici zece paşi pe drumul lui paşnic, cînd se simţi înşfăcat de două braţe nevăzute, pe care le simţea însă, cum ar fi fost ale unei caracatiţe. Braţele îl tîrîră pînă între cei patru stîlpi, apoi îl traseră cu repeziciune în sus...

Casa n-avea intrare decît pe fund, ca o trapă, căreia îi lipsea capacul, fiind netrebuitor, deoarece apa nu putea să pătrundă, datorită presiunii aerului dinăuntru, cum nu poate pătrunde într-un pahar afundat cu gura în jos, chiar dacă îl apeşi, chiar dacă îl ţii aşa îndelung.

Şi astfel, oricît ar fi fost accesul de interzis, şi oricît ar fi fost el de străin, Ionică se pomeni înăuntrul măgăoaiei, unde rămase năuc. Glasul sirenelor se mai auzea, dar pierdut...

Se afla într-o încăpere de oţel, atît de mare, ca să se poată mişca nestingheriţi cinci inşi — şi chiar cinci vieţuiau aici, nepunîndu-l la socoteală pe Ionică, picat pe nepusă masă şi fără voia lui.

În afara acelor ferestre rotunde, prin care puteai să cercetezi oceanul în orice parte, şi-n afara unei uşi blindate, în stînga, cu încuietori straşnice, pereţii erau acoperiţi cu felurite aparate şi tablouri de comandă, ca într-o centrală automată. Făcea deosebire peretele din faţă, pe care se vedea un ecran de televizor, de o mărime neîntîlnită prin casele oamenilor, şi în mijlocul lui se mişca, înconjurat de spaţiul albastru, însuşi pămîntul, aşa cum Ionică îl privise odată de la mari înălţimi.

Plutea în încăperea aceasta de oţel, cu aerul apăsător, care făcea să-ţi pocnească urechile, un miros acrit de acizi, de alcool, iar fumul de tutun se aşeza straturi-straturi.

În mijloc se vedea o masă cu cărţi de joc, răvăşite, printre pahare năclăite şi carafe de multe forme, cu băuturi felurit colorate. Dar ce împovăra mai mult masa erau grămezi de aur, monezi să le iei cu lopata; dintre ele apărea un bulgăr de minereu, o fărîmă de rocă, semănînd cu o piatră colţuroasă, cam cît pumnul băiatului. Ce căuta acolo obiectul acesta fără valoare, între atîtea mormane de aur, ar fi fost greu să-ţi explici; e limpede însă că oamenii nu-l slăbeau din ochi, atribuindu-i, pare-se, multă însemnătate. Să fi fost un talisman aducător de noroc la jocul de cărţi? Atunci cui aparţinea el în clipa de faţă, cui îi apăra şansa, dacă se afla exact în mijlocul mesei, ca şi cum ar fi aparţinut tuturor?...

Pe duşumeaua îmbrăcată în covor de material plastic zăceau, în mormane, chibrituri arse, scrum şi mucuri de ţigări aruncate. Prin trapa aflată într-un colţ, se vedea apa şi se auzea clipocind.

Unul din cei cinci stătea nemişcat lîngă ecranul televizorului, urmărind cum pămîntul se învîrteşte liniştit în spaţiu. Pîndea acolo ceva, cu atenţia încordată, că nu-şi întoarse ochii nici la apariţia neaşteptatului oaspete.

Trei din ceilalţi, aflaţi la jocul de cărţi pînă atunci, tăbărîseră asupra lui Ionică şi-l iscodeau, strîngîndu-l în întrebări ca în

frînghii. Unul singur rămăsese pe loc, numărînd monezile probabil cîştigate şi greblîndu-le cu mîna, ca să cadă într-un sac aflat dedesubt. S-ar fi părut că venirea băiatului nu-l interesează, dar cine ar fi avut ochi să vadă şi-ar fi dat seama că îl urmăreşte pe furiş, cu o privire sarcastică, fără să scape din vedere pietroiul ciudat de pe masă...

Băiatul se pomeni înfundat într-un scaun, cu capul dat pe spate. Un bec puternic, pus în tavan, îl lovea drept în ochi, împiedicîndu-l să mai vadă ceva în jur. O mînă grea îl apăsa pe piept, altele pe umeri, şi întrebările curgeau, şuierînd, cînd într-o ureche, cînd în alta:

— Cine eşti?

— Ce cauţi aici?

— Cine te-a trimis?

— Păstrezi legătura cu oamenii de pe pămînt?

— Pentru cine lucrezi?

— Mai e cineva cu tine?

— Cîţi sînteţi?

— Ce aveţi de gînd?

Şi tot aşa mai departe, că băiatului îi vîjîia capul şi iarăşi începuse să-l doară, de-i venea să şi-l scoată, ca să vadă călăii ce gînduri nevinovate se aflau în creierul lui.

— Da’ mai lăsaţi-mă în pace, oameni buni, sau ce naiba ăţi fi, că m-aţi ameţit! Ş-apoi duhniţi a băutură, că pot să mă şi-mbăt fără să fi pus în gură strop de vin!

Aceia rînjiră, apoi începură să rîdă, bine dispuşi. Vorba băiatului li se păruse a fi straşnică glumă, şi cu ei nu glumise nimeni, niciodată. Văzînd pe deasupra că prinsul n-avea asupră-i nimic primejdios, se mai îmblînziră, stinseră becul din tavan, care bietului Ionică îi arsese nu numai ochii, ci chiar şi creierul, şi-l sloboziră de pe scaunul unde fusese ţintuit.

— Acum pot să plec? întrebă el, bucuros că scăpase cu-atît.

— Asta nu! Prea ne crezi proşti! Ai să stai cu noi pînă...

— Pînă cînd?

Ei întoarseră capul spre televizor, toţi deodată, apoi se uitară unul la altul, cu priviri tare ciudate. La urmă izbucniră în rîs.

— Pînă la sfîrşit! răspunse, cu un glas spart, cel care rămăsese tot timpul la masă şi îl urmărise pe băiat mai bănuitor decît tovarăşii săi.

Ionică se mînie cumplit şi bătu cu piciorul în covor; dedesubt fierul duşumelei vui:

— Dar voi nu înţelegeţi că trebuie să plec numaidecît?

Vorbeşte, dacă ai cui! Se aşezaseră la masă şi reîncepură jocul de cărţi. Sticlele se goleau în pahare, paharele se deşertau gîlgîind, monedele de aur sclipeau, trecînd de la unul la altul, şi fumul de tutun se aşeza peste cel vechi, cenuşiu, în straturi noi, albăstrii.

— Joci cu noi? întrebă unul din ei, dînd cartea.

Băiatul ridică din umeri, naiv:

— Nu ştiu să joc cărţi.

— Nu-i nimic; învеţi acum!

— Dar n-am bani!

— Poţi să mizezi altceva.

— N-am nimic, decît hainele.

— Astea n-au nici o valoare!

Cel care-l poftise la joc se întoarse şi scoase briceagul din buzunar.

— Poţi să mizezi o ureche; ţi-o preţuiesc zece monezi. Sau nasul, cincisprezece. Un ochi, cincizeci de monezi. Amîndoi ochii, o sută! Haide, dacă ai noroc, poţi să te îmbogăţeşti!

Ionică se trase într-un colţ; îşi făcea planul cum să-i îmblînzească, iar mai tîrziu, cînd s-or culca toţi — că doar trebuiau să doarmă şi ei noaptea — să-şi dea drumul prin trapă... De aceea zise, străduindu-se să nu-i tremure glasul:

— Am să joc bucuros mîine; astăzi daţi-mi voie să mă uit cum jucaţi voi!

— Bine! se învoi omul, trăgînd spre sine un morman de aur pe care-l cîştigase tocmai atunci. Vino şi stai lîngă mine!

— Da, domnule... Iartă-mă, nu ştiu cum te cheamă.

— Pe mine mă cheamă Ha! Pe el He, pe ăstălalt Hi!...

Băiatul rămase înlemnit; numai ochii i se mişcau nedumeriţi, speriaţi, de la unul la altul. Al patrulea se numea Ho, iar cel de la televizor, Hu.

— Nu vă supăraţi... Nu cumva v-am mai întîlnit o dată? Numele voastre îmi sînt foarte cunoscute.

— N-ai de unde să ne cunoşti! răspunse Ha, după ce deşertase pe gît un pahar plin.

He, în schimb, rînji într-un fel care ar fi putut spune multe, dacă ţineai seama că îl privise de la început altfel decît ceilalţi pe nedoritul lor musafir.

— Ba da, ba da! Vă cunosc de mult! stărui acesta, fără să observe ce era deosebit în privirea lui He.

Şi se uită iar la fiecare, pe rînd... Nu mai înţelegea nimic, începuse să-l doară capul şi stătea gata să ameţească.

— Pesemne voi sînteţi!... Dar a trecut aşa mult timp!

— Termină cu balivernele! răcni He, cel care în timpul cercetării de adineaori rămăsese la masă, numărîndu-şi banii şi urmărindu-l pe prizonier cu privirea ciudată.

Pierduse tocmai atunci o grămadă de aur, de aceea era furios. Abia acum văzu băiatul că se uita atît de cruciş, încît te mirai cum privirile nu-i străpung nasul. Da, cu siguranţă, îl mai văzuse o dată, măcar pe el, dacă nu şi pe ceilalţi, însă nu ştia: să fi fost sub muntele de bronz, cum îl îndemna să creadă numele lui, într-o silabă, sau în altă parte?

— Pleacă de-aici! răcni mai furios He, care pierduse încă o dată.

Ionică găsi că-i prevăzător să nu-l mai cerceteze şi să nu-l iscodească. După ce se uită încă o dată pe furiş la trapă, socotindu-şi paşii şi mişcările pe care urma să le facă la timpul potrivit, se duse spre cel de la televizor, pe numele aflat adineaori, Hu.

Acesta continua să urmărească rotirea pămîntului, neslăbind din ochi nici oceanele, nici continentele. Din cînd în cînd, învîrtind de o pîrghie a aparatului, axa planetei se deplasa, aşa că, în rotirea lui, pămîntul îşi arăta şi părţile altfel ascunse celui

ce priveşte din acelaşi loc — şi deci nici o fărîmiţă a lui nu putea să rămînă neobservată.

— Ce faci aici? întrebă Ionică.

Hu răspunse scurt, fără să-şi ia ochii din televizor:

— Pîndesc!

— Ce pîndeşti?

— Asta nu-i treaba ta!

Se mîniase acum Hu, şi cînd răcnise, lui Ionică i se păruse a fi văzut în gura lui limba împărţită în trei fîşii, sau poate chiar în cinci... Desigur că avea năluciri. Oricum, nu mai îndrăznea să pună altă întrebare în aceste condiţiuni. Şi pînă să se dezmeticească, pînă să-i treacă mînia lui Hu, care continua să urmărească rotirea pămîntului cu nişte ochi tare ciudaţi, cam zgîiţi, cam verzui — dar un verde cum nu se mai văzuse la nici un om pînă acum — băiatul se apucă să-l cerceteze pe furiş. Era îmbrăcat într-un combinezon cenuşiu, dintr-o ţesătură greoaie, care nu putea fi nici lînă, nici bumbac, nici mătase, ci mai degrabă plumb. Şi cizmele din picioare păreau a fi tot de plumb, aşijderi mănuşile şi casca din cap, care îi acoperea şi ceafa, şi obrazul. Toţi erau îmbrăcaţi în acelaşi chip, dar păreau deprinşi, dovadă că se mişcau nestingheriţi.

— Ei ce fac? întrebă Ionică.

— Pîndesc!

— Ce pîndesc? Văd că beau şi îşi încearcă norocul la cărţi!

— Pîndim cu rîndul! îl lămuri Hu. Cît nu eşti în post, poţi să faci ce doreşti.

— Bag de seamă că aveţi mult aur!

— Nu-i aur obişnuit... E sînge... îl lăsăm să se închege, îi punem adaosuri, ca să devină lucios şi dur, şi-apoi batem monezi, cu efigii.

— Sînteţi... alchimişti?

Hu se burzului:

— Ce sîntem noi nu trebuie să ştii tu!

Ca să nu-l supere mai mult, Ionică nu stărui asupra formulei lor de a se îmbogăţi, şi întrebă, ca urmare a altei nedumeriri:

— Dar ce nevoie aveţi de bani? Pe-aici nu sînt prăvălii; nu puteţi cumpăra nimic!

— Ne cumpărăm pe noi.

— Cuum?!

Lui Ionică îi venea să rîdă, dar Hu, cu ochii în televizor, îl lămuri cît se poate de serios şi de senin:

— Ne-am preţuit pe fiecare, prin bună înţelegere, la zece mii de monezi.

Hu manevră pîrghia, schimbînd axa pămîntului, apoi continuă:

— Cînd unul strînge zece mii de monezi, poate să cumpere pe oricare din noi.

— Şi cel cumpărat ce face cu banii? Că doar îi revin lui!

— Bineînţeles! Cumpără pe altul... Bunăoară eu, acum, sînt vîndut lui He, dar îl am cumpărat pe Hi!

Fără să-şi întrerupă pînda, Hu adăugă, mai încet:

— Ambiţia mea este să-l cumpăr pe He! El e cel mai norocos! N-a putut să-l cumpere nimeni pînă azi! Cîştigă mereu! He ne are cumpăraţi pe toţi.

Băiatul scutură din cap, se ciupi de braţ, dar rămînea tot năuc.

— Nu înţelegi? continuă Hu, simţindu-l nedumerit.

— Ca să-ţi spun drept, nu înţeleg nimic!...

— Atunci nu mai întreba, că tot n-ai să înţelegi. Voi aveţi altfel de minte, oamenii de pe pămînt!

Şi după aceste vorbe, spuse cu dispreţul cel mai vădit, Hu rămase atent la televizor, unde îl chema datoria lui, de neînţeles altcuiva decît celor cinci...

Între timp, la masă jocul de cărţi continua, din ce în ce mai aprins. He, aşa de norocos mai înainte, pierdea partidă după partidă, la rînd, pînă ce din purcoiul de aur aflat în faţă şi în sacul de sub masă nu mai rămase nimic.

— Îl vînd pe Ho! strigă el atunci. Cine dă zece mii?

— Eu, răspunse liniştit Ha, care cîştiga cel mai mult.

He îşi primi monezile şi le miză pe toate, numaidecît.

— Carte! ceru el, înăbuşit.

I se dădu o carte, o privi pe furiş, cugetă, şovăi, apoi mai ceru:

— Carte!

Cartea nouă, adăugată celor pe care le avea în mîini, făcea mai mult decît ar fi trebuit. He păli.

— Am pierdut! Cine-l cumpără pe Hu?

De la televizor Hu trăgea cu urechea, fără să-şi părăsească postul, şi pămîntul se învîrtea, nevinovat şi neştiutor în faţa lui. Ionică se uita înspre trapă, din ce în ce mai neliniştit, făcîndu-şi planul cum să scape dintre aceşti nebuni, ca să-şi vadă de drum, fiindcă întîrziase destul.

Şi în timp ce la masă jocul continua, la fel de aprins, la televizor pămîntul se vedea cu o claritate neaşteptată. Băiatul privi iarăşi continentele şi oceanele defilînd, cum le ştia de mult. Uneori Hu, vrînd să cerceteze vreun amănunt, învîrtea altă manivelă, şi atunci pămîntul se apropia, mărindu-se, şi conturul lui dispărea în afara ecranului, unde, desigur, continua să se învîrtească, după legi de milenii, nerăsturnate.

Ionică avu astfel prilejul să vadă de aproape multe locuri pe unde umblase — şi munţii Himalaia, şi rîul Duero din Spania, şi Sfinxul, şi piramidele, care se desluşeau piatră cu piatră. Veniră chiar şi munţii Carpaţi în faţă — Ceahlăul într-o parte, Caraimanul în alta — şi rîurile coborînd spre Dunăre — Siretul, Oltul, Prutul şi Argeşul, ba descoperi pînă şi Dîmboviţa, deşi pe lîngă celelalte era mai firavă. Şi, alunecîndu-i ochii unde ea intră în Bucureşti, mărginită de blocuri viu colorate, descoperi între celelalte clădiri, galben, blocul lor... Acolo îl aştepta tatăl, mama, sora şi fratele. Văzu şi şcoala, nu prea departe — numai geamuri sclipind în soare; puţinul cît rămînea pentru ziduri se înfăţişa într-o dulce lumină albastră. Şi oricît de încercat se socotea el astăzi, în ochi îi veniră lacrimi.

„Trebuie să scap, negreşit, şi cît mai degrabă! îşi zise în gînd, trăgînd cu coada ochiului la trapă. Oamenii muncesc, mamele fac mîncare şi deretică odăile, copiii merg la şcoală, învaţă, şi eu îmi pierd timpul cu nişte nebuni, în loc să-mi îndeplinesc datoria şi să mă întorc repede acasă.“

Un zgomot nou îi atrase privirea spre pămîntul care se rotea mai departe, mărit şi mai mult, gata parcă să rupă cadrul şi să

se rostogolească în odaia blindată. Era un rîcîit ca de şoarece... Văzu New Yorkul, cu zgîrie norii, şi îşi dădu seama că ei scoteau zgomotul, frecîndu-se de sticla ecranului...

Văzu şi statuia Libertăţii, îndată, ţinînd sus facla. „Cam urît făcută! se gîndea băiatul. Dar simbolul merită să fie luat în consideraţie!“

Şi după ce trecu Oceanul Atlantic, împînzit de vapoare care duceau oameni şi cele ce le trebuiesc oamenilor, de la un continent la altul, apăru iar Europa, premergînd Asia, înainte de a veni alte oceane. Se vedeau pretutindeni oraşe, cu parcuri, şosele asfaltate, căi ferate, uzine, fabrici, şi Ionică se gîndea că nimic nu fusese pe lume din toate acestea, atunci cînd ajunsese el la muntele de bronz, şi pe oamenii de acolo îi chema Ha, He, Hi, Ho, Hu, ca pe cei care acum jucau cărţi, la masă, mizîndu-se unii pe alţii.

Gîndind astfel, Ionică tot trăgea cu ochii la trapă...

O lovitură de pumn, dată cu atîta sălbăticie în masă, că grămezile de aur se răvăşiră, scoţînd sunete alarmate, îl făcu să tresară. He sărise în picioare şi privea rătăcit la jucătorii din faţă. Îl pierduse tocmai atunci pe Hi, şi nu mai avea să mizeze decît pe Ho, fiindcă aurul şi-l irosise de mult... Cîştigase totdeauna pînă astăzi, şi nu înţelegea, în furia şi în deznădejdea lui, cum se schimbase norocul deodată.

— Tu îmi porţi ghinion! răcni, dînd cu ochii spanchii de Ionică, încremenit lîngă televizor. Da, numai tu! De mult îmi porţi pică! De mult vrei să mă răpui!

Glasul îi creştea într-una, cum creştea furia în sîngele lui; ochii i se făcură roşii şi se suciră mai mult spre mijlocul nasului.

— Nu ştiu ce vrei să spui! bîigui băiatul.

Deodată He se linişti.

— Îl mizez şi pe Ho! zise, rînjind. Acum am să cîştig!

Datul şi cîntăritul cărţilor ţinu mult de rîndul acesta. Încordarea jucătorilor crescuse atît, pînă a-i face să uite de tot ce se întîmpla în jur, să uite chiar şi prezenţa băiatului străin.

Constatînd că nu-l mai băgau în seamă, Ionică se apropie de masă, curios să privească mai de aproape monezile acelea,

obţinute pe căi atît de ciudate. Ba puse chiar şi mîna pe ele, fără să stîrnească protestul vreunuia dintre jucători, le cîntări în palmă, le suci, le cercetă pe o parte şi pe alta... Monede ca oricare altele, decît că erau calde, ca şi cum sîngele din ele ar fi avut încă viaţă.

— Carte! scrîşni He, fără să-l vadă.

Toţi erau cu ochii la faţa lui încordată.

Ionică puse monedele la loc şi mai rămase cu o singură curiozitate: ce rost avea pe masă, între grămezile de aur, bucăţica aceea de rocă, păstrată acolo în chip cu totul inexplicabil?

Întinse deci mîna băiatul, cu gînduri nevinovate. Mişcarea lui, nici măcar dusă pînă la capăt, îi făcu să ţîşnească în sus pe toţi patru. Uitîndu-şi jocul, toţi patru erau în picioare şi-i aruncau priviri groaznice.

— Ia mîna! răcni unul — Ha, poate.

— Înapoi! adăugă furios altul.

He ocoli masa, se apropie şi îşi înfipse degetele, ca nişte gheare, în grumazul băiatului.

— Va să zică pentru asta mi-ai luat urma şi-ai venit după mine pînă în fundul oceanului!

Ce se mai întîmplase în clipele următoare, Ionică n-avea să-şi poată aminti limpede niciodată, fiindcă, strîns de gît, se înăbuşea, aproape să-şi piardă cunoştinţa şi să leşine. Auzea zgomot de zăvoare, simţea că-l îmbrîncesc fără milă, şi-apoi se dezmetici dintr-o buşitură. Îl aruncaseră într-o tainiţă, pe uşa blindată, de bună seamă, fiindcă auzea cum se închid la loc zăvoarele deschise mai adineaori. Auzea şi apele oceanului fremătînd afară, şi-auzea chiar şi ce vorbeau alături cei cinci oameni, ca şi cînd glasul lor ar fi avut însuşirea să străbată cu uşurinţă oţelul. Dar nu! — răzbeau pînă la el glasurile şi zgomotele de acolo numai datorită răsuflătorii. Era o răsuflătoare rotundă, cu zăbrele, în uşa aceea, şi astfel venea şi-un pic de lumină.

Ionică stătea lungit pe podeaua de fier, cum căzuse, în fundul celulei; aştepta să se dezmeticească mai bine, ca să ia pe urmă

o hotărîre. Şi iată că deodată îi veni la ureche un glas de alături, sfîrşit şi întretăiat de suspine:

— Vai, băiete! Cin' să-ţi vină în ajutor, dacă m-au răpus şi pe mine?!

— Dar cine eşti tu? întrebă Ionică, plin de uimire.

Vedea alături o fiinţă omenească, ghemuită la peretele umed, cu dîre de sărătură, numai că n-o putea desluşi în puţina lumină. Întrebării lui, făptura aceea îi răspunse cu glasul atît de stins, că ţi se rupea inima:

— Eu sînt... sau, ca să nu vorbesc greşit, am fost Mătuşa cea Bună!

— Da, tu eşti!... Dar cum ai ajuns aici? şopti băiatul, îndurerat s-o vadă în starea aceasta.

Era numai o umbră biata bătrînă, căci din ea mai trăiau numai ochii, o ultimă licărire de flacără, şi glasul stins, înecat în durere şi lacrimi. Restul, alcătuirea ei pămîntească, parcă nici nu fusese vreodată.

— Duşmanii! şuieră ea, cu o ură pe atît de năprasnică, pe cît îi era de şters glasul. Duşmanii mei şi ai oamenilor, de toată viaţa. Eram istovită şi m-a doborît somnul în grădina fermecată, pe unde ai trecut şi tu, dacă n-ai uitat-o. Aşa a fost, băiatule... Mi-au luat piatra, în care a stat puterea mea să mă lupt cu răul şi cu moartea!

Ionică tresări:

— Ce piatră?

— Piatra din inima pămîntului.

— Aceea care-i acum pe masă?

— Da! Ea are putere nemăsurată; poate tămădui bolile, poate înfrînge firea vrăjmaşă, poate aduce lumii orice binefacere. Dar fiindcă a ajuns în mîini păcătoase, mare primejdie îi pîndeşte pe oameni! Dacă n-o păstrezi cum trebuie şi nu-i cunoşti taina, răspîndeşte în jur aburi nevăzuţi, care încheagă sîngele şi rod carnea pînă la oase. Iar dacă se întîmplă s-o scapi pe jos şi să se lovească, atunci praful se alege de tot pămîntul şi de tot ce-i suflare vie pe lumea noastră.

— Au s-o păstreze cu grijă! zise Ionică, spre a o linişti pe bătrînă, spre a se linişti pe el însuşi, fiindcă simţea spaima încreţindu-i pielea, cum ar fi umblat pe ea mii de păianjeni, cu mii de picioare scîrboase. Or fi ei cam nebuni, după cîte mi-am dat seama, dar pînă la urmă au să se dezmeticească. Sînt oameni, ce naiba!

— Nuu!... Şi-au luat trup de om, dar sînt duşmanii omenirii de cînd veacurile! Căpcăunul, cu bunică-su şi cu taică-su, pe care i-a sculat din morţi şi i-a întinerit în răutate, folosind piatra mea din inima pămîntului, cu puterea ei nemăsurată. Şi zmeului răpus de mine, asemenea i-a dat viaţă, iar după ce s-au unit toţi patru, au luat cu ei, sub chip de om, şi pe cel de mult răpus balaur cu şapte capete!

— Visez! zise Ionică deodată. Mătuşico, mi-e tare milă de tine, dar să lăsăm basmele! De unde să aibă căpcăunii, zmeii şi balaurii televizor, aparat de radio şi toate instalaţiile care se văd în odaia cealaltă?

— Le-au luat de la oameni! Sînt şireţi şi îndemînatici — şi cînd purced la rele, puterea lor n-are capăt! Pot să zboare la cer şi să coboare cu stelele pînă în fundul iadului. Ce să te mire că trec prin ziduri ca duhurile şi cotrobăie unde le place, ca la ei acasă?

— Nu se poate! protestă încă o dată băiatul. Sînt oameni! Nu-i mai ţineam minte cum arată la faţă, dar numele lor nu l-am uitat nici pînă astăzi! I-am întîlnit chiar eu, la muntele de bronz, în vremuri foarte îndepărtate!

— Nu-s numele lor cele drepte! Şi le-au luat pe acestea, cum nu se mai obişnuiesc astăzi, anume ca să nu fie asemuiţi din întîmplare cu vreun om aflat în viaţă!

— Visez... visez! bîigui Ionică, bălăbănindu-şi capul. Nu pot să cred nici o iotă din ce-mi spui dumneata, mătuşă. Iartă-mă!

— Ah, băiatule! Rău ai să te căieşti, dacă nu mă crezi dreaptă! Au nu ţi-am dat eu sfaturi bune? Lucruşoarele mele nu ţi-ar fi fost de folos, dacă nu ţi le-ar fi răpit Căpcăunul?

— Ei, Căpcăunul acela a rămas departe! Cine ştie pe unde i-or fi albind oasele?!

— E alături! Auzi-l cum latră!

Ionică se ridică şi privi pe răsuflătoarea cu gratii. He se afla chiar în faţa lui şi tocmai răcnea sălbatic:

— Carte!

Nu, era peste putinţă să-l recunoască, fiindcă avea doi ochi, deşi spanchii, pe cîtă vreme Căpcăunul — ştie oricine cum arată la faţă! Dar ce voise el să spună mai adineaori, precum că băiatul îi ţine calea şi-l urmăreşte, vrînd să-l răpună? Ionică îşi duse mîna la gură, ca să-şi oprească un ţipăt de groază şi, părăsind locul de observaţie, îngenunche lîngă nefericita lui tovarăşă.

— Mătuşico, mi se pare că ai dreptate! Şi dacă-i aşa, acum înţeleg în ce primejdie se află lumea întreagă! Dar crezi că nu-i nici o scăpare? Învaţă-mă ce-aş putea face?

— Apoi, dragul mătuşii, scăparea ar fi una singură, dacă te simţi în stare!

— Spune!

— Roagă-te să-ţi dea drumul la ei în odaie — şi-au să te asculte, fiindcă nu te cred în putere.

— Dacă ăl pe care-l bănuiesc eu e cu adevărat Căpcăunul, atunci cu siguranţă se teme de mine!

— Te urăşte, dar nu se teme; e prea sigur de sine!... Făgăduieşte-le că ai să fii supus şi ascultător, orice ţi-ar porunci vreunul... Iar pe urmă, caută clipa bună, cînd or fi cu ochii aiurea, şi pune mîna pe piatra în care le stă harul răului. De-atunci înainte îi ai pe toţi cinci în întreaga ta stăpînire. Răpune-i, iar piatra din inima pămîntului să le-o duci oamenilor, că eu, într-o clipă, două, mi-am mîntuit zilele...

Nu-şi sfîrşi vorbele buna bătrînă, cînd de dincolo se auzi un urlet care făcea să tremure oţelul celulei:

— Am pierdut, lua-v-ar dracu'!

Ionică se duse iarăşi la răsuflătoare şi privi masa unde jucau cei patru. He îşi mişca rătăcit ochii spanchii, de la unul la altul. Îl pierduse pe Ho, ultimul său bun; ultima carte fusese proastă!

— Domnule He! îl chemă băiatul, de după gratii.

Şi-abia după aceea, dîndu-şi seama că alesese un moment foarte nepotrivit, înlemni. Ciudat însă, în loc să se înfurie mai

rău, He îşi îndreptă ochii spre uşa blindată, iar pe chipul lui răsări, strîmb, un rîs de triumf.

— Mizez băiatul! Zece mii!

Îndată se repezi la uşă, trase zăvoarele complicate, îl smuci pe Ionică afară şi, după ce închise celula la loc, îl aduse în faţa celorlalţi.

— E micuţ, dar voinic! Cine dă zece mii?

Ceilalţi tăceau, ţinîndu-şi ochii în pămînt. Ha, cîştigătorul, prinse să-şi toarne monezile în sacul lui, aflat sub masă.

„Care-o fi bunicul, care tatăl? se întreba în acest timp Ionică, spionîndu-i pe furiş. Dar zmeul? Şi balaurul cu şapte capete?...“

După ce să-i recunoşti, sub înfăţişarea omenească şi cu numele de împrumut?

— Nouă mii! strigă He, scăzînd preţul la care nu se arătase cumpărător.

Nimeni nu răspunse.

— Opt mii!... Şapte mii!... Hei, lua-v-ar dracu’ încă o dată! Nu dă nimeni şapte mii pe el? Nici şase? Nici cinci?

Atunci Ha, care-şi pusese bine aurul, răspunse liniştit:

— Ba am da şi mai mult. Dar n-ai dreptul să-l vinzi!

— De ce?

— Fiindcă nu-i al tău! Nu l-ai cumpărat.

— E al nostru, al tuturor! adăugă Hu, cu ochii la televizor. Trebuie să-l împărţim pe din cinci.

— Fie şi aşa! se învoi He. Joc partea mea: două mii! Pune două mii pe masă!

Ha n-ar fi vrut să mai joace, dar e o regulă între cartofori — fie c-ar fi ei oameni, zmei, balauri sau căpcăuni — să nu refuzi revanşa după ce cîştigi. Deci scoase din sac suma, o puse pe masă şi împărţi cărţile, cu gesturi îndemînatice.

— Cu două mii am să cîştig tot ce-am pierdut! rînji He. Am să vă cumpăr pe toţi. Carte!...

Cartea nu era bună; pierdu. Dar nu putea să se dea învins.

— Vreau să mai joc!

— Ce mizezi?

— O ureche!

Ha strîmbă din buze:

— Cu o ureche nu poţi să te refaci. Prea puţin! Aş merge pe un ochi, ca să-ţi fac hatîr!

— Fie! încuviinţă He, pălind.

Ha scoase briceagul, se aplecă spre învins, şi cu o singură mişcare, dovedind tot atîta pricepere ca la datul cărţilor, îi desprinse un ochi de la locul lui. Ochiul, însîngerat şi parcă încă viu, zăcea acum pe masă, uitîndu-se la frîntura de rocă, piatra cu însuşiri miraculoase, atît de binefăcătoare şi atît de primejdioasă, aflată între monezile de aur, puse alături cincizeci de monezi, cît era preţuit.

— Carte! zise He, tremurînd.

Înspăimîntat de toate cîte se petreceau aici, Ionică se uită la el şi icni. Singurul ochi care-l mai avea He acum crescuse deodată şi, alunecînd singur de la locul lui, ajunse în mijlocul frunţii, unde se adînci.

„E Căpcăunul, într-adevăr!“ îşi zise în sine băiatul.

Era Căpcăunul, aşa cum îl întîlnise de mai multe ori pe drum, şi astfel se încredinţă pe deplin că Mătuşa cea Bună nu-l înşelase, cum nici nu s-ar fi potrivit firii ei. Dar atunci era dator să-i urmeze cît mai curînd întreg sfatul, să intre în stăpînirea pietrei miraculoase şi să scape omenirea de primejdie, înainte de a fi prea tîrziu!

— Încă una! strigă He, cu singurul ochi aţintit în cărţile slinoase şi însîngerate.

În clipa următoare scrîşni, cum nu pot să scrîşnească decît două pietre de moară frecate una de alta:

— Am pierdut!

Ha adună liniştit banii, îi băgă în sac, luă apoi şi ochiul şi începu să-l cîntărească, trecîndu-l dintr-o mînă în alta.

— Mai mizez! se auzi glasul lui He, stins.

— Ce?

— Pe mine!

— Întreg? stărui Ha.

— Cum mă vezi! Zece mii!

— Nu. Fără un ochi valorezi mai puţin!

— Înţeleg! scădem preţul lui, cincizeci de monezi!

— Greşeşti! se împotrivi Ha, liniştit. Cincizeci de monezi pentru un ochi scos! Cît e încă în cap, valorează mai mult.

— Cît dai? şuieră He.

— Cinci mii!

— Nouă!

— Şase! Nici un ban mai mult!

— Opt!

— Nu!

— Şapte!

Ha nu voia să se învoiască nici la acest preţ scăzut. Atunci He se aplecă spre el, cu singuru-i ochi zvîcnind, şi-i zise furios, printre dinţi:

— Îmi eşti bunic, dar fără mine ai fi zăcut şi astăzi în ţintirim! Eu ţi-am redat viaţa! Aş fi în drept să fac cu tine orice-mi trece prin gînd!

Pe urmă se întoarse spre ceilalţi patru şi le vorbi cam la fel, luîndu-i pe rînd. Aşa avu Ionică prilejul să afle identitatea lor adevărată: Ho era tatăl, Hi zmeul, iar Hu, de pază la televizor, balaurul cu şapte capete — deci în privinţa lui nu se înşelase: mai avea şi acum limba despicată!

„Am să vă vin eu de hac!“ se gîndea băiatul, cu ochii cînd la piatra de pe masă, cînd la trapă.

— Din clipa cînd ne-ai redat viaţa — răspunse Ha, neintimidat de vorbele furioase ale Căpcăunului — ne-ai redat toate drepturile şi toate puterile de altădată! Aşa că, rogu-te, taci chitic!

— Măcar joacă! se rugă He, umil. Las preţul la şase mii!

Mai mult din silă, Ha se învoi şi scoase din sac şase mii de monezi, pe care He le numără, plimbîndu-şi asupra lor ochiul nesăţios.

— Cu astea mă refac! zise apoi, mulţumit. Am să vă cumpăr pe toţi, şi am să vă scot ochii, nu cîte unul, ci pe amîndoi! Carte!

De data asta chibzui mult, cuprins de călduri, cu ochiul jucînd temător în orbita căscată, cu obrazul ud, cu mîinile tremurînd, pînă ce se hotărî, dar parcă nu pe deplin.

— C... carte! ceru, şovăind.

Şi pierdu.

— Vreau să mai joc! bîigui.

— Ce-ai vrea să mai mizezi? întrebă Ha, rînjind batjocoritor pe scaunul lui.

— Orice!

— Dar nu mai ai nimic. Ai pierdut tot!

He se ridică şi privi în jur.

— Am pierdut tot?

— Da! Nu mai ai nimic! continuă Ha, mulţumit. Toată puterea ta e în mîinile mele acum, şi pot să fac cu tine ce-mi trece prin gînd!

Ochiul învinsului se opri la piatra de pe masă, asupra căreia îşi pierduse drepturile — şi începu să crească în mijlocul frunţii, de credeai că o să plesnească numaidecît. Creştea şi scînteia, făcîndu-se tot mai vînăt în mijloc, iar în părţi tot mai sîngeriu, pînă ce He izbucni în rîs.

— Totul e pierdut! strigă el, hohotind.

Ionică ştia acest rîs, îl auzise chiar de curînd, un rîs care-i zgîlţîia umerii şi întregul trup, de unde prin picioare se ducea în podeaua de fier, şi făcea afară să freamăte oceanul pustiu. Înţelese înaintea tuturora ce avea Căpcăunul de gînd.

— Nu! strigă el, cu toată puterea trupului său plăpînd. Nu!... Nu!... NU!

Şi, îmbrîncindu-l pe primul din faţă se repezi să pună mîna pe piatra miraculoasă. Patru braţe îl cuprinseră deodată. Ha şi Ho, deşi nu-i cunoşteau gîndurile, îl ţineau să nu le scape.

— Nu! striga neîntrerupt băiatul, cu un glas tot mai puternic, pornit tot mai din adînc. Nu! Nu! NU!

Era atît de năprasnic strigătul lui, şi atît de îngrozit, de îndurerat în acelaşi timp, că He rămase descumpănit.

Cu trupul zdrobit în strînsoarea braţelor, într-o încordare cum nu se poate să fi cunoscut cineva pînă atunci, Ionică se zbătea să scape şi să pună mîna pe piatră. În locul lui însă se pregătea s-o înhaţe He, care îşi revenise şi întindea gheara pe masă. Ceilalţi parcă nu bănuiau ce-o să se întîmple mai departe... Hu

pîndea netulburat televizorul, şi pe ecran pămîntul se învîrtea liniştit.

— Nu!... Nu!... NU! răcni Ionică, văzînd că mîna Căpcăunului se apropiase de piatră.

Ochii îi erau plini de lacrimi, inima îi bătea, însîngerată. Nu-i mai era frică, nici groază. Două simţăminte se amestecau în sufletul lui acum, oroarea şi durerea, amîndouă dînd peste margini. Oroarea de absurd, de distrugere, de carnagiu, şi durerea, o durere duioasă, adîncă, atotcuprinzătoare, durere pentru oameni şi pentru tot ceea ce înfăptuiseră ei, de la epoca pietrei, pînă astăzi... Atîta putere îi dădeau aceste simţăminte, încît, smucindu-se, izbuti să se smulgă din braţele care-l ţineau strîns şi să se repeadă spre masă. Dar, vai, era prea tîrziu! He, Căpcăunul, luase piatra şi o juca în mînă, hohotind.

— La o parte, răcni el, văzîndu-l pe Ionică în faţă.

— Nu! răspunse băiatul. Ia inima mea şi joac-o!

— N-o primesc ceilalţi! Totul este pierdut! La o parte!

Da, era pierdut totul, fiindcă băiatul mai mult nu putea să facă; n-avea atîta tărie în trupul lui slăbuţ, să se împotrivească. Plîngînd, deznădăjduit, mai spuse o dată:

— Nu!

Nu putea lumea să piară din voia unui Căpcăun! Atîta îndîrjire renăscu în el acest gînd, că Ionică se aruncă asupra vrăjmaşului şi-i cuprinse braţul, gîndind să-i smulgă piatra, cu orice chip, cu puterile de sfîrşit.

— Nu! Nu! Nu! striga, neîntrerupt.

Ceilalţi, în acest timp care fusese prea scurt spre a le îngădui să se dezmeticească, se uitau unul la altul, nedumeriţi.

Mai avea o jumătate de palmă băiatul să atingă piatra care i-ar fi dat puteri noi şi l-ar fi făcut cu totul de neînvins, cînd Căpcăunul, ştiind ce-l aşteaptă, îşi smuci braţul şi...

— Nu! răcni Ionică o ultimă dată.

Piatra din inima pămîntului zbură prin aer şi, cu un pocnet asurzitor, se lovi în peretele de oţel al odăii blindate...

★

Fu singurul zgomot la început. Altceva, o cîtime de clipă, nu se întîmplă nimic. Restul celor de faţă rămăseseră fiecare unde-l prinsese acel moment, parcă fără să înţeleagă că el însemna sfîrşitul tuturora, de neîntors şi definitiv.

Urmă altă cîtime de clipă, cît cea dintîi, în care pereţii rămaseră nemişcaţi, şi nimic nu se întîmplă în odaia blindată. Dar pe ecranul televizorului se văzu o jerbă ţîşnind din pămînt; ea se lăţi sus, ca o ciupercă doldora de venin, şi apoi se prăbuşi. Pămîntul se rupse atunci, se văzu desluşit, în două bucăţi în văzduh, pînă ce o avalanşă de fărîmituri izbi în ecran — şi acesta plesni. Plesni scurt, mai lesne şi mai simplu decît s-ar fi crezut. Atunci apa oceanului năvăli, pereţii se frînseră, pîrîind, şi totul se învălmăşi. Iar Ionică, după ce vîrtejurile de apă îl purtară într-o parte şi-n alta, izbindu-l, răsucindu-l, întinzînd de el, apoi stîlcindu-l, dar neizbutind să-l zdrobească, se pomeni zburînd în sus, cu o durere grea şi egală în tot trupul, şi cu o mai grea durere în sufletul lui plăpînd şi atît de chinuit. Fiindcă, îşi dădu seama îndată, într-o întreagă lume fărîmată şi moartă, rămăsese el singur viu.

— Dar nu se poate! gemu el, zburînd în văzduh. Nu se poate! E un vis!... Treziţi-mă! E un vis groaznic! Nu mai pot să-l îndur. Treziţi-mă o dată!...

Cine să-l audă şi să-i dea ajutor în acel haos?...

Nu-i era groază, ci numai o suferinţă sfîşietoare îi răznea inima, din ce în ce mai adînc, ameninţînd să i-o sugrume, ceea ce ar fi fost singura lui mîngîiere. Dar cu cît devenea mai grea suferinţa, şi mai fără capăt, cu atît îşi simţea inima mai întreagă şi ochii mai vii.

Cu obrazul scăldat în lacrimi plutea singur în mijlocul acestui dezastru, în acest ceas de sfîrşit. Fărîme ale pămîntului zburau pe lîngă el, bucăţi de continente, fără să le mai recunoşti de unde s-au rupt. Aştrii pe cer îşi schimbaseră mersul, fugeau speriaţi spre alte galaxii. Şi chiar soarele se clătina, nelinişţit — poate şi el în căutarea altui drum, a unui univers mai îndepărtat, mai sigur şi mai liniştit.

— Nu se poate! gemea băiatul. E numai un vis, un vis groaznic!

Zburau în jurul lui frînturi din ceea ce oamenii izbutiseră să facă prin strădania minţii lor şi a braţelor, în mii de veacuri. O clădire de beton, uriaşă, rămasă întreagă, trecu prin faţă, dar se fărîmiţă dintr-o dată, ceva mai departe, şi din ea se împrăştiară în spaţiu, în vîrtejuri care parcă n-aveau să se termine niciodată, cărţi ferfeniţite, cu copertele smulse, unele arse — şi cum zburau aşa, li se rupeau paginile, vîntul le lua şi le ducea departe, să nu se mai găsească, să nu se mai adune niciodată. Un timp văzduhul fu plin numai de pagini, miliarde, şi ele cuprindeau tot ce gîndise omul, tot ce socotise, tot ce visase şi realizase, de la naşterea lui pînă astăzi. Pierdută gîndirea omenească, pentru totdeauna, în haos!...

Ionică tremura, cu trupul aprins, zgîlţîit de friguri, cu obrazul îngheţat şi plin de lacrimi.

— Nu mai pot îndura! Treziţi-mă odată!

O locomotivă care încă fluiera şi scotea abur, învîrtindu-şi bezmetic roţile fărîmate, trecu, ducînd după ea vagoane care se rupeau în bucăţi unul după altul. Dintr-un vagon curgea grîu, pentru care trudise plugarul. Dintr-altul seceri, sape, tîrnăcoape, topoare, unelte amestecate, pentru care trudise muncitorul în fabrică... Restul vagoanelor se pierdură departe.

Un vapor alb, ca un steag de pace, şi imens, un transatlantic, se prefăcu în bucăţi şi din el începură să curgă automobile proaspăt ieşire din uzină, cele mai puternice, cele mai elegante, în culorile cele mai frumoase, şi lustruite de-ţi luau ochii, ca diamantele. Dar autostrăzile pe care să alerge ele zburaseră în aer, iar oamenii, care să le mîne, mergînd la treabă sau la desfătare, de mult erau prefăcuţi în cenuşă şi se cerneau printre stele speriate.

— Mamă! suspină băiatul. Ajută-mă să mă trezesc! Aşa nu se mai poate!

Zburau în jur turbine şi maşini electrice, care ar fi trebuit să lumineze lumea toată, şi-acum îşi căutau în văzduh locul unde să se topească. Zburau strunguri, motoare, batoze, secerători, combine, compresoare, macarale uriaşe, camioane, autobuze, cisterne, stropitori care spală străzile şi udă parcurile, laminoare, furnale, coşuri de fabrică — unele întregi, altele fărîmate — maşini de tipărit, de legat, rotative cît nişte uzine, dintre sulurile cărora continuau încă să curgă jurnale, risipindu-se, pentru nimeni, în aer...

Un avion căzînd pe-o aripă explodă deodată şi aruncă în jur maldăre de scrisori, care se împrăştiară ca o ploaie de confetii, la un bal tragic. Pluteau fluturînd plicuri, cărţi poştale, reviste ilustrate, veştile şi urările trimise de unii oameni altor oameni, peste continente, mări şi oceane. Trebuiau să ajungă în cîteva ceasuri acolo unde erau aşteptate cu emoţie şi cu nerăbdare... Dar unde să mai ajungă, cine să le mai aştepte? Pierdute continentele, mările şi oceanele, pierduţi oamenii!...

Şi Ionică plîngea zbuciumat şi amarnic:

— Sînt istovit! Treziţi-mă, aduceţi-mă la viaţă!

Trecură zgîrie norii, ciocnindu-se în aer, răsucindu-se cu temeliile în sus, lepădîndu-şi geamurile în cioburi. Trecu o faclă de fier, purtată de o mînă care nu se lega de nimic — numai facla şi mîna... Abia o clipă mai tîrziu apăru şi statuia, cu capul încununat de lauri. Laurii însemnau glorie, flacăra libertate. Pentru cine libertate? Pentru cine glorie?

Trecu, rupt de masivul gigantic, vîrful Everest, pe care flutura încă un steag, căruia nu i se mai desluşeau culorile. Trecu piramida lui Keops, ridicată cu totul, de la bază; dar cînd se răsuci pe o parte, începu să se năruie, să curgă, piatră cu piatră... Şi gîndindu-se la truda oamenilor care le urcaseră acolo, una cîte una, folosind numai braţele, Ionică plîngea cu lacrimi nesecate, iar lacrimile îi ardeau obrajii:

— Dar nu se poate! Treziţi-mă odată!

O altă clădire venea, ridicată de suflul gigantic; băiatul o recunoscu după fotografii: era Luvrul, fostul palat al regilor Franţei. Palatul se frînse cînd ajunse în faţă, zidurile căzură de o parte şi de alta. Tablouri în rame aurite, unele mici cît palma, altele cît pereţii, statui de bronz, de marmură, căzură, fracturate, în spaţiu. Rămase o pînză care veni aşa de aproape, că băiatul izbuti s-o vadă pînă la cel mai mic detaliu. Era Mona Lisa, şi privea haosul, cu aceiaşi ochi neîncrezători, cu acelaşi zîmbet ironic.

— Tu ai ştiut totul? Ai bănuit ce-o să vină?

Femeia enigmatică zîmbi dintr-o dată altfel, un zîmbet cald care îi însufleţea faţa nemişcată de patru veacuri.

— Nu te teme! şopti ea, cu vocea duioasă. E numai un vis rău, băiatule!

— Ştiu, dar ce folos că nu vine nimeni să mă trezească?

Femeia continua să-i surîdă cînd o luă iureşul, ducînd-o de-a rostogolul. Întîi se rupse rama, pe urmă se sfîşie pînza, în fîşii care fluturară o vreme, ca nişte flamuri ale deznădejdii fără întoarcere...

Şi cînd nu mai fu nimic din tot ce făcuseră oamenii, pămîntul începu să se adune la loc, fărîmă cu fărîmă, continentele de o parte, de alta mările şi oceanele, dar altfel aşezate, şi cu alte forme, nu ca în vechea geografie. Era iarăşi rotund pămîntul şi se învîrtea pe vechea lui orbită în jurul soarelui care îi dădea iar lumină şi căldură. Dar nimic nu mai rămăsese viu; toată întinderea lui dezolantă era stearpă şi pustie...

— Groaznic vis! bîiguia băiatul.

Se pomeni singur, spre amurgul zilei, la poalele unui munte a cărui creastă se pierdea pe cer, cenuşie. Îl recunoştea parcă... Da, îl mai văzuse, dar din alt unghi, şi din depărtare. Privi dintr-acolo, unde fusese altădată, şi tot cînd soarele se pregătea să apună. Era muntele de bronz acela, iar acesta muntele de piatră. Muntele de fier nu se vedea, fiind prea departe...

Mult timp privi băiatul munţii şi pustiul. Era viu şi singur pe lume... în vis! — dar fiindcă nu izbutise să se trezească, nu-i rămînea să facă decît ceea ce i-ar fi spus întreaga lui fiinţă dacă împrejurarea ar fi fost adevărată... încet, cu mişcări cumpănite, grele, păşi cu capul în piept pînă la poalele povîrnişului, unde se vedeau stînci şi pietre, îngrămădite haotic şi neatinse de nimeni. Cumpăni iar în gînd, o vreme — cine ştie cît de îndelungată?... Soarele cobora peste muntele de bronz, care se înroşea, răsfrîngîndu-şi culoarea asupra pustiului. Atunci băiatul alese o piatră, o privi, cercetîndu-i forma, o cîntări în mînă, o puse deoparte... Cumpăni iarăşi, alese altă piatră, mai alungită şi din rocă mai tare. După ce o cercetă şi pe aceasta, se întoarse şi îngenunche lîngă prima, pe care începu s-o cioplească, răbdător, cu piatra din mînă, ca la începutul atît de îndepărtat al veacurilor...

Cum se împleteau amănuntele în acea inadmisibilă realitate ar fi fost greu să-şi dea seama băiatul; dar probabil ciopli toată noaptea. De mult apusese soarele peste muntele de bronz, făcîndu-l să ardă ca o flacără. Căzuse întunericul, se ivise luna — o alta, mai mare şi mai roşie, cu altfel de munţi, coloraţi în albastru; se iviră şi stele după aceea, aşezate altcum decît le ştia Ionică, alcătuind noi constelaţii.

Neschimbat rămînea ritmul în care el cioplea piatra; îl simţea în inimă şi-n artere, de unde se răsfrîngea sub tîmple — şi fiecare lovitură în piatră era o lovitură şi-n ţeasta îndurerată.

Pe urmă se făcu ziuă, dar soarele nu se văzu, fiindcă se ridicau nori în faţă. Ei se întinseră, plumbuind cerul, şi cînd nu mai rămase nici un petecuţ albastru, începu să ningă de sus, vestindu-se poate din nou acea eră albă, care s-a numit glacială, şi-a chinuit rău primii oameni.

Ningea cu fulgi grei şi mai mari ca niciodată, iar băiatul nu avea pe trup decît o legătură, în jurul şoldurilor, atît cît rămăsese dintr-o cămaşă făcută zdreanţă. Îi era frig, ştia însă că n-are decît să rabde, că nu poate primi ajutor de la nimeni, şi tot ce-i trebuie pentru viaţă de azi încolo e nevoit să facă numai cu puterile sale. Şi, în visul din care nu-l trezea nimeni, se simţea împăcat cu soarta lui viitoare, întocmai ca primul om al celeilalte istorii. Numai că faţă de acela, neştiutorul, el purta cu sine amintirile, astfel că, în timp ce cioplea piatra, cu răbdare, din ochi îi curgeau lacrimi ritmate, calme, egale...

Ciopli mult piatra aceea, cu mîinile şi cu inima, lovind în ea, lovituri care răspundeau în ţeastă, cu tot atîta putere, în timp ce de sus ningea într-una.

Nimic nu-l mai mira, nimic nu-l făcea să tresară, după ce răzbătuse prin atîtea milenii, şi acum se întorcea la primul. Nu-l miră nici să audă glasuri, în ninsoarea şi-n pustietatea aceea; desigur că erau glasuri din amintire, fiindcă în jur nu se vedea şi nu putea fi nimeni.

— A fost un coşmar! zicea unul. O descărcare nervoasă, explicabilă după atîtea zile de boală.

— Dar plînge! zicea altul. Se poate să plîngă fără cunoştinţă de sine?

— Probabil are cunoştinţă de sine, şi poate chiar foarte vie, însă noi nu i-o ştim, şi în afară de el n-o poate şti nimeni.

— Respiraţia e egală, observă în continuare glasul care vorbise al doilea. Temperatura bună. Poate pulsul puţin prea tare. Îi auzi inima?

— Da... E clipa cînd îşi revine. A fost ultima criză. Acum se face bine...

— Treziţi-mă! bîigui băiatul, agăţîndu-se istovit de realitatea pe care cîteva clipe o simţise sau o bănuise în preajmă.

Dar glasurile se stinseră, în ninsoare: rămase doar piatra, lovită într-una, şi tîmpla repetînd loviturile... Cu ninsoarea, în schimb, se întîmpla ceva greu de lămurit, oricîtă silinţă ţi-ai fi dat să-i pătrunzi firea şi toanele. De la o vreme fulgii se îndesiră, contopindu-se unii cu alţii, pînă ce se prefăcură într-o pînză albă, uşor cenuşie, frîntă în patru colţuri, alcătuind patru pereţi în jurul locului unde Ionică cioplea piatra, cu aceleaşi mişcări cumpănite şi fără oprire. Apoi, cînd prinseră putere, să nu-i mai poată clinti nici vijelia, pereţii se frînseră şi sus şi se uniră, dînd naştere unui tavan prin care nu mai pătrundea nici un fulg din restul ninsorii. Doar într-o parte, unul din ciudaţii pereţi păstra o ruptură, ca o fereastră, pe unde pătrundea lumina şi se vedea cum ninge mai departe afară.

Numai această neîntrecută ciudăţenie îl mai miră puţin pe Ionică, făcîndu-l să se uite curios în jur şi să lase piatra din mînă. Voia natura să-l apere de la sine? Îi făcea adăpost tocmai cînd el se gîndea în ce grotă să se înfunde, aşteptînd trecerea iernii?... Din cîte ştia, niciodată nu fusese natura atît de blîndă cu oamenii.

Ce veni pe urmă nu-i mai stîrni nici cea mai mică uimire.

Era ciudat, dar simplu, şi el privea întîmplările ca fiind foarte firesc să vină. Pornise poate în altă călătorie, nu ştia cum, nu ştia unde. Fapt e că se pomeni între cei patru pereţi, cunoscuţi prea bine, unde Napoleon Bonaparte îşi petrecea exilul. De bună seamă, împăratul era acum la călărie, şi-l lăsase să se

odihnească în patul lui de fier, de asemeni cunoscut bine. Erau acolo şi lădiţa cu luminări şi sfeşnice, şi masa unde exilatul îşi scria memoriile.

Ionică se frecă la ochi; avea obrazul ud. De unde? Plînsese, dar de ce, pentru cine?...

Pereţii se mişcară, clătinîndu-se, venind unul spre altul şi schimbîndu-şi culoarea, pînă ce din albă se făcu cenuşie.

Băiatul se ridică într-un cot, privind cu nedumerire. Se înşelase: aici era celula închisorii. Ajunsese deci să-l salveze pe omul acela de omenie, şi totuşi nu-l vedea alături, nu se vedea nimeni, nu se auzeau paşi pe coridorul celulelor...

Dar unde erau gratiile şi fereastra de sus, cu zăbrele? În locul lor, o uşă albă, ca în casele oamenilor, şi-o fereastră largă, fără gratii de închisoare. Încă buimac, Ionică sări în mijlocul încăperii.

Se afla în camera de spital, singur, iar în jur nu mişca nimic. Afară ningea, cu fulgi cît pumnul; se desluşeau troiene grele, de înălţimea omului. Încolo strada rămînea pustie şi într-o deplină tăcere.

Cum privea astfel Ionică pe fereastra umbrită de o ninsoare atît de deasă, cum nu mai văzuse niciodată şi nicăierea, zări limpede o fetiţă, singură, mergînd cuminte prin mijlocul străzii, printre troiene, cu o scufiţă roşie în cap, cu un coşuleţ în mînă. Era ea, aşa cum o ştia din pădure, numai că îşi pusese îmbrăcăminte de iarnă, şi se ducea, desigur, la bunicuţa, cu demîncare. Scufiţa Roşie, întocmai ea, cum o ştiu toţi copiii — şi o ştiu, că n-or fi uitat-o chiar oamenii de vîrstă matură!

Ionică se frecă la ochi, necăjit că nu vede prea bine; dar nu erau ochii de vină, ci zăpada care înceţoşa privirea. Şi cum privea el astfel mersul fetiţei prin neobişnuita ninsoare, descoperi trei umbre care-o pîndeau, de după troiene. Ici lupul, lipit cu burta de o movilă, colo vulpea, în două picioare, iar peste drum corbul, ghemuit lîngă gardul din faţa spitalului.

Mergea neştiutoare biata copilă, legănîndu-şi coşuleţul în mînă, pînă ce, deodată, trei bulgări de zăpadă o izbiră, ţintiţi bine — unul în spate, altul în umăr, iar al treilea în cap, zburîndu-i scufiţa roşie şi dînd-o de-a dura, ca pe un ghem mic

de lînă. Ca şi cum acesta ar fi fost semnul de înţelegere spre a încolţi copila, cele trei jivine săriră de după nămeţi şi se năpustiră cu alţi bulgări în mînă.

Acum, cînd îl cunoaştem şi îi ştim firea, e cineva să creadă că Ionică ar fi putut să stea pe loc, cu mîinile în buzunare? Cum deschise dulapul unde-şi amintea să aibă hainele, cum le trase pe dînsul, ar fi greu să se spună. Dar într-o clipă ţîşni pe uşă, încheindu-şi din mers paltonaşul care flutura în urmă.

O infirmieră sări de pe scaun şi-l prinse de mînă.

— Unde fugi?... Nici nu te-ai făcut bine ca lumea, şi gata cu nebuniile!

Oricît era el de grăbit, băiatul avu timp să se mire:

— Eşti... eşti vie?

— Dar cum ai vrea să fiu? În pat, numaidecît, pînă nu vine sora şefă, că p-ormă nu mă mai spală toată Dunărea!

— Şi... şi mă vezi? întrebă el, privind-o ca pe o stafie.

— Că doar n-oi fi orbit!

— Asta o s-o lămurim noi, mai pe urmă!

Şi renunţînd să cugete asupra ciudăţeniei, Ionică se smulse din mîna infirmierei, după care ţîşni spre ieşire.

Mai erau şi alţi oameni vii — surori, doctori, infirmiere, ivindu-se ici-colo, pe coridoare, pe scară. Unii îl priveau buimaci, alţii încercau să-i taie drumul. Băiatul se strecura printre ei, alunecînd pe lîngă ziduri, mînat de un singur gînd, că Scufiţa Roşie se află în ghearele celor trei dihănii.

Pe poartă tocmai intrau oameni; o femeie, un bărbat, încă unul — cu pachete în mînă, chiar şi cu flori, deşi în plină iarnă. Portarul şedea în ghereta lui şi-i lăsa să treacă în voie; era, se vede, zi de primire, dar din cauza ninsorii nu se înghesuia multă lume.

— Hei! Înapoi! Unde fugi, băietane?

Chiar la el striga! Şi cine?! Ionică se poticni, încît trebui să se apuce cu mîinile de bara care mărginea ghereta de la intrare. Portarul, cu părul cărunt şi cu mustaţa sură! Dăduse la o parte gemuleţul şi îşi scosese capul în ninsoare.

— Unde te duci? Cine ţi-a dat voie?

— Ai... ai scăpat? Iartă-mă că n-am putut să viu la vreme!

— Vorbeşti cam în dodii, copile!

— Las' că te lămuresc mai pe urmă! zise grăbit Ionică, în clipa cînd smucea poarta din răsputeri, şi cu amîndouă mîinile.

Cît pe-aci să dea peste o femeie, îmbrobodită de nu i se mai vedeau decît ochii, cu genele albe, datorită ninsorii. După ea venea o fetiţă, apoi un flăcău, iar în urmă un om adus de umeri. Păreau că sînt împreună — o familie — şi toţi aveau pachete în mîini.

Femeia scăpă pachetul şi scoase un strigăt de uimire. Cine să-l audă, în graba aceea şi-n ninsoarea care cădea într-una?!

Salvatorul se şi afla între troiene, gata să se repeadă asupra fiarelor, deşi avea în trup o slăbiciune care îi dădea ameţeală. Dar, ori se întîmplase o minune, ori nu mai vedea el bine. Corbul, lupul şi cu vulpea erau doar trei copii de şcoală, nu dintre cei cu deprinderi prea bune, zurbagii toţi deopotrivă, că altfel nici n-ar fi fost împreună. Aveau şi ghiozdane, numai că le lăsaseră lîngă gard, şi ninsoarea cădea pe ele în voie; purtau chiar şi număr la mînecă, dar Ionică nu avu răgaz să vadă ce şcoală-i aceea pe care o fac ei de ruşine.

Unul, cel mai mic de statură, avea palton negru, şi cum pe el nu se vedea nimic de altă culoare, n-ar fi fost greu să-l asemuieşti chiar şi acum cu corbul cel închis la pene, mai ales că îşi mişca braţele întocmai ca pe nişte aripi.

— Ce te bagi? croncăni el, hîrîit — ori din răguşeală, ori fiindcă avea vocea în schimbare.

Ionică îl şi înşfăcase de guler cu puteri de necrezut la un copil ridicat după boală, şi-l repezise peste troiene.

Fata, care nu era chiar copilă, avînd cîţiva ani mai mulţi decît Scufiţa Roşie din pădure, căzuse în zăpadă, şi ceilalţi doi continuau s-o bombardeze cu bulgări, vrednici nevoie mare. Probabil se socoteau viteji făcînd astfel de bătălie, cînd n-avea cine le întoarce, la zece bulgări, măcar unul!

— Nu vă e ruşine? răcni Ionica, năpustindu-se între dînşii şi îmbrîncindu-i la nimereală.

Unul purta palton sur şi căciulă fumurie, uşor să-l asemuieşti cu lupul, prin ninsoare, de la etajul al doilea, şi după atîtea vise ciudate, înlănţuite alandala. Următorul barem, aşa cum era îmbrăcat, în scurtă roşcat-maronie, mai avînd la gît şi guler de blană, ba chiar blană de vulpe, semăna întrutotul cu vicleana cumătră cunoscută prea bine.

Toţi trei, îmbrînciţi cît colo, se ridicau de jos, cuprinşi de mînie, şi se pregăteau să înceapă în alt fel bătălia. Lui Ionică însă nu-i era aminte de ei acuma; el se repezise în ajutorul fetei, pe care zurbagiii o bombardaseră fără milă, crezînd poate că acesta e cel mai bun mijloc de a-şi arăta bărbăţia şi de a se face luaţi în seamă de fete şi de lume.

Fata îşi aduna de pe jos cărţile care zburaseră cît acolo şi le punea în... Iată cum te poate înşela depărtarea! Avea ghiozdan de şcoală, nu coşuleţul cu de-ale gurii. Scufiţa, roşie, era însă aidoma cu cea pe care o purta fetiţa de-atunci, din pădure. Băiatul o luă de jos, o scutură de zăpadă şi i-o întinse fetei, pe cînd aceasta, înlăcrimată, îşi închidea ghiozdanul.

— Mulţumesc din toată inima! zise ea, îndreptîndu-şi ochii recunoscători asupra salvatorului.

Erau ochi negri, aşa de negri, cum Ionică nu mai văzuse pînă acum, sau poate păreau, fiind prea mult alb în jur, albul zăpezii, strălucitor şi nesfîrşit.

Abia pe urmă văzu pe obrazul fetei o dîră sîngerie. Dădu să-şi scoată batista, dar nu ştia unde-i.

— Te-au lovit, mişeii! zise el, şi cu milă, şi cu mînie.

Fata nu mai părea speriată şi, trecîndu-i spaima, în sufletul ei se năştea ciuda că n-avusese putere să le răspundă derbedeilor după cum se cuvine.

— M-au lovit cu un bulgăre de gheaţă! se auzi vocea ei, tremurată şi argintie. Înţeleg joaca, şi chiar bătaia cu zăpadă, la urma urmelor — dar ei trei, şi eu una?

— Şi cu gheaţă? adăugă Ionică. Asta-i barbarie!

Deodată, fata făcu ochii mari şi îşi duse mîna la gură.

— Păzea! Uite-i că vin! Să te ţii bine! Luptăm împreună!

Se şi aplecase să facă bulgări cu mîinile.

Cei trei însă, daţi de ruşine, nu urmăreau lupta cu zăpadă — aşa de plăcută copiilor — ci răzbunarea şi lupta cu pumnii.

Ionică ieşi în faţa fetei, socotind că ea nu-i potrivită pentru asemenea încăierare.

— Fugi! îi strigă, în timp ce-şi sufleca mînecile şi strîngea pumnii.

Toate acestea, cîte s-au spus pînă acum, se petrecuseră cu mare iuţeală, între două zburături de ninsoare.

— Nu fug! zise fata. Dacă m-ai apărat, rămîn alături de tine!

Şi, venind lîngă Ionică, dădu să-şi sumeată şi ea mînecile, deşi se ştia mai plăpîndă decît agresorii şi nu nutrea speranţa izbînzii. Vitează şi hotărîtă copilă!

Cei trei se năpustiră; Ionică primi un pumn, slobozi două, dete şi fata unul... Prima repriză se sfîrşise fără ruşine. Ce-avea să fie la a doua nu mai puteai spune. Băiatul nostru îşi scutură capul, să-şi lepede ameţeala; îl lovise în falcă, şi de loc în glumă...

Dar la a doua repriză, mai grea, bineînţeles, decît prima, fiindcă bătăuşii adunaseră în ei multă mînie, ce să vezi?!... Erau gata cu pumnii, cînd schimbară brusc planul, se năpustiră la gard, îşi luară ghiozdanele, şi pe-aici ţi-e drumul! O clipă numai, şi se topiră în ninsoare, de nu le rămaseră nici măcar urmele.

Veneau din spate, cu o falcă în cer şi una în pămînt, şi sora de pe coridor, şi doctorul, şi portarul, şi mai era cineva... Ei, asta-i! Să fi fost Andrei, picat cu zăpada din ceruri? Îl înşela oare privirea? Ba chiar Andrei, neştiind ce să facă, să-l certe sau să-l mîngîie. Tincuţa plîngea în poarta spitalului... Alături, mama îşi frîngea pumnii:

— Ionică, Ionică, ai să-mi rupi inima!

Tatăl, în spate, mormăia cu jumătate de gură:

— Adică să se fi uitat cum o bat derbedeii şi să nu dea ajutor bietei copile?

Pe copilă o ducea sora, de mînă, să-i panseze obrazul care sîngera într-una...

★

Puţin timp după aceea, certat de toţi cum se cuvine, Ionică se afla în patul lui, cu cearceafuri albe, cu pernă moale sub căpătîi — şi încă spumega de mînie. Se aprinsese lumina în tavan, ardea şi lampa de pe noptieră, iar odaia albă strălucea ca în zi cu soare, făcîndu-te să uiţi iarna de-afară.

De o parte a patului şedea mama, de cealaltă tatăl; Andrei şi Tincuţa pe lîngă ei, mai la picioare.

Băiatul privea năuc la toţi; era greu să-şi vină în fire...

Intră doctorul, tînăr, cu o seringă în mînă. Abia acum îl vedea băiatul mai bine.

— Ce-mi faceţi? Tot strep-to-micină?

— Nu! Vitamină.

Acul pătrunse în piele. Nu doare, dar tot ţi-e teamă!... Ionică se încruntă, căutîndu-şi o amintire:

— Mi-aţi făcut şi injecţii contra turbării?

Rîse doctorul tînăr:

— Nu! Dar o să-ţi facem, dacă mai fugi din spital şi te iei la bătaie!

Deşi îl vedea atît de tînăr, mama se ridică, privindu-l ca pe o minune:

— Vă mulţumesc că l-aţi făcut bine!

— Nu eu l-am făcut bine!.

— N-am văzut cu ochii mei? zise mama. Dacă nu dumnea-voastră, d-apoi cine?

— Spitalul... Şi medicina!... Şi....

— Aşa e! încuviinţă Ionică. Am trecut odată printr-o pădure...

Mama îl privi cu îngrijorare:

— Dragul mamei, iar începi să vorbeşti de pădurea aceea?

Plecă doctorul şi rămaseră cei cinci — toată familia.

— Mamă! vorbi Ionică, după un timp, arătînd o grijă care îl urmărea de multă vreme. Am lăsat pe masa mea o sticlă...

— Of, bătu-te-ar norocul, că mare spaimă ne-ai mai făcut! Crezusem că te-ai otrăvit din nebăgare de seamă!

— Am dat-o la analiză, adăugă Andrei, cu un surîs.

Băiatul făcu ochii mari:

— Şi... ce era?

— Apă de la robinet!

Ionică strîmbă din colţul gurii; îi venea greu să admită că, într-un fel, pe undeva, un pic, se lăsase cam păcălit.

— Ştiam eu, dar omul pînă nu încearcă nu poate să creadă pe deplin. Am fost bolnav mult timp?

— Aproape trei săptămîni! zise mama oftînd.

— Tot nu se ştie ce-am avut?

— Cum să nu se ştie?! Meningită... Dar te-au îngrijit bine, şi s-a dus!

— Va să zică aşa!... murmură băiatul, uimit. Şi aste trei săptămîni am fost tot timpul... Cum să spun... N-am ştiut nimic?

— Ba ai ştiut, că veneam să te văd, şi de multe ori ai vorbit.

— Aşa, cu şir?

— Foarte desluşit; numai cînd creştea febra spuneai cîte unele... Ce visai şi tu. Dar acum, hai să nu ne mai gîndim!

— Ce ciudat! murmură iarăşi băiatul, privind într-un trecut atît de învălmăşit. Nu pot de loc să fac deosebire între clipele cînd vorbeam cu înţeles, şi cele cînd aveam închipuiri...

Apoi se uită la toţi, pe rînd.

— Prin urmare, a fost un vis!... Ce bine că sînteţi aici!

Şedeau în jurul patului toţi patru, cu mîinile între ale lui. Şi mîinile lui mici le strîngeau pe toate, ca şi cum s-ar fi temut că îl vor părăsi.

Îi curgeau iar lacrimi din ochi, şi nu le putea stăvili. Mama scoase batista, le şterse cu gestul ei blînd, şi deodată — iac-aşa — izbucni în plîns.

— Ce-oţi avea de v-aţi pus pe bocit? mormăi tatăl, ursuz.

Dar şi ochii lui erau uzi, şi ochii Tincuţii, şi ai lui Andrei, degeaba s-ar fi prefăcut!

Băiatul oftă:

— Dac-aţi şti prin ce vise am trecut! Numai să vă povestesc şi v-aţi îngrozi!

— Nici să nu povesteşti! zise mama. Cît a fost mi-e destul!

— De ce? protestă Andrei.

— De ce? protestă şi Tincuţa. Ai să ne povesteşti toate, cînd ai să vii acasă!

Ionică scutură capul:

— Nu pot...

Apoi se înseninã, şi în colţul gurii lui se ivi un zîmbet incert, puţin enigmatic:

— Poate are să povestească altcineva în locul meu, dacă o înţelege, dacă o simţi, măcar în parte, ce s-a întîmplat cu mine, şi-o avea destulă putere să meargă pînă la capăt.

Uşa se deschise, intră sora, iar după ea fata din zăpadă, tare albă la faţă.

— Poftim, dacă vrei să-i mulţumeşti, el este!

Fata înaintă fără sfială, şi, ajunsă la picioarele patului, se arătă în toată lumina care scălda camera albă.

— Am pansat-o, zise sora. Avea o zgîrietură destul de adîncă. Dar n-o să se cunoască de loc cînd o fi mare. Nu-ţi fie teamă, fetico; o să rămîi tot frumoasă!

Pe obrazul fetei se vedea un bandaj îngust, lipit cu îndemînare, şi nu puteai şti ce-i mai alb — bandajul sau pielea obrazului. Numai că obrazul se îmbujoră dintr-o dată.

— După cum vedeţi — adăugă sora — am şi gătit-o puţin, să n-ajungă ciufulită acasă.

În părul fetei — răvăşit adineaori, acum pieptănat cu grijă — o garoafă albă zîmbea tuturora, cu toate petalele, dar nu ştiai cine zîmbeşte cu mai multă căldură — garoafa sau părul?

— Îţi mulţumesc, vorbi fata, adresîndu-se lui Ionică. Mi-ar părea rău să te fi certat pentru mine!

— Nu m-a certat nimeni! minţi băiatul, socotind să ia numai asupra lui răspunderea întîmplării.

Şi se tot uita la fata cu floarea, întrebîndu-se dacă n-o mai văzuse aiurea.

— Cînd erai mică, nu-ţi spuneau Marioara?

— Ba da! răspunse ea, cu multă mirare. Acasă îmi mai spun aşa şi acuma. Dar eu aş vrea să mă cheme Maria.

— Te înţeleg foarte bine!

— În ce clasă eşti? întrebă fata.

— Într-a şaptea.

— Ca si mine! Şi ce-ai să urmezi, după ce termini şcoala?

— Aş vrea să merg la arhitectură.

Acum fata rîse de-a binelea, arătîndu-şi dinţii aşa de albi, că nu ştiai dacă-i mai albă floarea.

— Şi eu la fel! Îţi place desenul?

Ionică ridică din umeri, apoi încuviinţă, însă cu stînjenire:

— S-ar părea că da...

— Ba îi place foarte mult! interveni Tincuţa, respingîndu-i modestia. Ştie toată lumea. Apoi îi place pictura, şi muzica, şi poezia...

— Toate astea sînt trebuitoare la arhitectură, zise fata cu floarea.

— Dar mai mult decît toate — completă Andrei, care ştia el ce spune — are închipuire!

Acum Ionică încuviinţă fără sfială:

— Ce-i drept, cu închipuirea stau foarte bine!

Şi începu să rîdă, spre mirarea tuturora.

— Mă duc! zise atunci fata, socotind să nu tulbure mai mult această adunare de familie.

Băiatul ar fi vrut ca ea să mai stea, dar nu era cuviincios să spună. Se ridică puţin din pernă, şi făcu semn cu mîna:

— Maria!

Se cuvenea să adauge o vorbă, mai cu căldură, că doar luptaseră împreună!

— Cînd termin şcoala, am să te caut, Maria!

Ea rîse, arătîndu-şi iar dinţii, în paguba florii:

— Sînt multe Marii pe lume!

— Am să te cunosc după felul părului!

Ea îşi scutură părul blond, făcîndu-l să joace pe umeri.

— Multe fete au părul ca mine!

— După ochi; ai ochi negri, îi ştiu!

— Ochi negri sînt destui, că n-ai putea nici să-i numeri.

— Dar nu ca ai tăi, ce mai!

Fata se duse, nemaiavînd ce să adauge, dacă vedea la acest băiat atîta hotărîre. Din uşă se mai întoarse şi le zîmbi tuturora. Toţi îi zîmbiră.

Dar Ionică stătea gînditor, cu capul în pernă.

— Mamă, ce floare avea în păr?

— Garoafă! răspunse Tincuţa, în locul mamei. O garoafă albă. Îi stătea foarte bine!

— Da... murmură băiatul cu ochii în afara odăii. Cînd eşti tînără şi îţi place viaţa, e frumos să-ţi pui o floare în păr! E ca o minune!

Apoi se încordă, spre neliniştea mamei, şi adăugă, în şoaptă, cu gîndul departe, în urmă:

— Ei n-o să-i pună nimeni ştreangul de gît! N-o s-o ardă nimeni pe rug!

— Ionică, nu mai vorbi aşa, că mă sperii! suspină mama.

Băiatul o privi, la început ca din depărtare, şi aspru; pe urmă chipul lui se îndulci, dar nu dintr-o dată. Şi, lipindu-şi atunci el obrazul de mîna mamei, zise blînd, ca un copil supus, dar hotărît, ca un om care a înfruntat din greu viaţa:

— Mamă, mie să-mi spui Ion, începînd de astăzi!

— Bine, Ionică! răspunse mama, zîmbind.

Şi toţi zîmbeau mulţumiţi, cum zîmbeşte şi cel ce a scris acestea, bucuros că a dus truda lui la sfîrşit.